HELMUT

SAKOWSKI DANIEL

DRUSKAT
Coperta de M1RCEA DUMITRESCU

HELMUT SAKOWSKI

DANIEL DRUSKAT

Traducere de -
ADRIANA ROTARU



EDITURA UNIVERS
Bucureşti, 1986

I

1 Mulți își vor fi amintind de văpaia necruțătoare a soarelui din acel an, iarba fînețelor pălea şi se usca — dar țăranii din Altenstein nu pot uita acea vară din pricina întîmplării cu Daniel Druskat.

îl cunoşteau pe Druskat ca pe orice vecin, ba chiar mai bine. Ii ştiau felul, cum vorbea, cum umbla şi ce haine obişnuia să poarte. Ştiau cîte ceva despre el, căci nu o dată omul făcuse vîlvă în junii lui.

îşi aminteau cum au dus-o la locul de veci pe tînăra nevastă a lui Druskat, cu ani în urmă, cum el stătea pe marginea gropii deschise, înghețat şi cu ochii uscați.'De mîna lui se agățase fetița, cinci ani să fi avut pe atunci, prea plăpîndă pentru vîrsta ei, o gîgîlice, codițe de şoricel, legate cu panglici negre, micuța călca, se vede, pe urmele maică-si, care bolise întruna, iar apoi, la sfîrşit, se topise văzînd cu ochii. Atunci îi cuprinsese mila, deşi unii se încăpățînau să nu-**1** ierte, fiindcă era cel dintîi din sat care-şi înmormînta femeia fără preot şi fără dangăt de clopot. Poate şi de asta păşiseră în urma coşciugului cu mic cu mare, între zidurile de bolovani ale țin- tirimului n-ai fi avut unde să arunci un ac, iar bătrînul Gomolla, secretarul raional de la Weran, se afla acolo în persoană, astfel încît putură pricepe cu toții cît îl prețuia partidul pe Daniel Druskat. Gomolla îşi făcuse bine treaba, nimic de zis, cuvîntase chiar mai mişcător decît domnul pastor cu asemenea prilejuri, îşi dăduseră cu părerea unii dintre cei ce, fie din compătimire, fie din curiozitate, luaseră parte la ceremonie.

Druskat le muiase inimile şi în acelaşi timp îi jignise, neprimindu-le mila. Destule femei din sat i-ar fi dat bucuroase o mînă de ajutor la treburile casei şi la îngrijirea copilului. El însă le îndepărtase din preaj-

*< clătinînd din cap fără o vorbă, ori murmurînd CU î?eutate un

mulţumesc.

Trecea drept un om singuratec şi fără prieteni, nu datora nimic nimănui şi nu se însoţea cu nimeni, dar peste puţină vreme ajunseseră să-l simtă în chip firesc de-al lor, Parcă ar fi trăit alături o viaţă.

. urcase la tribună şi ţinuse o cuvîntare cu cîteva saptămîni în urmă, la conferinţa regională. Din acea zi i se dusese vestea în ţară, gazetele scriau despre el, îi tipări- **ra Şi fotografia, oricine putea să vadă că preşedintele .V) -^ltenstein era un bărbat bine făcut şi oricine putea C1 cu cît curaj spunea el pe nume unor lucruri despre care p;nă atunci nimeni nu vorbise deschis, deşi multă lume prin sate îşj făcea sînge rău din pricina lor.

. către seară sosiseră trei străini şi îl luaseră cu

Nimeni n-a înţeles ce putea să însemne asta, iar în dimnţeaţa următoare se făcu nevăzută fiică-sa, Anja, o coc*aiiă de şaisprezece ani. Bătură oamenii la uşa lor, dar nu n»ai era nimeni să deschidă.

Nici un strop de răcoare nu se-ndura să aline arşiţa de ^5^ z[Altminteri seara cînd l-au ridicat pe ^1Uskat nu se deosebea cu nimic de orişicare alta.

trebuie să fi fost cam şase şi ceva, căci vînzătoarea tocmai izbutise, după îndelungate stăruinţe însoţite de zîmbetele cuvenite, să scoată afară din prăvălie cîţiva clienţi întîrziaţi, tractorişti ieşiţi din schimb şi meşteri din cei aduşi să prefacă bodega dărăpănată a satului în res- taurant pentru excursionişti. Bărbaţii, fiecare cu sticla de bore în mînă, zăboveau în jurul băncii din faţa prăvăliei- îşi mai povesteau una-alta înainte de a lua drumul sPre casă, trăgeau un fum sau o duşcă, iar cîte unul slobozea un şuierat ascuţit în semn de admiraţie ori îşi scărpina Qieptul păros, cînd se întîmpla să treacă pe lîngă ei vre° fată.

Zăriră cu toţii maşina cum intra în sat, legănîndu-se. Altenstein se afla la oarecare depărtare de şoseaua principală. iar apariţii de acest fel încă mai stîrneau curiozitatea oamenilon. Urmăriră din ochi maşina, o Volgă neagră, culoare îndeobşte pe placul oficialităţilor. Trei bărbaţi în automobilul ce sălta peste pietre, înaintînd încet şi cău-

tind parcă drumul, pînă cînd, în cele din urmă, se opri în fața porții lui Ziesenitz.

Tuşa Ziesenitz, scoasă la pensie înainte de vreme din pricina dropicii şi umflată toată, ca dospită, de la fluierele picioarelor pînă la cele două rînduri de bărbii, se tîra în fiecare seară pînă în fața casei. Purta galenți, în ogradă sau qriunde s-ar fi dus, căci nu era chip să-şi găsească pantofi pe măsură şi nu se odihnea niciodată jos p? prag ca femeile de vîrsta ei, ca să se bucure de priveliştea uliței. Se ferea să se aşeze pentru că sculatul i-ar fi fost un chin şi în afară de asta, încredința ea pe oricine se nimerea s-o asculte, dacă stai în picioare vezi mai bine şi mai mult din ce se petrece în lume, iar lumea era satul ei. Femeia se rezema aproape nemişcată de ulucile gardului, care gemeau tinîndu-i piept, şi ridica numai din cînd în cînd o mînă ca să alunge muştele ori să pună pe fugă vreo găină mai îndrăzneață, care se-ncumeta să-i scurme- grădinița.

Volga oprise, aşadar, drept în poarta ei. Străinii erau oameni subțiri, tuşa Ziesenitz înțelese asta din purtările lor. Călătorii obişnuiți lasă în jos geamul maşinii, ba încă îți fac şi semn să te dai mai aproape ca să te-ntrebe pe unde s-o ia, aceştia nu. Unul dintre domni coborî, spuse „Bună seara" cum se cuvine şi „Vă rog“, apoi întrebă de locuința Iui Druskat.

Doamne, dar drumul te duce chiar acolo, n-ai cum să greşeşti, ultima casă pe mîna dreaptă, aceea spoită alb, nimeni din sat nu s-a dumirit de ce s-o fi mutat el în aşa cocioabă, în sfîrşit, grădina-i frumuşică dar de bună seamă s-ar fi putut găsi ceva mai potrivit pentru un preşedinte, se spune însă că nevestei lui i-ar fi plăcut căsuța, de zece ani şi mai bine e moartă, sărmana, avea treizeci cînd s-a stins, şi uite, acuma, şi ea abia se mai mişcă de colo-colo ca vai de lume. Femeia se străduia cu îndîrjire să scoată ceva de la străin, iar la urmă îl întrebă de-a dreptul :

— Nu sînteți de prin partea locului ?

Insă bărbatul răspunse doar: „Mulțumesc frumos", şi atunci tuşa Ziesenitz ştiu îndată ce fel de oameni erau-

Istorisi întîmplarea cu mare fală a doua zi la prăvălie. Doamne, suratele se arătau cam grele de cap în dimineața asta. Bătrîna le cuprinse într-o privire scrutătoare, nu zări nici un chip necunoscut, erau adicătelea între ele.

— Securitatea, ce altceva, vesti în şoaptă tuşa Ziesenitz şi se revărsă pe băncuța de lîngă perete, încruci- şîndu-şi brațele sub sîn'u uriaşi. Iar negustoreasa, femeie trupeşă care în fiecare luni se duce la oraş şi-şi clădeşte in creştet o pieptănătură cu

sclipiri arămii, din îngîmfare, după cum socotesc femeile ce vin să tîrguiască la ea, ori poate vrea să dea de înțeles că nu se trage din neam de țărani, negustoreasa își duse grabnic mîna la gît :

— Nu se poate !

— Ascultă ce-ți spun.

Tușa Ziesenitz văzuse totul cu ochii ei, de la doi pași. Doar știu cît de greu se mișcă ea, ca vai de lume, dar se-ntîmplase ca tocmai în seara cu pricina să-și caute cloșca — încă un pachet de margarină, întinde tu mîna și dă-mi-1, nu de-acolo, Adele, pentru prăjituri cumpăr din cea de-o marcă — știa tot satul povestea acelei păsări neroade, care clocise pe ascuns în șură ouă stătute, iar într-o bună zi ieșise în bătătură înfoiată nevoie mare, dîndu-și aere, cu o arătare de pui în urma ei, unul singur. Așadar, în acea clipă băgase ea de seamă că-i lipsesc găina și pipernicita ei de odraslă. Tot chemînd „pui, pui“, tușa Ziesenitz își tîrșise galenții pînă la căscioara lui Druskat, ca să arunce o privire după neghioaba de orătanie. Și ce i-a fost dat să vadă ? îl luaseră între ei și îl duceau spre Volga cea neagră, el era tulburat foarte, doamne sfinte, ce pririre a putut să întoarcă spre dînsa, de au trecut-o fiorii, far Anja rămăsese în poartă jelind și-și frîngea mîinile, înfumurată mică, nici bună ziua nu-ți dă cînd te întâlnești cu ea pe drum.

Povestind, tușa Ziesenitz stătea tolănită pe băncuță ca într-un jilț, în timp ce vecinele se întreceau să-i pună la îndemînă ce poftea ea din rafturi : — Un kil de mazăre, mai am niște carne pentru ciorbă. Acuma l-au băgat la răcoare, ce-o fi făcut ?

Femeile zumzăiau ca albinele în stup, strîngeau din umeri și clătinau din cap. Altădată, cîte una se pomenise spunînd — își aminteau ele acum — fie la muncă în țarină, fie șezînd la palavre, seara pe prag, că ți se face

«

nu ştiu cum cînd te sfredeleşte omul ăsta cu ochii lui de jeratic, şapte diavoli trebuie să aibă într-însul şi milă poate să-ţi fie de nefericita pe care o prinde în aşternut unul ca el. Prea multe nu se ştiau din păcate, căci cele ce-şi dădeau astfel cu presupusul nu ajunseseră vreodată în patul lui, iar dacă s-or fi aflat pe-acolo şi unele pe care le strînsese cîndva în braţe, acelea nu suflau un cuvînt. Dar asemenea lucruri nu sînt greu de ghicit. La urma urmei, preşedintele era bărbat în putere, patruzeci de ani să fi avut şi de multă vreme văduv, vlaga trupului trebuia să şi-o istovească şi el cumva. Nu o dată umblaseră vorbe. Se povestea chiar de o bătaie pe viaţă şi pe moarte între Druskat şi un rival.

— Vreo poveste cu femei ?

— Ei, aş ! Pentru asta nu te bagă nimeni la zdup, din păcate, că ăstora de tot sar pîrleazuri străine nu le-ar strica, dar atunci n-ar mai fi pe lume puşcării destule.

Femeile chicotiră înveselite, apoi una rosti bănuiala că pentru munca de ocnă din mlaştină, pentru desecare, Druskat trebuie să fi făcut rost de bani ocolind cumva legea, o sută de mii de mărci, o sumă de neînchipuit, aşa ceva se cheamă delict economic.

Tuşa Ziesenitz zîmbi cu milă, făcu semn vecinelor să se dea mai aproape, şi mai aproape, şi repezi o uitătură piezişă ca măsură de prevedere spre uşa prăvăliei.

— Uitat-aţi oare că din satul de-alături, din Horbeck, a dispărut unul, sînt ani de-atunci ? Leşul nu s-a găsit nici pînă în ziua de astăzi.

îngrozite, femeile se traseră înapoi.

— Omor ?

Cine şoptise acel cuvînt de spaimă ? Fiecare dintre ele, sau nici una ? Poate că-1 gîndiseră numai ? Se priviră mai întîi fără glas, apoi izbucniră toate deodată : Minciuni ! — Vorbe de clacă ! — Vezi să nu dai de bucluc !

Bătrînei i se păru chiar că desluşeşte ocara „lepădătură". Asta era prea de tot. Să nu uităm că, din cînd în cînd, se puteau citi în foaia locală, între fel şi fel de alte anunţuri, caut teren pe malul lacului sau vînd dormitor stare bună, şi două-trei rînduri, cum că doamna cutare îşi exprimă regretul şi doreşte să retragă nu ştiu ce jignire.

Tuşa Ziesenitz pufni cu dispreţ, se săltă trudnic de pe băncuţă şi lipăi pînă la tejghea cu mersul ei de raţă.

— Nu eu am pomenit aici de omor! închise ochii o clipă, apoi îşi pironi arătătorul asupra negustoresei : Adele, eşti martoră ! Negustoreasa clipi de cîteva ori. Fireşte, ori de cîte ori

i se cerea părerea, ea încuviința pe cît îi stătea în putiață ce spuneau clienții, afacerile merg mai bine așa, însă de data asta va fi mai cuminte să se țină deoparte, femeile își ieșiseră din fire, săriseră să ia apărarea acestui Druskat, fără doar și poate, omul are într-însul ceva deosebit. O vorbă necîntărită bine și țărăncile ar fi In stare s-o tăvălească pe bătrînă chiar acolo, între lăzile cu sticle de bere și piramidele meșteșugit înălțate din cutii de conserve și pachețele cu prafuri de spălat. Ferească domnul, gîndi negustoreasn, bifă la repezeală șirul de cifre însemnate pe hîrtia de împachetat și cîntă cu vocea ei de flaut :

— Altceva, mamă Ziesenitz ?

— Spune-mi cît face !

Druskat, ucigaș ? Asta n-o credea nimeni. Dar zvonul se furișă din prăvălie pe uliță și, nu după multă vreme, se vorbea despre asta în toate satele din jur.

2 Stăteau la masă amîndoi, bărbatul și fata. Odată, era în primii ei ani de școală, fetița pregătise cina, așternuse chiar o pînză curată — copila va fi văzut așa ceva la cinematograf ori luase aminte cum se face la oraș, unde mergeau uneori să prînzească duminica — feliile de pîine le aranjase în coșuleț ca petalele unei flori, iar Druskat se bucurase și nu mai contenise cu laudele.

De atunci Anja punea seară de seară masa pentru tatăl ?i, iar el respecta cu sfințenie această jumătate de ceas a lor, căci dimineața, cînd ea se pregătea de școală, el plecase de mult, la prînz poposea la cantina cooperativei, dacă-i era cumva în drum, în vreme ce copila mînca la școală. Doar la vremea cinei puteau fi împreună. Și oriunde s-ar fi aflat, pe o tarla peste șapte dealuri sau într-o sală de ședințe, chiar dacă vîntul îndoia copacii ori turna cu găleata, el lăsa totul baltă și pornea înspre casă, ca să n-o lase pe fetiță să aștepte.

Cei din Altenstein se deprinseseră cu obiceiul acesta ca și cu alte ciudățenii ale lui. Cînd vreunul trebuia să se sfătuiască cu Druskat, îi bătea la ușă și își spunea păsul. Așa se face că Anja începuse încet-încet să cunoască rosturile cooperativei și grijile președintelui, iar oamenii erâu pentru ea de două feluri : din cei care-i dădeau o mînă de ajutor tatălui ei și din cei care-i făceau necazuri.

La școală învăța ce învață toți copiii, de la Druskat — cîți bani putea cheltui într-o săptămînă pentru nevoile gospodăriei lor modeste, dar și în ce chip să transmită veștile lăsate pentru tatăl ei de cei care-l căuta- seră, în persoană ori

la telefon. Aflase curînd ce-i plăcea să audă şi ce era mai bine să treacă sub tăcere în acest ceas al lor de seară.

— Şi altceva ? Nici catastrofe, nici noutăţi, nimic ?

— Un telefon, zise fata. Un bărbat. N-a vrut să-şi ■spună numele.

— Curios. Druskat mesteca încet şi fără poftă, zăpuşeala îl făcea să nu se simtă în apele lui, nesuferită dogoare. îşi descheie cămaşa, deşi în ultimul timp se sfia să-şi dezgolească pieptul păros în faţa fiică-si. Cu bărbia sprijinită în pumni o ascultă istorisind micile ei ■evenimente de peste zi, ce se întîmplase de dimneaţă la şcoală şi ce mai pusese la cale motanul ei răsfăţat, care-i cărase în pat trei şoareci morţi drept omagiu.

Pe măsură ce se înflăcăra povestind, faţa ei devenea parcă alta, se umplea de viaţă, ochii îi străluceau, iar lui îi plăcea s-o vadă astfel, în asemenea clipe gîndea : E frumoasă, iar într-o zi are să trăiască pe picioarele ei, fără ajutorul meu. O crescuse aşa ca să facă din ea un om întreg, sădise în ea convingerea că, aidoma fiecăruia dintre semenii ei, are de purtat o răspundere.

E şi ageră la minte. Cei frumoşi şi veseli răzbat mai uşor în viaţă, aşa stau lucrurile şi pace, chiar dacă acest adevăr nu se întemeiază neapărat pe concepţia noastră despre lume. Ea e frumoasă dar prea îngîndurată, prea liniştită uneori şi retrasă, asta de la maică-sa a moştenit-o, ca şi ochii adînci şi părul rebel.

E bine oricum că de la toamnă are să meargă la şcoală în oraş. La internat are să stea printre tineri de vîrsta ei. O privi întruna, pînă cînd fata îl întrebă :

— Te apasă ceva ?

El se sprijini de spătarul scaunului, îşi scutură o ţigară din pachet şi vorbi :

— As vrea să stiu dacă ai un prieten.

Ea rîse şi-i împinse scrumiera mai aproape.

— Atîţia, că-mi trebuie degetele de la amîndouă manile ca să-i număr.

— Nu-i greu de crezut, consimţi el, dar zece nu fac cit unul singur, unul adevărat. Ştii, uneori ai mare nevoie de un prieten, viaţa te poate pune în faţa unor situaţii...

— Tu eşti prietenul meu, îl întrerupse ea, iar acum vrei să scapi de mine, abia aştepţi să mă vezi dusă la nenorocitul ăla de internat.

Rîsul i se stinsese. Plecarea în lume nu era pentru ea o bucurie, de mică s-a apărat împotriva oricărei schimbări, iar el are partea lui de vină, fiindcă s-a agăţat cu disperare de fiica lui,

întocmai ca ea de el, după moartea Irenei. Uneori chiar îl măgulise faptul că ea îi întîm- pina pe străini ca şi el, cu tot atîta rezervă. O dăduse într-un timp la un cămin, dar educatoarele şi surorile de la cabinetul medical se osteneau degeaba, fetiţa bolea şi se topea văzînd cu ochii, nu rîdea nici cînd venea el s-o vadă, nu plîngea, dar avea încă de pe atunci acelaşi reproş în privire ca astăzi. Pînă la urmă a trebuit s-o ia înapoi acasă, directoarea căminului l-a sfătuit aşa. Există asemenea cazuri speciale.

în vacanţele de vara voise s-o trimită, în tabără împreună cu alţi copii, dar ea se apărase de fiecare dată, pentru că asta ar fi însemnat o despărţire de cîteva săp- tămîni şi obligaţia de a se obişnui cu alţii. Şi an după an, el s-a dat bătut, fiindcă devotamentul ei îl mişca, fiindcă nu putea suporta reproşul din privirea ei, fiindcă fetiţa era dificilă şi nu voia s-o rănească, dar poate, pe de altă parte, şi pentru că el însuşi se simţea singur fără ea printre oamenii din sat. Crezuse că lucrurile se vor schimba de la sine* cu timpul. Acum Anja are şaisprezece ani, nu mai e un copil şi lui i se pare fru-

moaşă, dar nu aude niciodată seara băieţii fluierînd în fata casei lor, ca la fetele din vecini. Se vede că ei doi sînt puţin mai altfel decît toată lumea, el, Druskat, şi fiica lui.

— Şi eu mă despart greu de tine, mărturisi el, dar de data asta n-avem încotro. De atîtea ori am discutat. Ai să termini liceul, pe urmă ai să mergi la facultate, învaţă şi tu ceva care să aibă vreo legătură cu agricultura, la asta te pricepi destul de bine. Noi amîndoi — îi luă mîna şi căută stăruitor privirile fetei — noi amîndoi trebuie s-o scoatem la capăt unul fără celălalt.

îngrozitor cît de repede i se umpleau ochii de lacrimi.

— Acum de ce te smiorcăi ?

De mică plînsese aşa, fără să scoată un sunet, şi la fel de uşor putea să uite ce-o îndurerase cu o clipă înainte. Tot ca pe vremea cînd era copil, îşi şterse cu pumnii lacrimile de pe obraji.

— N-am nici un motiv, bineînţeles, răbufni ea şi-şi aruncă pletele negre peste umăr cu o mişcare îndărătnică. Ştiu de mult că anumite femei ard de^ nerăbdare să vină în casa ta.

E geloasă*. I se întîmplaseră lucruri neobişnuite cu ea. Avea şapte sau opt ani şi încă se mai strecura în patul lui duminica dimineaţa, cînd el se odihnea un ceas mai mult decît în celelalte zile. Odată a întrebat-o : „De ce faci asta ? De ce-ţi place să vii în patul meu ?w — „Fiindcă eşti aşa frumos14, fusese răspunsul ei, dat cu toată seriozitatea.

Era de rîs şi el rîsese, dar din acea clipă se ferise să-i arate duioşia lipsită de măsură cu care părinţii îşi copleşesc adesea odrasla, mai ales cînd au una singură. De atunci se jucase cu ea cum te joci cu un băiat şi încercase s-o deprindă cu femeile. însă ori de cîte ori aducea acasă vreuna, Anja se depărta într-un anume fel şi se închidea în ea. N-o întîmpina pe musafiră cu ostilitate, răspundea politicos şi surizînd la întrebări, dar erau lămuriri cum le-ar fi dat oricărui necunoscut întîl- nit pe drum, care ar fi vrut să ştie încotro s-o apuce ca să ajungă unde voia. Sc vede că d? aceea n-a rămas nimeni în casa lui prea multă vreme, iar dacă vreo femeie încercase să-i smulgă o hotărîre, el se hotărîse întotdeauna pentru acest copil ciudat, care-i era fiinţa cea mai apropiată pe lume.

Mai tîrziu căutase în cîteva rinduri să-i explice cum e cu dragostea şi că atingerea trupească e un lucru firesc, poate că într-un fel voia să-i ceară puţină înţelegere pentru el însuşi, dar ea îl intrerupsese de fiecare dată după cîteva fraze, îngînînd nemulţumită : „Da, ştiu, am învăţat şi noi la şcoală“. Ce înseamnă împerechere ştia şi ea la fel de bine ca oricare alt copil din sat, despre dragoste citise în poezii şi în romane, căci îi

plăceau cărţile. El îşi spunea uneori că iata nu vede încă legătura dintre iubire şi sexualitate. Dar cine-şi poate da seama ce se petrece în capul unui om atît de tînăr ?

Anja strînse masa şi aşeză farfuriile pe tavă. El îi dădu o mînă de ajutor şi, cu ţigara în colţul gurii, mormăi :

— Pe cine eşti geloasă ?

— Pe nimeni, rîse ea.

— Nici pe Rosemarie ?

— Cred că nu te iubeşte cu adevărat, hotărî ea. Ii întinse tava şi cu vîrfurile degetelor îi trase din gură mucul de ţigară.

— Creier de copil, bombăni el, tu, cu cei zece adoratori ai tăi, încă nu ştii ce-i aceea dragoste.

Ea îl împinse uşor în bucătărie şi proclamă cu un zîmbet de superioritate :

— Eu cred că o femeie, dacă iubeşte cu adevărat, e gata să înfrunte totul, tată, totul.

— De pildă ce ?

— O fiică vitregă, una încăpăţînată, să zicem, şi un sat ca al nostru, mai mult un cătun, nici canalizare măcar. Sau o muncă mai puţin frumoasă decît munca la complexul ei zootehnic, cel ca din poveşti. Insă pentru Rosemarie nu contează decît să fie cineva. Iar un doctor e cineva, fără îndoială. Nu eşti tu de nasul ei, sărmanul meu tată.

El ridică din umeri.

Druskat ştie să facă orice muncă din gospodărie, împrejurările l-au silit, se pricepe să spele şi să gătească, iar unii susţin că nu s-ar da în lături să mînuiască o maşină de cusut, dar vasele după cină le-a lăsat dintot- deauna în seama fetei, ei îi place să-l vadă cum îşi trage un taburet lîngă bufetul din bucătărie şi-şi aprinde o ţigară. Aşa stau liniştiţi de vorbă, în vreme ce ea tre- băluieşte cu vasele.

— Bărbatul de la telefon n-a vrut să-şi spună numele ?

Ea scutură din cap şi zise apoi, fără legătură :

— M-am smiorcăit în faţa ta ca o proastă. Dai[1]..., avu o clipă de şovăire, tu mă ştii... Aşa sînt eu, nu pot să nu mă gîndesc la ce urmează. De la toamnă am să mai vin acasă doar la sfîrşitul săptămînii, iar la urmă, dacă mă primesc să învăţ mai departe, numai în vacanţele de după semestre. Cînd ştii toate astea... e ca şi cum ai păşi din- tr-o vîjştă în alta, cum citeam deunăzi într-o carte, capitolul se încheia aşa : „In ziua aceea, copilăria lui luă sfîrşit[a].

Nu terminase de spălat, lăsă farfuriile în apă, îşi şterse mîinile cu şorţul şi-i ceru tatălui ei o ţigară.

— N-ai nimic împotrivă, sper ?

— Cum aş putea, zîmbi el, de vreme ce mă anunţi că ţi s-a sfîrşit copilăria ? Astea nu sînt vorbe de spus la şaisprezece ani. '

— îmi trebuie şi un foc.

îşi aprinse ţigara cu îndemînare, imitînd gestul unui fumător cu experienţă, o răsuci între degete şi urmări cu privirea firul de fum care se înălţa spre tavan.

— Tu îmi eşti şi tată şi mamă, îmi ţii şi loc de frate. Dar nu numai pentru asta îmi eşti atît de drag.

Acum Druskat se simţea stingherit. Mărturisirile de acest fel nu-i intrau în obicei. Se apropie de lighean şi mişcă fără rost farfuriile, ciocnindu-le una de alta.

— Doamne dumnezeule, faci poate pentru prima dată în viaţă ta o declaraţie de dragoste — şi aceea tocmai tatălui tău.

— Nu au toţi copiii asemenea noroc cu părinţii lor, stărui ea, unii se poartă într-un fel acasă şi altfel la şedinţă, vorbele nu se potrivesc cu faptele. Tu eşti aşa cum trebuie.

Ce mai era de spus ? Druskat rămase pe gînduri, dar fu scutit de răspuns, căci se auzi o bătaie la uşa din faţă. Era pesemne cineva care n-avea habar că într-o casă de ţăran se intră mai uşor pe la bucătărie.

— Da, îndată !

în prag stăteau trei bărbaţi. Pe unul dintre ei îl mai văzuse, nu era un chip pe care să-l uiţi lesne, şi Druskat îşi aminti că omul lucrează la procuratură.

— La mine aţi venit ?

N-ar fi fost nevoie să întrebe, ştia la cine veniseră şi pentru ce. Voise să uite, şi -pentru o vreme uitase, şi aşteptase totuşi mereu această clipă.

în vreme ce-i privea neclintit pe străini, în. minte i se năpusteau, învălmăşite ca-n vis, gînduri, unul după altul, fără noimă, imagini care n-aveau ce căuta una lîngă alta, feţe cunoscute şi nume : Max Stephan din Horbeck mi-a fost prieten — odată era să mă ucidă în- îr-o încăisfare, şi Krliger — te omor, cîine, Hilde Stephan — acum o veşnicie te-am iubit, dar pe Rosemarie o iubesc şi astăzi — du-te, lasă-mă singur — castelul plin de uniforme SS — steaguri roşii, bălrînul Gomolla, faţa lui aplecată peste a mea, aproape de tot, rîzînd — băiatul meu, de ce ţi-e frică — şi doamna contesă, cică ar fi rea de muscă, povestesc grăjdarii, damasc alb, luciul argintăriei — ah, cîte luminări — şi mortul legat de şaua calului — trebuie să încheiem cooperativizarea agriculturii — pretutindeni ard satele, ca nişte torţe în noapte — nevasta

mea e moartă, eu însumi, cine ştie, voi fi ca şi mort, foarte curînd. De ce ? Fetiţa mea, nu-ţi pot povesti toate astea acum.

Se dădu la o parte lăsîndu-i pe cei trei să intre, îi urmă încet, cu capul plecat, muşchii nu-l mai ascultau şi auzul îl părăsise, bărbaţii trecură pe lîngă el, dar sunetul paşilor lor nu-i ajunse în urechi, nu-şi simţea trupul, şi pentru cîteva clipe i se păru că se vede pe el însuşi din afară, ca pe un altul care îi poftea pe noii veniţi să stea jos. însă ei nu voiră să se aşeze şi atunci, ridicînd privirea, o zări deodată pe fata lui în uşă.

— Fiica mea, Anja.

Ea păşi înăuntru zîmbind şi întinse mîna pe rînd oaspeţilor.

— Doriţi să beţi ceva, poate o bere, sau să vă fac un ceai ?

Nu, străinii nu doreau să bea, nu doreau să stea jos, dar nici nu vorbeau. Pînă acum nimeni nu se purtase aşa în casa lor şi nici tatăl ei nu se purtase vreodată astfel. Fetei i se strînse inimă de teamă.

Să-i lase mai bine singuri ?

Druskat făcu un semn, arătînd spre străini :

— Tovarăşii sînt de la procuratură.

— Au venit la tine ?

— Da.

— De ce ?

Unul dintre bărbaţi îşi ţinea capul puţin plecat într-o parte, cum fac oameni cu auzul slab :

— Nu i-aţi spus încă nimic fiicei dumneavoastră ?

Druskat zise :

— Nu mi-am închipuit că mă veţi ridica... atît de cu- rînd. Fiindcă, îşi mută atent privirea de la unul la altul, trebuie să merg cu voi, nu-i asa ?

— Da.

Druskat se întoarse către Anja. Fata îi văzu fruntea şiroind de sudoare şi cămaşa lipită de trup. Nici un strop de răcoare nu se-ndura să aline arşiţa acelei seri. Fata mai văzu cum Druskat ridică mîinile puţin, depărtînd degetele, ca şi cum s-ar fi chinuit şă prindă ori să dea formă unui lucru ce-i scăpa. Apoi braţele îi căzură fără putere:

— Trebuie să plec.

Niciodată tatăl ei nu-i apăruse copleşit de slăbiciune în felul acesta. Dintr-o dată teama ei dispăru, simţi că trebuie să-i dea ajutor, poate că, într-adevăr, această clipă însemna de fapt sfîrşitul copilăriei ei. O năpădi un simţămînt nou şi puternic, cunoscut doar femeilor : o tandreţe maternă. Nu

spuse nimic, se mulțumi să-i zîmbească ușor, iar frămîntarea lui dureroasă încetă, privi surîsul fetei, își îndreptă umerii.

— Te rog, ajută-mă să-mi strîng cîteva lucruri.

Intră în cameră înaintea lui, deschise dulapul, scoase

și îi puse la îndemînă costumul bun, o cămașă curată, apoi rîndui cu pricepere într-o valiză cele de trebuință pentru o călătorie scurtă.

El stătea întors cu spatele fiindcă se dezbrăcase, iar ea se uită la bărbatul gol care era tatăl ei, fără să se

ruşineze. Aşa, fără haine pe trup, i se păru din nou, la fel ca adineauri, lipsit de apărare.

— Cît timp ai să lipseşti ?

— Asta n-aş putea să-ţi spun. Trase pe el rufe curate.

Ea vru să ştie, iar în vocea ei nu era nici urmă de reproş :

— Ce-ai făcut, tată ?

— Mi-e cu neputinţă să-ţi explic, zise el. E o poveste înrîlcită. întotdeauna mi-am dorit să nu ajungi vreodată s-o afli, acum îmi pare rău că n-am vorbit la timp.

— La cine să mă duc, tată ? întrebă ea din nou. Ai prieteni, cineva trebuie să te ajute.

Druskat îşi legă cravata, ea îi ţinu haina, îi întinse valiza, era gata de drum, luă mîna fetei şi o ţinu strins.

— Nu trebuie să faci ceva anume, auzi tu, poartă-te ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, nu alerga la nimeni; trebuie să înfrunt singur tot ce mă aşteaptă. S-ar putea să mă întorc peste cîteva ore, n-ai teamă, mă întorc curînd. Lasă uşa descuiată. Şi fără gesturi mari la despărţire. Te rog. Rămîi cu bine.

— Mergi cu bine. îl însoţi pînă la uşa din faţă — acolo îl aşteptau străinii — îl sărută pe obraz la plecare, era căldură în sărutul ei, dar nu deznădejde, era gestul obişnuit cu care-şi lua rămas bun cînd el pleca seara la o şedinţă, iar ea nu ştia dacă va mai fi trează la întoarcerea lui acasă.

După ce portierele se trintiră, fata ridică mîna să-i facă semn, apoi rămase locului privind după maşina ce se depărta pe uliţă în jos, săltînd peste pietre.

în gard se proptise tuşa Ziesenitz.

— Vai de noi şi de noi, ce zăduf, se jelui ea, ce zăduf ! N-am mai văzut asemenea vară, şi mi-a fost dat să văd destule, slavă domnului. O să ne prăpădim de foame şi noi şi vitele, totul se duce de rîpă, asta ne-au adus cu blestematele lor de bombe atomice, ascultă-mă pe miru\ fetiţa mea, oamenii nu mai au evlavie şi credinţă...

Vorbea întruna gîfîind şi pufnind, oboseala mersului îi scurtase răsuflarea, dar mai apoi curiozitatea îi dădu ghes să întrebe de-a dreptul :

— Domnii nu erau de prin partea locului ?

Fata lui Druskat scutură din cap, apoi întoarse spatele bătrinei, intră în casă şi încuie uşa în urma ei.

.3 Cele două sate nu se află la mare depărtare unul de altul, atîta doar că drumul ocoleşte mult. Şoferul sau tractoristul

care porneşte din Altenstein o ia mai întîi către nord, pe un drum acoperit cu pietriş, iese în şosea, dar o părăseşte curînd, fiindcă trebuie să co- tească iar spre sud, înconjoară Crîngul pitulicei ŞL abia după asta ajunge la Horbeck. Aici drumul se opreşte la marginea lacului.

Dimpotrivă, cine nu se teme să măsoare cu pasul o potecă şerpuind printre cîmpuri, face dintr-un sat în altul cel mult o jumătate de ceas. Drumeagul mărginit de ierburi cu arome iuţi se strecoară printre păşuni, lăsînd în urmă îngrădituri putrede, căzute în paragină de cînd se poartă gardurile de sîrmă, mai încolo se înşiră de-a lungul lui, de-o parte şi de alta, cioturi de sălcii, peste creştetele lor plesnite se înalţă, ca nişte braţe descărnate, crengi din care seva s-a scurs de mult şi doar cîteva mai flutură în vînt lăstari fragezi. După cîte o ploaie zdravănă cărarea se face alunecoasă, că nu mai poţi pune piciorul pe ea. La capăt urcă brusc şi se pierde îndată în nisip.

O pădurice rară de pini răvăşiţi acoperă colina. Cine o străbate ajunge curînd la un copac cu trunchiul scurt şi coroana rotată. De cînd îşi aduc aminte, oamenii l-au numit Teiul osîndiţilor.

Şi acum unii se feresc să înnopteze prin preajmă. In scorburile teiului şi-au făcut cuib bufniţele, iar suspinele, păsărilor de noapte umplu locul de presimţiri şi fiori. v Dar ziua, pe lumină, copiii din Altenstein şi din Horbeck se adună aici să se joace.

în vremuri de demult, se zice, osîndiţii la moarte şi-ar fi aflat în acest loc sfîrşitul, dar dovezi nu există, hrisoavele vor fi ars împreună cu alte mărturii ale trecutului, războiul şi-a rostogolit adesea tăvălugul pustiitor asupra acestor şesuri. Mereu foc şi sabie şi mereu s-au mistuit satele în flăcări. Întîi le-au nimicit soldaţii împârâtului, apoi au venit de la Usedom suedezii sub stindardele lui Gustav Adolf, mai tîrziu s-au întors mercenarii împăratului. Duci de viţă slavă au guvernat o vreme ţinutul în numele imperiului şi în folosul lor propriu, pe urmă a stăpînit în Mecklenburg Walenstein, cel născut în Boemia, dar suedezii i-au curmat repede domnia. Astfel ne dă de ştire istoria. Cine poate spune care va fi fost soarta celor mărunţi ?

Un cronicar al districtului Newerow a însemnat doar atît : După războiul care durase treizeci de ani, între Horbeck şi Altenstein n-a mai rămas în picioare nici o aşezare omenească. O alcătuire de bolovani, un rest de zid se vede şi astăzi nu departe de Teiul osindiţilor. I se zice Biserica din pustie.

Teiul se află aici încă de pe atunci. Cu siguranță de crăcile lui se vor fi legănat trupurile țăranilor înălțați în ştreang de mercenari puşi pe jaf, pentru care moartea devenise o joacă — oşteni ai împăratului poate, ori ai suedezilor, catolici sau reformați, cine mai ştie ? Cînd unii, cînd alții intrau călări în sat sau în ceea ce oamenii izbutiseră cu trudă să ridice din nou pe ruinele lui : Hei, țărane, 'unde-s duşmanii ? Ce preț are viața unui om, în viitoarea unor asemenea forțe ?

Scormonind prin apropiere, copiii din Horbeck au dat de morminte vechi, urne bine păstrate, cu cenuşă de morți. Unul din ei a făcut o descoperire prețioasă : Cu un chiot de bucurie, a cules din cenuşă o mărgică albastră. Bobul de sticlă va fi atîrnat la urechea unei fete, în urmă cu multe, multe sute ani, înainte ca trupul ei să se mistuie în foc şi să se întoarcă în țărînă.

Şi la fel ca în acele vremuri de demult, mărgică deveni un rîvnit obiect de schimb, fu vîndută pe gumă de mestecat, adusă din vest, trecu din mînă în mînă şi ajunse tocmai la Karbow. Fără vreun gînd rău, copiii se jucară astfel cu oseminte şi cioburi pînă cînd profesorii prinseră de veste şi curmară fărădelegea. Terenul fu împrejmuit, închis şi cercetat de arheologi, dar nu tot ce s-a descoperit acolo merita să fie păstrat. Ce să faci cu atîtea mii de sfărîmături ale unor urne fără număr ?

Dealul fu apoi brăzdat cu plugurile, iar mărgeaua albastră, podoaba <ie odinioară a unei fete, pesemne de neam slav, poate fi văzută astăzi în muzeu la Weran în tovărăşia unei spade germanice, dezgropate de un tractorist la arăturile de toamnă. Se odihnesc acum alături, amîndouă de-o vîrstă, amîndouă din timpuri străvechi, mărgeaua albastră şi spada.

Poate colina cu teiul nici n-a servit vreodată la suplicii — Kunow, profesorul din Altenstein, aşa crede — ci a fost doar un loc sfințit, închinat zeilor din vechime. Cele două stînci spre care îşi fac drum rădăcinile noduroase ale bătrînului copac îngăduie o atare presupunere.

Ce zei vor fi fost aceia şi cine le va fi adus ofrande aici, lîngă teiul dintre Altenstein şi Horbeck, cărora de mai bine de zece ani li se spune sate complet cooperati- vizate — iar denumirea înglobează şi ea, la rîndul ei, o devenire istorică.

Venind dinspre Altenstein, îndată ce ai întors spatele păduricii din pini, zăreşti în vale Horbeck-ul, întins ca-n palmă, căsuțe mărunte, gospodării noi înşirate pe drumul ce coboară spre lac, cuburi de beton cu ferestre largi, construite în ultimii ani, şi, dominînd vîrfurile copacilor din parc, crenelurile castelului Horbeck, zidărie greoaie în stil tudorian. în dreapta

sclipeşte lacul cu malul năpădit de tufe, de aici începe Mlaştina lupului şi se întinde pînă dincolo, în Altenstein, de pe partea asta a dealului n-ai cum s-o cuprinzi cu privirea, în schimb pe stînga poţi vedea sclipind în depărtare acoperişurile de ţiglă din Karbow şi, cît vezi cu ochii, numai cîrr.puri, culori liniştite, parcă aşezate cu un penel darnic, galben, verde şi cafeniu, iar printre ele, presărate uşor din vîrful pensulei, pilcuri de copaci albăstrii. Cîmpuri pînă departe sus, unde curge panglica şoselei, tivită de două şiruri de plopi, o haşură fină ce îngrădeşte orizontul, despărţindu-l de clopotul imens al cerului albastru.

După ce-ai făcut popas sub streaşina teiului, poţi coborî în Horbeck în mai puţin de un sfert de ceas.

Păşind în acea dimineaţă pe poteca ce vine la vale înspre Horbeck, fata lui Druskat văzu cum răsuflarea fierbinte a verii schimba înfăţişarea ogoarelor, roadele cîmpului îşi pierdeau prospeţimea, iarba fîneţelor prindea pe alocuri să bată în galben. Anja gîndi : Toate se usucă, doar polderul cel mare din smîrcuri rămîne verde. N-avem decît să dăm. drumul apei şi soarele nu mai poate pîrjoli nimic, puterea lui ajută numai ierbii să crească. Polderul e verde, verde proaspăt, pe Stephan ar trebui să-l duc acolo, să vadă cu ochii lui, n-a avut încredere sau numai din încăpăţînare n-a vrut să-i dea tatei o mînă de ajutor, aşa e el cîteodată. însă tata a avut dreptate cînd şi-a pus în gînd să facă fîneaţă în mlaştină, între timp s-au convins cu toţii, dar Stephan a fost împotrivă, la început mulţi au fost împotrivă, unii au spus-o deschis, alţii mai puţin deschis, de pildă domnul Kunow deunăzi la şcoală, la ora de biologie. Vorbea despre munca ţăranilor în mlaştină, avantajele asanării, în sfîrşit, o temă interesantă, cînd deodată-l aud — şi-i tremura glasul de ziceai că acuşi-acuşi o să plîngă — cum că, pe de altă parte, s-au distrus locurile de cuibărit ale bietelor păsări şi vai ce păcat. Era o simplă constatare, nimic altceva, nicidecum vreun reproş la adresa domnului Druskat, dar toate capetele, pînă la unul, s-au rotit spre mine ca la comandă, de parcă eu aş fi pus pe fugă raţele şi cocorii. Trebuia să i-o plătesc lui Kunow, aşa că i-am aruncat cam peste umăr — las'pe mine, că doar pot şi eu — „Progresul nu se obţine pe gratis". Asta de la tata am şterpelit-o, frumoasă vorbă şi de efect. Clasa a amuţit întîi, pe urmă unul din băieţi a strigat, are haz, are haz, sau aşa ceva. Hohote de rîs pînă-n tavan, se-nţelege. Credeau că mă las intimidată ? Am spus : „Şi tatălui meu îi pare rău că raţele nu mai au unde să-şi clocească ouăle. Ce-ar fi să tăiem cu clasa butaşi de răchită, protecţia naturii, domnule Kunow, sub îndrumarea

dumneavoastră, bineînțeles, fiindcă dumneavoastră vă pricepeți, o mie de butași ar ajunge, zice tata, nu trebuie decît să-i înfigem de-a lungul digului, răchitele cresc repede şi sînt frumoase. Ce-i de rîs, eu găsesc că sînt minunat de frumoase, iar peste cîțiva ani, copii, în fiecare răchită o să vedem un cuib de rață sălbatică !" Domnul Kunow a găsit propunerea pozitivă, şi clasa a fost în cele din urmă de acord. La primăvară plantăm butașii. Primăvara viitoare. Cine poate şti ce-are să fie atunci ? O să mai fiu aici ? Dar tatăl meu ? Unde e tata acum ? Patul lui era neatins azi de dimineață.

Trebuie să vorbesc cu Stephan, el şi cu tata s-au înfruntat adesea, dar au fost prieteni o viață. Poate ştie Stephan de ce l-au arestat pe tatăl meu, poate e amestecat şi el în povestea asta.

4 Soții Stephan stau la marginea satului într-o casă de cărămidă încăpătoare şi arătoasă, veche proprietate a familiei. Adevărul este că socrul lui Max Stephan, bătrinul Kriiger, pusese mîna pe mîndrețea de gospodărie prin însurătoare, asta se petrecea cam pe vremea primului război, iar nevastă-sa, mama Hildei, fie-i țărîna uşoară, fusese un copil luat de suflet, dar se născuse oricum în Horbeck, de aceea Stephanii treceau drept localnici, împreună cu alte două-trei familii, singurele gospodării ce supraviețuiseră, căci tot restul îl înghițise moşia conților de Horbeck. Ceilalți oameni din sat fuseseră cîndva slugi sau ajutoare tocmite cu ziua pe moşie ori se strămutaseră aici după al doilea război, venind din Boemia sau din Prusia occidentală. Dar şi de atunci a mai trecut ceva timp, astfel încît pe pietrele din cimitir, alături de numele de prin partea locului, ca Wie- denbeck, Kriiger sau Turow, au apărut altele, cum sînt Krakowski, Rogowski, Piontek sau Kalluweit.

Acolo sub pămînt încap cu toții şi trebuie să-şi dea pace unii altora, chiar dacă pe lumea asta se vor fi luat cîteodată la harță din te miri ce, localnicii şi sărăntocii veniți din patru colțuri ale lumii.'

Era puțin după şapte dimineața şi se putea încă respira în voie, dar pe cer nu se zărea nici o scamă de nor, peste zi avea să se reverse pe pămînt un potop de flăcări. Max Stephan se sculase cu noaptea-n cap, alergase prin sat de colo pînă colo, nu era el omul să se dea bătut nici în cele mai disperate situații, ridicase pompierii în picioare de cum se crăpase de ziuă, ei trebuiau să-i ude o parte din fînețele pîrjolite, folosind pentru asta nişte furtunuri lungi, pe care primarul din Weran se în-

voise să i le împrumute, după ce Max îl rugase în fel şi chip.

Şi dacă arde la Weran, iar în magazie n-avem furtunuri, aşa ceva nu se poate, gemuse primarul şi nici nu voise să audă, dar nici Max nu se lăsase şi îl făcu să înţeleagă cît era de grabnic să stingă pălălaia de pe fineţe şi imaşuri. Pînă la urmă primarul se lăsase înduplecat cu o lădiţă de roşii, o minunăţie, cum nu găseşti nicăieri pe piaţă la vremea asta, recoltă tocmai acum pîr- guită în serele din Horbeck.

Acest Max Stephan era un bărbat voinic, cam la patruzeci de ani, cu chipul tînăr, ochi albaştri ca un prinţ din poveste, dar cu creştetul văduvit de păr, cu nasul puternic, totul la el era puternic, era de ajuns să-l priveşti ca să-ţi dai seama că omul trăieşte din plin şi muşcă din viaţă ca dintr-un măr.

Şedea la masă numai în cămaşă, cu trei ouă prăjite pe farfuria din faţa lui :

— Hai odată, Hildchen !

Nevasta îi turnă cafeaua, obişnuia s-o facă tare, nu ca zeama aceea numită mocca, pe care ţi-o servesc chel- neriţele la hanul din Weran. De-o vîrstă cu Stephan, Hilde fusese o femeie frumuşică, dar cu vremea se mai trecuse, în jurul gurii i se săpaseră cute, alături de bărbatul ei nu prea avusese timp să lenevească : „Hildchen, tu trebuie să dai exemplu, altminteri mi se lasă gospodinele pe tînjală !ft

Lui Max îi era dragă şi aşa, cu acele cute în jurul gurii. Insă ea, Hilde, fiica stăpînului de odinioară al gospodăriei, nu mai avea nici un cuvînt de spus în casă de cînd se măritase, Stephan se purta de multe ori cu dînsa ca şi cu un copil. Aşa se întîmplă de obicei cu nevestele cînd bărbaţii lor au prea multă vitalitate, şi se poate spune că Hilde era în pierdere faţă de alte femei, care nici în somn nu uitau de egalitatea lor in drepturi. Bărbatul credea însă că iubirea lui o despăgubeşte îndeajuns — şi în privinţa asta, ca în multe altele, avea desigur o părere mult prea bună despre sine. Şi cum iubea des şi cu plăcere, trebuia să-şi însoţească stăruinţele de dragoste cu multe gingăşii, iar acestea erau într-adevăr pe placul femeii. Totuşi ea n-a avut numai bucurii de pe urma lui, firea bărbatului o făcuse să sufere nu o dată.

Dar şi azi se mai pomenea uneori privindu-1 cu ochii fetei îndrăgostite de odinioară. Era un drac de om, nu ştia ce înseamnă oprelişti. Şi chiar dacă viaţa lor nu putea fi o sărbătoare neîntreruptă, oricum, alături de el se întâmpla în fiecare zi ceva, Max nu-i dădea răgaz sâ se plictisească.

Bătrînul Kriiger, şaptezeci de ani trecuţi dar încă pe picioare şi neîntors de tot la mintea copiilor, rupea bucăţi de

pîine şi le muia intr-o ceaşcă peste măsură de mare. Mormăia ca în fiecare dimineaţă că fiertura Hil- dei e otravă curată, o subţia cu lapte fierbinte din belşug, bombănea untul, calup de gheaţă nu unt, mîrîia că mîncarea ţinută în frigider e un obicei prost adus din America — era în măsură s-o ştie, de cînd ieşise la pensie călătorise de cîteva ori în vest — în vreme ce Max, ginerele lui, îl privea clipind numai, să nu-ţi vină să crezi, namila de bărbat izbutea să clipească dulce ca o femeie, dar trebuia să-şi muşte limba in acelaşi timp.

Bătrînul punea unt peste pîinea muiată şi presăra deasupra zahăr cu lingura. Avea necazuri cu dinţii, însă nu se lăsa înduplecat să meargă la dentist, bani azvârliţi pe fereastră. îşi îndesa cuişoare în găurile putrede ale măselelor, asta îi alina durerea şi îi făcea răsuflarea mai suportabilă, dar mestecatul era o tortură pentru el şi slăbise de-i atîmau hainele.

Hilde alergase într-un suflet încolo şi încoace, le pusese bărbaţilor toate cele la îndemînă pe masă, apoi rămăsese în picioare la fereastră şi stătea acolo de o bucată de vreme fără să se clintească, cînd Max o întrebă cu gura plină :

— Ei, ce e ? Nu vii să mănînci cu noi ?

Femeia privea afară.

— Dumnezeule sfinte !

— Ce e ? întrebă Max.

— Fata lui Druskat la noi în curte.

Acum se ridică şi Stephan, se şterse în grabă la gură şi se duse lîngă nevastă-sa. Chiar aşa, uite-o, s-a făcut frumoasă de pică, iar băiatul îi dă tîrcoale, ar fi fost timpul să plece la şcoală, dar fata, ea de ce nu s-a dus la şcoală, n-are curaj pesemne, iar acum a venit la el !

— Nu-i daţi drumul în casă ! strigă bătrinul. Poate crede cineva că faceţi prietenie cu ei, asta ne mai lipseşte, să cadă bănuiala asupra familei noastre !

Hilde smuci capul îndărăt şi se răsti :

— Ţine-ţi gura, tată ! O crescuseră în respectul faţa de cei mai în vîrstă şi trecea multe cu vederea tatălui ei, care nu mai contenea cu cicăleala, dar uneori îi era greu să-şi înghită mînia şi alteori, ca acum de pildă, nu era în stare.

Se întîmpla rar ca fiica lui să-i taie vorba cu atîta asprime. Cînd era astfel repezit, bătrînul se cuminţea de obicei. De data asta nu se potoli însă, ci rîse cu răutate şi zise :

— Mereu a tulburat apele, păcătosul, mereu ne-a făcut necazuri, ne-a stricat liniştea. Tot ce-am agonisit în- tr-o viaţă

voia el să facă zob cu cooperativizarea lui împuțită. Acum a vrut să-l dea la o parte pe Max din postul lui. De ce ? Fiindcă n-a putut să uite niciodată că l-am gonit odinioară din Horbeck. Ce oameni mai au şi ăştia în partid ! Ii doresc din inimă să-şi rupă gîtul, i-o doresc, la fel cum i-o doriți şi voi !

Max Stephan zăbovi cu o uitătură lungă şi sfredelitoare asupra socrului său, în cele din urmă se întoarse şi privi din nou afară în curte. Nevastă-sa şopti lîngă umărul lui :

— Doamne, Max, ştii de ce a venit Anja ? O fi cre- zînd că tu l-ai denunțat.

— Eu?

— Ai auzit ce vorbeşte bătrînul, iar fata ştie şi ea de duşmănia dintre voi, ca toată lumea.

Duşmănie, ce-i aceea duşmănie, doar înainte am fost prieteni şi nu de ieri, de-alaltăieri. El, Max, e deprins să-şi apere punctul de vedere împotriva oricui şi fără să-şi drămuiască argumentele. Ei, ce-i drept e drept, s-a mai apărat şi cu pumnii, în două-trei rînduri a răspuns cam dur la provocări. Dar şi Daniel, cîteodată e încăpățînat ca un catîr, afurisitul. Iar nu de mult individul l-a trădat pur şi simplu, l-a băgat în cofă, l-a criticat la conferința regională, sala plină, o mie de oameni, au rîs de zăngăneau geamurile, pe seama lui au rîs, asta nu i-o iartă el lui Druskat cu una cu două. Ei da, nu se dă în vint după critică, mă rog frumos, cîte un mic-cusur avem fiecare, iar cine îi caută lui rîcă îşi asumă un risc serios, ştie oricine. Dar de aici pînă la denunț? Prostii, Hilde. Şi ce-ar fi de spus despre Daniel ? Povestea de-a- tunci ? Nimeni n-o ştie, -nici măcar tu.

Un singur om o cunoaşte, iar acela... Nu, socrul lui, moşneagul fără dinți, n-ar cuteza niciodată, el are musca lui pe căciulă, pe vremuri fusese Ortsbauernfiihrer în Horbeck, uniformă brună ca scorțişoara, parcă îl vede înaintea ochilor, crăcănat în pantalonii bufanți mult prea largi, fluturînd pe el, jalnică figură, omul n-a avut niciodată ținută, în nici o privință, stătea în fața doamnei contese ca un cîine în ploaie : Raportez cu supunere, la ordin.

în sfîrşit, Kruger a fost nazist mai mult de teamă decît din convingere, unul trebuia să se vîre în rahat şi s-o facă pe fiihrer-ul local, a fost el acela, avea de altfel gospodăria cea mai înstărită din sat şi noi toți, cei din generația noastră, ne-am mînjit puțin, vreau să spun că am trecut pe la Tineretul nazist, iar ție, Hildchen, Cu cozile tale blonde, nu-ți stătea rău uniforma „fetelor germane**, ştiu că făceai numai instrucție

sanitară, sa- mariteancă miloasă, cineva trebuia s-o facă, apărare antiaeriană şi aşa mai departe, n-am nimic de spus, dar cum de ți-a venit ideea că eu aş fi putut să-l denunț ?

— Nu te înțeleg, rosti el, ce să ştie Anja şi de ce să creadă că eu l-am denunțat, de ce, Hildchen ?

— Întîmplarea de anul trecut, Max, de pe malul lacului, era şi ea de față.

Petrecerea, Max, iar apoi încăierarea cumplită de-aici din casă, te-ai întins pe podele, acolo jos, o dată a fost unul mai tare ca tine, o dată Daniel a fost mai tare, te-ai chinuit să te ridici, acolo pe podele, te-ai sprijinit în coate, ai scuipat sînge pe scînduri şi ai gîfiit : „Pot să te distrug, dacă vreau !"

într-adevăr asta a fost nu mai departe de vara trecută, secerişul bătea la uşă, iar el, Max, reuşise să joace o festă de toată minunea celor de la regiune, cine-a aflat s-a stricat de rîs, numai Druskat nu, s-a arătat şi el

cînd ciocneam un păhărel cu soldaţii, udînd, cum ar veni, marele succes al zilei. Şi ce mutră a putut să facă...

Ce le-o fi plăcînd femeilor la un om aşa întunecat ? Ce a atras-o pe Hilde cîndva, ce le-a atras pe atîtea altele către acest Daniel? Trebuie că zace în ele toate, în cele mai domoale ca şi în cele mai iuţi, un fel de pornire spre binefacere şi consolare, care le împinge în braţele acestui bărbat uscăţiv, cu pielea smeadă — sufletul, ah, sufletul — sau poate e vorba de cu totul altceva, poate nădăjduiesc la cine ştie ce voluptăţi in braţele lui de oţel ? Ah nu, asta e de neînchipuit, un bărbat cu carne pe el e mult mai real, simte femeia, ca să zicem aşa, pe ce pune mîna.

Dacă te gândeşti bine, mai sînt frumuseţi blonde ca- re-i fac ochi dulci lui Daniel, oftează cînd îl văd şi freamătă, dar acest Romeo începe să-şi arate şi el vârsta, a împlinit patruzeci şi unu, îi ies fire albe pe la tîmple — totuşi adevărul e că şi-a păstrat un aer tineresc.

Irene, pe care Daniel a luat-o de nevastă, era însă brună ca noaptea, un păr frumos, lung pînă la umeri, şi avea ea un gest cu care şi-l dădea la o parte de pe frunte, doamne sfinte, două suflete gingaşe, ce putea ieşi din aşa ceva ?

Acum l-au arestat. Am fost prieteni mulţi ani, trup şi suflet, dormeam sub un acoperiş, mereu nedespărţiţi — pînă în noaptea aceea, ultima noapte de război. Pe urmă Daniel s-a întors în sat aducîndu-1 pe Gomolla, băiatul avea un fel al lui, retras şi straniu, a trebuit întruna să am grijă de el şi am avut, ca de un frate mai mic, adeseori i-am luat apărarea, pînă cînd a început deodată să facă pe grozavul — şi încă cum.

Era de nerecunoscut cînd s-a întors de la şcoala de partid de la raion, avea o lucire fanatică în ochi, ca acel călugăr italian de pe vremuri, de la Verona sau aşa ceva, nu, de la Florenţa, cu priviri de foc, aşa mi l-am închipuit întotdeauna pe călugăr, pe Savonarola. Da, Savonarola a cîrtit în faţa celor puternici şi a avut trecere la poporul de rînd, pînă cînd a poruncit să se ardă în piaţa din Florenţa tot ce vorbea simţurilor, tablouri şi tot soiul de fleacuri frumoase, le-a cerut să-şi pună pe trup pînză aspră de sac şi să-şi presare cenuşă pe creştet — nu poate ieşi nimic bun din asta, cum să nu laşi oamenii să se bucure de viaţă, aşa că, mai apoi, l-au ars şi ei pe Savonarola, am citit toată povestea.

Atunci, pe malul lacului, Daniel a venit şi ne-a ţinut o lecţie, că eu păgubesc societatea, fel de fel de vorbe umflate, cum că noi, cei din Horbeck, trăim pe spinarea altora, că o mie

de indivizi ca mine ar putea duce socialismul de rîpă — strașnică glumă, ne ţineam de burtă de rîs şi ne bateam peste coapse — pur şi simplu ne-am bătut joc de el. Ei da, mai tîrziu ne-am luat şi la bătaie, nu s-a putut altfel, cred că băusem un pahar mai mult sau poate o sticlă, iar Daniel a fost mai tare ca mine — o singură dată — dar cine şi-ar putea închipui că l-aş fi denunţat din pricina asta, cine, Hildchen ?

Anja, zici tu ? Din pricina încăierării de-aici, din casă ? Fiindcă am spus : „Pot să te distrug, dacă vreau" ?

Vara trecută a fost asta.

Mesaj telefonic de la raion, Stephan să s? prezinte mîine dimineaţă la consiliul regional.

— Mîine ? Imposibil !

Are şi el munca lui, o planifică strict, iar planificarea în general şi-o respectă.

— E obligatoriu, tovarăşe, chestiune de maximă importanţă. Mare cinste pentru Horbeck, pentru întreg raionul Weran. S-a anunţat o delegaţie, un general din armata poloneză vrea să se documenteze în legătură cu nivelul de dezvoltare al agriculturii la noi. Am recomandat o vizită la Horbeck.

— Aha. Asta e altceva, prin urmare vor să viziteze satul lui model, dar cum să nu, cu plăcere.

— Pot să contez că vii mîine, e vorba de unele aspecte organizatorice, protocol şi aşa mai departe, înţelegi.

— Desigur.

In zece ani, din nouă sute şaizeci încoace, cooperativa lor a prins cheag şi, lăsînd la o parte sfiala fără rost, de cinci ani cel puţin stă în fruntea raionului. Să poftească generalul şi să facă ochii mari, or să fie şi ziarişti prin preajmă, poate şi televiziunea, fotoreporteri, ştim noi cum se obişnuieşte. Pe urmă vedem o poză la ziar, un articolaş, iar de o fărîmă din onoarea ce revine regiunii sau raionului are să beneficieze şi satul Horbeck, poate chiar preşedintele însuşi, de altfel el nu arată râu în fotografii, de la prima privire îţi spui : Da, e ceva, omul are personalitate. Şi pe la noi o personalitate cunoscută obţine totdeauna mai mult decît una necunoscută, să luăm numai problema pieselor de schimb.

Şedeau, aşadar, la masa de şedinţe din clădirea consiliului regional, un cub modern, clădit direct la stradă, numai sticlă, oţel şi beton, dar totodată împodobit cu un fel de baldachin

deasupra uşii principale, din plăci emailate în mai multe culori, cu arteziene la intrare, ronduri de trandafiri — se dezvoltă frumos reşedinţa noastră regională.

Şedeau, aşadar, în jurul mesei de şedinţe, el, şi alţi vreo cîţiva, fiind în clipa aceea perfect informaţi asupra d?sfăşurării vizitei şi amănuntelor de protocol, iar Gross- mann, şeful biroului secretariatului, aşa sună denumirea exactă a funcţiei, un bărbat tînăr, mereu ca scos din cutie, îşi mută în cele din urmă privirile de la unul la altul.

^— Mai sînt întrebări, tovarăşi ?

— Da. Stephan ridică mîna. Mai avea o întrebare sau, mai exact, dorea să facă o propunere.

— Poftim.

— Prin urmare, tovarăşi, generalul polonez vrea să vadă, iar noi avem ce-i arăta, nu e rău planul vostru, noi, cei din Horbeck, nu trebuie să facem pregătiri speciale pentru înalta vizită, la noi în sat ordinea e zi de zi înstăpînită. Dar ceva nu-mi dă pace, tovarăşi, aş vrea să vorbesc deschis...

— Chiar te rog !

Stephan se sculă de pe scaun şi păşi spre harta regiunii, întinsă pe lăţimea unui perete. Coloana de maşini, zise el şi arătă pe hartă de aici pîn-aici, va trece prin cîteva sate pe drumul de la Weran la Horbeck, iar acolo se află înşirate la vedere sumedenie de atracţii, hambare lăsate pe-o rînă şi alte asemenea minunăţii, acoperişuri de paie cocoţate strimb pe grinzi rupte, ogoare lucrate de mîntuială în lungul şoselei — o ruşine ! Nu vreau să critic aici pe nimeni, constat numai : în felul acesta n-avem cum face impresie bună. ‘

In schimb pe partea cealaltă, prieteni, putem oferi o privelişte de neuitat, lacul Rumitz, un peisaj minunat de jur împrejur, iar satele sînt aşa de drăgălaşe — de la distanţă. Prin urmare delegaţia ar putea călători cu vaporaşul de la Weran la Horbeck, o orchestră mică pe vas, puţină muzică pentru atmosferă, sau şi fără, mă rog, a fost doar o propunere. Desfăcu puţin braţele, ca unul care vrea să spună, faceţi cum credeţi de cuviinţă, si se întoarse, modest, să-si reia locul printre ceilalţi.

Şeful biroului va fi gîndit atunci, acest Stephan are întotdeauna idei, nu trebuie scăpat din vedere, e un cadru cu resurse, în urmă cu nişte ani n-avea el vederile cele mai progresiste, e adevărat, dar exemplul lui nc dovedeşte o dată în plus : oamenii cresc.

Propunerea fu salutată cu entuziasm, hotărîrea era luată, şi nimeni nu mirosise trucul lui Max.

Trei zile înainte de vizită, pe seară, la Stephan acasă țîrîi telefonul, biroul secretariatului îl cerea pe preşedinte. Stephan învîrti o mină prin aer ca apucat, îi şuieră neveste-si să dea televizorul mai încet, apoi rosti cu voce calmă :

— La aparat.

Află cu cîte eforturi se modificase ruta, în scopul de a da curs binevenitei lui propuneri. Dar în sfîrşit țelul fusese atins.

— Prin urmare, vesti triumfător pe fir şeful biroului, protocolul e aprobat. Joi, la ora 11 precis, delegația debarcă în Horbeck.

— N-aş crede, tovarăşe, se îndoi deodată Max.

— Ce vrea să fie asta ?

— Eu am spus cît se poate de clar că mai sînț_ de rezolvat în prealabil cîteva detalii...

Nu spusese o vorbă.

— Da, am atras doar atenția că debarcaderul... Acum doi ani, cînd s-a dezghețat lacul în primăvară, ni l-au luat sloiurile.

La capătul firului se făcuse linişte, celălalt rămăsese fără grai, trebui să treacă o vreme pînă cînd avu putere să bîiguie :

— O clipă, te rog, o clipă, să discutăm concret. Asta înseamnă că în Horbeck vaporaşul nu poate trage la mal ?

— întocmai, tovarăşe, dădu răspuns Stephan, copleşit de tristețe. Interlocutorul lui n-avea cum să vadă că Max clipise dulce trimițînd spre receptor ceva ce aducea cu o sărutare, ll făcuse mat pe sdifositul cel mic de la protocol, care-şi dădea asemenea aere, de parcă ar fi fost şeful consiliului regional cel puțin. Să arate acuma ce poate.

— Dar ce-ar mai fi de făcut ? întrebă zguduit cel de la capătul firului. Max Stephan nu zise, nimic, nu era greu să-ți închipui ce-i trece prin cap celuilalt • Să te duci la bătrîn cu coada între picioare, să-i mărturiseşti că s-a strecurat o eroare în protocol, se pare că traseul nu e realizabil, şi asta cu trei zile înainte de sosirea delegației, vasul nu e din Weran, s-a făcut contract cu flota fluvială, deci totul trebuie regîndit, dar cum, poate nişte dansuri populare, nu, nu merge, programul cultural rămîne pe a doua zi...

— Fii atent, vorbi Stephan şi prinse receptorul între umăr şi obraz, trebuia să-şi aprindă o țigară, discuția avea să se prelungească, fiindcă acum era momentul să-şi facă intrarea în

scenă, în rolul salvatorului.

— Nu-i nici o nenorocire, băiete, spuse el, ascul- tă-mă bine.

Deci : materialul pentru debarcader e strîns de mult, parte din el zace la joagăr, ceva rezerve de lemn, grinzi şi scînduri, o cooperativă trebuie să le aibă oricînd în magazie. Din păcate ocolul silvic a dat ordin de confiscare, el îşi permisese ce-i drept nişte mici abuzuri la tăierea copacilor, dar văzută global chestiunea constituia în esenţă o exagerare birocratică din partea administraţiei silvice.

— Mă asculţi ?

Celălalt asculta.

— Deci, punctul unu : anulezi dispoziţia de confiscare, un telefon la joagăr, un telefon la inginerul silvic din Sesenberg, le dai chiar astă-seară, explici că e vorba de un caz special, decretezi stare excepţională — a fost numai o glumă — faci cum te taie capul, eşti doar băiat deştept.

Punctul doi : militarilor noştri n-are să le fie indiferent dacă ne facem sau nu de rîs în faţa armatei poloneze, de aceea mîine — pricepi ? — chiar mîine dimineaţă, pentru ei e o bagatelă, oamenii pot da ordin — mă asculţi ?...

Da, asculta şi stringea din dinţi.

— Deci, punctul doi : o companie de genişti se prezintă în Horbeck la ora şapte, treizeci de oameni ajung, important e să aibă cu ei ce le trebuie : berbec de bătut piloţi, fierăstraie, topoare, crampoane şi aşa mai de- parte.

Poate rezolva toate astea ?

Fireşte, cum-nu, la urma urmei ei sînt autoritatea executivă pe plan regional, nu trebuie să alerge pentru fiecare fleac la partid după aprobări, iar partidul nici nu e de fapt un organ de control, cum socotesc cei lipsiţi de încredere în forţele proprii, ci o organizaţie ce promovează idei noi şi îndrăzneţe, promovează de asemenea personalităţi, îndeosebi se bucură de preţuire iniţiativa — şi este aceasta o iniţiativă sau nu ?

— Dar se-nţelege, eu mă ţin deoparte... băiete, a fos: doar ideea ta ! Stop, nu închide, acum vine punctul trei.

Vopseaua costă mult, ar fi nevoie de riteva bidoane, trebuie dat o pensulă peste tot, alb şi verde, să-ţi incinte ochiul.

* — Ai tu grijă ? Perfect. Tai din banii pentru banchet *1* Nemaipomenit. Joi, la unsprezece fix, nici o secundă mai tîrziu, generalul vostru poate coborî pe uscat.

— Hildchen, inimioara,, mea, trebuie să .plec, am de mobilizat parcul auto, nu, nu pot lăsa pe mîine, cu bine, te sărut, s-ar putea să întîrzii, nu mă aştepta.

Peste cîteva clipe Wartburgul fornăi, țîşni dintr-un salt de sub şopron, găinile cotcodăciră şi bătură disperate din aripi, căutînd adăpost dincolo de gard. Max Stephan pornea la drum.

Mai întîi dădu alarma la tractorişti.

— Program special, flăcăi, trebuie să puneți oleacă umărul.

N-aveau nimic împotrivă să mai facă nişte ore suplimentare.

Apoi duse tratative la joagăr. Ceru dulapi şi scînduri în avans.

— E-n ordine. încă n-au telefonat de la regiune ? Ei, vezi.

Max se simțea în elementul lui, ca ori de cîte ori avea prilejul să se desfăşoare, să dea ordine şi să se arate cu un cap mai sus ca alții, să glumească şi să pălăvrăgească şi să rîdă, dar — aşa cum îl ştiau țăranii şi tractoriştii pe şeful cooperativei lor — el are să fie şi cel dintîi astâ- seară pe şantier şi de plecat are să plece ultimul, o să scuipe în palme şi-o să pună mîna la treabă, ce labe de urs are omul, ce brațe, iar nu de mult, la scăldat, un tinerel, făcînd mare haz de talentele lui sportive, spusese ceva ce lui Stephan îi sunase tare plăcut în auz : „Dacă n-ar fi gras, preşedintele ar avea aproape o statură de atlet". Avea să muncească împreună cu ei cot la cot pînă la epuizare, căci acest colos ce atîmă un chintal la cîntar n-are numai o sută de idei sub țeasta lui pleşuvă, ci şi vlagă în mădulare, nu se cruță defel şi ştie ce straşnică e o bere de la gheață, un gît tras de-a dreptul din sticlă după ce ai năduşit zdravăn, de aceea îl au la suflet oamenii din Horbeck.

— Trăieşte şi lasă şi pe alții să trăiască, sună una dintre devizele lui Max. Gu siguranță că e mai vârstnică decît socialismul, dar omul care o adoptase a făcut cîte ceva pentru satul lui. E curios cît zece femei laolaltă,^ colindă neobosit satele dimprejur, oricînd are un pic de răgaz, mai schimbă o părere cu colegii, flecăreşte cu gospodarii despre una-alta şi, pînă să prindă careva de veste, el a tras cu ochiul şi s-a lămurit ce noutate se poate şterpeli din vecini. în satul lui se poartă ca un rege neîncoronat, iar oamenii sînt mulțumiți cu asemenea domnie, fiindcă îl lasă pe fiecare în parte să răspundă pentru munca lui.

„Socialismul trebuie să-ți facă plăcere“ era lozinca lui de căpetenie şi se pare că n-a dat greş cu ea. Satul înfloreşte, asta n-o poate tăgădui nimeni, iar cooperativa

din Horbeck le-a lăsat repede în urmă pe multe altele din raion.

Lemnul fusese cărat încă de cu noapte, berbecul de bătut piloți se ivise dis-de-dimineâță pe malul lacului Rumitz, şi în acelaşi timp o companie de genişti se în- cartiruia la Horbeck pentru două zile şi două nopți, băieții aveau să doarmă pe la oameni în sat, să mănînce ca la mama acasă, într-un cuvînt, să se simtă ca-n familie.

Soldații nu se codiră îa treabă şi încă la sfîrşitul primei zile debarcaderul îşi înfipsese picioarele de cocostîrc în adîncul apei.

— Dacă aveți chef să mai rămîneți o zi şi o noapte, zmeilor, le spuse Max Stephan, am putea meşteri un mic program suplimentar, material avem cu grămada, iar eu ştiu să-mi arăt recunoştința.

Le făgădui pentru seara următoare un ospăț pe cinste. Atunci geniştii îşi arătară la rîndul lor recunoştința şi închipuiră cît ai clipi un ştrand, bazine pentru înotători şi pentru cei ce abia aspiră să devină, frumos despărțite *cu țăruşi şi bariere. înălțară o trambulină, scîndură de trei metri, construcție simplă dar solidă, iar la urmă meşteriră şi o toaletă micuță. Treizeci de bărbați voinici pot face multe în cîteva ceasuri, în afară de asta le-au sărit în ajutor şi flăcăii din Horbeck cu tractoarele, au smuls tufişurile de pe mal şi copacii, le-au tras la o parte şi le-au clădit stivă pentru focul de tabără din aceeaşi seară, iar a doua zi, păşind alături de generalul polonez, Stephan avea să îmbrățişeze cu un gest rotund acel petec de rai : centrul de agrement al cooperativei, trecînd sub tăcere, cu modestia lui binecunoscută, că numitul centru luase ființă din inițiativa sa şi pe banii statului.

Gui ii pasă ? Gopiii din sat au să chițăie de bucurie, iar mamele or să-l laude încă o dată, ca în atîtea alte ryiduri.

Tocmai curățau locul, cînd un automobil apăru şi opri pe pantă, din el se dădu jos un bărbat, pantaloni de catifea reiată strinşi sub genunchi, scurtă de loden, pălărioară nostimă cu pampon din păr de mistreț, iar bărbatul începu încă de departe să-şi rotească brațele precum aripile unei mori de vînt şi să urle ca un ieşit din minți : „Porcărie !“

După îmbrăcăminte părea să facă parte dintr-o asociație de vînători, persoanele din breasla sus-numită au îndeobşte apucături cam brutale.

Omul era însă responsabilul cu ocrotirea naturii şi a mediului de la Consiliul regional, Stephan îl cunoştea mai mult

din vedere. Roşu ca racul la faţă, insul tuna şi fulgera, cum de şi-a permis Stephan să pocească malul, zonă de refugiu, cu construcţii ciudate şi latrine, stigmate pe chipul naturii, şi toate astea fără aprobare, ba mai mult — ce-i văd ochii ? — copaci smulşi din rădăcină, tufe distruse — de necrezut! — şi stuf, adică metri şi metri pătraţi de suprafaţă unde sărmanii peşti şi-ar fi putut depune icrele. Răcnetele astea le scoase el sub privirile unei companii de soldaţi mai mult goi, care luaseră pe loc repaus cu pumnii sprijiniţi în lo- peţi şv tîmăcoape : Ce-are să facă grăsanul de Stephan ?

Grăsanul trudise în rînd cu ceilalţi pînă la brîu în apă, iar acum se înfăţişa apărătorului naturii în ţoată splendoarea cărnurilor lui dezgolite, un chintal pe puţin, cu un slip minuscul sub pîntecele impunător, şi pe cap cu o pălărie, ce-i drept înfrumuseţată şi ea cu un pampon din păr de mistreţ.

Pălăria aceasta Stephan şi-o trase de pe creştetul pleşuv în semn de supunere parcă, şi şi-o aduse în faţa slipului, gestul era umil, ochii i se prelinseră spre vîrful nasului, figura lui aducea cu un chip de oaie.

însă cînd omul, în mînia lui, se întrecu cu gluma şi ţipă în cele din urmă că nu se lasă el cu una, cu două, că povestea asta o să ajungă la ziar, iar Stephan are să plătească o amendă să-l usture, Max scoase brusc un sunet ameninţător şi-şi sticli dinţii într-un rînjet ca şi cum ar fi vrut să muşte. Probabil că n-ar fi muşcat, dar adversarul lui trebuie să-l fi crezut în stare, căci se repezi înjurînd pe povîmiş în sus, trînti portiera şi maşina se făcu nevăzută.

Nu, Max mîrîise doar o singură dată, ce-i drept în- tr-un fel care putea să te înfioare, ca un lup sau ca un tigru. însă, dacă era cazul, se pricepea la fel de bine să cheme tînguios ca o căprioară, păcălind orice cerb şi momindu-**1** în bătaia puştii lui.

— Ţineţi minte, birocraţilor se recomandă să le arăţi colţii, îi dăscăli Max pe flăcăii care se dădeau de-a rostogolul în nisip de plăcere, încît se văzu nevoit să-i cheme la ordine.

— Sprint final, băieţi !

Către seară, Daniel trase la debarcaderul nou-nouţ, iar Max întinse ceremonios mîna Anjei, ajutînd-o să sară din barcă. Fata n-avea mai mult de cincisprezece ani, dar se făcuse, zău aşa, frumoasă ca o cadră.

5 Max Stephan se ridicase de la masă şi stătea de o bucată de vreme alături de nevastă-sa la fereastră. O privea pe fata lui Druskat, rezemată de gard afară în curte, de

vorbă cu Jurgen. Băiatul se oprise lîngă ea în blugii lui decoloraţi, cu cămaşa făcută nod peste pîntecele gol, cu prosopul aruncat pe după umeri, venea de la scăldat, iar tatăl îl cercetă de sus, de la fereastră, fără bunăvoinţă.

E mai înalt ca fata, dar trupul lui nu şi-a găsit încă forma, la vîrsta asta totul e prea mare la el, urechile prea mari, nasul prea mare pe chipul îngust de copil, mult prea mari şi mîinile, şi picioarele. Fata e însă de pe acum o femeiuşcă. De ce-a venit oare ? Ce vrea ? Ce-o fi avînd de vorbit cu Jurgen ?

— Nu vrei să te duci la şcoală ? o întrebă băiatul.

Anja scutură capul.

— Toţi or să mă iscodească, pînă şi profesorii. Trebuie să ştiu ce e cu tata, dacă pot să-i iau apărarea sau trebuie să roşesc.

Băiatul îşi trecu timid şi cu neîndemînare vîrfurile degetelor peste obrazul ei.

— Du-te fără grijă la şcoală. Dacă face vreunul pe măgarul cu tine, îl pun eu cu botul de labe. Am să te apăr.

Ea zîmbi puţin şi se uită la el, ochii ei adînci scînte- iară. Ochii aceia băiatul îi purta de mult în gînd, nu era pe lume altă fată mai frumoasă, ar fi putut băga mîna-n foc, dar rămăsese mereu atît de îndepărtată, n-ar fi ştiut cum să ajungă la ea. Acum avea deodată prilejul să-i fie de folos.

Ea îi apucă mîna puternică, arsă de soare, iar uşoara apăsare a degetelor ei îl tulbură. Anja păru să simtă, căci trase înapoi mîna, îşi dădu la o parte părul de pe frunte şi vorbi :

— Cineva i-a plătit o poliţă.

— Cine ?

— Aflu eu, n-avea grijă.

Dintr-o dată băiatul îşi dădu seama că se aflau lîngă casa părinţilor lui. întrebă, nevenindu-i să creadă :

— Vrei să spui cumva că tata... Nu îndrăzni să-şi ducă vorba pînă la capăt.

Ea^ ridică din umeri.

— Oricum, trebuie să stau de vorbă cu părinţii tăi. Ei se cunosc din tinereţe cu toţii. Şi ceva s-a petrecut atunci, ceva ce ei ne ascund, tatăl meu şi mama ta, o întîmplare de demult. Iar acum ? Trebuie să fi băgat şi tu de seamă că taică-tu îi pune tatei beţe în roate ori de cîte ori i se iveşte ocazia.

— Se caraghioşi sînt azi, făcu băiatul, uită-te numai puţin la fereastră, vezi să nu te observe, amândoi bătrî- nii stau şi se holbează în curte parcă ar vedea strigoi.

Fata întoarse capul cu băgare de seamă şi zări cele două chipuri din spatele geamului, încremenite, cu ochii mari şi plini

de gravitate, aşa cum în camerele de oaspeţi din unele case de la ţară te privesc ţintă de pe perete portretele înrămate ale bunicilor.

Fata îşi muşcă un deget, dar tremurai rîsului o învinse, amîndoi izbucniră în hohote şi, chicotind încă, porniră împreună spre casă, ţinîndu-se de mînă.

Cînd intrară înăuntru, bătrînul Kriiger se ridică şi părăsi încăperea. Uşa se trînti atît de zgomotos în urma lui, încît Stephan strigă : „Ei !" Hilde Stephan avu aerul că n-a auzit nici izbitura, nici strigătul, doar pleoapele îi zvîcniră puţin. Băiatul fu uimit de felul cum mama lui se străduia să pară plăcut surprinsă, căci o auzi bucu- rîndu-se cam pe nerăsuflate :

— Frumos din partea ta că vii să ne vezi, Anja !

— L-au ridicat pe tatăl ei, rosti băiatul. Şi ea crede că voi doi sînteţi amestecaţi în toată povestea.

Spusese ce avea de spus, pe scurt şi fără ocolişuri, aşa cum adesea îl învăţase tatăl lui.

Stephan nu zise deocamdată nimic, îşi îndesă pe îndelete tutun în pipă şi-şi măsură fiul mai mult cu coada ochiului. Mama strîngea masa cu mişcări pripite, iar băiatul se miră, căci nu mîncase încă, şi altă dată mama nu l-ar fi uitat. Ca orice femeie de la ţară, nutrea convinge- gea că mesele regulate şi consistente asigură sănătatea corpului şi a minţii. Avea o fire aşezată, dar acum se pomeni ţipînd ascuţit că nu îngăduie asemenea purtări sfidătoare, băiatul vorbeşte ca un gangster, asta e din pricina televizorului şi fiindcă taică-său îi trece prea multe cu vederea, de cîte ori nu i-a spus ea să vină la timp la masă, acum are să întîrzie la şcoală şi cine poartă vina, părinţii, bineînţeles...'

Voi să se repeadă cu ceştile la bucătărie, dar Stephan sări de pe scaun, îi tăie drumul, rosti cu mirare prefăcută : „Ei, asta ce mai e !“ şi, clătinînd din- cap, îi luă din mîini tava şi o aşeză înapoi pe masă. în sinea lui băiatul îl admiră : Nu-1 dai peste cap cu una, cu două.

Fata observă cu o urmă de trufie :

— Văd că vizita mea pică prost.

Stephan saltă puţin capacul de pe cană şi se uită Înăuntru, scuturînd-o puţin.

— Da’-de unde, o ceaşcă de cafea ar mai fi. Vino, stai jos.

După o scurtă ezitare fata primi invitaţia purtîndu-se, fu de părere băiatul, întocmai ca o mică doamnă. Ce caraghios, gîndi el, cînd au pe ele haine bune, toate femeile îşi netezesc cu amîndouă mîinile fusta pe fund înainte să se aşeze pe scaun.

Hilde dădu fuga după ceaşcă şi farfurii şi puse masa pentru a doua oară. Ceru iertare fetei pentru nervii de adineauri, n-aveau, fireşte, nici o legătură cu Anja, o fi flămîndă, sărăcuţa, atîta drum şi toată întîmplarea, dar băiatul — Jurgen primi o privire încărcată de reproş — are cîteodată un fel care. te scoate din sărite.

— De fiecare dată cînd trece Druskat pe la noi, ori cînd vine vorba de el, se iscă scandal, făcu băiatul.

— Max, spune-i să plece odată la şcoală !

Stephan scoase un şuierat strident şi făcu spre fiu-său un gest care nu putea însemna decît: cară-te ! apoi se adresă fetei :

— Tu ce ai de gînd ?

— As vrea să vorbesc cu tine.

— Aha !

Păcat, gîndi băiatul, acum trebuie să plec. Şuieratul, ştia el bine, era un ordin ce nu admitea împotrivire. îşi culese leneş geanta, se îndreptă fără tragere de inimă spre uşă, "acolo se mai opri o dată, întoarse spre Anja o privire complice, să nu-ţi vină să crezi, îi trimise chiar şi o bezsa din vîrfurile degetelor înainte să iasă, iar fata coborî a încuviinţare pleoapele.

Stephan îşi acoperi ochii cu mîna : Dumnezeule mare !

Nevastă-sa, scoasă din fire cum era, nu băgă de seamă cum se înţeleseseră între ei copiii, ea şedea la masă lîngă Anja, îi turnă cafeaua şi întrebă cu voce ridicată :

— Dar Anja, ce-ţi trece prin minte, ce am putea noi să ştim ? Tatăl tău nu ţi-a... sau ceilalţi... adică — Max — ei nu sînt obligaţi să explice de ce arestează pe cineva ?

— Ştii ce, Hildchen, zise Stephan, tu prea le pui pe toate la inimă. Ar fi mai bine să-ţi vezi de treburi la bucătărie. Lasă-mă pe mine să stau de vorbă cu fata.

Femeia se ridică oftînd şi se duse, bărbatul privi în urma ei pînă cînd văzu uşa închizîndu-se, apoi lovi uşor cu palma în tăblia mesei şi întrebă :

— Prin urmare, ce vrei de la mine ?

—■ Aş vrea să-ţi pun o întrebare.

— Dar serveşte, o îndemnă Stephan. Anja duse ceaşca la buze, sorbi cafeaua aproape rece cu înghiţituri mici, de parcă s-a fi temut să n-o frigă, iar Stephan gîndi, încă de pe acum se pricepe drăcoaica să ţină omul pe jeratic. într-un tîrziu o auzi spunînd :

— Cum şi-a făcut tatăl meu dreptate şi cum ţi-a dat peste nas la conferinţă, toate astea nu puteau să-ţi placă ?

— Nu, recunoscu Stephan, dar pentru atîta lucru nu cheamă nimeni poliţia.

Anja dădu din cap, apoi, după un răstimp de tăcere, întrebă din nou 3

— Dar tatăl meu a chemat poliţia atunci, acum zece ani, cînd tu te baricadaseşi aici ca într-o fortăreaţă şi nu voiai să intri în cooperativă, e adevărat ?

— Cine ţi-a spus?

— Nu mai ştiu. Jurgen, poate.

— Ascultă, vorbi Stephan cu glas scăzut, acum supărat de-a binelea, nu mai umblaţi după potcoave de cai morţi. Poveştile astea vechi nu vă privesc pe voi. Pe v atunci eraţi încă plozi de grădiniţă.

A fost de mult într-adevăr, de mult, acea primăvară

socialistă, vremea marilor înfruntări de clasă, cum îi spunem la şcoală. Ţăranii pomenesc despre ea arareori, îh ziar poţi citi din cînd în cînd istorioare nostime, dar se pare că n-a fost totul chiar atît de nostim, în orice caz Stephan s-a posomorit şi are o cută mînioasă între sprîn- cene.

Ce ştiţi voi despre vremurile acelea ? Ce ştie ea ?

La joacă, unul din copii îi vîră în ochi un beţigaş ascuţit, are dureri cumplite şi nu mai vede, ţipă ca din gură de şarpe, mama vine în goană, o ridică în braţe şi *o ţine strîns, braţele mamei o leagănă, glasul mamei îngînă un cîntec, cîrpe ude şi reci, au ajuns la doctor, gata, n-o mai doare nimic, şi după asta poartă o clapă neagră peste ochi timp de multe zile, e un lucru nemaiîntâlnit, mai ceva decît o rochie nouă, ţîncii din sat mor de invidie. Tata îi povestea mai tîrziu cum descoperise ea plină de . mîndrie : „Pot să văd turnul bisericii numai cu un ochi."

I-a rămas în minte o zi deosebită de celelalte, mama se simte bine, aleargă vioaie încolo şi încoace trebăluind, nişte bărbaţi intră în casă, scot mobila din camere, golesc casa, iar ei i se explică : „Ne mutăm undeva unde are să fie mult mai frumos decît la Horbeck.u

Cît merg cu maşina, ea sită în faţă lîngă şofer pe genunchii mamei, iar în şorţul adunat ca o trăistuţă adăposteşte o comoară, la fel de scumpă ca stelele prefăcute în taleri, aduse acasă de fetiţa săracă din poveste, sînt ouă luate chiar atunci de sub cloşcă, dacă se răcesc nu mai sînt bune de nimic. Puii au ieşit cîteva zile mai tîrziu la Altenstein şi mama a zis : .,Ge noroc avem !"

Toate astea s-au petrecut în o mie nouă sute şaizeci, în primăvară, îşi aminteşte de o schimbare în viaţa ei de copil, îşi aminteşte şi anul, <|ar bătăliile de clasă nu. Cineva trebuie să-i fi povestit însă că în acel timp Stephan şi tatăl ei s-au înfruntat ca duşmani de moarte, pe urmă Druskat a trebuit să se mute din sat, iar pînă la plecare fusese preşedinte în Horbeck. Ceea ce înseamnă că Stephan l-a înlăturat.

Acum Stephan spune, cu o cută de mînie între sprîn- cene, nu mai umblaţi după potcoave de cai morţi, poveştile astea vechi nu vă privesc, ce ştiţi voi de vremurile acelea.

Prea puţin ştiu, gîndeşte ea, are dreptate, dar mai tîrziu s-au certat din pricina mlaştinii, iar despre Mlaştina lupului ştiu şi eu o mulţime de lucruri.

Rovinele pornesc din marginea satului Altenstein şi se întind în lungul lacului pînă la şesul din Horbeck. Puţine cărări te poartă prin desişurile încîlcite de răchită, prin papură şi rogoz şi tufe de ierburi cafenii, pe lingă ochiuri de bălţi aproape

înecate şi ascunse sub ţesătura de plante şi pe lîngă anini ce-şi trimit, în căutare de sprijin, rădăcinile ca nişte gheare să scormonească în apa stătută. Cu ani în urmă, cîte o insulă de i&rbă înviora ici şi colo pustiul trist al mlaştinii în dare arareori se rătăcea vreo fiinţă omenească, dar felurite vieţuitoare îşi găseau adăpost în hăţişuri, cu siguranţă că în vremuri de demult şi lupii tot de aici vor fi pornit să jefuiască turmele, altfel de unde să se fi tras numele locului.

La început, ca oricare alt copil din Altenstein, Anja s-a temut de smîrcuri. Bătrînii istoriseau poveşti de spaimă despre lumini rătăcitoare ce dansau acolo în puterea nopţii, acelea ar fi duhuri ale morţilor şi-ţi primej- duieşti viaţa dacă te iei după ele sau le vorbeşti măcar, căci unele se m!ai abat şi pe la case de oameni, cum făcuse odată o nălucă mătăhăloasă, un oştean descăvăţînat. O ţărancă tînără, se zice că n-ar fi fost din Altenstein, lua în deridere asemenea poveşti de speriat copiii. într-o noapte, nu se născociseră lămpile cu neon pe vremea ace- ea, pîlpîi pe uliţă o lumină verzuie, ţăranca se miră foarte, vîrî capul printr-o ferestruică şi zări arătarea. „Hei, oş- tene, strigă ea inimoasă, fă-te-ncoa să-ţi dau să-mbuci nişte pîine cu untură !“ Strigoiul se năpusti asupra ei, iar dimineaţa oamenii o găsiră mai mult moartă decît ’vie, cu gîtul răsucit şi capul înţepenit A. ferestruică. Şi-au dat multă osteneală cu ea pînă au adus-o în simţiri, dar cu gîtul strîmb a rămas pînă la sfîrşitul vieţii.

Şi femeia cu pricina încă a scăpat uşor, alţii însă au plecat. dintre cei vii, şi-au pierdut urma pe vecie, le-a înghitit-o mocirla cea vicleană, iar înainte vreme în smircuri li s-a dat moartea celor ce incălcau legea. Odată Anja văzuse o poză într-o carte, arăta cum aruncau in mlaştină o fată tînără, acum o mie de ani. îi puseseră un laţ în jurul gîtului, era îmbrăcată cu o fustă scurtă de piele la fel cu cele ce sînt acum la modă.

Anja trebuie să fi fost încă foarte mică atunci cînd tatăl ei a luat-o pentru prima dată cu el în Mlaştina lupului, căci o aşezase în faţă, pe rezervorul motocicletei. Druskat înainta pe poteca îngustă depărtînd din cînd în cînd picioarele în lături ca să-şi ţină echilibrul, ea se zgribulea, i se părea că răchitele întindeau după ei braţe schiloade încercînd să-i înşface, de frică strînse pleoapele cît putu de tare. Deodată Druskat se opri, o barieră le tăia drumul.

—Ziesenitz vrea să mă supere, făcu Druskat, ca să ştii,

Ziesenitz e regele smîrcului.

Mai avură de ridicat şi alte bariere pînă ajunseră în sfîrşit la casa paznicului. Nu arăta nicidecum ca un palat, ziduri jupuite, pitite în dosul unui gard ştirb. La fel de cenuşie şi flenduroasă era şi nevasta lui Ziesenitz, femeia ieşi de după uşă, îi măsură pe noii veniţi cu o privire haină. Anja căută neliniştită în sus spre acoperiş, coana Ziesenitz n-ar fi putut să-şi ia zborul prin acel coş, era mult prea grasă pentru o vrăjitoare.

Gospodina abia înclină capul cînd Druskat îi dădu „bună seara“, în schimb deşertă un lighean de zoaie în faţa pragului.

— Cu ce treburi, făcu ea bănuitoare.

— Am o vorbă cu bărbatul dumitale.

Madam Ziesenitz deschise uşa cu o lovitură de cot în vreme ce-şi ştergea mîinile de şorţul din pînză de sac, se plecă apoi spre^Anja, poate că totuşi voia şă vadă dacă nu se poate face din ea o friptură, fetiţa se strînse

temătoare lîngă tatăl ei, pe vremea aceea toată lumea o găsea prea slabă, dar ea răsuflă uşurată numai după ce femeia o lăsă în p^ce.

Despre mlaştină s-a vorbit întruna din ziua cînd Anja se mutase cu părinţii la Altenstein. Mereu şi mereu a auzit pomenindu-se de ea. Deşi se întindea pînă în marginea satului, nu ţinea de Altenstein, ci era proprietatea oraşului Weran. în anii de foamete de după război, orăşenii mai făceau uz de vechile privilegii, veneau vara peste lac cu barca şi-şi adunau ceva fîn pentru capre sau iepuri. Zeisenitz primea leafă de la oraş pentru paza păşunilor, mai umbla şi cu bacul, îngrijea, atît cît era cu putinţă, petecele de fineaţă, le stropea puţin cu var primăvara, pe- vremea aceea avea şi un atelaj, împrejmuia terenurile, le trăgea la sorţi şi le împărţea, iar pentru munca sa primea cîţiva bănuţi. între timp însă nimeni nu mai ţinea capre la Weran, nimeni nu mai vîslea peste lac pentru două-trei coşuri de fîn, sălbăticia rovinelor potopea şi lua din nou în stăpînire fîneţele şi păşunile, totuşi casieria oraşului Weran, sau cine-o fi fost, îi număra din obişnuinţă lui Ziesenitz bani pentru servicii pe care omul nu le mai presta de ani şi ani. Cînd venea vorba de afacerea aceea fără noimă, Ziesenitz, care era în felul lui un filozof, declara că birocraţia, atît de des osîndită de noi toţi, are şi unele efecte îmbucurătoare, după cum o dovedeşte chiar cazul său.

Gînd Druskat avu însă ideea să folosească fîneţele din smîrcuri pentru nevoile cooperativei, căci vitele sufereau de lipsa nutreţului, paznicul se îndîrji făcînd front comun cu birocraţia, rupse orice prietenie şi deveni scorţos, ba se apucă să aşeze şi bariere în calea preşedintelui. De prea mare folos nu-i fură ele, căci, în ciuda obstacolelor, Anja şi tatăl ei izbutiră să se strecoare pînă la casa paznicului — care nici ea nu mai există demult, într-o bună zi Druskat a pus să se dărîme maghernița, madam Ziesenitz nu i-a iertat nici pînă în ziua de astăzi izgonirea din paradisul ei soios. Atunci, în seara cînd Anja o întîlnise pentru prima dată, femeia îşi dădu oarecum osteneala să se poarte frumos, trecu chiar în grabă şorţul din pînză de sac peste scaune, înainte de a pofti oaspeţii să ia loc. Apoi se răsti la bărbatu-său :

— Are treabă cu tine.

Ziesenitz, un omuleț mărunţel şi slab, cu pielea obrajilor încreţită toată, se tupilase în colţul unei canapele, ochii mici i se rostogoleau într-o parte şi-n alta ca nişte bile, poate avea

conştiinţa încărcată ori poate se temea de nevastă-sa^ care nu se aşezase, ci rămăsese în picioare lîngă masă, în toată ameninţătoarea ei masivitate.

Dar pe preşedinte ce vînt l-a adus ?

Păi, cuvîntă Druskat frecîndu-şi palmele una de alta, cum făcea întotdeauna cînd se afla în încurcătură sau cînd se veselea în sinea lui de ceva, a venit doar într-o scurtă vizită, benchetuiala de zilele trecute se terminase prost, acum voia să schimbe o vorbă ca lumea cu cei doi.

— Aşa, deci. Tuşa Ziesenitz adulmecase fără îndoială o provocare în cuvintele lui Druskat, căci căutătura ei tăia ca briciul. Se vede treaba că omul caută ceartă cu luminarea. Druskat ridică amîndouă mîinile, apărîn- tlu-se cu grăbire. Nici pomeneală, cum aşa, el e doar un mare iubitor al naturii şi pe drum călre ei a întîlnit atîtea lucruri frumoase. Peste tot insule de iarbă printre ochiurile de apă, iarbă pretutindeni, şi de iarbă e mare nevoie, bietele vaci ale cooperativi n-au cu ce-şi umple burţile, iar în mlaştină se iroseşte nutreţul, mai mare prostie nici că s-a văzut.

Şi dacă, întrebă clocotind de furie grăsana, doar nu voia să-şi mîne turma în smîrcuri, gîndul îi dădea fiori, bărbatu-său purta de grijă fîneţelor de treizeci de ani
— şi de atîta amar de vreme nu-i trecuse nimănui prin cap să aducă vaci la păscut în mlaştină, locul e lunecos şi plin de capcane, smîrcul nu se satură niciodată, cere mereu pradă nouă.

El nu voia decît să facă fîn, o lămuri Druskat cu ne- vinovăţie. Tuşa Ziesenitz rîse într-un chip ciudat, aproape fără sunet, trupul i se scutura, ai fi crezut privind-o că-şi leagănă sînul uriaş, ce pe un copil pe care-**1** ţine în braţe. Apoi îşi înghionti bărbatul care îngăimă în pfîrşit şi el ceva, anume că orice maşină s-ar scufunda în mocirlă.

Doi-trei cai s-or mai găsi. Cînd Druskat zise asta cu un zîmbet, mama Ziesenitz zîmbi şi ea şi înclină capul atît cît era cu putinţă, căci o împiedicau cele două rîn- duri de bărbii, apoi răspunse mucalită că aici cooperativa n-are ce să caute, mlaştina fiind proprietatea oraşului, ei — familia Ziesenitz — cunosc împrejurările, în- trucît sînt slujbaşi ai oraşului Weran.

Se mai hîrîiră aşa o vreme, Druskat ştia de mult câ la paznic in ogradă cîntă cocoşeşte găina, daşi era destul de greu s-o asemui pe tuşa Ziesenitz cu orătăniile paşnice din bătătură.

— Aş vrea să ştiu ce-ar zice primarul din Weran, dacă ar

afla că ați luat ani de zile plată pentru o muncă pe care n-o faceți. Asta se cheamă înşelătorie, nu vă mai scapă nimeni de pedeapsă, vorbi Druskat.

Zgripțuroaica gemu ca înjunghiata, îşi suflă nasul cu zgomot în şorțul din pînză de sac, apoi se tîngui că Ziesenitz avea s-o sfîrşească prost, presimțise ea întotdeauna. Cel despre care fusese vorba sări de pe canapea şi dădu să iasă pe uşă afară, însă namila îl înşfăcă de guler şi îl trase îndărăt. -

— Adu ceva de băut, porunci ea şi întrebă : Beți un păhărel cu noi, domnule preşedinte ?

Druskat dădu din cap. De ce nu ? Ziesenitz se întoarse cu pahare şi o sticlă, de data asta femeia se lăsă şi ea să cadă pe un staun, era o operație ce necesita manevre complicate. După ce o încheie cu succes, ea se răsuci spre Druskat cercetîndu-1 din ochi îngrijorată. El zise :

— Aş putea'închide un ochi, dacă din clipa asta bărbatul dumitale se învoieşte să lucreze ca paznic al fi- nețelor pentru cooperativa noastră. Cunoaşte toate potecile, toate cotloanele smircului, ne-ar putea fi de ajutor mai mult ca orişicare altul. Avem nevoie de iarbă, trebuie să încercăm orice cale.

— Şi cu asta cum stăm ? întrebă iute madam Ziesenitz, frecîndu-şi degetul mare şi arătătorul în felul îndeobşte cunoscut. Cum îl plătiți ?

— După cît munceşte.

. Madam Ziesenitz îşi coborî privirile spre statura puțintică a bărbatului ei.

— O, doamne, se jelui ea măsurîndu-1 cu scîrbă din creştet pînă-n tălpi, ce-o să se aleagă de mine ?

— îl plătim ca pe orice țăran cooperator.

— Cîştigă cu toții atît cît să nu moară de foame. Tuşa Ziesenitz scoase un oftat. Toarnă, ceru ea obosită, ca un om care şi-a plecat fruntea, împăcîndu-se cu soarta.

Bărbatul o ascultă. O licoare groasă, cu luciri veninoase, gîlgîi scurgîndu-se în pahare.

— Iar copila primeşte un biscuit, hotărî grăsana Ziesenitz cu glas înalt, plesnindu-şi palmele una de alta. Auzit-ai ce-am spus, moşule, mult mai avem de aşteptat*? şi termină cu urarea : în sănătatea tuturor !

Druskat ciocni cu cei doi, sorbi şi înghiți vi;ejeşte, îi dădură lacrimile, dar nu se lăsă şi ridică încă o dată paharul, plin de curtenie, în onoarea pîntecoasei gazde.

— în sfîrşit o muncă potrivită pentru bărbatul du- mitale,

făcu ei, avem ce sărbători.

Privindu-1 adînc în ochi, femeia îl asigură de recunoştinţa ei. Pe bărbat însă perspectiva unei munci permanente părea să-l facă mai puţin fericit, el avea unele îndoieli şi le dădu la iveală.

— Nu ştiu, în smîrcuri totul e putred, pe la noi umblă o vorbă din bătrîni : Ca să facă ţăranul fîn în mlaştina, trebuie să ardă şapte sori pe cer în toiul verii.

— Arşiţa din anul ăsta e tocmai ce ne trebuie. Tuşa Ziesenitz părea deodată pătrunsă de încredere. îl ameninţă din ochi pe bărbatu-său. El amuţi, ea mai rosti cîteva cuvinte despre şansele sigure de vreme bună, iar la despărţire făcu semne cu mîna.

Aceea fusese prima întîlnire a Anjei cu familia Ziesenitz. în Mlaştina lupului, aşa o păstrase în amintire fata sau poate că tatăl ei îi istorise^g întîmplarea mai tîrziu. De atunci ţăranii din Altenstein ieşiseră'an de an la eOsit în smîrcuri, trudeau din răsputeri, dar strădania le-a fost arareori răsplătită, lacul avea toanele lui, adesea apa se umfla fără veste şi spulbera fînul, iar carele se întorceau goale în sat. Natura părea a adeveri vorbele bătrînului Ziesenitz. Cît nutreţ izbuteau ei să smulgă mlaştinii ar fi săturat cîteva capre sau iepuri, turma din Altenstein rămînea tot flămîndă.

Druskat nu voia să se dea bătut. Cîteodată Anja îl auzea spunind : „Trebuie să silim natura să ne asculte".
Voia să asaneze o parte din mlaştină, gîndul îl urmărea zi şi noapte şi îşi găsi aliaţi, de pildă pe Kettner, şeful brigăzii de cîmp, un om tînăr, băiat de ţăran din Alten- stein, se apropiase de Druskat la data cînd cei din sat încă se împotriveau să-l urmeze. De ce ? Anja n-ar fi putut spune. Poate îi plăcea că Druskat nu suferă delăsarea oriunde o întilneşte, cu aceeaşi necruţare muncise odinioară şi tatăl lui Kettner în mica lui gospodărie. Dar şi Mahlke, maistrul de la grajduri, un bărbat sălbatic, cu apucături grosolane, despre care se povestea că tatăl Anjei l-ar fi scăpat cu mare greutate de închisoare, trecuse de partea preşedintelui. Druskat şi tînă- rul Kettner zăboveau deseori seara la lumina lămpii, desfăşurau pe masă planuri ale culturilor, desenau pe ele dungi şi linii şerpuite, închipuind diguri şi drumuri, fumau, socoteau şi discutau cu ceasurile Anja le făcea cafeaua, era deja măricică pe atunci, zece sau poate unsprezece ani, şi avea voie să stea ceva mai tîrziu seara, dar pînă la urmă tatăl o alunga : „Fugi la

culcare[14]. Ca toți copiii, ea încerca să amine clipa cînd trebuia să-i dea sărutul de noapte bună, amintea de îndatoririle ei de gospodină, întotdeauna mai avea de făcut ordine. Tatăl făgăduia atunci că n-or să uite să golească scrumierele, precis, şi să aerisească şi să spele vasele. „Du-te, comoara mea." Cu pleoapele grele de somn, auzea încă multă vreme paşii bărbaților în camera de alături şi murmurul înăbuşit al vocilor.

Proiectul de desecare fu avizat de un specialist, iar apoi explicat țăranilor, ei pricepură foloasele, dar întrebară cu cuvintele unui cîntec cunoscut : „Cine plăteşte, cine are-atît Jaănet ?"

N-a sosit momentul pentru asemenea proiepte costisitoare şi pretențioase, astea sînt vise pentru maf tîrziu, îşi dădură cu părerea funcționarii pe la diverse foruri, de altfel cooperativa din Altenstein, din păcate rămasă în urmă, nu e în măsură să gospodărească suprafețe atît de întinse. Druskat să facă bine să mai aştepte. Dar el nu voia să aştepte, ideea de a se lua la trîntă cu smîrcu- rile nu-i dădea pace, deci căută o ieşire : „Atunci începem şi noi cum putem, facem treaba pe sub mînă." Pe sub mînă, adică să nu ştie stînga ce învîrte dreapta, sau în tot cazul să nu ştie cei ce refuzaseră să dea aprobările. Aşa s-au pus pe treabă țăranii din Altenstein, şi lucrul a fost cu putință pentru că Druskat şi Kettner născociseră o pompă plutitoare. Sudaseră o pompă obişnuită intre două butoaie de tablă din cele în care se stringe zeama de baligă, asta era tot, iar maşinăria fu lăsată la apă într-o baltă mai mare. Fu un eveniment pentru întreg satul, cîrduri de curioşi se adunaseră-ca la urs, aşteptau pe marginea ochiului de apă, bărbații mai mult neîncrezători, dînd din umeri, fumînd ca nişte diavoli ca să pună pe fugă țînțarii, în vreme ce femeile se ascundeau de gîzele înțepătoare trăgîndu-şi broboadele în jos pe frunte. Erau nerăbădători să vadă dacă funcționează drăcovenia, care semăna cu un păianjen uriaş de apă. Cînd pompa prinse să uruie şi să scuipe în lac printr-o țeavâ zeama, tulbure-negricioasă a smîr- cului, se porniră urale. Toată lumea pricepu că invenția era genială, căci pompa avea să coboare tot mai jos pe măsură ce balta scădea, sugînd şi apa din terenurile învecinate. Tot ce-ți rimînea de făcut era să sapi nişte şanțuri de scurgere.

De fapt a durat destul de mult pînă cînd mocirla s-a strîns şi s-a subțiat. Doi ani au muncit țăranii, uneori pînă la

genunchi în noroi, au împrejmuit polderul cu o întăritură de turbă pe latura dinspre lac, au smuls mă- răcinişuri şi tufe, nevestele şi copiii de şcoală le-au dat şi ei o mînă de ajutor, după aceea au avut de aşteptat încă un an, apoi plugurile pătrunseră în întinderea largă, liberă, brună cu pete ruginii. Semănară iarbă, iar ea crescu, grasă şi verde ca nicăieri prin împrejurimile satului. Druskat, pe care unii îl socoteau lunatic, avusese totuşi dreptate, izbinda era aici, o aveau în palmă, vedeau nutreț cît nu visaseră, ~de acum înainte se puteau gospodări şi puteau trăi la fel de bine ca vecinii cei înstăriți din Horbeck.

într-o dimineață sună alarma. Polderul, strigau din toate părțile, polderul e sub apă. Anja o luă la goană după ceilalți către smîrcuri în jos. Intr-adevăr, acolo unde se întinsese fîneața cea mai îmbelşugată din Altenstein, clipocea acum lacul iar digul, străpuns din loc în loc, fusese mistuit de puhoi, se desena doar ca o linie pe suprafața parcă fără de sfîrşit a apei.

Pe povîrnişul de țleasupra rovinelor se opriseră femeile din sat, stăteau acolo nemişcate, parc-ar fi fost de piatră, doar fustele fluturau în vîntul ce sufla dinspre lac. Femeile nu rosteau un cuvînt. Fiecare din ele trudise la polder alături de bărbați multe ceasuri, multe zile, doi ani întregi, fiecare trăsese nădejde că munca aceea de ocnă n-are să fie zadarnică. Fusese. Anja, ghemuită jos lîngă apă printre ceilalți copii, întoarse capul şi văzu întipărită pe fețele femeilor o expresie necunoscută, nu era resemnare şi nu numai revoltă, pesemne aşa arată chipurile oamenilor pe care viața i-a înşelat de multe ori şi care dintr-o dată s-au hotărît să se răzbune pentru o speranță sau o dorință rămasă neîmplinită. Pe cine aveau de gînd să se .răzbune??

Tatăl Anjei se chinuia să-şi croiască drum călcînd pe rămăşițele digului, cîțiva bărbați veneau anevoie în urma lui, voiau probabil să salveze pompa, căci, smulsă din odgoane, ea se oprise într-un ciot de^salcie ieşită din apă, dar vîntul îşi schimbase direcția amenințînd s-o poarte spre lac.

— Amărîta lui de invenție ! izbucni a batjocură una din femei. A arătat cîte parale face.

Cîteva rîseră aprobator, dar deodată sloboziră cu toatele un singur țipăt. Anja îl zări pe Kettner dispărînd în dig pînă la subțiori. Bărbații se munciră să-l tragă afară, dar digul ceda sub picioarele lor.

— Blestemații de bizami au săpat dedesubt ! striga Druskat. Un altul răcni cu mîinile pîlnie la gură.

— Aduceți barca încoace !

Stătea legată la marginea taluzului, o luntre de pescuit destul de bătrînă şi şubredă, copiii săriră s-o împingă în apă. Atunci femeile se urniră şi ele, puseră mîna pe copii şi-i traseră înapoi.

— Fugiți de-acolo ! Ajunge dacă se îneacă unul din nebuni. Aici nu mai avem ce face. Uitați-vă la bărbați cum s-au tăvălit pînă la gît în glod. Insă de data asta, aşa cum şi-au batjocorit hainele, tot aşa or să le şi spele. Bombănind astfel, luară drumul spre casă, călcînd apăsat şi smucind după ele țîncii bosumflați. Treabă aveau

cu toate în ogradă şi la cooperativă, ticăloasa mlaştină nu însemna decît vreme irosită şi trudă de prisos.

Anja rămăsese singură pe mal, ar fi vrut sâ plîngă. Kettner ieşi din apă suflînd greu, îşi scutură noroiul de pe haine, ridică spre fetiță ochi întunecați de tristețe.

— Ce pot face pentru voi ? întrebă ea.

— Adu-ne ceva de mîncare.

Ceva mai tîrziu, pe cînd se înapoia cu coşul de merinde, îi ieşi în cale Ziesenitz.

— încotro ? Ea coborî de pe bicicletă. Mergea şi el în mlaştină...

— Le duc rachiu, spuse şi se bătu peste cele două sticle îndesate în buzunarele hainei. Ce mîngîiere îi ră- mîne omului sărac ? Băuturica.

Anja ridică din umeri cu oarecare îndoială.

— Tatăl tău s-a răsculat contra naturii, glăsui Ziesenitz, dar lacul n-a îngăduit una ca asta. De la început puteam să-i spun că se osteneşte de-a surda.

Anja îl privi cum şchiopăta alături de ea pe drum, cu pălăria pe ceafă şi filozofînd fără încetare. Trebuie c-a băut, gîndi ea, aşa şi miroase.

— Ştii, mormăi bătrînul, Altenstein a fost întotdeauna un sat sărac şi stăpînul moşiei din Altenstein a fost întotdeauna mai sărac decît vărul lui cel bogat din Horbeck. Nici pe vremea cînd a avut prizonieri polonezi nu i-a mers mai bine. De cînd lumea au existat ogoare slabe şi grase, prin urmare țărani săraci şi bogați. Iar astăzi sînt cooperative bogate şi sărace. O fi o lege a naturii. Ştiu, tatăl tău vrea să cîştige un'iei de prinsoare cu Stephan din Horbeck, dar se zbate degeaba.

Dumnezeu sau, dacă nu-ți place cuvîntul, că la școală vă învață altminteri, sărbătoarea adolescenților și așa mai departe, hai să nu-i zic dumnezeu, din partea mea pot să-i zic și natura, deci natura a îmgărțit sorții nedrept.

Anja avusese într-adevăr în urmă cu un an orele de pregătire pentru sărbătoarea adolescenților, aflase cîte ceva de la școală, din cărți sau de la tatăl ei, astfel încît răspunse puțin de sus, cum fac de multe ori tinerii, crezînd că știu totul mai bine decît cei cu părul alb :

— N-avea grijă, moș Ziesenitz, socialismul înlătură orice nedreptate.

— Cugetări de la gazetă. Bătrînul dădu din mînă a lehamite. Dintr-un nisip care nu poate să hrănească decît iepuri, nici socialismul nu poate face pămînt bun de semănat griu. Așa că unii țărani trebuie să asude din greu, alții duc o viață mai ușoară, după cum s-au împărțit sorții, adineauri îți spuneam, cei dintîi au dat de noroc, ăilalți de ghinion. Asta așa e, așa rămîne.

Ziesenitz mai ținu și alte asemenea cuvîntări neobișnuite pînă ajunseră pe povîmișul de deasupra mocirlei. Bărbații reușiseră să pună pompa la adăpost, își trăseseră de pe trup veșmintele ude leoarcă și le azvîrliseră pe iarbă la soare, ziua era fierbinte, oamenii stăteau pe pajiște în chiloți de baie ori în izmene, posaci și încruntați cu toții. Ziesenitz 'destupă sticlele, le duse mai întîi el însuși la gură una după alta și plescăi din limbă încîntat.

— Următorul, vă rog.

Druskat vorbi :

— Trebuie să așteptăm pînă ce scade apa. După aceea peticim digul. Nu-i răspunse nimeni. El făcu semn lui Ziesenitz. Acela țopăia în urma sticlei lui, care trecea din mînă în mînă, de la gură la gură, Ziesenitz o smulse ultimului băutor, Druskat făcu un gest de refuz, nu-i trebuia rachiu.

— Vîntul suflă dinspre lac, totuși nu pricep de unde atîta apă. Ce părere ai, paznice ? îl cercetă el pe bătrin. Să se fi ridicat baraj pe undeva ?

— Tot ce se poate.

Mahlke, maistrul de la grajdurile cooperativei, își pusese mai multe nădejdi decît oricare altul în munca din mlaștină, furaj pentru vaci, gălețile mai pline la fiecare muls, firește, tieci leafă mai bună pentru el și ne- vastă-sa, lucrau în acord, poate și primă, nu i-ar fi stricat, avea cinci copii care cereau de

mîncare, cereau de îmbrăcat, cereau de toate. Mahlke răspunse cu duşmănie :

— Am făcut o încercare şi s-a ales praful. Acum potoleşte-te, Druskat, dă-ne pace cu mlaştina ta, nimeni din sat nu mai vrea s-o ia de la capăt, cazna asta cumplită, munca asta de rob.

Druskat sări în picioare şi se duse spre apă.

— Ce ne-am pus noi în gînd n-a fost o sminteală Trebuie să scăpăm de mocirlă, de noroi, de grijile veşnice din pricina nutreţului pentru vitele noastre. De cîte ori nu l-a pîrjolit soarele ori ni l-a prădat lacul. Rosti apoi cuvintele pe care Anja le auzise din gura lui de atîtea ori, dar azi i se păru că ele sună a gol, ca orice frază tocită de prea multă întrebuinţare : Trebuie să silim natura să ne asculte.

Ziesenitz rîse behăit. Anja îşi privi tatăl, încleştase pumnii ca într-o pornire de furie, îl simţi stăpînindu-se din răsputeri, avea uneori mînii repezi şi nu încape îndoială că acum ar fi vrut să răcnească la ei, să-i zgîlţîie din amorţirea lor. Dar bărbaţii zăceau întinşi pe spate, storşi de vlagă, cu mîinile aduse sub cap, purtîndu-se de parcă nenorocirea care-i lovise pe ei toţi nu-i mai privea. Doar Kettner, ghemuit cu genunchii la gură, mesteca gînditor un fir de iarbă. Druskat se întoarse spre ei şi spuse:

— Trebuie să ne luptăm pînă la capăt cu lacul ăsta blestemat!

Bărbaţii se ridicară în capul oaselor.

Druskat înălţă umerii, apoi îi lăsă din nou să cadă.

— Poate n-a fost cuminte că ne-am apucat singuri de treaba asta. Noi, o mînă de bărbaţi din Altenstein, n-am izbutit să ţinem digul în picioare. Dar împreună cu cei din Horbeck, cu maşinile, cu macaralele lor...

— Cu banii, dragul meu, cu banii, i-o tăie Kettner, nu fără ironie.

— Da, consimţi Druskat, şi cu banii lor, am putea (înfăptui ceva mare, ceva de durată.

Aşa cum stătea pe mal, avînd pe el doar chilotul de baie, nu era cîtuşi de puţin caraghios, găsi Anja, cînd întinse deodată braţul, arătînd peste polderul nimicit, cuprinzînd cu un gest larg toată mlaştina, şi strigă :

— Acolo sub apă e pămînt, acolo jos, sub tufele de răchită, peste tot pămînt, o fîneaţă de patru mii de pogoane, destul de întinsă şi roditoare ca să îndestuleze turmele a zece cooperative.

Bărbații se sculară șovăind unul după altul și veniră mai aproape, își întindeau și-șu frecau mușchii, așa cum faci cînd vrei să scuturi de pe tine oboseala ori să alungi un cîrcel. Tăceau cu toții, stăteau strînși în jurul lui Druskat și, întocmai ca el, nu-și luau privirile de la Mlaștina lupului, de la polderul *înecat peste care lumina soarelui se revărsa în valuri.

Kettner se plecă gemînd, își culese hainele din iarbă și trase pe el pantalonii.

— Vorbește cu cei din Horbeck, Daniel. Fă o încercare, omule, zise el, tot aud că Stephan ăsta ți-e prieten.

Anja stătea la masă față în față cu Stephan, duse ceașca la gură cu amîndouă mîinile, bău cu sorbituri mici, iar peste marginea ceștii îl spionă pe bărbatul din fața ei, gîndi, vrea să-mi ascundă ceva, despre poveștile vechi din Horbeck știu prea puțin, are dreptate, dar tărășenia de anul trecut, cearta dintre eL și tata, aceea am văzut-o cu ochii mei.

A fost în ziua cînd s-a petrecut nenorocirea, cînd lacul s-a revărsat și a înghițit polderul nostru.

Către seară, Anja și Druskat veniseră peste lac cu barca de la Altenstein la Horbeck, ea își aducea bine aminte, soarele privea pieziș în oglinda lacului, iar lumina era neliniștitoare, ca înainte de furtună, greu de descris, stridențele dispăruseră, strălucirea nemiloasă și tremurul, de parcă lumina s-ar fi îmbăiat și s-ar prelinge acum, limpede ca cristalul, din apa lacului peste maluri și peste cîmpiile prăfoase, ridicîndu-se înapoi la cer, ca și cum această lumină de un fel nemaivăzut ar fi scăldat pă- mîntul în culori noi, așa de verzi erau tufele de pe mal, așa de roșii trunchiurile pinilor reflectate în oglinda apei.

Cîrmiră spre micul golf din Horbeck.

Uneori Anjei i se întîmplă să-și viseze satul și să se vadă pe ea însăși în vis cum merge din poartă în poartă, știe prea bine că aceea e ulița din Altenstein, doar a umblat pe ea de mii de ori, dar nu-și găsește casa ori nu dă de ușa casei ei și o cuprinde spaima. Atunci seara

i se păru, tot astfel, că visează. De pe mal se avînta departe în apă o punte de lemn, bănci vopsite în alb ră- săriseră ca din pămînt, iar printre ele se afla presărat prundiș deschis la culoare, un ștrand aidoma cu cel de la Weran. Dar ei trăseseră la mal în Horbeck și nu altundeva, Anja recunoscu cele două

sălcii bătrine de deasupra taluzului.

— Stephan se pricepe să facă vrăji ?

— N-aş crede, răspunse tatăl ei printre dinţi.

Iată-1 şi pe Stephan, răsărit ca din pămînt :

— Hei, voi doi, salut, şi întinse ceremonios mîna fetei, ajutînd-o să sară din barcă.

Anja privi surprinsă la forfota din ştrand, sumedenie de bărbaţi tineri se bălăceau în apă ori încercau salturi de pe trambulina nou-nouţă, alţii se înghesuiau în jurul focului, unde răsuceau un bou în frigare. Ce aromă ! Cei din Horbeck inventaseră, aşa umbla vorba, un procedeu rapid de pregătit friptura la frigare. Stropind orice came, fie ea şi de vînat, cu. un amestec de vin roşu, sare şi mirodenii, scurtau timpul de preparare şi-i dădeau un gust fin, asemănător cu al mezelurilor de Kassel. Pînă şi corporaţia măcelarilor de la Nirow se interesa de reţetă, dar cei din Horbeck o păzeau ca pe un secret profesional, căci aveau de gînd, se spunea, să-şi valorifice singuri descoperirea, în stil mare, se-nţelege, aprovizio- nînd cu specialitatea lor pieţele altor sate, la preţuri cu siguranţă la fel de condimentate ca şi marfa.

O omenire întreagă mişuna pe pajiştea ştrandului încolo şi încoace, în suş şi în jos, soldaţi, fetişcane, tractorişti şi ţărani, aerul clocotea de zgomote, de glasuri, de rî- sete... Iar acum şi fanfara, militară bineînţeles, se pomi să-şi facă datoria : „Ah, Rosamunde, dă-mi inima şi spune-mi daw.

Aşa o duc cei din Horbeck, mai trag şi un chef cînd se-ntîmplă, dar după cit se pare se întîmplă des, uneori chiar în mijlociii săptămînii.

Stephan îi plăeea Anjei pentru voioşia lui şi fiindcă ştia s-o întîmpine cu galanteria cuvenită unei doamne. E drept că uneori cam exagera, ca de pildă acum. Ce-i trecea prin cap, ce se apucase să facă ? Nu, zău aşa, ea se zăpăcise de tot, îşi legăna capul înainte şi înapoi, cum fac porumbeii cînd păşesc şi. deodată chicoti prosteşte, cu mîna dusă la gură, ca o puştoaică de doisprezece ani. Căci Max o salutase îndoind genunchiul într-o reverenţă şi îşi scosese pălăria cu o mişcare atît de avîntată şi de

largă, încît pamponul măturase pajiştea, iar ea pufni în rîs fără să vrea, fiindcă grațiile lui de balerin contrastau izbitor cu enorma lui corpolență.

— Maestre, muzica ! strigă el. Zăngănit de alămuri, strigăte răguşite de trompete, Stephan luă mîna Anjei'în laba lui de urs şi o conduse, imitînd cu aproximație un ceremonial de curte, un pumn şi-l proptise în şold şi călca delicat cu paşi mărunți în lungul unei galerii de privitori care hohoteau, aclamau, aplaudau, în vreme ce tatăl ei venea posomorit în urmă. Poate că Stephan dădea asemenea spectacol şi fiindcă îi făcea plăcere să-l necăjească pe Druskat. Sau trăsese ceva la măsea ?

O conduse astfel pînă la o ladă răsturnată, acolo îşi rugă cu umilință înalții oaspeți să ia loc şi comandă, cu un fluierat ascuțit şi cu o mişcare scurtă a mîinii farfurii şi pahare. Fu semnalul de începere a ospățului. Avea să se sfîrşească înainte de vreme şi nu numai din vina furtunii ce izbucnise pe neaşteptate.

— Ştii cum am făcut-o, cum am construit centrul nostru de agrement ? întrebă Stephan cu o privire vicleană şi-şi încovoie arătătorul ca vrăjitoarea din poveste, cea din căsuța de turtă dulce, chemîndu-1 pe Druskat să vină mai aproape. îl cuprinse cu brațul, îi suflă în ureche taina, îl lovi în joacă de cîteva ori cu pumnul în piept, apoi explodă în hohote, rîse cu lacrimi, în vreme ce tatăl Anjei zîmbea dar cu sprinceana ridicată, aşa cum primeşti uneori cu un zîmbet de politețe ceva ce n-are pic de haz.

— Da, ştiu, cine se poate măsura cu tine ?

Gîndurile lui vor fi fost la polderul înecat, ceea ce construise el fusese plătit cu eforturi, cu renunțarea la o fărîmă de confort. Satul n-avea nici acum canalizare, iar castelul din Altenstein, care adăpostea zece familii, trebuia grabnic renovat, în fiecare an fondurile promise comunei erau din nou tăiate. Cine ştie la ce se va fi gîndit, căci rosti :

— Nu e rău, iar ai pus gheara pe ceva...

Stephan nu-1 lăsă să sfîrşească :

— Stop ! Material propriu !

Druskat dădu din cap admirativ.

— Nişte grinzi mai mare dragul. Cu grămada asta am fi putut drege şarpanta la castelul din Altenstein, într-o bună zi o să ne trezim cu ea în cap. Se uită în jur, văzu fierăria grea adunată pe mal, berbecele, macaraua, buldozerele, îi măsură

din priviri pe soldați, flăcăi* tot unul şi unul, ca la o unitate specială, şi zise : Cu cîte brațe ai tu aici, o companie întreagă din cîte-mi dau seama, am putea îndigui toată mlaştina în cîteva zile. Ascultă, polderul nostru e sub apă.

— Ah.

Cînd Stephan vrea să arate că-i pare rău, face îndată o mutră de oaie, gîndi Anja, l-am văzut de cîteva ori în situația asta, poate că nu e în stare să înțeleagă ce se petrece cu alți oameni şi să simtă împreună cu ei.

Druskat ridică o mînă ca să se ferească de soare şi privi spre debarcaderul cel nou, băgase poate de seamă că aici la Horbeck apa lacului era mai scăzută ca de ^obicei.

— S-a ridicat precis un baraj pe undeva, zise el, pesemne dincolo, la Karbow, iar apa ne-a rupt nouă digul, îl făcusem din turbă numai. Ştii tu ceva de vreun baraj ?

Stephan pironise asupra lui Druskat nişte ochi neînchipuit de albaştri, înspăimîntat ca un ora căruia i se pune pe neaşteptate în cîrcă o crimă monstruoasă.

— Doar nu-ți închipui... îsi duse el mîna la inimă. Eu?

Druskat nu-şi putu stăpîni un zîmbet.

Stephan îl apucă de braț.

— Omule, exclamă el de parcă atunci i se făcea lumină în minte, posibil ca armata să fi avut ideea, or fi vrut să uşureze munca soldaților, asta ar fi la urma urmelor de înțeles. Şi din nou îl trase pe Druskat aproape de sine, şoptindu-i stăruitor : Foleseşte asta, omule, te învăț eu cum, fă armata răspunzătoare, cere despăgubiri, prezinți şi tu lucrurile puțin mai în negru şi-i pui să-ți facă polderul de două ori cît a fost.

, Anja fu uimită văzînd cum tatăl ei întreabă, şoptind acum şi el, ca un hoț de buzunare pe altul:

— Nu te-a prins încă nimeni cu ocaua mică ?

— Niciodată ! se veseli Stephan şi se apucă să-i deschidă celuilalt capul. Cui i-ar folosi ? Asta-i întrebarea, băiete. Cine şi de ce s-ar lega de mine, dacă societatea are de cîştigat ?

— Horbeck-ul. Druskat azvîrlise tăios cuvîntul. Hor- beck-ul, vrei să spui, o mînă de oameni, un grupuleț. N-am să încetez vreodată să mă mir de felul cum izbutiți mereu să puneți pe seama societății trebuințele voastre strict personale.

— Da, -şi ? i-o întoarse Stephan. Socialismul trebuie să-ți facă plăcere, asta e deviza mea. Băiete, din cauza cea mai nobilă de pe lume n-are să iasă nimic, dacă nu laşi oamenii să se bucure de viață, dacă îi duci cu vorba la nesfîrşit : Mîine, dragii

mei, mîine o să trăiţi mai bine! Poate că mîine am să fiu în groapă. Niciodată nu mi-a plăcut lozinca asta care-mi cere săstrîng astăzi cureaua în nădejdea că o să-mi umplu burdihanul într-o bună zi. Nu, eu azi am poftă să mi-1 umplu şi am şi ce um-f ple... Dintr-o smucitură se săltă de pe ladă, în ciuda masivităţii lui era iute în mişcări, şi se înfipse în faţa lor cu picioarele depărtate, un colos, plesnindu-şi cu palmele pîntecul — am ce umple, uitaţi-vă! Intr-adevăr îţi sărea în ochi. Sîntem fruntaşi pe regiune. De ce ? Fiindcă oricine, ştie că la mine merită să te baţi pentru socialism. Te alegi cu ceva şi aici..., îşi lovi încă o dată pîntecele, şi aici..., cu mîna dreaptă făcu un gest de scamator şi Anjei i se păru că vede cum îi curg monezile din mînecă. Intr-un cuvînt, merită.

Apoi Stephan desfăcu braţele, ca pentru a binecu- vînta pajiştea în sărbătoare, veselia tuturor şi acel du- te-vino, înghesuiala din jurul focului, oamenii care mîn- cau şi beau şi petreceau pe cheltuiala lui. Iar fanfara implora în continuare : „Ah, Rosamunde, dă-mi inima şi spune-mi da.“

Ce au de pe urma muncii lor cei din Altenstein ? Acolo gospodarii nu sînt nici mai împiedicaţi la minte, nici mai leneşi decît cei din Horbeck, gîndi Anja, dar n-o duc aşa de bine ca cei de aici, într-adevăr sorţii sînt împărţiţi nedrept. E o lege a naturii, spunea bătrînul Ziesenitz, prostii fără îndoială, dar totuşi ceva e nedrept. Ce anume ? se frămîntă Anja.

Tatăl ei îl sfredeli cu ochii pe Stephan :

— La voi se trăieşte mai bine detît într-o sută de alte sate din regiune. Horbeck a devenit o insulă a bunăstării.

— Sîntem buni, iubitule !

Mereu vesel, mereu glumeţ, unchiul Max. Dar acum felul lui obişnuit o supără pe Anja, un fanfaron, îl judecă ea. Cum îşi spune el singur, cînd e cu chef ? Cneazul tuturor pravoslavnicilor !

Druskat zise :

— Eşti un gospodar priceput, asta am preţuit întotdeauna la tine.

Stephan înălţă arătătorul :

— Şi un şef priceput, vrei să spui.

Druskat negă cu o mişcare din cap, apoi se ridică, păşi lîngă Stephan, era mult mai scund şi mai zvelt decît Max, arăta, lîngă statura greoaie a celuilalt, aproape ca un băieţandru şi Anja îl găsi cu mult mai frumos, parcă ar fi David lîngă Goliath, gîndi ea, şi tot asemeni lui, numai cu şiretlicuri l-ar

putea răpune pe uriaş, dar şiretlicurile, din păcate, nu erau specialitatea tatălui ei. Druskat dădu din umeri :

— Un şef priceput ? Ştiu şi eu, tu eşti un chiabur socialist, să zicem un manager. Profiţi cu un talent uluitor de slăbiciunile noastre, de cea mai mică portiţă a legii, de inerţia birocraţilor, de şovăielile unora dintre cei ce iau decizii. Gînd simţi pe cineva mai slab', îl pui la pămînt fără să stai pe gînduri, tot aşa făceai şi p? vremuri, cînd luptai să te chiverniseşti în gospodăria ta, căci te socoţi din cale afară de plin de idei şi de fapt eşti din cale afară de lipsit de scrupule. De pildă acum se spune că ai făcut rost de îngrăşăminte pentru Horbeck cu toptanul.

Stephan nu părea cîtuşi de puţin jignit de cuvintele lui Druskat, dădea din cap, parcă încuviinţând, ca şi cum îndîrjirea tatălui Anjei i-ar fi fost pe plac, sau ar fi zis în sinea lui : îndrăzneşte, mărunţelule, îndrăzneşte ! Scoase chiar pachetul cu ţigări şi i-1 întinse. Druskat luă una, apoi vru iă ştie :

— E adevărat, Max, că primeşti de două ori mai multe îngrăşăminte ca noi ?

Stephan dădea mereu din cap.

— Cu aprobarea forurilor tutelare. Şi ştii de ce ? Scăpără un chibrit, apără flăcăruia cu palmele adunate căuş, i-o întinse celuilalt cu băgare de seamă, iar în vreme ce Druskat se străduia să-şi aprindă ţigara, Stephan vorbi : Trebuie create exemple de urmat, înţelegi? Zîmbi, îşi arătă dinţii aproape intr-un rînjet plin de bunăvoinţă şi adăugă : Trebuie arătat neisprăviţilor cum se conduce o cooperativă, aşa ca să fie bine condusă. Pricepi ?

Nu, gîndi Anja, uneori farmecul lui e îngrozitor de ieftin.

Tatăl ei stătea faţă în faţă cu Stephan, stăpînindu-se cu greu, mîinile încleştate în buzunare, ţigara lipită în colţul buzelor, pleoapele strînse, poate că fumul îl înţepa în ochi, el scuipă ţigara şi izbucni :

— Nu ne trebuie sate de arătat, ne trebuie şanse egale de progres pentru toţi. La ce foloseşte că voi măr- şăluiţi în fruntea plutonului, că bateţi toate recordurile, că aţi ajuns atît de departe încît nimeni nu vă mai poate ajunge ? Cînd alţii trebuie să rămână veşnic în urmă, cei mai mulţi, de-alde noi din Altenstein. De ce, spune-mi, de ce ?

Ridicase glasul, începuse să atragă atenţia celor din jur, cîţiva bărbaţi se opriseră să privească, lui Stephan păru să nu-i

placă întorsătura pe care o luaseră lucrurile, atît ar mai lipsi, ca oamenii să creadă că un altul poate avea ultimul cuvînt într-o înfruntare cu el, aşa ceva nu putea îngădui, fireşte, oricine ar fi la mijloc.

— Noi rămînem în urmă, continuă Druskat, fiiYidcă nimeni nu ne face cadou nişte condiţii speciale, aşa ca vouă, fiindcă nu se pot construi în fiecare sat douăzeci de locuinţe, ca la voi în Horbeck, şi cîte un ştrand pentru fiecare sat, un debarcader pentru fiecare cătun de pe malul lacului, fiindcă trebuie să ne întindem cît ne e plapuma, iar ea e încă prea scurtă ca să ne cuprindă pe toţi, fiindcă nu orice cooperativă poate să-şi clădească grajduri cît palatele şi să-şi cumpere tehnica cea mai avansată — ce nerozie, oameni buni, vă* numiţi fruntaşi şi nici măcar nu băgaţi de seamă că vă umpleţi de succese pe socoteala noastră.

— I-auziţi, măi, urlă Stephan şi glasul lui bubui de două ori mai puternic ca al tatălui Anjei, preşedintele din Altenstein ne acuză că trăim pe socoteala lor !

— Oho ! Oho ! Ceilalţi păşiră intr-un cerc strîns, tot mai strîns, ştergîndu-şi cu dosul palmei buzele unse de grăsime, bărbaţii din şleahta de scandalagii a lui Stephan, gata să-şi suflece mînecile şi să treacă la fapte, păreau să aştepte doar un şuierat din partea căpeteniei lor.

Druskat îi cunoştea aproape pe toţi, căci fusese preşedinte în Horbeck pînă în o mie nouă sute şaizeci şi mai ştia că ei s-ar arunca şi în foc pentru Stephan. Răspunse că nu e locul potrivit pentru asemenea discuţie. Cum nu, stărui Stephan, e chiar foarte drăguţ aici. Druskat se împotrivi, n-ar dori să le strice petrecerea, el are numai o mică divergenţă de opinii cu Max, ăsta nu-i un luciu nou.

— Lasă figurile, dă cărţile pe faţă !, strigă Stephan,
' iar Druskat ridică din umeri :

— Mă rog, dacă vrei. Apoi zise : Ştiţi doar că vrem să facem fîn în Mlaştina lupului, singuri n-o scoatem la capăt, dar cu voi împreună am putea smulge smîr- cului pămînt bun. Ne-am umple cu toţii hambarele, nu numai noi din Horbeck şi Altenstein, ci şi satele dimprejur. Vă spun, asta trebuie să facem, să ne scuturăm de egoismul nostru îmbîcsit de grup. Cu toţii la un loc sîntem mai puternici, avem maşini destule, braţe cîte ne trebuie, putem seca mocirla, să isprăvim odată cu glodul. Şi ogoarele le-am putea lucra împreună şi la fel să ne strîngem recolta, fiecare am avea de eîştigat.

Haideți să ne urnim, să facem măcar o încercare — cu mlaştina. Credeți-mă, cooperativa de tip vechi e depășită, aşa cum depășită era, acum doisprezece ani, gospodăria individuală. N-am venit la voi să ne certăm... își petrecu brațul în jurul umerilor Anjei : Sîntem aici ca să vă întindem mîna.

— Iar începe cu cooperarea lui împuțită, răcni Stephan scos din fire, nu ne trebuie cooperare, țăranul n-a fost desființat, cooperarea e desființată, a venit indicație de sus. Ori vrea Druskat să caute nod în papură Consiliului de Stat ?

Nu, cu cei din Horbeck nu se putea sta de vorbă astăzi, Stephan dăduse tonul, ai lui îi cîntau în strună, acum strigau cu toții de-a valma : N-au trebuință de ajutorul nimănui, tovărăşie cu codaşii, ei sînt cei mai buni pe regiune, Altenstein a ajuns la faliment, ce-i de mirare, Druskat nici în Horbeck nu s-a descurcat, la Altenstein, în sălbăticia de acolo, femeile cară şi azi apă cu cobilița, mai bine Druskat şi-ar da demisia, iar ei ar ocupa jalnicul sătuc şi l-ar alipi la cooperativa lor cea mare...

Atunci Anja văzu cum tatălui ei i se zbate de mînie o vină la gît. Cu sîngele dus pînă în albul ochilor, urlă că au mintea înecată în rachiu, ba nu, mărirea le-a luat-o cu totul. Şi ce mai avea să-i arunce lui Stephan în obraz ?

— Tot ce faci e numai în folosul satului tău, strîngi avuții pentru o mînă de oameni fără să te gîndeşti la alții, la interesele comune. Ție să-ți meargă bine, ce-ți pasă de soarta vecinilor tăi ? Omule, dacă s-ar da mînă liberă la o mie de egoişti ca tine, ar duce socialismul de rîpă. Apoi, cu vocea perfect liniştită, mai spuse : Trebuie să te împiedicăm să distrugi.

Hohote năprasnice, țăranii din Horbeck se îndoişu de rîs şi-şi băteau coapsele, straşnică glumă.

în cele din urmă, cu un gest larg, Stephan le porunci tăcere. Cu brațele îndoite din coate şi pumnii proptiți în şolduri ca o precupeața? păşi spre tatăl Anjei şi glăsui :

— Ba am să-ți spun eu cum stau lucrurile. Vezi, de cîțiva ani sînt membru de partid, nu lipsesc la nici o şedință şi, dacă pot, mă duc şi la învățămîntul politic. Un pic mă pricep şi eu la dialectică : Socialismul e un lucru aşa de mare şi de straşnic, aici scoase un oftat şi, copleşit parcă, închise ochii, încît nu-1 pot duce de rîpă nici zece mii de încurcă-lume ca tine.

, La asta Druskat răspunse în urechile tuturor cu un singur cuvînt, pe care Anjei nu-i fusese dat să-l audă pînă acum din gura lui:

— Găcănarule !

Dar se vede că era pe gustul celor din Horbeck, fiindcă Stephan strigă rîzînd :

— în sfîrşit spui şi tu o vorbă cu cap! Nu te-am pierdut de tot, băiete ! Şi ceru de băut.

Acea încontrare ar fi adus poate la lumină şi alte adevăruri trecute sub tăcere, însă furtuna îi puse capăt fără veste.

— în seara asta nu puteţi trece lacul înapoi, hotărî Stephan, aşa că o rupseră la fugă să se adăpostească şi ei în sat, ca toată lumea.

6 Hilde Stephan stătea de o bucată de vreme pe un scaun în bucătărie, nemişcată, cu mîinile uitate în poală. Se ridică în cele din urmă cu un oftat şi se duse să dea un telefon la grădina de legume a cooperativei, azi nu poate, nu se simte tocmai bine, da, sigur că da, mîire are să fie acolo.

Azi nu se simte în stare să meargă la lucru ca în _ orice altă zi. Cine ştie ce şi-a pus în gînd Max, la ce[4] înţelegere vrea să cadă cu fata. Şi ce-o fi cu Daniel?

Zilele Hildei -se desfăşoară după un tipic nemilos, asta aşa trebuie să fie, altfel n-ar putea s-o scoată la capăt cu tot ce are pe cap : Opt ore la grădină, acasă bărbaţii n-o prea ajută, dar de mîncare cer cînd vine vremea mesei, vitele la fel, nu mai au ei in grajd cine ştie ce, dar atîtea cîte sînt aşteaptă nutreţ şi îngrijire, pînă şi pisicile şi-au potrivit stomacul după programul zilnic al Hildei şi miaună sfîşietor dacă, luată cu altele, uită cumva să le umple castronaşul cu lapte seara la şase fix.

De obicei nu-şi vede capul de treburi, dar acum n-ar pune mîna pe nimic şi nu-i în apele ei, nu ştie nici ea de ce.

Privi în oglinda atîrnată deasupra chiuvetei şi îşi cercetă faţa : Poate că într-adevăr sînt bolnavă, de cîte ori mă supăr fac cearcăne la ochi, uite cum pot să arăt, cîndva am fost şi eu frumoasă, la fel de frumoasă ca fata din sufragerie, aveam vîrsta ei cînd Daniel a venit prima oară în sat — şaisprezece ani.

Uneori îşi spusese că fata lui Druskat e puţin ciudată, prea tăcută şi închisă în ea, dar azi, cind a intrat în casă, ce sigură părea, fetişcana,, cum şi-a spus păsul fără s>ă clipească, ăsta-i un lucru bun, fiindcă era vorba de tatăl ei,

se uită la el ca la soare, şi asta iar e un lucru bun, fiindcă tinerii de azi sînt altfel decît odinioară, au mai puțin respect — ce neobrăzat fusese din nou băiatul.

Ea, Hilde, a trebuit întotdeauna să asculte de cuvîn- tul părinților. Gospodăria era a lor, ei hotărau cum e cu folos pentru avutul familiei. Era de la sine înțeles şi tot aşa, mai tîrziu, a trebuit să se dea după vrerea bărbatului ei. Ah, Max, altfel ce s-ar fi ales de noi amîn- doi ? Acolo unde unul vorbeşte prea mult, celălalt e bine să tacă; dacă unul e prea puternic şi grăbit să-şi impună voința, celălalt trebuie să ştie să-i facă loc, şi asta se cheamă, printre altele, să te completezi în căsnicie. Sigur că nu-s păreri de spus la adunările organizației de femei. Acelora le e uşor să dea cu gura. Dar nici una din ele nu i-ar ține piept lui Max, şi poate că nici n-ar mai avea poftă s-o facă, dacă l-ar avea în pat. 'Principiile sînt ceva închipuit, iar un bărbat e un bărbat. Cînd pune mîna pe tine, îți mai trece cîte ceva, în primul rînd cheful- de teorie.

De ce se nelinişteşte atît din pricina lui Daniel ? E cu putință să fi păstrat în toți aceşti ani ceva din ce simțise pentru el odinioară ? Auzi mereu spunîndu-se că femeile nu uită. pînă la sfîrşitul vieții pe primul bărbat cu care au fost fericite. Poveşti, fără îndoială, ori poate că vorbesc aşa cele care n-au nimerit-o cu al doilea.

Ei nu-i lipseşte nimic alături de Max Stephan, pe drept cuvînt o pot invidia nevestele din sat, are tot ce şi-ar dori o femeie. Chiar şi acum, după atîta vreme, Max o uluieşte cu imensa lui poftă de viață, numai cîteo- dată o cuprind îndoielile şi se întreabă dacă bărbatul ei are într-adevăr nevoie de ea.

Nu, dacă gîndul la soarta lui Daniel ii dă fieri, asta nu poate fi din pricina unei slăbiciuni pentru dînsul, e pesemne compătimirea pe care i-ar trezi-o oricare altul, orice om, dar de cîte ori nu afli lucruri îngrozitoare despre alții fără să te cutremuri, deci trebuie să fie mai degrabă teama că fata are totuşi dreptate şi că unul din familia ei ar putea fi amestecat în arestarea lui Daniel

Dar nu-i cu putință, doar anul trecut s-au împăcat, nu ?

Ea nu se dusese atunci pe malul lacului, nu erau pe gustul ei asemenea serbări gălăgioase, boul la frigare, învălmăşeala de bîlci. Il sfătuise numai: Nu bea prea mult, Majț, nu veni prea tîrziu, mîine ai o zi grea, trebuie să fii cu capul limpede cînd îl primeşti pe generaL Nu uita de cuvîntare.

Ca în atîtea alte rînduri, îşi răcise gura de pomană. Max

făcea ce-1 tăia capul. De aceea se bucură cînd văzu ce furtună se stîrnise şi cum ploua cu bulbuci. S-a zis cu serbarea, Max îşi găsise naşul.

Puţin mai tîrziu supă telefonul.

— Hildchen, ne-am mutat la Preibisch în circiumă, ascultă, fă-mi o plăcere, fă-te frumoasă şi vino să stai puţin cu noi, da ?

Ea dădu să scape, căută un' motiv, avea pîinea la cuptor, mazărea pe plită şi aşa mai departe şi nici nu prea se simţea în apele ei.

Atunci Max spusese :

— Habar n-ai cine-i aici. Stai o clipă, ţi—1 dau la telefon.

— Alo !

— Daniel ? Cum se face ? Da, nu ştiu, te-ai bucura să mă vezi ? Bine, o să trec puţin. între timp nu vă în- fierbîntaţi prea tare. Pe curînd.

Puse receptorul la loc în furcă, strînse din umeri, zîmbi singură de ce făcea şi scoase din dulap o rochie arătoasă, cum îi ceruse Stephan. Apoi se oprise în faţa oglinzii, întocmai ca acum, răsucise capul într-o parte şi-n alta şi-şi privise chipul : cute în jurul gurii, creţuri mărunte la coada ochilor, patruzeci de ani, nu-i poţi ascunde, părul pieptănat parcă prea sever, cine are timp să alerge întruna la coafor, dar urîtă nu s-ar zice că e, şi dacă-şi vopseşte puţin buzele...

Rareori folosea rujul, dar acum scotoci toată casa pînă dădu de el.

Circiuma se afla în celălalt capăt al satului, nu departe de lac, o coşmelie şubrezită de vreme, hotărît mai vîrstnică decît stăpîna ei, doamna Anna Preibisch, numită Neumann. Cîrciumăreasa putea să aibă vreo optzeci de ani şi ţinea bodega ajutată de o soră mai tînără, născută însă şi ea'tot în veacul trecut. La vremea cînd Hilde era o fetişcană, surorile Preibisch trecuseră de mult de prima tinereţe şi deveniseră încă de pe - atunci apariţii bizare. Nimeni din sat n-o văzuse pe doamna Anna altfel decît în veşminte cernite, un fel de port de văduvă, lungă şi neagră fusta, iar obrazul osos, aproape bărbătesc, încadrat de o năframă neagră la orice oră a zilei. Şi cu toţii îi ştiau pe de rost povestea, deşi trebuie să se fi petrecut înainte de primul război.

Coborîtorii din neamul Preibisch fuseseră cîndva cei mai bogaţi din sat — în afară de conţi, se-nţelege — arau cincizeci sau şaizeci de pogoane, a lor era jumătate din Crîngul pitulicei şi mai aveau şi birtul. Pe timpul acela erau la modă localurile

pentru excursionişti, duminică de duminică venea lume de la oraş şi-şi cheltuia banii la Preibisch, iar de Rusalii făceau mare petrecere, muzică în grădină, dansau pînă noaptea tîrziu.

Anna Preibisch a fost frumoasă şi fără pereche de trufaşă. Nici unul din flăcăi nu era destul de bun pentru ea, asta i s-a tras de la creşterea pe care i-au dat-o, fiindcă pe amîndouă fetele — şi pe cea mică, pe Ida, care de copil fusese mai nu ştiu cum, mai împrăştiată, — le-a trimis bătrînul Preibisch la un pension la Gus- trow. Acolo au stat doi ani şi au învăţat să gătească — ce-i drept, asta nu strică niciodată unei femei — însă au deprins şi purtările alese, ba chiar obiceiul de a picta tablouaşe. Erau pline de fumuri cînd s-au întors, priveau de sus pe oricine şi se făceau că nu mai pricep o vorbă din graiul de pe la noi.

Mulţi i-au cerut mîna, dar la toţi le-a găsit Anna nod în papură. Şi deodată s-a dus vestea în sat că se încurcase cu Neumann din Karbow, moştenitorul cel mai bogat din ţinut. Era grea în luna a treia ori a patra, cînd bătrînii izbutiseră să cadă la învoială cu căsătoria după tîrguieli anevoioase, căci acum strîmbau din nas cei din familia Neumann, acum nu era Anna de viţă destul de subţire pentru băiatul lor, vezi bine, o fiică de cîrciumar.

Dar nunta, doamne dumnezeule, de parcă s-ar fi cu<- nunat o contesă de Horbeck. Qăraseră bunătăţi de pretutindeni, zile întregi au tăiat beregata la sumedenie de orătănii şi au frămîntat şi au copt, iar de meniu — întocmai aşa ziceau, meniu — s-a îngrijit bucătarul-şef de la hanul din Weran. Fusese poftit tot satul, rubedenii şi prieteni de prin alte părţi, trăsură după trăsură huruiau în josul străzii, două sute de oaspeţi trebuiau să se aşeze la masă şi nu se afla acolo unul să nu ştie că mireasa e în luna a treia cel puţin.

Cînd au plecat la primărie, trăsura gătită cu ghirlande, caii jucîndu-şi copitele, venise să-i vadă şi stătea înşirată în uliţă toată suflarea satului. Anna îmbrăcase o rochie de mătase roşie cu dantele de Bruxelles pînă sub bărbie, iar pe cap avea o pălărie cît roata carului de mare, ce pălărie, nu, doamna contesă nu s-ar fi gîndit să folosească vreodată aşa ceva, ea era o fiinţă la locul ei. Iar la Weran în faţa primăriei se adunaseră curioşii grămadă, privind cum se aliniază fanfara pompierilor. Atunci s-a întîmplat, nimeni n-ar fi putut spune cum şi de ce, poate fanfara făcuse prea mult zgomot, ce s-o mai lungim : Neumann sare jos, îşi flutură melonul, era ştiut ca un băiat de viaţă, deodată caii se smucesc şi se înalţă pe două picioare, Anna ţipă înspăimîntată, pălăria i se duce de-a rostogolul, Neumann se

aruncă să prindă caii de căpăstru, un salt, o izbitură şi un urlet de groază din toate piepturile, îl pironiseră cu oiştea trăsurii de poarta de stejar a primăriei chiar caii lui.

Omul, mort ca toţi morţii.

Ceva mai tîrziu s-au aşezat în jurul mesei două sute de oaspeţi, fură cărate înăuntru tăvi cu cele mai gustoase feluri, vînat, pateuri, friptură la tigaie, dar tuturor le cam trecuse pofta. Iar Anna şedea cu ei alături la masă, dreaptă ca luminarea, pusese un văl negru la rochia roşie ca focul şi-i îndemna : „Luaţi de mîncaţi ! Nunta a costat o avere. Măcar economisesc parastasul.[4]* Aşa femeie a fost asta.

Fiindcă Anna călcase, cum ar veni, cu un picior în primărie şi numai caii îl împiedicaseră pe mire să spună da, a putut să se iscălească mai tîrziu Preibisch, numită Neumann, însă familia nu s-a învoit să recunoască băiatului moştenirea cas.i Neumann, Anna şi-a tocat pă- mîntul şi pădurea în procese, pe urmă în treizeci şi nouâ i-a căzut şi feciorul în război, undeva în Polonia, de însurat nu se însurase, nici el nu-şi găsise vreo fetişcană pe plac, muierile cele două îl răzgîiaseră şi-l cocoloşiseră. Uite-aşa se întîmplă cîteodată !

Toate astea le istorisea pe vremuri mama Hildei, ce- rîndu-i fetei să dea bineţe cu respect bătrinei doamne, pe care nimeni dintre cei mai tineri n-o văzuse altfel decît înveşmîntată în pînzeturi cernite, singura concesie făcută cochetăriei fiind aceea că uneori, vara, înlocuia şorţurile negre cu unele cu buline mici albe. Mezina Preibisch, Ida, îşi păstrase însă şi la şaptezeci de ani slăbiciunea pentru floricele şi volane.

Mai scundă decît sora ei, domnişoara Ida arăta aşa cum îţi închipui o nevastă blajină de pastor de ţară, faţă rotundă, obraji bucălaţi ca merele, ochi blînzi şi păr alb, vălurit, pieptănat cu cărare în creştet. Domnişoara Ida fusese cameristă la contesa din Horbeck şi numai vremurile şi împrejurările o siliseră mai apoi să poarte tava în cîrciuma Annei Preibisch. De la îndeletnicirea ei dinainte rămăsese cu purtările simandicoase pe care so- ră-sa nu ostenea să le înţepe cu vorba, ori să le ia în zeflemea zîmbind numai din colţul gurii. Totodată Ida se mîndrea cu priceperea de-a purta o conversaţie distinsă şi făcea uz cu orice prilej de două cuvinte pe care nimeni altcineva din sat nu le întrebuinţa : drăguţ şi în- cîntător ; de asemenea ştia pune cu îr.demînare cap la cap idei şi afirmaţii contradictorii,- într-un chip ce putea ului pe oricire. După toate emoţiile din primăvara lui o mie nouă sut? şaizeci, cînd oamenii se strînseseră la o şedinţă în birtul surorilor Preibisch — Hilde era şi ea de faţă — Ida aşezase ceaşca cu cafea sub nasul unui

instructor de la raion, spunîndu-i cu aerul că-i împărtăşeşte o taină :

— Fostul preşedinte, domnul Druskat, a trebuit să plece din sat cu familia. Bine că s-au dus — după care adăugase cu gravitate netulburată : Drăguţi oameni.

Iar Anna Preibisch, stînd în spatele tejghelei dreaptă ca luminarea în veşmintele ei întunecate, o săgetase pe soră-sa cu o uitătură încărcată de mînie. Căci ea îl îndrăgea, se zice, pe Druskat ca pe un fiu.

Domnişoara Ida avea o aplecare vădită spre limbu- ţie, dar fiindcă altminteri era prietenoasă şi săritoare, clienţii se făceau că nu-i aud pălăvrăgeala. Aidoma se purta şi doamna Anna, care arareori şi numai între prieteni apropiaţi se plîngea cît de neajutorată e sora ei cea mică şi cum n-o poţi trimite singură nici să tîrgu- iască la măcelar : „Măcar s-o cheme domnul la el înaintea mea, altfel nu ştiu ce s-ar alege de ea."

Nu e mult de cînd tot domnişoara Ida fusese cît pe ce să dea naştere unui scandal politic. Cu mare greutate il împiedicase Max Stephan pe primarul Priskoleit să-şi facă datoria informînd mai sus.

„Cine a azvîrlit piatra-n baltă ? Ida — iar ea nu e zdravănă, sărmana ! Şi cine trebuie s-o scoată, mă rog frumos? Noi! Prin urmare, hai s-o facem uitată !"

Era de Rusalii, cînd automobilele din Germania federală şi din Berlinul occidental gonesc pe autostrăzi cu miile, primarul Priskoleit şi Max ţinuseră adunare pe comună şi comentaseră măsurile de securitate ce trebuiau respectate cu sfinţenie, accesul persoanelor străine la grajdurile şi anexele cooperativei, ca şi la localurile de interes public, fiind cu desăvîrşire interzis. Dispoziţia era pe gustul lui Stephan. Curioşii de dincolo aveau să dea buzna în ţară cu zecile de mii. Fiţi cu ochii în patru !

Chestiunea se discutase pe larg şi la circiuma Annei Preibisch.

In duminica de Rusalii, Max se duse la castel cu o treabă oarecare. Cu cîtăva vreme în urmă, clădirea fusese restaurată cu mult gust şi cu cheltuieli serioase. Mai precis, Max izbutise să convingă forurile regionale că nu există edificiu mai potrivit pentru o şcoală profesională agricolă cu internat decît castelul din Horbeck şi cedase mărinimos maiestuoasa ruină inspectoratului şcolar, rezervînd cu modestie în folosul cooperativei şi al comunei nişte încăperi aflata la primul etaj.'

Tocmai îşi încuia biroul, cînd auzise pe cineva ex- clamînd : — Ce drăguţ ! Se răsucise în loc — şi ce-i

fusese dat să vadă ? Trei femei, discutînd însuflețit, coborau seara elegant rotunjită către holul de jos.

— Descuie-ne puțin biroul tău, ceruse Ida şi explicase însoțitoarelor sale : Camera doamnei contese, o minune de stucaturi italieneşti.

— Un moment, vă rog!

Max o luase pe Ida deoparte. în timp ce doamnele admirau şdmineul de marmură din hol, el şuierase amenințător în urechea bătrînei :

— Ce dispoziții am dat eu ? Străinii n-au ce căuta în clădire!

Domnişoara Ida se revoltase de-a binelea :

— Străini ? Dar, Măxchen, drept cine mă iei ?!, şi-l întrebase ciripind cu voioşie : Chiar n-o recunoşti ? Contesa noastră, cu o prietenă a familiei, o doamnă von Schulenburg. Sînt amîndouă foarte plăcut impresionate de vizită.

Apropiindu-se cu un surîs, contesa von Horbeck lăudă osteneala statului socialist, ea personal nu văzuse nici- cînd castelul într-o stare atît de bună. O inforrpă în treacăt pe doamna von Schulenburg : Dumnealui a fost rîndaş la noi.

— Adevărat, mîrîise Max, dar acum sînt şef aici ! şi le pofti energic pe doamne să părăsească incinta. Drept salut, o înclinare scurtă din cap : Călătorie plăcută.

Se aplecase apoi cu buzele strîmbate de furie către domnişoara Ida, ea îl privise înspăimîntată, dar Max se mulțumise să-şi fluture mîna lingă tîmplă. în vreme ce femeile se îndepărtau, mai apucase s-o audă pe bă- trina domnişoară entuziasmîndu-se :

— Încîntător bărbat!

Furtuna îi alungase pe Max cu şleahta lui la circiuma Annei Preibisch. Spre bucuria domnişoarei Ida care avea, din păcate, o anumită slăbiciune pentru licorile tari. Anna Preibisch veghea cu şapte ochi ca sora ei să nu-şi toarne pe ascuns, dar cînd barometrul veseliei începea să urce şi se comanda cu rîndul: Încă douăsprezece mări î, cl'ieriții bine dispuşi cereau şi cîte un rachiu pentru personal, iar asta nu mai stătea în puterea Annei s-o împiedice.

— Vai, nu pot primi, făcea poznaşă domnişoara Ida, se codea un pic de ochii lumii, dar pe urmă se dădea după un stilp şi închina paharul către cel ce-i făcuse cinste. Rareori era atît de grăbită încît să omită a adăuga o urare, căci după cum am spus stătuse douăzeci şi cinci de ani în serviciul doamnei contese şi ştia ce se cuvine.

— Să vă înfrunzească nasul!

O fi hărmălaie mare acum la Preibisch.

Hilde stătea cu gura deschisă în fața oglinzii atîr- nate deasupra chiuvetei şi îşi vopsea buzele, apoi le apăsă una de alta, netezi puțin rujul cu vîrful limbii, încă o privire de control, ah, cînd se aranja un pic, aşa ca acum, găsea ea însăşi că nu arată rău. îşi îndreptă puțin rochia peste şolduri — ce să-i faci, talia ! — az- vîrli papucii din picioare şi încălță pantofii incomozi cu tocuri înalte. Max zice că tocul înalt face piciorul frumos.

Urcă aproape în fugă cele cîteva trepte tocite pînă la intrarea acoperită cu sticlă a cîrciumii, acolo se opri şi încercă să zărească ceva prin geam, dar perdelele erau trase. Spre mirarea ei, nu se auzeau dinăuntru nici învălmăşeală de glasuri, nici strigăte, nici cîntece gîlgî- ind din gîtlejuri răguşite de bărbați. Linişte desăvîrşită. O trecură fiorii. Să se fi întîmplat ceva, de la nişte bărbați băuți te poți aştepta la orice.

Apăsă pe clanță, uşa de la intrare rîcîi pardoseala co- ridorului, clopotul scoase un sunet de tinichea ruginită, Hilde dădu de perete cea de-a doua uşă, în graba ei se poticni peste prag — naiba să le ia, încălțările astea elegante — fu gata-gata să cadă înăuntru, dar se salvă în ultimul moment şi în cele din urmă putu zice, răsuflînd greu de parcă tot drumul de acasă şi pînă la birt numai într-o goană ar fi ținut-o :

— ’Seara la toată lumea.

Sperietura părea să fi fost degeaba, bărbații şedeau paşnici cu halbele de bere dinainte, capetele se răsuciră spre ea şi se cumpăniră -răspunzîndu-i la'salut. îşi dezlegă basmaua şi o lăsă pe umeri, -i

— ’Seara, Hildchen.

Max veni alene către ea, o luă de cot şi o conduse către masa din colț, de unde Daniel se ridicase zîmbind.

— ’Seara, Daniel.

El îi strinse mîna, se trase mai la o parte făcîndu-i loc, ea se aşeză lîngâ el pe bancă, la o masă în fața lor şedeau copiii, Jurgen alături de Anja. Hilde ridică mîna să le facă semn, apoi se miră iarăşi că nimeni nu vorbeşte, i se păru că toți îşi îndreptau atenția spre ea, ca spre întîrziatul ce scoală în picioare un şir de spectatori cu mult după ce s-a ridicat cortina.

Atunci zări în sfîrşit cioburile jos lîngă masă şi băltoaca şi, înălțînd privirea, îl văzu pe Peter Hartwig, tractoristul, în mijlocul sălii, cu picioarele depărtate ca şi cum s-ar fi proptit pe~ -puntea unui vas zguduit de furtună şi cu pumnii strînşi, gata să sară la bătaie. Hilde observă apoi că Anna Preibisch

părăsise locul ei obişnuit şi stătea dreaptă ca luminarea, ca întotdeauna îmbrăcată în negru, rezemată în coate de ceastălaltă parte a tejghelei.

Deci avusese dreptate, ceva se întîmplase totuşi.

— S-a schimbat situaţia, interveni Max, avem musafiri, scumpa mea nevastă. Ce are ea de-a face cu toată tărăşenia ? Hai, las-o moartă, Anna.

— Nicidecum, se încruntă bătrîna, aproape optzeci de ani va fi avînd, dacă nu cumva mai mult, dar un glas ca de caporal şi ce ochi, îl străpunse pe Max, cum se zice, cu o privire de vultur, şi încercă o alianţă cu nevastă-sa : Ce crezi, Hilde, individul de colo, sălbaticul acela — ce vîrstă poate să aibă ?

— Douăzeci şi patru ! strigă cineva din sală.

— Douăzeci şi patru, un flăcăiandru necopt, şi ce se apucă el să facă, deşi oricine ştie că eu nu îngădui să-mi plictisească cineva clienţii ? îl sîcîie şi îl hărţuieşte pe Daniel cu vorbe murdare. De ce ? Fiindcă ştie că-i face pe plac lui bărbatu-tău!

— Lasă, lasă, Anna ! se apără Max cu palmele ridicate.

Dar bătrîna Preibisch îl repezi :

— Tacă-ţi gura, lasă că te ştiu eu !, îşi netezi cu amîn- două mîinUe broboada pe creştet şi păşi spre tractoristul vinovat. Tinărul stătea încă pregătit de atac, aşteptînd parcă un adversar în ring, închipuie-ţi, Hildchen, eu îi spun : Pentru azi ai gătat-o ! Şi închide uşa pe dinafară ! La mine în circiumă n-au ce să caute gîlceava şi scandalul. Ce crezi că face ? Se ghemuieşte cît strig la el şi mătură paharul lui Daniel de pe masă...

— Abia-1 umplusem, adăugă nemîngîiată domnişoara Ida, şi bere bună de Pilsen nu se găseşte oricînd.

Anna săltă doar puţin capul şi se uită la soră-sa pe sub pleoapele coborîte pe jumătate — era de ajuns.

— ...se ghemuieşte, cum zic, mătură paharul de pe masă şi se holbează la mine c'u obrăznicie. Mă provoacă. Acum, ştie oricine, eu cu lucruri din astea nu glumesc, li strig : Cît ai clipi să-mi aduni cioburile ! Ce crezi că face ? Se ghemuieşte încă o dată şi azvîrle de perete, martor mi-e domnul, un pahar de muştar.

Domnişoara Ida chicoti.

— Ca doctorul Martin Luther.

Era limpede că-şi făcuse plinul, cum zic cei din Horbeck, cîteva duble pînă la ora aceea. în faţa tuturor, Anna o numi pe soră-sa cap de gîscă şi continuă, întorcîndu-se către Stephan :

— Frumos ţi-ai mai educat oamenii. Cică educaţie socialistă. Aşa se face în vestul sălbatic, văd şi eu asemenea

minuni la televizor, dar la mine nu-i saloon !

— Ai dreptate, spuse Max împăciuitor, are să-ți ceară iertare.

Bătrîna Preibisch îi răspunse cu un zîmbet rău, colțurile gurii i se lăsară în jos pînă cînd se făcură una cu cutele săpate în bărbie.

— Sau acceptați condițiile mele, sau...

— Da, sau ?, întrebă Max ciulind urechea.

Bătrlna aruncă o privire la ceas :

— Zece fără cinci. La ceasurile douăzeci şi două punct am tras obloanele.

— Stai puțin, Ânnchen, sări Max punînd la bătaie vocea lui de seducător, se ridică în grabă de pe scaun, o cuprinse pe bătrînă cu brațul pe după umeri, iar femeia păru într-adevăr că se lipeşte de umărul lui Stephan tordnd ca o pisică. Bărbatul o legănă uşor cîteva clipe. Nu poți face una ca asta, glă$ui el răsfățînd-o ca pe o fetişcană pe care ar fi vrut s-o încînte, gîndeşte-te ce neplăceri ai avea cu poliția şi cu stăpînirea, ca să nu mai vorbim de cooperație. Aia vin şi-ți iau prăvălia.

— Haha ! Cîrciumăreasa dădu capul pe spate, rîzînd cu poftă. Fiule, cooperativa o aştept ca pe-o izbăvire, aşa cum aştept să-mi dau obştescul sfîrşit!

Minciună şi una şi cealaltă. Toți cei de față ştiau cu ce încăpățînare şi cu cîte tertipuri ocolise bătrîna orice tratative cu cooperația. Circiuma era tot ce mai avea ea pe lume, îi dădea simțămîntul că se mai află între oameni şi că ei au nevoie de ea, după cum toți ştiau că era ferm hotărîtă să trăiască CJ sută de ani. Toate astea i le spuse Stephan în față, iar ea le tăgădui cu fățărnicie. Astfel glumiră Max şi bătrîna, încordarea se stinse, bărbaților li se dezlegară limbile, rîseră din nou, strigară să le vină rachiu, iar Peter Hartwig, tractoristul, răufăcătorul, căută un prilej să se facă nevăzut.

— Stai !, răcni Anna Preibisch. Nici o mişcare !

Nu spuse mai mult, dar degetul ei arăta spre uşa bucătăriei. Bietul Hartwig se holbă la Stephan cerşind ajutor, însă Max ridică din umeri.

— Aici nu-s eu şeful.

— Te cred, făcu batjocoritor cîrciumăreasa.

Iar Max, care-şi pierduse răbdarea fiindcă nu reuşea s-o dea pe brazdă pe bătrînă şi pentru că îşi simțea, la fel ca toți ceilalți, gîtlejul pîrjolit de sete, se răsti la tractorist :

— Hai odată, omule! Cu mîna ta ți-ai făcut-o !

Tînărul se ghemui iar ca pentru un salt, părea că-şi ia avînt să facă țăndări uşa birtului, dar doi țărani îi tăiară

drumul, ştiau cu toţii că Anna avea să tragă într-adevăr obloanele dacă nu i se dă satisfacţie. Băiatul pricepu atunci că nimeni n-ave_a să-l scutească de umilinţă. Intră ca un condamnat pe uşa bucătăriei, veni îndată înapoi cu mătura şi făraşul, îngenunche şi strînse cioburile, apoi primi din mîna Annei găleata şi cîrpa, spălă duşumeaua- şi la urmă trebui să răzuie muştarul împroşcat pe tapete. Bătrîna îl urmări pas cu pas. Frumos, frumos, aşa e bine. Iar mesenii îl îmbărbătau pe sărmanul păcătos făcîndu-i o galerie demnă de o întrecere sportivă.

în sfîrşit răul era îndreptat, iar băiatul rosti ţîfnos :

— Îmi pare rău.

Anna consimţi să-i ia vorbele drept scuză şi-i vorbi apoi ca o mamă :

— Pentru azi ai făcut şi ai băut destul, îl însoţi pînă la uşă, luă şapca din cuier şi i-o întinse, flăcăul înţepeni în uşa deschisă, voi să se împotrivească, rostogoli spre cîrciumăreasă o pereche de ochi mînioşi, dar Anna îi zise cu dulceaţă : Noapte bună, fiule. Vlăjganul îşi îndesă şapca peste părul ţepos şi se duse. Ştia pesemne că bătrîna vrăjitoare — cum o numea acum in sinea lui — nu i-ar mai umple niciodată un pahar, dacă s-ar răscula şi nu i-ar da ascultare.

— Vorba dulce mult aduce, rosti în concluzie Anna, fără a lua în seamă rîsetele usturătoare din jur, căci se bucura de victoria ei şi bătu din palme.

— Ida, la muncă — dau un rînd pentru toată lumea !

Aşa s-a pornit o petrecere, de care oamenii din sat aveau să-şi amintească multă vreme.

Pentru început însă, Anna Preibisch se duse cu paharul în mînă la masa din colţ unde şedeau Hilde, Mai şi Daniel şi rosti o închinare.

— Copiii mei, grăi ea, voi ascultaţi de vorba mea şi asta-mi place. Ehei, cîte nu mi-a fost dat să trăiesc, timpuri blînde, timpuri crîncene — du-te-vino, suişuri şi co- borîşuri... Iar tot ce s-a întîmplat în lume a trecut şi prin circiuma mea.

Mai întîi a stat spinzurat pe perete deasupra divanului tabloul cancelarului de fier, cel cu mustaţa pleoştită, tatăl meu răposatul îl ţinea la mare cinste. Apoi a venit la rînd kaiserul Wilhelm, fiind el socrul prinţesei moştenitoare Căcilie, care era compatrioata noastră, nu din Strelitz, dar oricum din Mecklenburg-Schwerin... A stat el o vreme acolo, deasupra divanului, cu mustăţile lui ca sfredelul răsucite în sus — pînă cînd, într-o bună zi, a trebuit să abdice. Atunci l-am urcat iarăşi în cui pe Bîsmarck. Ei, iar după asta, mai tîrziu, pe cel cu mus-

tața ca o periuță, n-am avut încotro, domnul conte intrase în SS și era știut că domnul Baldur von Schirach se ține cu doamna contesă. Cînd s-a sfîrșit războiul, l-am agățat îndată pe Bismarck înapoi, căci ce mi-am zis, doar și el, la vremea lui, își îndreptase privirea spre răsărit, însă Daniel l-a luat jos și de atunci țin acolo pictura aceea frumoasă, cerbul care boncăluiește... Am dat pe ea un sac de cartofi.

Vedeți voi, fiecare tablou cu timpul lui, timpuri crîn- cene, timpuri blînde... Sănătate, copii, de lîngă voi nu m-aș mai duce !

Furtună de aplauze, bărbații săriră de la locurile lor și se înghesuiră să dea noroc cu Anna, părea că ființa aceea unsă cu toate unsorile era un pic mișcată, oricum își duse colțul șorțului la ochi și la nas, același cu care, mai devreme, lustruise tejgheaua, în acea clipă înălțătoare Hilde gîndi — cîte-i mai trec și omului prin cap !
— într-o zi precis că inspecția sanitară are să-i închidă bodega. O supăra faptul că Anna Preibisch trimisese copiii , să-i țină locul la tejghea. Jiirgen trebuia să toarne, iar Anja să scrie cîte pahare încărca pe tavă Ida.

— Nu aud toată ziua că trebuie să încredințăm tineretului sarcini de răspundere ?

Apoi Anna veni să se așeze între Max și Daniel.

— De ce vă certați voi toată vremea ? întrebă ea. Nu sînteți într-același partid ?

— N-ai priceput, Anna, dădu răspuns Daniel, noi ne certăm fiindcă avem păreri diferite despre cum trebuie făcut socialismul — în lucruri mărunte.

— Sfinte doamne, — Anna aruncă în jur priviri înfricoșate — nu-i cu primejdie ce spui tu acolo, băiete ?

Cei doi bărbați pufniră în rîs.

— Totdeauna am crezut că poruncile vă vin de sus... Bătrîna îndreptă arătătorul spre tavanul afumat, cu gîn- dul, firește, la sediul conducerii de partid, asemuit de ea în chip vădit cu tronul domnului dumnezeu cel de deasupra norilor, de unde în anumite cazuri e trimis îngerul cu sobia de foc, însărcinat să-i pedepsească pe cei ce au păcătuit împotriva duhului sfînt.

— Acolo se hotărăște, încuviință Daniel, dar aici jos trebuie să-l facem. Și, vezi, el îl face altfel la Horbeck decît noi la Altenstein. Dar numai unul poate avea dreptate, deci trag concluzia : Unul dintre noi greșește.

— Voi ! țîșni un glas de la masa de alături. Voi, care nu mai săltați din divizia B, pizma vă mănincă !

Acum iar își băgau nasul unii în treburile altora.

Atunci se sculă Anna Preibisch și zise :

— Politica voastră s-o faceți unde poftiți, dar nu la mine. Apoi rosti cuvinte pe care nimeni altul nu le-ar fi putut scoate din gură, fără să se înece în urletele de rîs ale celor de față : E nelinişte în lume, oamenii îşi caută ceartă, însă circiuma mea e un lăcaş al păcii... şi, fără să schimbe tonul : Ida, ai supt acuma al cincilea pahar acolo, după stîlpul tău ! — Adevărat, rugăciunile mele sînt stropite cu bere şi rachiu, dar, cu toate astea, în prăvălia mea se predică înțelegerea între oameni, altfel la ce-ar mai fi bună blestemata de băutură ? Aşadar, aveți-vă ca frații, aşa să ştiți, ori ieşiți afară !

Hilde îşi amintea seara aceea în toate amănuntele, fiindcă ea se încheiase apoi atît de groaznic. îşi amintea şi de numeroasele discursuri ținute atunci, căci fireşte Max luă îndată cuvîntul, poate că Anna rămăsese în centrul atenției prea mult timp, iar el simțea nevoia să demonstreze cine e şef în sat, poate era doar cu chef, oricum se roşise la față şi se încinsese, căci îşi desfăcuse de mult cămaşa, sau poate, cine ştie, chiar îi stătea pe inimă să se împace cu Daniel — încă o dată.

— Anna, acum faci o pauză, strigă el sculîndu-se de pe scaun şi se clătină puțin pe cînd se scula, mergi frumos la tejghea înapoi, te pomeneşti că te înşală vreunul, ai putea păți şi aşa ceva în marea ta bunătate şi generozitate.

Bătrina îşi lăsă iar în jos colțurile gurii pînă cînd se făcură una cu cutele săpate în bărbie, îi trimise lui Max o privire lungă pe deasupra ochelarilor, greu de ghicit dacă zîmbea cu răutate ori înveselită, poate că potrivise ea astfel lucrurile ca să-l împingă pe grăsanul de Stephan la o mărturisire, cine ştie.

— Luați aminte cu toții, cuvîntă Max. îl vedeți aici pe Daniel, oricine ştie cît de des ne-a sărit țandăra, mă rog, chiar mai mult decît atît, ne-am certat la cuțite
— întruna — şi nu »e-am prea purtat cu mănuşi, fiindcă adevărul e că afurisitul poate fi la fel de încăpățînat ca şi mine.

— Noroc, Max, zise Daniel.

— Noroc, Daniel, zise Max, şi acum mai cu viață, Ida, umple la loc paharele !

Domnişoara Ida alergă sprintenă la bufet încercînd să pună mîna pe o sticlă, Anna însă nu îngădui una ca asta şi aşeză pe tavă două pahare, ce-i drept pline ochi.

— Priviți-1, rosti Max şi arătă cu amîndouă brațele întinse către Daniel. Să ştie toată lumea, el e prietenul meu ! Oameni buni, cîte n-am trăit şi n-am pus la cale noi împreună.

Sînt unii, domnii mei, care cred că aşa ceva nu există, o

prietenie adevărată între bărbați, că ar fi împotriva naturii şi aşa mai departe — dar eu vă spun că există ! Să ne înțelegem, între bărbați adevărați.

Mă rog, din cînd în cînd ne zicem noi vreo două, ce spun eu, s-a întîmplat să ne cărăm şi vreo două în spinare — am şters de mult cu buretele — Hildchen, nu asculta încoace, bărbații nu rup o prietenie din pricina unei femei. Cît despre politică... nu-i nevoie să dai cu pumnii, platforma noastră comună, aş vrea s-o spun aici, e socialistă. Daniel, dă-mi dreptate.

— N-am presupus vreodată că vrei să reinstaurezi capitalismul în Horbeck. Druskat făcea haz.

Max înălță sprîncenele.

— Mă rog frumos, prin ce ne deosebim atunci ? Vorbind, trecea de la o masă la alta. Am să vă spun : Daniel n-are burtă ca mine, dar eu sînt mai chipeş ca el. Eu iubesc oamenii, pe cînd el e profund devotat teoriei, iată de ce judecăm astăzi în chip atît de diferit situația din agricultură.

— Mă opun ! protestă Daniel. Motivele sînt cu totul altele.

— Bine, atunci ! Max se oprise între doi dintre oamenii lui, se sprijini greu pe umerii lor şi păru întristat cînd răspunse : Bine atunci, băieți, eu muncesc numai cu gîndul la voi, pe cînd gîndul lui e la omenirea întreagă în vreme ce-şi cară bălegarul pe cîmp. Căci pe el l-au trimis şi la şcoala de partid. Eu, biet țăran, n-am decît şcoala vieții.

Mărturisind asemenea vederi simple, încasă bineînțeles aplauzele scontate.

Se uită la Druskat, surîzînd cu viclenie. Celălalt fu silit să aştepte pînă cînd bătăile din palme conteniră, apoi zise :

— N-are rost să-ți ascunzi astfel meritele. Eşti o forță a naturii, ți-e de ajuns să adulmeci, să pipăi aerul cu nările tale bine dezvoltate şi într-o clipă ai şi făcut ce trebuia şi de fiecare dată în avantajul satului tău. Dar acum pluteşte iarăşi ceva în văzduh, Max, e ca şi cum ar sta să se schimbe vremea'. Se pregăteşte o înnoire, nu se poate să n-o adulmeci, Max, dă-ți un pic silința. Mi-ar părea rău dacă ai ajunge să cazi în nas.

Daniel zîmbi ascuțit, Anna îl privi cu plăcere pe deasupra ochelarilor, cîțiva dintre meseni rîseră chiar.

Max nu se lăsă :

— Cel mai adesea tu ai dat chix, micuțule, şi avu hohotele de rîs din nou de partea lui. Pe urmă vorbi mai departe : De altfel tocmai voiam să-ți fac o declarație de dragoste. înainte vreme se spunea adesea : Sărăntocii ba se scuipă, ba se-mpacă. Zicala nu se mai potriveşte cu vremea noastră. Eu şi cu Daniel ne certăm şi ne împăcăm apoi, fiindcă ciocnirile noastre sînt

numai deosebiri de păreri între oameni cu aceleaşi convingeri. De aceea s-o făgăduim aici cu toată solemnitatea — dacă are să fie nevoie, dacă unul dintre noi s-o afla la strîmtoare, celălalt să sară să-l scoată ! Pentru asta ciocnim îndată încă un pahar. Dar mai întîi ceremonia.

— Dacă trebuie, se supuse Daniel.

— Trebuie.

Merseră amîndoi pînă la tejghea, se opriră acolo faţă în faţă, se apropiară unul de altul în acelaşi pas, ca soldaţii la schimbarea gărzii, rămaseră o clipă drepţi, apoi se cuprinseră cu braţele şi se sărutară în aclamaţiile privitorilor încălziţi de la mese.

Hilde nu gusta asemenea spectacole şi băgă de seamă că la rîndul lor Anja şi Jurgen asistau cu un zîmbet ironic la jocul celor mari, mai bine i-ar trimite pe amîndoi acasă, de ce să le spulbere iluziile.

Annei Preibisch în schimb reprezentaţia îi mersese la inimă, ea întinse celor doi bărbaţi pahare pline ochi, iar zecilc de încreţituri ale chipului i se desenară într-un zîmbet larg. Pînă la anii ei, bătrîna păstrase o aijumită slăbi- dune pentru bărbaţii milităroşi în atitudini milităroase, pe lîngă asta reuşita misiunii ei de pacificare o făcea fericită.

— Sănătate !

Soldaţii se întorseseră la unitatea lor, dar Max izbutise să ţină pe loc fanfara, avusese ideea că ea le-ar putea cînta a doua zi, la primirea generalului. Cum între timp muzicanţii îşi recompuseseră formaţia pe coridor, puseră mîna pe instrumente şi din nou bubui melodia : „Dă-mi inima şi spune-mi da“, cu atîta putere, încit în bufetul Annei zăngăni sticlăria.

— Dans !

Max nu se prea înghesuia la dans, de aceea îl împinse pe Daniel spre nevastă-sa.

— Ia arătaţi-ne ce ştiţi.

Iar ei dansară, un foxtrot sau o polcă, îngrozitoare muzica asta, nu puteau schimba o vorbă, dar Hildei îi plăcea cum o purta bărbatul, cum se contopeau în ritmul acelei muzici de bîlci, cum braţul lui o susţinea stă- pînind-o. Simţea apăsarea mîinii lui pe spinare, îi bănuia trupul, atîta timp de cînd nu mai dansase, un foxtrot sau o polcă, i se părea că se roteşte în vals, că pluteşte din nou sub privirile lui ca altădată pe pajişte, în vara aceea de demult, el a rămas la fel de zvelt ca atunci, o, doamne, e oare cu putinţă să fi păstrat în toţi aceşti ani ceva din ce simţise pentru el odinioară ?

Ce gînduri ?

își amintea trupul lui pe care adesea îl acoperise cu mîngîieri, părul stufos pe piept, de cîte ori s-au culcat alături pe malul lacului ori sus în luminiș lîngă tei, în iarba înaltă.

E vară, teiul miroase dulce, Hilde ține ochii larg deschiși, vede cerul deasupra și norii și chipul lui Daniel, pe urmă privirea i se încețoșează, îi cad pleoapele, e o femeie bătrînă, azi-mîine împlinește patruzeci de ani, atunci abia dacă erau ceva mai răsăriți decît copiii de colo, așa de tineri, dar atunci totul era altfel, și chiar în clipele lor de fericire ea zărise în ochii lui Daniel o urmă de tristețe, ca acum cînd dansează, ori poate se-nșală, sau și un bărbat poate păstra un simțămînt pentru o femeie pe care a ținut-o în brațe, greu de crezut, prea ar avea atunci multe de păstrat, ei, bărbații.

Ochii, lui triști, și ea îi întristase și mai tare, doamne dumnezeule, ziua aceea, despărțirea lor. O fată de țăran se mărită rareori după cum o îndeamnă inima, așa a fost din totdeauna, așa și acum douăzeci de ani, ah, dragostea, ce repede trece, ca tinerețea, ca totul pe lume.

Și ce rămîne cînd dragostea s-a dus ? Copiii, și casa, și gospodăria cărora le poartă de grijă împreună sau grijile muncii laolaltă, ah, dragostea.

Nici jumătate din femei, citise ea odată, nu află împlinire în actul iubirii, fac pe voie bărbatului pentru că el are trebuință de asta, ele nu simt nimic, nici nu le trece prin cap că sînt lipsite de ceva, nu suferă, își duc viața și ele, atît de multe, sînt mulțumite ori trebuie să fie, ah, dragostea.

Acum o roată și încă una, la nesfîrșit, e prea repede, Daniel, mi-am pierdut răsuflarea, ce-i asta, ah, Daniel, îngrozitoare muzică, n-ai cum să schimbi o vorbă, dar poți zîmbi, poți simți trupul celuilalt, mă simți și tu, ah, cînd zîmbești, nu știu, nu mai sînt așa sigură de mine, Daniel, avem patruzeci de ani amîndoi, e un lucru prostesc și fără rost, cumplit de multă vreme a trecut de- atunci, cîndva, pe malul lacului, în iarba înaltă, ne-am iubit.

Gata dansul.

Daniel îi luă brațul și o conduse la locul ei. O înclinare scurtă.

— Mulțumesc.

La tejghea stătea Max, balansînd posteriorul ca să imite mișcarea grațioasă în dans a Hildei și schimonosin- du-și chipul într-o strîmbătură ce încerca să exprime admirație. Apoi răcni :

— Gata, Anna, ajunge cu lincioreala. Acum o facem lată. La urma urmei nu-mi plîng copiii de foame. Deci să văd cinci sticle pe masă. Și mai dau și un butoi cu bere !

— Ura ! Mesenii primiră vestea cu entuziasm. Stephan face cinste, că are de unde.

— Toată lumea, paharul peste cap ! Şi nu le lăsaţi goale, oameni buni !

— Păcat, Daniel, mi-ar fi plăcut să mai stăm de vorbă.

— Rămîi.

— Nu suport beţia asta prostească. Şi nici lăudăroşenia lui Max. Se ridică şi îşi luă basmaua de pe spătarul scaunului.

Max îi răsărise în faţă, cu un pahar plin în fiecare mînă.

— Ce se petrece aici ?

— Vreau să plec.

— Ah.

— Max, nu mai bea aşa mult.

— Hai, fato, nu te lăsa atît rugată.

— Nu-mi place.

— Dacă nu-ţi place, fă-o de dragul meu şi de ochii lumii, bea cu mine un pahar, o retragere frumoasă, pricepi. Vorbea cu zîmbetul pe buze. îi îndesă paharul în mînă, trebui să-l ia, bărbaţii graşi au adesea acest farmec irezistibil, ciocni cu ea, degetul mic îl ţinea depărtat, îi ură cu glas duios : Noroc, iubito ! dar îşi bălăbănea braţele cu gesturi largi de beţiv, rachiul se vărsă peste rochia Hildei. Ea smuci capul înapoi, se răsuci pe călcîie şi pe-aci ţi-e drumul. Copiii îi luă cu ea.

Max hohoti răsunător, aproape că se înecă de rîs, tre- buiră să-i dea cîţiva pumni în spinare. Ieşise de mult din circiumă şi încă îl mai auzea rîzînd.

— Vino, Anja, astă-seară dormi la noi.

Doamne dumnezeule, şi mai tîrziu, acasă la ei, răfuiala aceea sîngeroasă.

7 Iar azi fata a stat de vorbă cu Jurgen jos în curte,

au venit pe urmă înăuntru şi băiatul a spus : ,.L-au ridicat pe tatăl ei. Ea crede că voi sînteţi amestecaţi în toată povestea"

Apoi Max a trimis-o la bucătărie. Aşa e felul lui.

Ce i-o fi povestind fetei, ce poate şti el, doar nu ştie nimic, sau totuşi ştie ceva ? A căutat răzbunare pentru umilinţa de atunci ?

în circiumă la Preibisch zisese : „S-o făgăduim aici cu toată solemnitatea — dacă are să fie nevoie, daca unul dintre noi s-o afla la strîmtoare, celălalt să sară să-l scoată*

însă pe cînd jura el astfel incă nu se sfîrşise seara — nu se întîmplase încă ce era mai râu.

își făgăduiesc prietenie și ajutor la nevoie, pecetlu- iesc promisiunea în fața oamenilor cu o îmbrățișare și un pahar de rachiu, iar peste cîteva ceasuri se năpustesc unul asupra altuia ca fiarele.

Se înfrățesc, își fac declarații solemne, sînt într-ace- lași partid — cum spune Anna Preibisch și deodată devin potrivnici, se pot urî cu asemenea aprindere.

Max, fără îndoială că Max poartă vina. El n-are măsură în tot ce face — în munca lui, ca și în plăcere și în dragoste și în ură.

Doamne dumnezeule, noaptea aceea.

Cînd în sfîrșit ceilalți plecaseră, musafirii nepoftiți, cînd rămaseră singuri în camera devastată de furia lui — cum zăcea totul în jur, covorul mînjit, cești sparte, scaune fărîmate — cînd deschise fereastra ca să lase înăuntru puțin aer, după noaptea aceea, Max dădu să se ridice de pe podele, gemu, și ei i se păru că bărbatul se trezise brusc din beție, dar duhnea a alcool prin toți porii și o umplea de dezgust.

El se sprijini de perete, ștergîndu-și sîngele de pe fața umflată.

— Iartă-mă.

Ea privea pe fereastră. Nu-i răspunse.

— Te rog, iartă-mă.

— Nu pot.

— Nu știi cît mă costă, Hilde, am spus-o de puține ori în viața mea, poate nu ți-am spus-o niciodată pînă acum : Te rog, iartă-mă.

Ea se întoarse, îl privi lung și cu nedumerire parcă. Dar nu felul cum îi cerșea iertare, nu asta o uimea, ci faptul că trebuia să gîndească acum pentru prima dată : Ce urît e, burtos, cu creștetul aproape chel, fața buhăită, cu pete roșii, nasul grosolan, bărbia brutală, ochii plini de vinișoare sîngerii, mici și vicleni — ăsta e bărbatul meu.

Nu rosti un cuvînt, trecu pe lîngă el și intră în bucătărie, aduse găleata și mătura și începu să adune cioburile.

Pe cînd stătea ghemuită astfel pe podele, el se opinti să se desprindă de perete, veni spre ea încet, abia tîrînd picioarele, ca și cum ar fi avut plumb pe tălpi, ea privi în sus către el fără teamă, cu un fel de dispreț rece : Nu, n-o să facă una ca asta — dar el se prăbuși lîngă ea în genunchi și dădu s-o ajute.

— Ar fi trebuit să știi că strici mai mult decît niște cești, vorbi ea.

— De ce nu vrei să mă ierți ?

— Niciodată nu m-a jignit cineva atît de tare.
— Dar Daniel...
— Pe mine m-ai jignit. Ridică-te, îmi stai în drum.
El se sculă supus şi căzu alături pe un scaun.
— Iţi stau în drum.
— Am să plec.
— Vrei să te duci la Daniel ?
— S-ar putea să aibă mai multă nevoie de mine decît ai tu. Ai nevoie de mine în pat, după orar, de trei ori pe săptămînă, dacă nu cumva se iveşte vreo şedinţă, ai nevoie să-ţi ţin rînduială în casă, pentru ce mai ai tu nevoie de mine ? Şi te-a interesat vreodată de ce anume aş putea avea şi eu nevoie ?
— Vrei să te duci la Daniel ?
— Aşa cum te cunosc, am să te aud îndată spunînd îl fac bucăţi. Se ridică în picioare, scutură cioburile în găleată iar zgomotul urît, scrîşnit, îi stîrni o plăcere dureroasă, avu deodată poftă să-l chinuie, îi aruncă : Mă dezguşti.
După ce rostise acele cuvinte se petrecu însă ceva ce o făcu să-şi piardă cumpătul. Trăise multe alături de el, o umilise adesea şi o rănise în nemăsurata lui înfumurare şi un lucru e adevărat : că niciodată el nu s-a putut în- frînge, nici măcar o singură dată n-a putut spune ca astăzi, cu atîta amară seriozitate : Iartă-mă.
Şi cum să te aperi de el, cum să-i ţii piept ?
Cu vorba nu-1 puteai birui, de aceea se cufunda în muţenie zile în şir, ştiind că numai în felul acesta putea să-l atingă, căci omul era limbut ca o femeie şi avea nevoie de tovărăşie. Slabă armă totuşi, căci, adeseori, născocind cine ştie ce fleac ori snoavă sau istorisind o în- tîmplare caraghioasă, ori dacă nu, jucîndu-şi pretinsa pocăinţă cu ardoare în faţa ei, el izbutise s-o facă să rîdă şi să spună în cele din urmă : „Nimeni nu poate ţine mult timp supărarea cu tine.ᵘ
Iar dacă metoda n-avea succes, atunci el se îmbolnăvea şi mai multe nu, se văicărea de toate beteşugurile, să nu-ţi vină să crezi, ba o mai făcea şi pe asta, cădea la pat şi zăcea între perne gemînd — de cîte ori nu se lăsase păcălită, starea lui îi părea atît de jalnică încît se lăsa învinsă de milă, se apropia de culcuşul lui, înduplecată să-l îngrijească. „Ei, ce s-a întîmplat, ce-ţi lipseşte ?"
Max îi lua mîna plin de recunoştinţă, o săruta, îi apăsa palma fie pe inimă, fie pe altă parte a bietului său trup în suferinţă. „Tu-mi lipseşti, comoara mea.ʷ Gu gluma asta sau cu altele asemenea o împăcase de fiecare dată.

Dar în dimineața aceea, cînd ea credea că nu-L va mai putea ierta vreodată, stînd în camera devastată de furia lui, în locul unde el o rănise ca niciodată pînă atunci în viața lor comună, Hilde fu zguduită văzîndu-1 pe bărbatul voinic ca un urs cum plîngea. Căzut pe jumătate peste masă, printre sticle şi pahare şi ceşti, cu fața ascunsă în brațele încrucişate, hohotea dezlănțuit ca un copil.

Niciodată nu-1 văzuse plîngînd.

Ce se petrecea în omul acesta, care era bărbatul ei, pe care ea îl cunoştea de douăzeci şi cinci de ani, iar acum nu mai ştia dacă-1 cunoaşte cu adevărat, căci cu o clipă înainte i se înfățişase atît de respingător încît nu-i putea suporta prezența.

Continua să-şi spună că-1 disprețuieşte, dar ceva dinlăuntrul ei o împinse spre el. Poate era mişcată să-l vadă, ca niciodată pînă atunci, atît de neajutorat, sila o îndepărta încă, dar într-un tîrziu întinse mîna şi-l mîngîie uşor pe cap, fără să rostească o vorbă.

El îşi aruncă brațele după mijlocul ei, îi apăsă obrazul în poală, bîlbîi :

— Un porc, sînt un porc...

— Taci.

Brusc se temu să-i audă mustrările adresate sieşi, nu-i îngădui să se învinovățească, nu voia ca el să se coboare şi mai jos, poate o supăra şi faptul că bărbatul îi păta rochia cu fața lui mînjită de sînge.

— Vino, Max.

Il ajută să se ridice, îl duse cu greutate pînă la baie, nu, nu era treaz, cum i se păruse ei adineauri, se clătina pe picioare, şi Hilde trebui să-şi adune toate puterile să-l sprijine. El se lăsă dezbrăcat, spălat şi şters cu prosopul, iar ea făcu toate astea ca şi cum ar.fi fost băiatul ei cînd era mic.

Apoi îl urcă în pat.

Cînd generalul puse piciorul pe debarcaderul din Horbeck, Max dormea dus.

— îmi pare rău, bărbatul meu e bolnav.

— Ei, ei.

— Vă rog să mă credeți, nu se simte bine.

Şi vizita la cooperativă trebui să se facă fără el, dar, cum omul era un răsfățat al norocului, pînă şi acest chiul fu interpretat în favoarea lui. Hilde renunțase de mult să se mai mire.

Mulți dintre țărani au făcut impresie asupra oaspeților, dădeau lămuriri generalului şi însoțitorilor săi de-a fir-a-păr şi fără sfială, ceea ce într-o unitate mai puțin bine condusă n-ar fi

fost cu putință. Intrucît era însă îndeobşte cunoscut că Stephan face rareori ceva fără un gînd ascuns, forurile regionale avură convingerea că el se ținuse deoparte cu bună ştiință^ pentru a scoate în evidență în fața oaspeților frumoasa armonie a muncii din Horbeck, scop ce fu de altfel atins pe deplin. Cine ar fi bănuit că uriaşului i se lățea pe chip o vînătaie cît toate zilele, că pierduse un dinte din față, că privindu-1 te cutremurai şi erai gata să crezi că ai de-a face cu o căpetenie de pirați întoarsă dintr-o bătălie.

Şeful biroului secretariatului, tînărul ca scos din cutie, bătuse la uşa Hildei cu un buchet de flori.

— Totul a mers strună !

Dacă n-ar putea să prezinte personal mulțumiri preşedintelui ? La gestul de refuz al Hildei, tînărul suge- Tase :

— Suprasolicitat, presupun, din pricina pregătirilor. Şi-i făcuse cu ochiul, cu un aer de familiaritate atît de supărător încît Hilde izbucni, ridicînd furioasă sprinceana :

— Dac-am spus că e bolnav, e bolnav, tovarăşe !

Noaptea aceea îngrozitoare, cînd fugise de la Preibisch luînd şi copiii acasă — noaptea aceea îi era încă vie în minte.

11 auzise pe Max rîzînd răsunător, îl mai auzea încă hohotind, deşi se depărtase de circiumă o bucată bună.

Dormi un somn neliniştit în noaptea aceea, se răsuci în pat ca pe cărbuni aprinşi, se uită mereu la ceas şi la culcuşul gol de lîngă ea, cîteva ore şi se face ziuă, la trei se luminează, s-a şi luminat.

Auzi bufnetul înfundat de paşi apropiindu-se, zvîrli pătura de pe ea, sări din pat, privi afară pe lîngă marginea perdelei şi-i. văzu pe bărbați cum veneau chinu- indu-se să meargă drept, în frunte cu Daniel şi Max, îmbrățişați în mare dragoste.

Bineînțeles, Daniel îl sprijinea pe bărbatul ei, aproape strivit sub povară, iar în spatele lor, țopăind ca un alai de carnaval, suflătorii fanfarei cărîndu-şi instrumentele. Max duse arătătorul la buze.

— încet, băgați de seamă ! — Poarta gemu sfîşietor din balamale.

— încet am zis, la naiba !

Muzicanții luară poziție, în centrul semicercului, Mas şi Daniel, proptiți unul într-altul. Daniel încercă să-l împingă pe uriaş mai la o parte, îl înşfăcă de umeri şi se strădui să-i facă vînt cumva, se înțepenise bine pe picioare, îi trebuia forță nu glumă ca să-l țină în echilibru pe mătăhălosul lui prieten.

— Ascultă, îl rugă el, hai, ajunge. Trimite oamenii acasă. '

— Aici... aici eu sînt şef, vociferă Max cu privirea tulbure şi limba încleiată. Vreau să mă-mpac cu Hildchen, iar tu ai să-mi ajuţi, ai promis. Ţine-ţi cuvîntul !

Tu ai trecere la ea, prin urmare o serenadă, s-a-n- ţeles ? O serenadă pentru iubita mea, dar să nu fie vreo miorlăială — oameni buni, am văzut odată într-un film

cum un ofticos, un țîrcovnic, unul subțirel ca un fir de ață, dîrdîia pe sub balcon cu chitara. Să vă intre în cap : Bărbații vînjoşi au simțăminte vînjoase, de asta am comandat romanța la fanfară. Am comandat sau nu ? Am comandat, am plătit, aşa că dați-i drumul !

Pe dată se iscă o larmă de ți se ridica părul măciucă. Trîmbițele Ierihonului trebuie să fi răcnit în felul acesta. Dacă Hilde îşi amintea bine ce învățase pe vremuri la orele de religie, ele năruiseră cu sunetul lor zidurile unui oraş. Pînă şi motanul, cuprins de panică, o luă la goană peste bolovanii curții, găsindu-şi salvarea în tufe. Hilde smuci perdeaua la o parte, se aplecă afară peste pervaz, îi văzu pe Max şi pe Daniel dîndu-i onorul, văzu alămurile cu gîtlejuri lucioase ațintite spre ea ca țevile de tun, Max, se-nțelege, voia să demonstreze ce drept poate sta, depărtase picioarele, dar se cam clătina, îi trimise un sărut din vîrfurile degetelor cu amîndouă mîinile, în vreme ce Daniel — cum de se lăsa amestecat în asemenea mascaradă ? — îşi duse mîna la inimă şi făcu o plecăciune adîncă, apoi înălță o față plină de zîmbet şi strigă peste toată hărmălaia :

— Bărbatul tău îți cere în acest fel iertare. Sînt purtătorul lui de cuvînt. Ascultă-mă, Hilde, bietul om merită îngăduință.

Hilde țipă din toate puterile :

— Se aprobă ! Dar numai dacă încetați cu gălăgia.

Deîndată Max porunci cu un gest larg :

— Ajunge !

Călcînd apăsat, bărbații intrară în casă.

Ce-i rămînea de făcut Hildei ? Programul ei zilnic era dinainte hotărît, nu se putea lipsi de orele de somn şi ura orice neprevăzut ce venea să-i tulbure ordinea, musafirii aduşi de Max în toiul nopții, vacarmul şi ciondăneala lor în sufragerie, brutalitatea culcare bărbatul îi răpea odihna, dublîndu-i eforturile pentru a doua zi. Dar acum el încerca s-o îmbuneze în acest fel necugetat şi îl adusese ca apărător pe Daniel.

Hilde gîndi, bărbații sînt uneori ca şi copiii, trebuie să le faci pe plac. Trase iarăşi hainele pe ea, îşi netezi în fugă părul cu amîndouă mîinile şi ieşi din dormitor, cu părere de rău.

Anja se trezise şi deschisese uşa, iar băiatul venise şi el în coridor cu părul vîlvoi.

— Ce se întîmplă ?

— Nimic, e ora trei dimineață, treceți la loc în pat, pentru numele lui dumnezeu.

Coborî treptele încet, cu mîna moale pe balustradă, în capul scării o aştepta Max cu brațele desfăcute, Daniel rînji stingherit, Max era convins că poartă pe chip zîmbetul lui irezistibil de

învingător, ei îi apăru în lumina crudă a dimineții mai degrabă nătîng, ochii umflați, de broscoi, puținul păr zbîrlit, aşa stătea în fața ei, dornic s-o cuprindă cu brațele şi bîlbîi :

— Hildchen, comoara mea, iubito, ce spui acum ?

Dumnezeule, ce mai putea spune ? Răbdă strînsoarea nestăpînită a brațelor lui de uriaş,* il lăsă s-o sărute plescăind, duhnea a rachiu şi a fum de țigară, ea abia izbutea să-şi ascundă enervarea.

— Bine, Max, îl potoli în cele din urmă, vă fac o cafea. Poftiți... Deschise oaspeților uşa sufrageriei, se strădui să nu vadă ghetele lor pline de noroi, căci între timp plouase, ştia că aveau să-i întipărească pe covor urme de tălpi şi să-i ardă cu țigările găuri în stofa mobilei, ea surise, chiar dacă surîsul era puțin căznit, poate că-şi înghiți supărarea şi pentru că Daniel se afla cu ei.

— Vrei să mă ajuți ?

— Bucuros.

Daniel duse ceştile pe masă în sufragerie, rîşni cafeaua, îşi trase un taburet şi îi ținu de urît pînă să fiarbă apa.

Alături oaspeții făceau zarvă.

— Rachiu ? Te cred că mai am, urlă Max.

Apa zumzăia în oală. Cît putea să fi stat de vorbă cu Daniel ? Cîteva minute.

El nu era beat sau nu arăta să fie, dar spunea lucruri pe care probabil că nu le-ar fi spus treaz fiind, dar poate că şi ea îl încurajase. Cum oare ? Stătea rezemată de chiuvetă şi se uita la el, iar Daniel nu rostea un cuvînt, o pironea cu ochii lui ca jăraticul, surîzînd ciudat.

Atunci ea îi ceru, trebuia să rupă şi ea tăcerea şi nici nu voia să fie privită aşa :

— Povesteşte-mi ceva.

— Vrei să ştii ce-au mai făcut la circiumă după plecarea ta ?

Ea scutură din cap.

— Cînd eram copil, îmi aduc aminte, o rugam adesea pe mama : Spune-mi o poveste de demult.

— Vrei o poveste de demult ? într-adevăr ?

— Da.

— Un bărbat şi o femeie s-au iubit, zise el, în urmă cu o veşnicie. Bărbatul e foarte tînăr şi fata la fel, iar el o iubeşte aşa cum cred că numai în tinerețe poți iubi, fără condiții, fără să stai pe gînduri, el nu mai are gînduri pentru nimic altceva, totul în afară de dragostea iui i se pare lipsit de importanță, umblă în zdrențe băiatul, munceşte din grea, a trăit lucruri înfiorătoare în satul accla, dar totul se şterge, lumea e minunată, fiecare zi e

minunată, fiecare ceas e o aşteptare a iubirii.

Flirt se cheamă acest joc cu emoţii şi vorbe ce nu obligă la nimic şi nu vor să însemne neapărat ceva, orice femeie îl are în sînge, Hilde voi să-l joace şi ea, dar simţi cum i se zbate inima cînd întrebă :

— A iubit-o atît de mult ?

El încuviinţă domol, putea fi la fel de bine povestea lui sau a altcuiva :

— Şi într-o bună zi despărţirea, ca o tăietură de cuţit, atît, s-a terminat.

— De ce, Daniel ?

— Copiilor noştri întîmplarea li s-ar părea de neînţeles. Ea era fiica celui mai bogat ţăran din sat, el — un simbriaş oarecare. Intr-o bună zi l-au trimis la şcoala de partid, cînd s-a întors i-au dat în custodie o gospodărie părăsită. Pe atunci unii dintre ţărani fugeau în vest, cred că-ţi mai aduci aminte, bunurile lor nu le puteam lăsa în părăsir», pentru băiat asta era o datorie. Dar ea..., el întoarse încet capul într-o parte şi în alta, ea n-a fost în stare să părăsească de dragul lui mîndreţe de casă părintească, pentru că, trebuie să ştii, ea moştenea avutul părinţilor. Dar cîţiva ani mai tîrziu a intrat în cooperativă la fel ca toată lumea.

Rîsul lui sună puţin usturător în urechea Hildei. întrebă :

— Daniel ?

— Da?

— Băiatul, dacă era într-adevăr atît de îndrăgostit, de ce nu s-a învoit s-o ia de nevastă şi să vină în casa ei ?

— Ca să-l slugărească pe bătrîn ? Druskat se împotrivi cu o mişcare din cap.

— Ce s-a ales de ei ?

El o privi o vreme, iar într-un tîrziu urmă oftînd uşor :

— Fata s-a măritat repede, şi, dintre toţi, l-a ales tocmai pe prietenul băiatului. S-a însurat şi el, nevasta i-a murit de tînără. Dar între timp el a aflat că dragostea femeilor nu ajunge ca să facă fericit un bărbat, el mai poate iubi şi munca, lupta, izbînda, mai ştiu eu ce. Apoi a învăţat că un om o poate lua mereu de la capăt, la douăzeci de ani, la treizeci, chiar şi la patruzeci, o poţi lua mereu de la capăt, Hilde, aşa îţi păstrezi tinereţea.

— S-a mai gîndit la ea uneori ?

— Curînd fu în stare să treacă pe lîngă fosta lui dragoste dînd din cap : Bună ! ori s-o salute de departe, grăbit, fără să-şi mai aducă aminte, fără să-i bată inima.

Istorisea toate acele lucruri ca şi cum le-ar fi auzit de undeva, le descria cu un surîs şi cu puţină ironie : Doamne, ce povestioară

de prost gust! Ridică mîna, îl imită pe bărbatul grăbit care făcea un semn de pe cealaltă parte a străzii : Bună ! Dar brusc întrebă :

— Şi cu tine a fost la fel ?

Ea tresări speriată, jocul devenea serios, ea nu voia ca Daniel să afle prea multe şi totuşi se auzi spunînd :

— La fel.

— Fără amintiri, fără emoții, nimic ?

Da.

— Ochii care nu se văd, se uită. — El zimbi, acum fără zeflemea. — Dar ce s-a întîmplat cu tine nu m-a lăsat niciodată nepăsător, iar astăzi pe cînd dansam, ce ciudat, te aveam din nou în gînd sau în sînge, nu ştiu. N-are nici o însemnătate, Hilde, nici una, dar adevărul e că nu te-am putut uita vreodată cu totul, eu încă mai țin la tine.

Aşa cum stătea în fața ei pe taburetul din bucătărie ti prinse mîinile asprite de muncă şi-i sărută rețeaua de vinişoare albăstrii. Cuvintele şi mărturisirile lui o miş- caseră. Trăieşte singur, gîndi ea, trebuie să-i fie dor de o femeie, înțeleg asta, dar va fi mai bine să nu afle vreodată ce gîndeam pe cînd mă ținea în brațe la dans. Am un băiat de cincisprezece ani şi unul din. doi trebuie să-şi păstreze mintea limpede în asemenea împrejurare, iar mai tîrziu îi fu ei înşişi greu să înțeleagă cum de se aplecase spre el, îi luase capul în mîini şi-i atinsese buzele cu un sărut liniştit, un sărut de soră.

Afară pe coridor Max se sprijinea de perete, cu brațele încrucişate peste piept şi pleoapele lăsate.

— Ce faci aici ?

— Aştept.

— Sîntem gata, zise ea trecînd pe lîngă el cu tava.

Daniel venea în urma ei.

— Nu vă pierdeți vremea, voi doi, făcu Max.

Ea nu înțelese ce voia el să spună şi nu se gîndi la nimic rău.

Sufrageria era goală.

— Unde sînt musafirii ?

— I-am trimis acasă.

Ea lăsă pe masă tava şi voi să mai întrebe cum şi de ce, dar cînd se întoarse îl văzu pe Max apropiindu-se de Daniel greoi, pas cu pas, cu pumnii ridicați, pregătiți să lovească, mereu mai aproape de Daniel.

Celălalt nu se clintea din loc şi spuse articulînd rar cuvintele, ca vorbind unui somnambul :

— Max, eu nu mă bat cu tine.

Stephan se dezlănțui ca ieşit din minți, smulse o draperie, îl

biciui pe Daniel peste obraz cu bucata de stofă, dreapta şi stingă, şi iar dreapta, şi iar stînga. Daniel nu se apăra, ţinea braţele depărtate de trup, încerca, di- buind cu spatele, să se ferească din calea smintitului, dădu să nimerească uşa, dar Max învîrti cheia în broască, şi trase dintr-o smucitură faţa de masă cu ceşti cu tot. Cînd se dumiri că adversarul lui era mai puţin ameţit, mai sprinten şi că voia cu orice preţ să evite lupta, în- şfăcă un scaun, îl ridică deasupra capului şi îl azvîrli cu putere, Daniel se feri, scaunul se sfărîmă de perete. Totul fără o vorbă. Hilde îşi amintea mai tîrziu că urmărise acea scenă de coşmar ca pe o închipuire sau ca pe un film proiectat fără sunet, rulat cu încetinitorul, stătuse acolo ca împietrită, mult timp, pînă cînd, venin - du-şi în fire, se aruncase cu un ţipăt spre bărbatul cu- prins de turbare.

Max o lovi drept în faţă.

Abia atunci Daniel folosi pumnii.

Max rămase în picioare încă o secundă, îi privi pe cei doi cu ochi miraţi, de copil, apoi se prăbuşi pe duşumea ca un copac doborît, zăcu acolo nemişcat o vreme, într-un tîrziu se sprijini chinuit in coate, scuipă sînge pe covor şi gîfîi :

— N-am să las pe nimeni să-mi ia nimic, pricepi, nimic din ce-am construit, nimic din ce-i al meu — Rosti apoi acele vorbe înfiorătoare : Pot să te distrug, dacă vreau.

Daniel îşi luă fata şi plecă fără un cuvînt. Nici Hilde nu încercă să-i spună ceva. Doamne dumnezeule, ce-ar mai fi putut spune ?

Puţin mai tîrziu însă Max plîngea ca un copil năpăstuit şi tot ca un copil cerşea de la Hilde mîngîiere şi iertare, pentru prima oară se dăduse cu totul în mîinile ei. Poate de acum înainte să aibă mai multă înţelegere pentru alţi oameni.

Întîmplările acelei nopţi nu-1 atinseseră totuşi chiar atît de adînc cum sperase ea. Ori dimpotrivă, mult mai adînc ? Ii era ruşine sau nu izbutise să treacă peste umilinţa de atunci, nu se ştie, oricum nu-şi putuse călca pe inimă ca să meargă să stea de vorbă cu Daniel.

în schimb, de eîteva săptămîni, despre Daniel vorbea o lume întreagă.

în public şi anume la adunarea regională a delegaţilor, peste o mie de oameni în sală, el atacase cu violenţă, aşa se spunea, metodele lui Stephan, ba chiar glumise pe socoteala lor iscînd hohote de rîs fără sfîrşit şi
o furtună de aplauze, Max însă, invitat şi el la tribuna

vorbitorilor, lipsit de experiență cum este în materie de autocritică, n-a făcut figură prea dună, ca să zicem aşa, abia dacă s-au mişcat eîteva mîini în sală.

Apoi articolele din ziare, nu se dezmeticea dintr-o lovitură şi primea alta. „A trăi pe socoteala altdra —

— cît timp ?" — „întrebări pentru tovarăşul Stephan — „Mai avem destui Stephani prin sate". Numele lor, respectat pînă atunci, devenise un fel de poreclă pentru cei ce întorc spatele progresului.

Dar cel mai greu de îndurat era felul cum se purtau oamenii.

Deunăzi Hilde intrase la cooperativa de consum, singurul loc din Horbeck unde puteai să-ți faci cumpărăturile şi totodată bursa noutăților, asta aşa e la țară, azi ca şi ieri.

— Bună dimineața.

Discuția aprinsă amuți ca prin farmec. Vînzătoarele şi clientele schimbară priviri cu tîlc şi zîmbiră, fireşte, dar cît de suspect, mai exact, cît de încurcate, după care se concentrară subit pe starea vremii : Ce s-a anunțat pentru azi ? Ca şi cum numai despre vreme ar fi vorbit cu o clipă înainte.

Cînd îi veni rindul ceru una şi alta, iar la sfîrşit mişcă buzele aproape fără sunet, de-abia suflînd peste tejghea :

— *Spee ?*

Doamne dumnezeule, micul ei privilegiu, pînă acum, ori de cîte ori primea detergentul cel nou, şefa magazinului îi oferise cîte patru pachete, aproape că i le băgase pe gît. în dimineața asta persoana făcu deodată pe surda, ba îşi duse şi mîna pîlnie la ureche :

— Cum ați spus ?

I se păruse ei ori chicotise careva acolo în spate ?

— *Spee !* şuieră Hilde mînioasă.

Şefa magazinului o instrui pe un ton distant :

— *Spee* ne vine marți după-amiază, Frau Stephan. Din două în două săptămîni. Dacă aveți nevoie, stați şi dumneavoastră la rînd, ca toată lumea. Şi îi încheie socoteala cu formula obişnuită : Altceva mai doriți ?

De astă-dată, Hildei îi sună în ureche ca o insultă.

Max fusese regele neîncoronat al Horbeck-ului, aşa îl numiseră cu toții, acum tronul lui părea să se clatine. Daniel Druskat era eroul zilei, săptămîna trecută îi apăruse iarăşi o poză în ziar.

însă ieri au venit şi l-au ridicat. De ce oare ?

8 N-ar fi putut spune cît aşteptase astfel în bucătărie, nemişcată, cu mîinile uitate în poală, cit timp

petrecuse stind în fața oglinzii, doamne, cum pot să arăt. Ei i se părea o veşnicie.

Se ridică de pe scaun, deschise uşa sufrageriei şi intră. Se simțea ca în clipa cînd Max o trimisese să-şi vadă de treburile ei, era chinuită de nesiguranță şi teamă. Iar Max, pe care îl lăsase atît de sigur de el în poza lui de superioritate — în fața fetei îşi pusese la bătaie tot farmecul — Max stătea la masă cu capul sprijinit în mîini şi ridică spre ea o privire din care dispăruse orice urmă de zîmbet.

— Unde e fata ?

— S-a dus de mult.

— încotro ?

— La Bebelow, la Rosemarie. I-am dat voie să ia bicicleta ta. Nu te superi ?

— Nu, fireşte.

Dar apoi ea puse întrebarea pe care neapărat trebuia s-o pună şi totul avea să depindă de felul cum va răspunde Max, dacă se făcuse ori nu vinovat față de Daniel într-un fel oarecare şi cum avea să fie traiul ei cu el de aci înainte şi dacă mai puteau fi împreună sau nu. Ea gindi, viața mea întreagă atîrnă de clipa aceasta atît de scurtă ş^ de un răspuns. Era albă ca varul la față şi i se făcuse frig, cînd îl întrebă :

— Şi tu, Max, tu ce ai de gînd ?

Cufundat în gînduri, eTişi muşca buza de jos, iar în- tr-un tîrziu rosti :

— Cel mai bun lucru, am să-l aduc pe Gomolla.

O privi, îşi încreți fruntea şi ea îl recunoscu pe Max al ei, cel care o scotea din fire şi pe care ea nu putea să nu-1 iubească, fiindcă pe neaşteptate îl auzi spunînd :

— Ține-te bine, să nu cazi jos.

9 Anja pedala pe drumeagul ce însoțea şoseaua spre Horbeck. Destul de frumos de fapt din partea acestui Stephan că i-a dat cu împrumut bicicleta şi că n-a încercat deloc s-o pună sub ocrotirea nevesti-si, ei nu-i trtbuie dădacă, la ce bun aşa ceva, a hotărit singură pentru sine din clipa cînd a fost în stare să gîn- dească. Şi fiecare dintre femeile aduse de tatăl ei a vrut să se amestece într-un fel sau altul în viața şi problemele ei personale, deşi ea urăşte asemenea corcoleală şi pretenții materne fără rost. De altfel, ce gust are şi tata în privința femeilor, insuportabil. Pînă la Rosemarie, singura care n-a încercat nicicînd să-l lege pe tata

de ea cucerindu-i fiica. în schimb are ceva în firea ei, un fel de aroganță poate, în tot cazul îl obligă pe tata să joace rolul veşnicului îndrăgostit. Ce aşteaptă ea de la un bărbat la urma-urmei ? Dar tata are o slăbiciune pentru ea şi gata, un gen de istorie romantică ori poate un complex, îmbătrineşte şi el.

Rosemarie are să afle din gura ei ce s-a întîmplat, cu siguranță că tata n-ar avea nimic împotrivă. Abia aşteaptă să vadă ce figură are să facă doamna doctor. Femeia asta a jertfit totul ambiției ei. Iar acum ? Prietenul la puşcărie, ce penibil, o fi ceva politic, de neconceput, sau poate chiar vreo infracțiune penală, oribilă idee. O să se arate acum clar ca lumina zilei cît se iubesc ei doi.

De ce l-au luat pe tata ?

Stephan a dat răspunsuri ocolite, n-a povestit prea multe. Dar Hilde era înspăimîntată. Pentru ce-a trimis-o Stephan la bucătărie ? Ah, tată, c? faci tu acum, unde eşti oare, cum pot să-ți fiu de folos ? Mă simt bolnavă, am ca o durere în trup cînd mă gîndesc la tine. Nu mai sînt copil, dar n-am nici o putere, am să cobor de pe bicicletă mai bine, drumul îmi joacă înaintea ochilor, numai de nu m-ar vedea cineva, atît ar mai lipsi, să smiorcăi pe stradă.

Sări jos şi îşi rezemă bicicleta de un copac, îşi aruncă pletele peste umăr înapoi cu o mişcare hotărîtă şi se ceartă în gînd, zicîndu-şi muiere proastă. Privi ațintit în depărtare, trase aer în piept şi-l suflă afară cu zgomot, apoi cu mîinile prinse la spate dădu ocol copacului, cugetînd ce avea de făcut.

Douăzeci de kilometri pînă la Bebelow — acolo stă Rosemarie — înseamnă o oră bună. O altă cale ar fi să meargă la Weran, iar de acolo mai departe cu autobuzul. Şi cum poate socoteala asta simplă să-ți dea asemenea foame cumplită, cuțite în stomac nu alta, de ce s-o fi fandosit cînd o invitase Hilde : „Nu, mulțumesc, nu mănînc.w

Ştia acum încotro. Are să se ducă înapoi la surorile Preibisch, acolo găseşte ceva de mîncare, în plus bătrî- nele ştiu să-ți spună despre oricine o mulțime de lucruri, la asta nu le întrece nimeni în sat, tata a stat cîndva la ele în gazdă, şi mama a lucrat în circiuma lor pînă la măritiş.

Anja îşi luă bicicleta, sui cu un picior pe pedală, săltă de eîteva ori pe celălalt făcîndu-şi vînt ca pe o trotinetă şi tocmai voia să se urce în şa, cînd un biciclist trecu pe alături zburînd ca săgeata în sens contrar, era Jurgen Stephan; acesta puse o frînă straşnică, încît roțile patinară, viră, sări jos şi veni să-i taie drumul, o sili să oprească, o privi rîzînd.

Ea nu găsea nimic de rîs. Băiatul îşi băga nasul unde nu-i fierbea oala.

— De ce tragi chiulul de la şcoală ?

— Ca să te ajut.

Ea îşi dădu într-o parte părul de pe frunte.

— N-am nevoie.

N-avea nici vreme de pierdut.

El îi puse mîna pe ghidon şi nu vru să-i dea drumul.

— Ai aflat ceva ?

Anja scutură din cap, împinse in lături mîna ce o ţinea în loc şi pomi. Băiatul avu o scurtă şovăire dar apoi se năpusti după ea şi îndată o şi ajunse din urmă.

— Crede-mă, nu-mi eşti de nici un folos, căută să-l înduplece fata.

Jurgen, numai zîmbet, se ţinu scai, pedală luînd mîi- nile de pe ghidon şi sprijinindu-le pe coapse, îi arătă fel de fel de acrobaţii, se străduia s-o înveselească. Ea se simţi deodată cu zece ani mai în vîrstă decît acel copilandru şi zise, aproape implorindu-1:

— Nimeni nu-mi povesteşte ce vreau eu să ştiu. Şi n-am să scot nici atît de la ei dacă vii cu mine. înţelege şi tu.

— Tot mai crezi că părinţii mei sînt amestecaţi în povestea asta ?

— Nu ştiu. întoarce-te, Jurgen. Asta suna aproape ca un ordin, băiatul păru în sfîrşit convins să se supună, rămase locului, sprijinit de bicicletă, privind cum fata gonea spre circiuma Annei Preibisch.

Găsi intrarea birtului încuiată, în geam un carton cu inscripţia : Deschis de la ora 14 la 22.

Anja ciocăni la uşa din spate.

— Nu ştii să citeşti ? o mustră o voce aspră. La două deschidem.

— Sînt eu, Anna.

— Care eu ?

— Anja.

Uşa fu deschisă dintr-o smuncitură, iar Anna Preibisch zise :

— Intră, fetiţa mea.

O luă înaintea fetei, urcară eîteva trepte de piatră în coridorul întunecos, cu pereţii acoperiţi pînă la jumătate cu plăcuţe de faianţă colorată şi pofti pe musafir în salonaşul ei, unde plutea ca întotdeauna un iz de mucegai şi de pisici. Anja nu văzuse nicicând o încăpere mai ciudată, divan Biedermeier şi scaune la fel, cu stofa destrămată pe alocuri şi ascunsă sub

pături cadrilate, bufetul în stil vechi german, sculptat din belşug, umplea .un perete şi atingea tavanul între ferestre, pe un scăunel şubred un televizor nu chiar ultimul tip dar aproape, iar pe comodă fotografii îngălbenite prinse în rame de fontă, părinții, mirele în uniformă de ulan, apoi chipul băiatului, rîzînd sub cascheta de aviator. însă portretul lui Bismarck, ce atîrna deasupra divanului, avea mai puțin de-a face cu convingerile cît mai curînd cu zgîrcenia gazdei, Annei nu-i plăcea să arunce nimic, iar Anja auzise şi ea povestea cu schimbarea tablourilor.

Pe fotoliu se odihnea un motan fălcos, mahmur după raidul lui nocturn, el ridică prost dispus capul cînd Anja păşi mai aproape, căscă şi clipi cu duşmănie. Anna Preibisch îl goni cu o pălmuță pe spinare şi înainte să ofere oaspetelui locul de cinste bătu puțin perna şi o întoarse pe partea cealaltă.

— Ai ceva de mîncare pentru mine ?, o rugă Anja.

Bătrîna luă de pe comodă un clopoțel de argint, merse pînă la uşă, o deschise şi îl scutură cu putere.

— Asta aude ea cel mai bine, explică Anna Preibisch cu un surîs răutăcios şi strigă: Ida, unde te-ai vîrît ? Anja e la noi în vizită. Adu cafea şi un tacîm. Scoate un cîrnat din afumătoare şi dacă se poate mai repede, scumpa mea.

Apoi se lăsă pe divan, îşi aranjă fustele şi zise :

— Prin urmare, aseară l-au ridicat ?

— Ai aflat deja ?

— Se duce vox-ba repede. Şi tocmai pe el să cadă năpasta, pe el care s-ar fi lăsat tăiat în bucăți pentru socialismul lui, cîte 'n-a avut de tras din pricina asta, glume veninoase şi batjocură, duşmănie şi dispreț, ei, ce-ți închipui, înainte treburile erau mai încurcate. Pe atunci îi spuneam adesea : Daniel, de ce te declari tu pe față comunist, cînd noi trăim aici la țară şi ne ştim unii pe alții prea bine, şi nimeni nu e chiar atît de pentru, las-o şi tu mai încet.

Anna, îmi răspundea el de fiecare dată, n-ai să pricepi nicicînd, pentru lucrarea la care m-am înhămat eu, omul trebuie să dea totul, aici nu merge cu jumătățile de măsură. A sărit peste cal. Iar cei din sat nu l-au îndrăgit.

— Nu e un motiv să arestezi pe cineva. Anja smulgea fără să-şi dea seama uri fir de lină din stofa tapițeriei.

— Ia astîmpără-te! Bătrîna o lovi uşor cu palma peste degete, fata chicoti.

— Doamne, suspină bătrîna Preibisch, trebuie să fi umblat el cu ceva aranjamente, toți fac de-alde astea, şmecherii mai mici

sau mai măricele, pe care una ca 'mine, care ține un birt, nu şi le-ar putea permite, curajul riscului numesc ei asta, sînt pusă la curent după cum vezi, iar acest Stephan încape şi el pe mîna procuraturii într-o zi, n-ai grijă.

— Am fost la Stephan.

Bătrîna nu păru din cale afară de curioasă, căci nu răspunse.

— El ştie cîte ceva despre tata, mărturisi Anja pîn- dind chipul femeii din fața ei, poate ceva de demult. îşi amintise deodată ce răcnise Max Stephan în noaptea aceea de după petrecere, se auzise pînă afară pe coridor. Cîrciumăresei îi tresăriri sprîncenele, o privi ca şi cum ar fi" spus, ah, nu e nevoie să-mi povesteşti. Anja sfîrşi : L-am auzit pe Max strigînd : Pot să te distrug, dacă vreau.

Anna Preibisch îşi dezlegase broboada, pesemne ca s-o înnoade mai strins sub bărbie, dar cînd Anja pomeni de amenințarea lui Stephan, Anna îşi plecă deodată fruntea ca sub o lovitură şi-şi acoperi fața cu pînza neagră.

— Dumnezeule din cer.

— Ce ai, Anna ?

Fetei i se făcu frică, fiindcă bătrîna îşi legăna fără contenire încolo şi încoace capul ascuns în năframa cernită şi nu scotea o vorbă. Anja sări de pe fotoliu, se repezi s-o strige pe Ida în ajutor, dar Anna ridică o mînă oprind-o, apoi îşi potrivi din nou broboada pe creştet, o netezi cu palmele şi o legă la loc.

— Anna, ce ştii tu ? întrebă fata temătoare.

— Poveşti vechi, poveşti urîte.

Anja se oprise în picioare în fața ei, se aplecă asu- pră-i, îi înfipse degetele în umeri, o privi în ochi şi în- întrebă aproape răstit :

— Ce ştii ?

— Ia te rog, țipă bătrîna, o împinse pe fată cît colo şi-şi îndreptă smucit jacheta de lînă adunînd-o pe trup Ce purtări sînt astea ? Fă bine şi stai jos cum se cuvine şi nu încerca să mă stringi pe mine cu uşa, altfel nu mai suflu un cuvințel. Apoi, după un răstimp, vorbi ca pentru sine : Ce poți şti despre viața altuia.

— Povesteşte-mi, stărui acum rugătoare fata. Anna, povesteşte-mi ce ştii despre tatăl meu.

Pentru eîteva clipe Anna îşi pierduse stăpînirea de sine. Spaima îi trecuse prin trup ca un fier roşu, acum îi era ciudă şi încerca să cîştige puțin timp, hotărîtă fiind să nu trădeze prea mult din ce ştia.

— înainte, glăsui ea şi îşi aranjă din nou amănunțit fustele, înainte vreme toate au fost altfel. Pămînturile erau ale

nobilimii sau ale bancherilor bogaţi, în Mecklen- burg contele von Hahn a stăpînit o mulţime de moşii, nouăzeci şi nouă se spune, iar dac-ar fi fost o sută, atunci contele ar fi trebuit să dea împăratului ᵀJI regiment de soldaţi, habar n-am dac-o fi adevărat. In tot cazul, contele von Hahn a avut intr-adevăr numai nouăzeci şi nouă de moşii, iar doamna contesă era o fiinţă turbată, fetiţa mea, înghiţea rachiu şi stătea în şa ca un bărbat. Asta a fost pe vremea cînd eu eram fată tînără, arhiducele de Mecklenburg-Strelitz pusese să se construiască un pod, acum trebuiau să-l deschidă pentru circulaţie, doamne, ce se chema circulaţie pe timpul acela. întinseseră panglică simbolică, veniseră mai-marii din Strelitz, domni în frac şi ţilindru, doamne înfăşurate în tuluri, iar orchestra Asociaţiei combatanţilor terminase tocmai de cîntat „Straja de pe Rin", cînd deodată se iveşte, gonind înspre pod ca o vijelie, cu şase cai înhămaţi la trăsură, fundele de la pălărie fîlfîindu-i în vînt, contesa von Hahn, încearcă să-ţi închipui : un nor de praf, copitele bubuind ca tunetul, ţipete de groază, un cavaler se aruncă în ultima clipă în faţa cailor şi-i opreşte : „Pentru dumnezeu, stimată doamnă, arhiducele taie îndată panglica !“ Iar făptura sălbatică de sus de pe capră izbucneşte în hohote : „Nu ştiu dac-aţi auzit de contesa von Hahn, sînt mai bogată ca arhiducele, deci onoarea mi se cuvine mie.“ Zis şi făcut! Şfichiuie caii cu biciul, trăsura ţîşneşte şi într-o clipită ajunge la pod, bidiviii iau panglica în piept, l-a lăsat mască pe arhiduce, cum spuneţi voi azi, şi asta sub ochii curţii întregi adunate acolo. Nu ţi se pare nostim ?

— Anna, făcu fata nerăbdătoare.

— Ah, nu ţi-a plăcut povestea mea ? Anna Preibisch părea că şi-a pierdut cheful.

— Ce-are a face cu tata ?

— Ajung îndată şi la asta, o linişti bătrîna. Era aşa că nimeni nu se mai învoia să muncească pe moşie cu ziua, doar Max Stephan a fost argat la Horbeck, de la doisprezece ani a mers la muncă, n-avea încotro, altfel nu i-ar fi lăsat maică-si cocioaba în care se adăpostiseră amîndoi, femeia bolea, iar taicâ-su murise de mult.

Pînă la război contele a tocmit secerători polonezi pentru strînsul recoltei, apoi au tîrît încoace prizonieri din Polonia sau din Rusia, îi puneau la munci grele, dincolo de parc era lagărul bărbaţilor, împrejmuit cu sîrmă ghimpată, în circiuma mea trăgeau cîte un chef oamenii de pază, iar la începutul lui patruzeci şi cinci s-au încartiruit la castelul din Horbeck SS-iştii, naiba mai pricepe de ce, dar atunci toate mergeau

anapoda.

Prin aprilie sau martie, cînd începuse să umble în sat zvonul că ruşii se apropie cu frontul, mă aflam într-o zi din întîmplare la castel, avusesem o vorbă cu Ida, şi deodată apare gîfîind Kriiger, tatăl Hildei — asta ştii şi tu, că era Ortsbauerfiihrer, da, a fost şi el un pic de nazist — apare cum spuneam în fuga mare, cu uniforma lui cea brună şi ciocneşte călcîiele atît cît putea s-o facă unul crăcănat ca el : „Doamnă contesă, raportez cu supunere, în Horbeck a intrat un convoi din Volinia."

Stăteam cu toţii pe scara castelului, doamna contesă şi intendentul, servitorimea dădea năvală din toate părţile, Max Stephan, parcă-1 văd şi acum, şi Hildchen — căci pe atunci, trebuie să ştii, ea îşi făcea anul de serviciu la castel — stăteam acolo pe trepte, iar convoiul înainta încet de tot pe alee. Fără să vreau mi-a venit în minte ce învăţasem la şcoală despre soldaţii lui Napoleon : „Asupra falnicei armate mînia domnului se-abate“, caii mărunţi abia mai trăgeau căruţele încărcate cu femei, copii, moşnegi printre zdrenţe şi boccele — aşa veneau, tatăl tău şi ai lui, de undeva de la capătul lumii, şi se aflau pesemne de ani întregi în pribegie, cine ştie pe unde-o fi şi asta, Volinia, oricum departe de tot, poate în Valahia, acolo intraseră cică în cîrdăşie cu naziştii, pe urmă s-au dus şi i-au gonit pe polonezi din gospodăriile lor, şi-au făcut acolo culcuş şi au tras nădejde să se îmbogăţească din bunurile agonisite de alţii, dar norocul n-a ţinut mult, fiindcă războiul a venit din Rusia înapoi, şi iar au pornit la drum, cu mustrări de cuget şi cu spaima în oase, orice, numai să nu le cadă ruşilor în mînă — cine ştie ce-or fi avut pe conştiinţă.

Anja ştia că tatăl ei nu se născuse prin părţile locului, dar auzea în clipa aceea pentru prima oară că ar fi venit în sat în tovărăşia unor oameni împovăraţi de păcate. Sări să-l apere :

-— Tata era atunci de vîrsta mea. Ce vină avea el dacă ai lui greşiseră ?

— Ce vină am eu, răspunse bătrîna Anna cu un surîs de superioritate, că m-am născut fată de cîrciumar şi patruzeci de ani prea devreme ? Altfel m-ai vedea în guvernul vostru ca ministru al cooperaţiei sau ministru al comerţului şi multe lucruri le-aş face altfel, poţi să ' mă crezi. Dar cu toţii tîrim după noi ceva moştenit de pe urma părinţilor, o soartă anume sau cum vrei să-i zici.

Şi de-ai fi de zece ori fără vină, oamenii te silesc să is- - păşeşti, vine ea ziua cînd ai să-ţi dai şi tu seama de asta.

Fata căuta o cale să pună stavilă acelei vorbării fără rost, cînd o văzu cu uşurare pe domnişoara Ida intrînd în cameră cu

tava. Purta o rochie subțire, înflorată şi încărcată cu volane, şi-şi legase o panglică de mătase în pârul alb. Anna făcu o strîmbătură vădit dezaprobatoare.

— Ce drăguț din partea ta să treci să ne vezi, ciripi Ida în vreme ce punea masa, făcînd să sune tacîmurile şi porțelanurile. Aşeză la indemînă pîinea, untul şi cîma- tul, turnă cafeaua în ceşti de o subțirime străvezie, pe care aproape că te sfiai să le atingi, la sfîrşit se servi şi ea, ținea farfurioara în mîna stîngă iar cu dreapta duse grațios ceaşca la gură, dar nu bău, ci dori să facă mai întîi conversație, aşa cum ştia ea.

— Avem o zi fierbinte, nu-i aşa ? Căldurile mari nu sînt rele în sine. Adevărat că se face praf, admise ea, adăugind apoi cu seriozitate deplină : Dar drumul e uscat şi acesta e iarăşi un avantaj, nu-i aşa ?

Anna îşi trimise privirile în tavan şi le coborî din nou, înclină capul pe un umăr, astfel o măsură pe soră- sa, puțin pieziş, apoi spuse :

— Povesteam cum a venit tatăl ei la Horbeck în patruzeci şi cinci, dacă-ți aduci aminte.

— Ah, încîntător, făcu Ida, părînd întrucîtva dezorientată. Căci, gîndea bătrîna domnişoară, în patruzeci şi cinci se petrecuseră în Horbeck lucruri despre care oamenii se fereau să aducă vorba, cu toții ar fi vrut să le uite, chiar şi sora Preibisch cea mică. Rămase cu ochii la Anja, copila seamănă tot. mai mult cu maică-sa, îşi zise, şi aceea a stat adesea aici la masă în patruzeci şi cinci şi mai tîrziu, tot aşa de gingaşă, subțire ca fusul, cum se spune, fără multă came pe ea, martor mi-e domnul, la munci grele n-aveai ce face cu dînsa, dar drăgălaşă ca o cadră, Irene, au adus-o din răsărit cu ultimul transport, nimeni dintre țărani n-a vrut s-o ia la el, atunci a cules-o Anna, poate nici nu era de neam polonez, la sfîrşit înhățaseră tot soiul de oameni, îi luau de-a dreptul de pe stradă, povestise Irene mai tîrziu. Ea primise cu siguranță o creştere mai îngrijită, în orice caz vorbea nemțeşte, chiar dacă avea accent străin, accentul acela cu anii s-a pierdut, deprindea uşor orice, şi nu mi-a purtat pică fiindcă n-am putut să mă arăt prietenoasă cu ea cîtă vreme am fost cameristă la castel, un post de încredere la urma urmei, iar domnul conte era Sturmbann- fuhrer SS sau poate Standartenfiihrer, nici pînă astăzi nu ştiu care grad era mai mare, apoi a căzut în Rusia, negrul îi venea minunat de bine doamnei contese, dumnezeule, aşa a fost, Daniel şi Irene, cei doi dezmoşteniți şi

dezrădăcinați s-au găsit unul pe altul, dar dacă n-aş fi fost eu, ah, la mine niciodată n-a venit un bărbat frumos, niciodată...

în ziua cînd au sosit cei din Volinia, Irene dăduse tîrcoale pe la castel, am văzut cu ochii mei cum i-a strecurat polonezului cel tînăr cămaşa, de cusut o cususe Anna, iar pînza era de furat, au spus domnii, furtul se pedepsea cu moartea, pe polonez trebuiau să-l spînzure, dar el a izbutit să fugă, Irene i-a dat de veste, sînt sigură, însă Daniel s-a băgat şi el în povestea asta cumplită, doamne sfinte, bietul băiat, şaisprezece ani să fi avut, doamna contesă a strigat frîngîndu-şi mîinile : „A- junge, destul!“ Altfel l-ar fi bătut pînă-şi dădea duhul

— iar pe mine nu m-ar fi sărutat nici un bărbat în viața 'mea. Daniel e singurul care m-a sărutat, chiar dacă numai pe obraz...

— Ah, încîntător, suspină Ida, lăsă ceaşca jos şi culese prevăzătoare o lacrimă din gene cu vîrful arătătorului. Anja o privi cu atenție pe mezina Preibisch.

— De ce plîngi, Ida ? S-a întîmplat ceva deosebit în ziua aceea ?

— Ce putea să se întîmple ? Anna n-o lăsă pe sora ei să deschidă gura. Nimic neobişnuit pentru acele vremuri, un convoi de căruțe a intrat în Horbeck, mare lucru, un convoi, şi s-a oprit în curtea castelului, tocmai acolo. Oamenii s-au dat jos din căruțe, s-au învîrtit de colo-colo, pe atunci altfel mergeau lucrurile decît azi la cooperativă, un fir de pai n-ar fi rămas prin curte, ordinea şi disciplina germană erau la mare cinste. Dar atunci a fost, cum să zic, ca o năvală a țiganilor în templu, țipete şi văicăreli, femeile înşfăcară plozii care scinceau şi-i ridicară spre doamna contesă cerşind, dar nu era umilință în felul cum cerşeau ele, ci stăruință îndîrjită şl disperare şi ură, femeile pretindeau puțin lapte, puțină pîine.

Pricepi, după un veac de pribegie, ajunseseră iar printre germani, se întorseseră acasă în Reich şi aflau că nu sînt nimănui pe plac. îi văd în fața ochilor de par- c-ar fi fost ieri.

Ce ciudat, gîndi Anna, veneau de la capătul lumii, printre ei se afla băiatul, aşa mi-a ieşit el mie în cale şi Irenei, a fost o intîmplare, nimic mai mult, dar e3 a ho- tărît soarta Irenei şi pe a mea de asemeni, şi pe a mea. Cine şi-ar fi închipuit în ziua aceea cîte urmau să se în- tîmple.

Se văzu pe ea însăşi acolo pe scara castelului, o căuta pe Irene, fata alergase într-un suflet să ducă nefericita aceea de cămaşă, n-avea să treacă mult şi viața unor oameni avea să atîme de o biată bucată de pînză. Nu dăduse de urma Irenei în

furnicarul de oameni, nici nu putea să se vînture de colo-colo căci ar fi atras atenția. Şi nu departe, în spatele doamnei contese şi al intendentului ei, ce mai porc, stăteau aliniați ofițerii SS, uniforme strîn- se pe trup, cizme lustruite ca oglinda. Anna îl văzu pe mai-marele convoiului, un bătrîn cu barba stufoasă, el împinse muierile în lături, păşi în fața contesei şi se plecă adînc, aproape că atinse pămîntul cu mîna, apoi cuvîntă rugînd-o să le dea adăpost, fie măcar şi pentru o noapte, ceva merinde cît o lasă inima, pentru numele lui Hristos, căci proviziile lor se topiseră.

Contesa coborî treaptă cu treaptă, păşi în mijlocul noilor veniți şi, învingîndu-şi scîrba, mîngîie pe unul dintre plozii nespălați, o ființă toată numai ochi, doi ochi imenşi în obrazul subțiat de foame. Făgădui să-i hrănească în seara aceea, promise chiar şi lapte pentru copii, cu o condiție însă, acvim vocea ei îşi trîmbiță răspi-
cat porunca, trebuiau să părăsească fără întîrziere curtea castelului. Adăpost nu le poate da din păcate, gest de părere de rău, ah, bieții oameni, o mică grimasă de milă, p? chipul de madonă. Are armata în casă, iar satul e plin, lîngă parc, lagărul prizonierilor polonezi, unde să-i mai înghesuie şi pe ei. Fu o frământare în convoi, murmure de nemulțumire, se auziră blesteme şi din nou răsună tăioasă pe deasupra vacarmului vocea obişnuită să împartă ordine, doamna contesă era fiică de general, puteau înnopta în bivuac in parcul castelului, dar in zori trebuiau să-şi vadă de drum. După asta : „Ortsbauernfuhrer, la mine." — „La ordin, doamnă contesă." — „Dumneata, Kriiger, împarte-le nutreț pentru cai !" — Şi îndată : „La treabă, domnule intendent !u

Mai la o parte de coloana de căruțe stătea un băietan cu chipul tras, cu şuvițe negre căzute pe frunte, o bluză numai zdrențe, tînărul ținea de căpăstru o frumusețe de cal pur-sînge, contesa îşi dădu seama dintr-o privire. Se apropie de băiat, dezmierdă bidiviul bătîndu-1 uşor cu palma pe gîtul nervos, îl cîntări cu ochi de cunoscător, în sfîrşit, întrebă dacă animalul era de vînzare.

Daniel Druskat, băietanul, scutură din cap în semn că nu. Armăsarul era tot ce avea pe lume, căci nu ținea de nici o familie din convoi, părinții i se prăpădiseră, oamenii îl luaseră cu eî fiindcă nădăjduiau să-i folosească la nevoie calul, fără el n-<ar avea ce căuta între dînşii. Doamna se uită mai atent la stăpînul calului, descoperind că sub grămăda de petice se ascundea un flăcău frumuşel, poate bun de valet, şi răspunse zîmbind că asta nu-i chiar aşa de grav, că o slujbă s-ar putea

găsi pentru el la Horbeck, de altfel şi o haină nouă.

Schimbînd cu el aceste cuvinte, contesa îl însemnase pe băiat.

li sărise în ochi Annei Preibisch, dar şi intendentului Dobbin, căci el latră : „Mişcă, hai, mişcă !“ şi se năpusti ca dulăul în turma nomazilor din Volinia îndîrjin- du-se să scoată alaiul din curte. Iarăşi ţipete şi zbierete, domnii ofiţeri SS, cu mîinile în buzunare, se prăpădeau de rîs.

Anna văzu cum Dobbin dădea să-l gonească şi pe tînărul Druskat, ridicase braţul asupră-i, într-o clipită pumnul avea să cadă, însă doamna contesă puse mîna pe umărul băiatului luîndu-1 astfel sub protecţia ei. Intendentului nu putea să-i placă una ca asta, căci era ştiut că el trăia cu contesa.

— Aşa a venit tatăl tău în Horbeck, zise Anna. De ce. a rămas el la noi cînd cei din neamul lui au părăsit satul în zorii zilei, asta nimeni n-o ştie.

— Mai bine s-ar fi dus cu ei, oftă domnişoara Ida. Bietul băiat, bănuiala a căzut pe el.

— Bănuiala, repetă Anja surprinsă. Ce fel de bănuială ?

— Da, nu ţi-a povestit tatăl tău ?

— Nimic, de nici o bănuială.

— Dar tu chiar nu poţi să-ţi ţii gura, se înfurie Anna iVeibisch, gîscă fără minte !, şi se întoarse spre Anja : Ştii doar cum vorbeşte ea verzi şi uscate.

— Nu-i drăguţ ce spui, Anna, făcu domnişoara Ida jignită de-a binelea. Şi nu pricep de ce n-ar trebui să afle şi ea ce ştiu atîţia, Max, Hilde şi Kriiger, au fost doar cu toţii de faţă.

Anna îi aruncă priviri ameninţătoare, dar domnişoara Ida ridică glasul.

— N-ai decît să te pui de-a curmezişul dacă pofteşti, strigă ea subţirel, că eu tot îi spun. Un polonez fugise din lagăr, unii ziceau că Daniel îl ajutase sau măcar că-i dăduse de veste, alţii credeau că SS-iştii, ce groaznic, l-ar fi confundat pe el cu polonezul, căci de fapt şi arăta ca un polonez, ah, dacă s-ar fi dus mai departe cu ţiganii aceia, era doar unul de-ai lor, dar totodată se poate spune că era de sînge german, tatăl tău, dar l-au chinuit ca pe un polonez. In faţa tuturor i-au smuls hainele de pe trup, l-au legat cu curele de o bancă şi l-au biciuit, fără îndoială că acolo şi-ar fi dat duhul dacă doamna contesă n-ar fi pus o vorbă pentru el.

— Şi asta au văzut cu toţii, Stephan şi nevastă-sa, şi Kriiger ? şopti fata.

— Dă fuga la ei, mormăi posomorită Anna Preibisch, pune-i să-ţi declare în scris, pe urmă du-te la tribunal şi

spune-le dați-i drumul tatei, a fost antifascist sau, mă rog, o victimă. Niciodată n-am să înțeleg de ce n-a cerut el o hîrtie la mînă, pe urmă şi-ar fi putut croi drum mai uşor ca alții. „încetează[44], mi-a tăiat-o cînd îl certam'mai tîrziu, pe vremea aceea stătea la mine pe masă şi casă, şi nu mi-ar fi stricat să țin in gazdă un om cu asemenea patalama, aşa mi-au retras autorizația de două ori, în treacăt fie zis.

Bătrîna tăcu, se înfierbîntase şi îşi şterse buzele cu batista. Ceea ce dădu domnişoarei Ida prilejul să se amestece din nou în discuție. Dar se văzu îndată că puterea ei de înțelegere se istovise toată cînd îşi adunase gîndu- rile pentru a înfățişa tortura şi înjosirea lui Daniel, căci acum vorbea iar, ca în atîtea alte rînduri, despre lucruri fără legătură cu subiectul. Le împărtăşi revelația : „Doamna contesă \on Horbeck era o femeie frumoasă" şi ca spre a dovedi cele afirmate adăugă „bărbatul ei de-al doilea e american".

Anna Preibisch flutură supărată batista.

— O tîrîtură, asta era. S-a ținut cu intendentul şi cu ofițerii, aş crede că nu s-a dat în lături să amețească şi pe un copil ca Daniel.

— Pe urmă ce garderobă, domnişoara deschise ochii mari şi rotunzi, ca fascinată, caracterizînd-o pe contesă în felul ei. Rochia asta o am de la ea. Cam îndrăzneață, nu ?

Anna pufni, stîrnită din nou :

— în Biblie stă scris că Babilonul a fost lăcaşul prea-curviei, o doamne, ce se pricepeau sfinții părinți la lucruri din astea, şi-apoi de Horbeck ei habar n-au avut.

Dar domnişoara Ida nu voia să se lase eliminată din discuție :

— Imprimeurile cu floricele, se alintă ea, îmi vin bine de fapt.

— Ida ! şuieră Anna.

— Poftim ? făcu domnişoara Ida puțin iritată.

— Ar trebui să dai la găini, nu crezi ?

— Ah, găinile.

Domnişoara Ida se sculă, aruncă Anjei o căutătură ce voia să însemne : După cum vezi, nu e zdravănă. Apoi păşi agale, cu volănaşele fîlfiind pînă la uşă, acolo se opri o clipă şi zise :

— Tu întotdeauna eşti convinsă că eu nu înțeleg nimic, Anna. Dar mie mi-e limpede că totul a pornit de la cămaşa aceea. Tu ai partea ta de vină. Dar tu ştii să ieşi mereu basma curată.

Anna întinse brațul către ea.

— Afară !
— Cum doreşti.

Domnişoara Ida aruncă bărbia înainte, îmbufnată ca un copil căruia nu i s-a făcut pe plac, şi le lăsă pe cele două singure în încăpere.

Părea că acuzația Idei îşi atinsese ținta, căci bătrîna privea înaintea ei fără să vadă, jucîndu-se cu franjurile feței de masă. Intr-un tîrziu, ridică ochii şi spuse :

— Aici, la masa asta, am stat adesea cu mama ta, doamne, cîtă vreme e de-atunci...

Anna Preibisch începu să povestească :

— In patruzeci şi patru Hitler dăduse ordin ca oraşul Varşovia să se facă una cu pămîntul, casă cu casă, atunci a mai sosit un transport de muncitori străini, i-au mînat în curtea castelului şi acolo, cum să-ți spun, s-a ținut un fel de tîrg, cîntăreau femeile din ochi : au pulpe puternice ? eît pot căra cu brațele ? O fată de cincisprezece ani tremura printre ele, subțire ca fusul, nimeni n-a învrednicit-o cu o privire, atunci am luat-o eu. O chema Sirena cred, sau ceva de felul ăsta, oricum o vorbă cu care-ți scrînteai limba, aşa eă i-am spus: „Pe tine te cheamă Irene, pricepi ?“ Ea a dat din cap înfricoşată. Irene, aşa i-a rămas numele. Fata era sperioasă şi rătăcită, ştii, întocmai ca un cîine pe care l-ai bătut mereu fără pricină. A durat mult pînă s-a îmblînzit.

Era oprit pe vremea aceea ca un prizonier polonez să stea la masă cu stăpînul lui de neam german. N-aş putea să spun că mă îmboldea vreo pornire spre milostenie, de ce să-mi dau aere, dar aici în circiumă, pentru dumnezeu, cum era să aştern masa separat pentru fiecare ? Fiind eu o femeie practică, am prînzit de cele mai multe ori împreună. Mi-am dat multă osteneală s-o deprind graiul nostru, mă distram cum stîlcea cuvintele, puteai să mori de rîs.

într-o zi mi-a spus că ai ei pieriseră cu toții în timpul răscoalei. Povestea lucruri îngrozitoare, nimeni din familia ei nu mai era în viață, spunea ea, în afară de un anume Vladek, o rudă de departe, acela se afla împreună cu polonezii ceilalți în lagărul de pe moşie.

Apoi, tocmai la sfîrşitul războiului, s-a petrecut întîmplarea aceea. într-o dimineață, cum ne ridicam noi de la masă, văd că fata are ceva pe inimă şi se codeşte. „Ei, Ireneu, zic, „ce e ?“ „Doamnă", face ea, „Vladek, ruda mea, toate hainele stricate tare.“ De i-aş fi dat atunci o cămaşă dintr-ale băiatului

meu, căzuse pe front în treizeci şi nouă, dar eu nu puteam să mă despart de lucrurile lui. „Tot stricat[44], zice ea, „eu am pînză. Puteți coaseți o cămaşă ?“ „Tu ai pînză ?“, întreb, „de unde ?“ Cică i-o dăduse Vladek pe furiş. Dă fuga în camera ei şi îmi aduce doi metri de pînză pîrlită pe la margini. „Doamne[44], zic, „ce zdreanță bună de şters podelele.[1*1]. Dar Irene era abătută că ea nu ştie să coase. Ered că atunci dracul m-a împins. Nu sînt îndemînatică cine ştie ce la cusut, dar ce-a fost în capul meu, acum ai să-i arăți, tu fetei cum se descurcă o gospodină destoinică !, şi croiesc şi eu cum dă dumnezeu, mă aşez la maşina mea Singer şi durui ca o mitralieră, rup ața cu dinții şi desfac unde s-a încîlcit, nu făcea două parale ața pe vremea aceea, şi scot de bine de rău o bluză, cusăturile şui, o mînecă mai lungă, alta mai scurtă, un mulgător s-ar indigna dacă l-ai pune să umble în grajd îmbrăcat cu aşa țoale, dar Irene mi mai poate de bucurie şi bate din palme şi atunci mă bucur şi eu. Ai s-o cunoşti şi tu cîndva, Anja, mulțumirea asta mare pe care o simte un om după o faptă bună.

Dar pe urmă a fost ce-a fost. într-o seară, iar şedeam noi la masă, bat la uşă Kruger şi intendentul Dobbin. „Heil Ilitler[4*] — „Heil Hitler". „Da“, zis şi ridic şi eu brațul şi mă stropşesc la Irene : „Caută-ți în bucătărie ceva de. mîncare, dar mai lasă şi pentru găini[14]. în fața lumii n-aveam voie să arăt că mă împac bine cu copila: Ea înțelege, face ascultătoare o plecăciune şi vrea să iasă cu tava. Dobbin o înşfacă de braț şi o trage înapoi, o farfurie sare pe podele şi se face țăndări. „Polcnieza rămîne pe loc !“

Acum, tu mă ştii, felul ăsta mie nu-mi place, aşa că mă supăr şi izbesc cil pumnul în masă : „în casa mea eu comand!"

„O clipă.“ Dobbin deschide servieta şi aruncă pe masă o cămaşă, o cunosc cumva ?

Văd dintr-o privire cusăturile şui, e capodopera mea, dar îmi pun tacticos ochelarii, ridic cămaşa numai cu vârful degetelor, nu, gîndesc eu, nu puneți voi mîna pe mine, în ruptul capului n-am să recunosc, mă strîmb de silă şi zic : „Doamne, ce cîrpă jegoasă."

Un polonez cică s-ar fi fălit cu ea, făcuse de-a dreptul vîlvă — închipuiți-vă! — o cămaşă albă în lagăr. Apoi Kriiger o ia la rost pe fată, cămaşa e de la ea, n-are rost să nege, polonezul mărturisise ! De unde a furat-o Irene ?

„Nu furat !“ Irene se apără, arată spre mine, mă ia de martor întruna : „Doamna ştie, eu nu furat.“

Asta-i acuma, bombăn eu în gînd, nu ştiu nimic, fe- tițo ; atunci văd cum Dobbin suceşte brațul fetei, parc-a pus-o la

cazne, ea țipă şi cade în genunchi : „Ai să vorbeşti odată, jigodie !“ Părul i s-a desfăcut şi îi acoperă fața. Parcă-i şi văd capul pe butuc sub secure.

„Doamne dumnezeule", țip, „aşa important o fi de unde are zdreanța, ce atîta tevatură pentru o cămaşă ?“

Să nu mă prefac mai grea de cap decît sînt, mă sfătuieşte Dobbin şi se îndură să mă lumineze, cînd polonezii se țin de hoții sînt pedepsiți cu moartea, cu ei trebuie să fim necruțători, altfel adunătura îşi ia nasul la purtare. O apucă apoi pe Irene, unul din dreapta, celălalt din stînga, şi o trag cu forța în sus. „Ticăloasa are să răspundă la judecată.“

Irene plîngea. „Doamna, de ce ? N-am făcut nimic rău.“

Eu aş fi vrut să mă pot ține deoparte, dar nu-i pot răbda vaietele. „Dă-i drumul44, zic, „cămaşa am cusut-o eu.tt

Trebuie să-i vezi cum au rămas cu gura căscată, po- taia de Kriiger şi cu intendentul. „Nu se poate, camaradă Preibisch, pentru un polonez ?“ Nu-i cu putință, asta ar însemna că-i protejezi pe muncitorii străini şi aşa mai departe şi aşa mai departe. Cu plăcere i-aş fi strîns de beregată.

„Ce ?u, țip eu ca din gură de şarpe, „Cum ?“, şi „Poate n-am auzit bine ?“ Arăt cu degetul la Irene. „Pentru ce sînt ei aici ? Ca să muncească, nu-i aşa, dar ia uitați-vă la ea, ce credeți că e în stare să facă, am să vă spun eu, nimic ! La orice fleac trebuie să pun mîna să-i arât. Şi de ce să nu-i învățăm ordinea şi disciplina germană ? Aşa că, m-am gîndit, ai să-i arăți nepriceputei cum se coase într-o gospodărie germană o cămaşă ca lumea. Şi asta spuneți voi că-i interzis ?“ De frică mi se pusese un nod în gît, dar sperietorile naziste crezură că mă înec de atîta mînie cinstită, oricum intendentul o lăsă mai moale : „Linişteşte-te, camaradă Preibisch, vrem numai să ştim dacă ai vîndut sau ai dăruit polonezei pînza.“ Kriiger făcu un semn de avertizare cu arătătorul. Atunci Irene va fi gîndit că mă aflam în primejdie şi în graba ei de a mă salva, spuse fără să ia bine seama : „Nu vîndut şi nu dăruit, pot să jur, Frau Preibisch nu dăruieşte nimic. Vladek a scos de sub dărîmături după bombardament pînza asta, foarte ars de la foc, foarte ud de la apă, foarte stricat.44

„Prin urmare jaf“, vorbi Dobbin, „nu mai încape îndoială. Am luat cunoştință. Jaful se pedepseşte cu moartea." -

Se făcuse linişte în cameră, o linişte de te treceau fiori.

Eu ce puteam face, m-am prefăcut că respir uşurată, am spus fără tremur în glas : „Atunci, domnilor, nevinovăția mea e dovedită44 şi am arătat cu bărbia înspre Irene, „şi a proastei de colo la fel." Fata se lipise de perete dîrdîind de groază, m-am

răstit la ea : „Ce-ai împietrit aici şi căşti gura ?“ Domnul mi-e martor că mă purtasem întotdeauna blînd cu ea, dar acum am răcnit : „Nu ţi-ai primit porţia de pumni pentru azi ?" Voiam înainte de toate s-o văd plecată de lîngă ei. „Adu o gustare pentru domnii, hai, mai iute, sau trebuie să te ajut eu să te mişti ?“

O clipă mai tîrziu am ieşit după ea. Nu pregătea nici o gustare, îşi înnoda o basma sub bărbie. „încotro, Irene ?“ — „Vladek", răspunse ea şoptit, „Vladek nu trebuie să moară." Şi se duse în fuga mare.

Mi se făcuse frică, am coborît eu însămi în pivniţă, am ales un coniac vechi, i-am uns pe domni cu ţigări, cu tot felul de lucruri puse de mine deoparte ori cumpărate pe sub mînă, am băut cot la cot cu ei pînă tîrziu noaptea, Kriiger se înduioşase şi cînta de inimă albastră, iar Dobbin îmi spuse în cele din urmă : „Ai scăpat ca prin urechile acului, camaradă Preibisch. Dar pe polac îl spîn- zurăm !“

Cum de-au reuşit nu ştiu, n-am întrebat niciodată, dar polonezul a fugit, din lagăr. Cu siguranţă că Daniel a ajutat-o pe Irene, l-au pedepsit crîncen pentru asta.

La capătul puterilor, Anna tăcu. îşi plecase adînc fruntea, îşi freca pleoapele cu vîrfurile degetelor.

Acasă la Altenstein rareori venea vorba despre mama Anjei. Tatăl ei părea să se ferească, n-avea obiceiul să reînvie amintirea dispărutei, poate nu voia ca fata să sufere, să se simtă părăsită şi orfană. Dacă Anja întreba de maică-sa, îi răspundea în puţine cuvinte, cum că fusese o soţie bună, că trecuseră împreună prin cutare şi cutare întîmplări, aspră şi amară fusese viaţa lor atunci, dar avusese şi partea ei de frumuseţe. Uneori, cînd îşi privea copila, îi spunea bucuros că mama ei avusese un chip la fel de gingaş. Păstrase cîteva fotografii, privin- du-le puteai să-ţi dai seama că spune adevărul. Istoria cu cămaşa n-o pomenise niciodată. Auzind-o acum, Anja avu sentimentul că i se povesteşte ceva petrecut într-o altă eră sau pe o altă planetă; îi plăcea faptul că tinerii înfruntaseră o primejdie pentru a lua apărarea cuiva, îşi asumaseră un risc şi plătiseră pentru el. Dar în filme şi cărţi erau înfăţişate fapte de aroism cu mult mai înălţătoare din acel timp îndepărtat, tatăl ei ştiuse bine de ce nu socotise nimerit să se laude. Anja fu mişcată, dar mai mult decît istorisirea însăşi o impresionă faptul că bătrîna Anna Preibisch plîngea.

Anja se ridică şi se duse să se aşeze pe divan lingă Anna. Venise fiindcă spera să afle ceva despre tatăl ei, poate şi pentru că fără el se simţea singură şi căuta ocrotire, acum însă ea era

aceea care trebuia s-o îmbărbăteze pe Arma. O mîngîie deci pe bătrîna cîrciumăreasă despre care oamenii spuneau că e unsă cu toate alifiile şi nedusâ la biserică. Anna se pipăi căutînd o batistă.

— Ştii, vorbi ea, Ida bate cîmpii, dar de data asta a avut dreptate, sînt şi eu vinovată.

— Nu, Anna, nu !

— Cumpliţi ani au fost, zise Anna, dai- şi ei fac parte din viaţa noastră, n-ai cum să-i ştergi. Şi cît de liniştitor pentru conştiinţa fiecăruia că am avut în ţara asta destui nazişti convinşi, criminali adevăraţi, cărora le-am putut arunca în cîrcă şi vina noastră. Ştii, pe vremea cînd se petreceau grozăviile, mulţi dintre noi doar atîta au făcut: n-au mişcat un deget în loc să lovească, şi-au ţinut gura în loc să strige, s-au tras la o parte în loc să se dea mai aproape ca să vadă, au încrucişat braţele cînd lîngă ei se întîmpla ce se întîmpla. Sînt oare aceştia lipsiţi de vină ? Doamne, cîte nu s-au tras de la un petec de pinză pîrlit pe la margini ! Dacă aş fi spus atunci : „Eu i-am dat-o şi acum n-aveţi decît să faceţi cu mine ce vreţi !“, poate că viaţa unor oameni ar fi luat altă cale. Dar eu am tăcut.

Anja o strînse pe bătrînă la piept.

— E aşa mult de-atunci încît par poveşti născocite, iar astăzi, Anna, toate sînt altfel.

Anna Preibisch se desprinse din braţele Anjei, îşi îndreptă năframa căci îi lunecase pe ceafă.

— Ce noroc pe tine, mormăi ea, apoi îşi suflă nasul cu zgomot şi porunci răstit : Du-te la locul tău !

Anja se supuse zîmbind. Era din nou Anna cea dintotdeauna.

— N-ai mîncat nimic, bombăni bătrîna. Din pricină că am flecărit şi am bătut cîmpii. îţi dau nişte pîine cu cîrnat pe drum.

Părea că vrea să scape de-acum de musafirul ei, trebuia să se aşeze la tejghea la ora două, cu siguranţă mai avea cîte ceva de pregătit, prăvălia înainte de toate. Anna unse eîteva felii de pîine, nu se zgîrci cu untul şi cîr- natul, deodată lăsă cuţitul jos şi se uită la Anja.

— Toate sînt altfel, vorbi ea, prea bine. Dar cre- de-mă, fetiţa mea, nimeni nu e cruţat, nici în ziua de azi, nici tu de pildă, de aceste clipe în viaţă în care trebuie să hotărască fără ajutorul nimănui ce e rău şi ce e bine, ce e drept şi ce e strîmb. — Apoi fata o-văzu cu uimire cum învîrte cuţitul în aer de parcă s-ar fi războit cu cineva, în vreme ce rostea ameninţător : Nici socialismul vostru nu poate scuti pe cineva de vină şi greşeală !

Pe Anja o umflă rîsul. Era trăsnită bătrîna.

Anna zîmbi răutăcios şi întrebă :

— Pe tatăl tău, drăguţă, acuma l-au închis. Cine e de vină ?

Se sculă fără să mai aştepte răspuns, dînd brusc de înţeles

că audiența se sfîrșise. Ce-i rămînea Anjei de făcut, mulțumi cuviincios pentru mîncare și băutură. Bătrîna îi scurtă vorba cu o fluturare nemulțumită a mîi- nii, iar motanul cel fălcos se strecură afară de sub divan, făcu un salt înapoi pe fotoliu și clipi într-un fel aScuns, ochii lui păreau că trimit semnale cu lumini verzi, apoi se tolăni în locul fetei, pe perna ce i se cuvenea de drept.

Anja deschise ușa, ridicînd din umeri. Se pomeni dintr-o dată în fața domnișoarei Ida, care stătea în coridor cu ochii holbați și un deget lipit de buze, rămăsese firește acolo tot timpul, trăgînd cu urechea în dosul ușii. Luă fata de mînă și o însoți pe trepte în jos pînă la intrare, acolo strigă subțirel de cîteva ori : „La revedere, la revedere !", dar n-avea de gînd să-și ia rămas bun, ci lunecă afară ca o umbră și o trase pe fată după ea în grădină, un șir des de tufe de liliac o despărțeau de casă ca un paravan, ascunzînd-o privirii.

O chemă pe Anja lîngă ea pe bancă.

— Pesemne că și tu-ți închipui că nu sînt în toate mințile. Dacă ai trăi însă cițiva zeci de ani lîngă o ființă care-ți comandă tot timpul ai vedea cum te lasă nervii. Nu vreau să mă pling de Anna, e femeie cumsecade, dar atunci, atunci — știi, după ce l-au biciuit, l-au adus pe băiat încoace, doamna contesă a dorit așa, pînă să plece din sat SS-iștii, la Arma nu l-ar fi căutat nimeni. Max Stephan mîna caii, în^ăruță o grămadă de paie, deasupra zăcea rănitul și gemea. Am ciocănit, Anna a ieșit în ușă, lîngă ea încremenise Irene. „Ce este", a întrebat Anna cu răceală. „îl aducem pe băiat" — „Ve- deți-vă de drum", a strigat Anna și a arătat spre Irene, „n-am destule belele cu ea ? Să și-l oblojească doamna contesă !" Max Stephan a vrut să știe încotro să-l cărăm pe nefericit. Atunci Anna s-a apropiat, a dat pătura la
o parte de pe obrazul lui Daniel. „în casa mea nu intră", a hotărît ea. Ah, uneori poate avea un suflet de gheață.
„Culcați-1 dincolo, în grajdul cel gol." Și asta am făcut. Mai tîrziu Anna a venit să-i spele rănile cu vin, iar eu i-am ținut felinarul, căci era camuflaj, dacă știi tu ce-i asta.

Pe bunul dumnezeu, așa ceva nu văzusem de cînd eram pe lume, ceva atît de înspăimîntător, băiatul se tîra și se ghemuia pe paiele lui, se zbătea să iasă din cercul de lumină, căuta adăpost în colțul zidului, ca un animal care vrea să ajungă la vizuina lui și nu poate. Avea în ochi o ură năprasnică și, pe cînd se tîra, a gî- fîit ca o fiară : „îl omor, vă omor !" Ca o făptură cu mintea rătăcită : „îl omor !"

Nu e drăguţ ce spun, dar în clipa aceea l-am crezut pe tatăl tău în stare de orice. Chiar şi de o crimă !

Atinse uşor, cu milă parcă, mîna Anjei, apoi se ridică şi dispăru ca o umbră, aşa cum venise.

1 Cela două sate, Horbeck şi Altenstein, nu se află la mare depărtare unul de altul, dar dintotdeauna drumul între ele a fost lung şi ocolit. Şoseaua desenează un unghi, ai putea zice privind pe hartă că e un compas deschis, vîrfurile ţintesc spre cele două aşezări de pe malul lacului, în întinderea cuprinsă în acea furcă de drumuri încap Crîngul pitulicei şi o parte din smîrcuri. Pe cărarea de pe colină abia dacă-şi face loc o motocicletă.

Cu eîteva zile în urmă se ivise aici o echipă înarmată cu măsurător de nivel şi marcase un traseu care înconjura colina cu Teiul osîndiţilor, altminteri urmînd poteca ce lega cele două sate tăind de-a dreptul printre cîmpuri. Asta s-a întîmplat la scurt timp după cuvîntarea lui Druskat la Conferinţa regională a delegaţilor. Forurile de resort procuraseră neîntîrziat bani şi materiale prin- tr-un aşa-numit transfer, mai exact spus pe socoteala satului Horbeck, unde fusese iniţial prevăzută reasfalta- rea uliţei. Chestiunea s-a rezolvat prin transferare de fonduri.

Max Stephan primi decizia ca pe o înfrîngere personală, dar cei mai mulţi dintre gospodari încuviinţară, cei din Horbeck dînd din umeri iar cei din Altestein cu bucurie. Era limpede că strada cea nouă avea să aducă folos şi unora şi altora, iar după campania din ziare n-a fost nevoie de prea multă muncă de lămurire, ţăranii şi-au suflecat îndată mînecile şi au dat o mînă de ajutor la construirea şoselei.

Patul drumului se poate nivela destul de uşor, asfaltarea e o treabă de paisprezece zile, au socotit specialiştii, într-un singur loc condiţiile de lucru aveau să fie întrucîtva mai anevoioase, anume acolo unde colina se înalţă abrupt din şesul mustind de apă. Există aici două blocuri de stlncă pe care în urmă cu milenii o alunecare de teren le va fi rostogolit la vale. O cărare îngustă le dă ocol, o fîşie de pămînt vîrtos pe buza mlaştinii, abia mai lată ca o trecătoare pentru vînat. îşi încearcă norocul pe ea în toiul verii, cînd şi cînd, perechi de îndrăgostiţi în căutarea unui locşor tainic, tufe sălbatice cresc nestăvilite între povîrniş şi peretele de piatră. Aici trebuie lucrat cu maşini grele, poate chiar cu dinamită. Ca măsură de siguranţă, inginerii verificaseră mai întîi în adîn- cime solul, dînd astfel peste un grup de morminte, nisip coclit de vreme, sfărîmături

de urne. In preajma acelui Tei al osîndiţilor descoperirea nu părea neobişnuită, cu toate acestea fu adusă la cunoştinţa organelor în drept.

Cîţiva arheologi de la regiune se îndeletniciră pentru un timp cu strinsul cioburilor, dar în curînd, spre marea lor nemulţumire, se văzură siliţi să părăsească locul din pricina unei exhumări, cum se zvonise, şi într-adevăr, nu mult după, aceea poliţia judiciară ridică la lumină de sub stînci rămăşiţe omeneşti, două schelete găsite printre mormintele din vremuri străvechi.

Erau osemintele unor bărbaţi, constată fără putinţă de îndoială medicul legist, unul va fi avut cam douăzeci de ani, celălalt patruzeci. Apoi se află că nici unul din ei nu murise de moarte firească.

Vestea despre leşurile de sub stînci se răspîndi în amîndouă satele cu iuţeala fulgerului şi oamenii se gîn- diră pe dată la Druskat, pe care abia îl ridicaseră. Gurile slobode povesteau fără încetare de un prizonier polonez care scăpase din lagăr la sfîrşitul războiului şi izbutise să se ascundă o vreme, cine ştie unde, însă fusese în cele din urmă ucis şi anume în ceasul cînd clopotul din Horbeck bătea alarma, în puterea nopţii, iar ţăranii- se năpustiseră să fugă, fiecare încotro vedea cu ochii.

Taina celui de-al doilea mort n-o lămuriseră încă. Ale cui vor fi fost acele jalnice oase n-ar fi putut nimeni să spună.

2 =— Aşteaptă aici, glăsui Gomolla în dimineaţa aceea, mai aproape de groapă n-or să te lase, au şi ei instrucţiunile lor, înţelegi.

Max Stephan clătină din cap în tăcere şi privi împrejur căutînd unde ar putea să se aşeze. De la vreo suta de metri depărtare de locul cu pricina zări cîţiva bărbaţi făcîndu-şi de lucru prin tufe. Se lăsă jos pe un pietroi, îmbărbătîndu-se după obiceiul lui de unul singur, nu-i nimic, n-ai să-ţi tăbăceşti fundul, îşi aprinse o ţigară, dar simţi în gură un gust rău, îi dădu drumul şi o strivi sub talpă.

însă nici lui Gomolla nu-i îngăduiră dedt o privire fugară, ceea ce pe bătrîn îl jigni nespus.

Prin acele părţi îl cunoştea aproape oricine, nu numai după nume ci şi după înfăţişare, un bărbat uscăţiv şi înalt, puţin adus de spate din pricina vîrstei, să fi avut şaptezeci de ani sau mai mult, dar părul încă des îl purta ca o coamă bogată, de o albeaţă ce bătea ciudat în gălbui.

Cu toate că-1 cunoşteau bine, cei de la procuratură îl îndepărtară pe Gomolla de la locul exhumării, în fond, omul ieşise din funcţie, mai era el ceva prin comitetul raional sau în Camera populară, dar oricum, prezenţa lui contravenea regulilor. îi atraseră cu amabilitate atenţia că riscă să şteargă urmele.

— Despre ce -urme poate fi vorba, după atîţia ani ?

Şi că stătea în drum medicului legist, fotografului şi altora, care au mare bătaie de cap cu munca lor delicată.

— Nu vă supăraţi, tovarăşe Gomolla !

— Da, da, făcu el un gest de apărare cu mîna, întunecîndu-se puţin, ştiu eu lucrurile astea. îşi dau aere, naiba să-i ia, gîndi şi replica lui sună aproape ca un avertisment : Mîine vine Franz Markstatter din străinătate, aflu eu de la el ce se petrece.

După aluzia la relaţiile sale strînse cu vîrfurile de partid ale regiunii, absolut neostentativă după părerea lui, şchiopăta îndărăt sprijinit în baston printre crengile înlănţuite, dar deodată se întoarse din nou să privească în urmă şi rămase locului. Cele două stînci de acolo — parcă le-a mai văzut — dar unde ? Poteca asta furişată a străbătut-o cîndva — dar cînd ? Doar el nu colindă hăţişurile după mure coapte, n-a culcat nici o iubită aici pe aşternutul de muşchi, asta i-ar fi lipsit, cu funcţia şi la anii lui, cu toate că pe vremuri, cînd era tînăr şi cu destulă vlagă în oase, iubise adesea pătimaş, iar cînd n-avusese un pat la îndemînă dăduse o raită prin pădure, nu-1 supărau ţînţarii pe atunci, dar întîmplările lui de tinereţe s-au petrecut altundeva, era de fel din Prusia răsăriteană, muncise pe o moşie pînă cînd domnul baron l-a dat afară, iar mai tîrziu — căci el a venit pe lume odată cu veacul — cînd se sfîrşise coşmarul nazist, era un bărbat de patruzeci şi cinci de ani, vîrsta cea mai frumoasă, dar carnea se topise pe dînsul şi nu mai iubea cu atîta înfocare, zăcuse în lagăr prea mult timp, era aproape un schelet cînd a ieşit, ca cele de jos din groapă, un schelet viu, acoperit cu piele.

Prima zi de libertate, îmbătrinesc într-adevăr, cum pot să uit că atunci am văzut stîncile şi am călcat pe poteca asta, nu, am străbătut-o călare, căci nu mai aveam putere să umblu, am călărit în haine vărgate pe un cal pur-sînge, băiatul îl adusese de căpăstru pînă aici la stînci în prima zi de libertate, da, aşa a fost, acum i se limpezise totul în amintire.

Gomolla trecu pe lîngă Stephan, îl chemă cu un semn dup» sine, o luară amîndoi pe povîrniş în sus, bătrînul sufla greu, Stephan dădu să-l ajute, îi întinse o mînă, dar Gomolla se

împotrivi, cu urcuşul se descurcă şi singur. Sus pe culme se opri gîfîind şi-şi şterse fruntea de sudoare.

— Nesuferit de fierbinte ziua asta.

Max Stephan ricîi cu vîrful ghetei în niSip.

— Se usucă pînă şi gălbiorii.

Gomolla îşi scoase haina, şi-o aruncă pe spinare, apoi cei doi bărbaţi păşiră fără grabă prin păduricea de pini îndreptîndu-se către tei. Gomolla zise :

— In patruzeci şi cinci, în primăvară, ne tîram într-un marş al morţii, pornisem de la Sachsenhausen înspre o ţintă oarecare, indiferent care ar fi fost, pentru noi avea acelaşi înţeles : moartea.

Pentru mulţi dintre noi marşul însuşi a însemnat moartea. Ne mînau către nord, o turmă de oameni, ne sprijineam unii de alţii, ne căram unii pe alţii, ştiam că din urmă veneau SS-iştii cu automatele cu piedica trasă, gata să lichideze pe oricine era prea istovit ca să se ridice în picioare ori se întindea să-şi tragă sufletul în şanţul drumului. Am trăit lucruri înspăimîntătoare, dar să nu mai poţi fi de ajutor unui tovarăş, să părăseşti un biet trup omenesc din care s-au scurs puterile, să-l laşi în seama acelor fiare, glontelui tras în ceafă... Ceva mai înspăimîntător nu există.

în ultima seară ne-au mînat în păduricea de colo jos. Ne-am străduit să rămînem treji, căci ar fi fost cu putinţă să ne facă de petrecanie pe cînd dormeam. Dar fără voie ne-a furat somnul, ştii ce înseamnă să fii vlăguit, parcă ai avea în mădulare amorţeala morţii.

în dimineaţa următoare strîngeam pleoapele îndurerate de lumină, mestecenii scoseseră la iveală frunze mici, fragede, era o primăvară timpurie — am ridicat capul cu băgare de seamă, îmi mirosea ceva, nu foc sau fum sau un iz anume, nările îmi spuneau doar că în preajma noastră ceva — deocamdată nu ştiam ce anume — era altfel decît de obicei. Voiseră să ne coboare în rînd cu animalele, noi ne încăpăţânasem să rămînem oameni, dar cu timpul ne înarmasem cu un instinct animalic, un fel de simţ ascuţit de alarmă ce ne semnala orice lucru neobişnuit, primejdii şi altele asemenea. în dimineaţa aceea, înainte să cercetez cu ochii, am adulmecat că potăile SS-iste dispăruseră, chiar aşa era, se făcuseră nevăzute în timpul nopţii.

\- Trăiam prima zi a libertăţii noastre, ni se dăruise viaţa încă o dată, ne năşteam din nou.

— Da, ştiu, spuse Max, ne-ai povestit de multe ori cum ai fost trimis de tovarăşii tăi în recunoaştere ; ce se întîmplă, unde sînt de găsit prieteni, pe unde se mai aţine adunătură din Wehrmacht, de unde se poate lua ceva de-ale gurii ? Te-ai dus şi l-ai găsit pe celălalt, zăcea la marginea pădurii, cu faţa întoarsă şi lipită de pămînt, mai întîi l-ai crezut mort — prietenul meu, Daniel.

Stephan gîndi, bătrinii vântură într-una aceleaşi poveşti, nici socru-meu nu-i altminteri, acela bate apa în piuă şi-i ies din gură numai prostii, Gomolla rumegă evenimente istorice, dar într-un fel nu e unul mai breaz decît celălalt, ce l-o fi apucat acuma cu marşul morţii, eu vreau să ştiu ce a descoperit poliţia ? Două schelete în groapă, cum aşa două ?

Gomolla nu luă în seamă nerăbdarea lui Stephan. Aha, îşi zise el în treacăt, prin urmare ştia. Iar gîndul îi zbură îndată înapoi la acea dimineaţă de primăvară, la ceasul cînd se despărţise de tovarăşii lui.

— Păstraţi calmul şi disciplina, cum ne-am deprins, mai cu seamă acum !

Se văzu pe sine furişîndu-se .pe sub tufe, dînd crengile la o parte, străbătînd luminişul pe brînci şi pîndind ca o vietate a pădurii, răsucindu-se să adulmece soarele şi vîntul, nici ţipenie de om, nici un duşman, nici un prieten, o dimineaţă netulburată şi tăcută, paşnică precum o zi de duminică.

Nu îndrăznea să iasă în drum, se strecură din nou în pădure de cealaltă parte a luminişului, voi să ia dealul în piept — acelaşi pe care urcase astăzi.

Zărise tîrziu băiatul, fusese cît pe-aci să se împiedice de el. Zăcea pe burtă în frunzişul putred din toamna trecută, ca un mort. Gomolla se lăsă în genunchi, rostogoli trupul, voia să-i vadă faţa. Omul avea un cap de copil, tras şi foarte palid. Astfel deşteptat fără veste, pironi îngrozit cu privirea arătarea cu ochi cufundaţi în orbite şi cu creştetul ras ca-n palmă.

— Nu-ţi fac nimic, încercă să-l liniştească Gomolla şi-i veni să rîdă, de ce te temi ?

Băiatul nu se ridicase din frunziş, acum îşi ascundea faţa, ca şi cum n-ar fi putut îndura vederea fantomei în haine vărgate. Părea că n-are darul vorbirii.

— Eşti de pe-aici ?

Băiatul făcu semn că da, se adună de pe jos şi-şi scutură hainele, îmbrăcăminte sărăcăcioasă, tocită de prea îndelungată purtare, ce-o fi,căutat de unul singur aici în pădure, se uita

împrejur, mereu cu teamă, fără îndoială că avea de gînd s-o rupă la fugă.

Probabil că eram hidos ca o stafie, puteam înspăi- mînta pe oricine, gîndi Gomolla, iar pe lîngă asta le bă- gaseră în cap sărmanilor copii şi nu numai lor că toţi c.ei în haine de puşcăriaşi ar fi criminali, asasini, numai scursură şi pleavă.

Băiatul nu fugise. Cîţiva paşi mai încolo, legat de un trunchi, băgă de seamă Gomolla, aştepta un armăsar care

necheză- cînd îl văzu pe băietan apropiindu-se, fremătă şi smuci sălbatic de funie.

— E al tău ?

Băiatul dădu din cap.

Gomolla laudă frumuseţea calului, spuse apoi băiatului cine este, de vinde vine şi că merge după ajutor pentru tovarăşii lui, trebuie să ajungă în satul cel mai apropiat.

— Vrei să-mi arăţi drumul ?

Băiatul se împotrivi, scuturînd din cap.

— De ce nu ?

In sfîrşit flăcăuaşul bolborosi — deci ştia să vorbească :

— Nu în sat, nu ! Ruşii, acolo trebuie să fie ruşii !

— Nici nu puteam nădăjdui ceva mai bun, făcu Gomolla şi îl întrebă din nou : De ce ţi-e teamă ?

Copilandrul amuţi iar. Gomolla nu se miră. împietrirea, dezorientarea, spaima sa păreau în momentul acela fireşti, asemenea tineri nu mai ştiau încotro s-o apuce, iată că totul se făcuse ţăndări, lumea lor cu totul — cum să mărşăluieşti mai departe ?

îi spuse băiatului că împreună cu el se află în siguranţă numai să nu le pice SS-iştilor în mînă, trebuiau să ajungă în sat pe cărări ocolite, el, Gomola, nu cunoaşte locurile, îl întrebă din nou dacă vrea să-i fie călăuză.

Băiatul se învoi în cele din urmă. Dar după o bucată de drum, nu prea lungă, pe Gomolla îl lăsară puterile. Pînă cu o seară înainte îşi târîse tălpile sute de kilometri pe şosele şi rezistase, cu corpul golit de senzaţii, stă- pînit doar de voinţă, trebuie, şi în minte cu un singur gînd, comandîndu-şi pasul următor, iar acum, după o noapte de somn, în sfîrşit liber, era dintr-o dată atît de sleit, un bărbat de patruzeci şi cinci de ani, şi în ce stare, sfinte dumnezeule, atunci flăcăul îl săltă pe cal.

Astfel înaintară prin pădure, bătrînul legănîndu-se în şa, băiatul trăgînd armăsarul de căpăstru, trebuie să fi fost o privelişte destul de caraghioasă.

Gomolla străbatea călare o pădure desprimăvărată, trunchiurile fagilor încă neînfrunziţi se înălţau cenuşiu-argintii, părînd nişte coloane cărora nu li se vedea capătul, pierdut undeva în tăriile albastre de deasupra, e puţin adevăr în vorba asta cu catedrala pădurii, iar ori- încotro îşi întorcea privirea, un covor de floarea paşte- lui desfăşurat în faţa lui sărbătoreşte, alburiu şi verde şi roz.

îşi încleşta mîinile în coama calului luptînd cu ispita nebună de a deschide braţele pentru a cuprinde cu ele lumea asta

minunată, dacă n-ar fi trebuit să ia seama, cu ce voluptate ar fi strigat în adîncul pădurii : Sînt in viață, oameni buni, trăiesc! Şi pentru o vreme se gîndi la Siegfrîed, cum se întorcea acasă urmat de scutierul său. Dar pe Siegfried puseseră stăpînire naziştii, ca pe multe alte lucruri, astfel încît el preferă să se vadă în chip de Budionnîi. Dintr-o dată se simți însă jalnic de bătrîn şi bolnav, bestia de cal îl scuturase pînă în rărunchi, spatele îl durea ca sfărîmat, cum altfel, cînd el nu mai era decît un sac cu oase.

— Băiete, nu mai pot !

Ieşiseră din păduricea de fagi şi nimeriseră într-un loc mocirlos, aici duhnea a mîl, a putreziciune şi moarte. Apoi drumul urca, strecurat prin hățişuri.

— Opreşte, băiete, altfel cad de pe cal !

Se aflau lîngă stînci. Pereți drepți de piatră, atunci îi zărea pentru prima oară.

Ce-1 apucase pe băiat de îmboldea armăsarul întruna, voia să treacă de stînci cu orice preț. — Opreşte ! — de ce surzise băiatul, gonea parcă viața i-ar fi fost în joc, trăgea calul de frîu, nu-1 văzu că se poticneşte, îl împunse cu coada biciului pînă la sînge. Lui Gomolla îi ieşise din minte prevederea, simțea chinul animalului în propria lui carne, zbieră :

— Stai, n-auzi, idiotule ! şi gemu : Du-ți blestematul de cal lîngă stînci ! Gîndi : pe pietrele acelea am să pot coborî din şa ca pe o scară, şi aşa şi făcu.

Popasul lor lîngă stînci.

Ah, Gomolla era izbăvit, îşi frecă spatele cu un sim- țămînt apropiat de fericire, îşi ceru iertare pentru răcnetele de adineauri. Băiatul devenise dintr-o dată mai nesigur decît în primele clipe ale întîlnirii lor, Gomolla văzu cu mirare că îşi acoperise fața cu mîinile şi plîn- gea. Ii veni să rida :

— Te-am speriat atît de tare ?

Apoi îl întrebă :

— Ai țigări ?

Copilandrul dădu din cap cu mare tristețe, îşi pipăi suspinînd pantalonii căutînd pachetul — da, şi atunci i-a alunecat din buzunar pistolul. La naiba, puştanul era înarmat, l-ar fi putut ciurui, dacă i-ar fi făcut plăcere.

— Ştii ce, hotărî Gomolla, nu-i bine să umbli cu jucării din astea la vîrsta ta. Puse mîna pe revolver, cercetă încărcătorul, ce să vezi, două gloanțe lipseau.

— De unde-1 ai ?

— L-am găsit.

Spunea fără îndoială adevărul, căci le întîlneai la tot pasul,

arme lepădate de soldații ce se retrăgeau în dezordine, copilul voise să-şi dea aere de bărbat, ce altceva ?

îl descusu puțin. Unde-i erau părinții ? Nu-i mai avea, tristă treabă, era singur pe lume şi pierdut printre oameni, dar ia să se gîndească puțin la ce înduraseră alții în temnițe şi în lagăre de concentrare. Vine din Volinia, ci, Gomolla nu prea are habar unde-i asta, aha, în partea aceea, atunci poate ştie două boabe ruseşti ? Chiar ştie, grozav, are să-i servească de tălmaci.

— Iar acum lasă văicăreala. Nici unui om cinstit nu trebuie să-i mai fie frică, o să alungăm frica de pe lume, eu şi cu tine, noi doi.

Sub stînci, acolo jos, la marginea smîrcurilor îl îmbărbătase el pe băiețandru. După aceea se apropiară de sat pe furiş. Băiatul se strecură înainte ca iscoadă, pitu- lîndu-se după tufe şi garduri, apoi se întoarse păşind fără fereală şi făcu de departe semn : Țăranii au fugit, şi polonezii sînt liberi, şi ruşii au intrat în sat!

In bucuria lui, Gomolla îl îmbrățişă pe puştan, apoi rupse o ramură de mesteacăn, cine ştie de ce, poate o toană, poate primăvara, ori îi venise în minte sărbătoarea de întîi mai. Pe urmă a intrat călare în Horbeck flu- turind crenguța, ca odinioară domnul nostru Iisus în oraşul Ierusalim.

Gomolla fu întîmpinat cu urale, soldații sovietiqi re- cunoscură îndată după triunghiul roşu de pe pieptul lui cine era, aproape că-1 sufocară şi-l strivіră strîngîndu-1 în brațe. Se purtau de parcă noul venit ar fi cîştigat pentru ei războiul.

Fu dus în fața comandantului, un ofițer tinerel, cu greu puteai să-i dai mai mult de douăzeci de ani.

Atunci păşi pentru întîia oară în castelul din Horbeck, cel încununat de creneluri. Deasupra portalului, săpată cu dalta în zid, o deviză. „Virtuti fortuna cedit“, silabisi el şi ridică din umeri, latineşte pesemne, limba asta n-o ştie, nu înțelege de fapt nici un grai străin, n-a văzut nicicînd altă şcoală decît cea de la el- din sat, toate clasele de-a valma într-o încăpere şi nici acolo măcar nu se dusese zi de zi, de copil a trebuit să iasă în ța- rină la muncă.

Daniel ştia ce înseamnă deviza de deasupra portalului de gresie : „Norocul e de partea celor vrednici.“

Cum vrei s-o iei ! Gomolla călcă în reşedința feudală a conților von Horbeck şi-şi zise că de acum norocul va trece de partea celorlalți, a truditorilor, castelul al lor va fi, şi puterea, şi bineînțeles şi munca cea de toate zilele, avu încă de pe atunci presimțirea cît de greu va fi să cucereşti în luptă acel noroo şi să ții strîns în mîini puterea, dar bineînțeles nu-i trecu prin minte

că el însuşi va avea de-a face cu aceste lucruri tot restul vieţii.

Din prima clipă se văzu că tînărul nu-i înşelase aşteptările. Ce întîmplare că-i ieşise în cale chiar acel bă- ieţandru. Prin el se putură înţelege, căci traduse întrebările tînărului comandant şi răspunsurile lui Gomolla.'Ofiţerul se nelinişti subit, Gomolla n-avea voie să se clintească din loc, niet, gesturi de ameninţare, înapoi în pădure, nioi gînd. De camarazii lui or să aibă ei grijă.':

O oră mai tîrziu erau împreună.

Iar seara şi-au serbat victoria, foştii puşcăriaşi,, .foştii prizonieri polonezi şi soldaţii sovietici.- Forfotă în sala castelului, focul trosnind sub cerul liber, un bou la frigare, fotolii îmbrăcate în brocart tîrîite afară pe terasă, arătări ale foamei, înveşmîntate în zdrenţe, închină pocale de cristal, soldaţii tropăie dansuri şi cîntă, şi cîntă... Daniel. e aclamat şi numit erou, el le-a arătat lui Go- molia şi camarazilor lui drumul spre libertate, iar polonezii povestesc cum a fost tortnrat pentru unul de-ai lor.

Pentru ce ?

Daniel le respinge înverşunat recunoştinţa. De ce oare ?

Sînt ameţiţi de băutură, a fost prea mult, se clatină pe picioare cu toţii, lui Gomolla i se opreşte răsuflarea, căci trei sau patru polonezi s-au năpustit asupra băiatului. Daniel se apără, loveşte cu pumnii în jur, urlă : „Daţi-mi drumul!" Zadarnic, ei îl tîrăsc spre foc, îi smulg hainele, aşa au făcut şi SS-iştii. Iată-1 aproape gol, a renunţat să se zbată, îl întorc cu spinareia spre flăcări. Priviţi-i urmele rănilor !

Ii sărută carnea sfîrtecată de bice, şaisprezece ani, un copil încă şi a trebuit să îndure ceea ce pentru oameni în toată firea fusese cîteodată prea greu.

Mai tîrziu Gomolla se împotriveşte, nu, gata cu vodca, nu, nu mai poate mînca nimic, stomacul lui refuză asemenea dărnicie peste măsură, şi cîntecele au început să sune prea trist, un acordeon, o voce suspinată de tenor
— îmi vine să vărs... După o vreme îl găseşte pe Daniel afară pe trepte, sub un îngeraş dolofan de gresie, acolo se ghemuise flăcăuaşul cu bărbia proptită în genunchi şi plîngea iar.

— De ce, băiatul meu, de ce ?

— Fiindcă totul s-a sfîrşit.

Ce-i drept, era un motiv să plîngi, Gomolla simţea aproape la fel. îşi lăsă palma pe umărul lui Daniel.

— Lasă, e bine, totul e bine, băiatul meu.

Peste eîteva zile comandamentul se mută la oraş, polonezii fură trimişi acasă, iar după ce plecaseră în sfîrşit şi camarazii — cu bine, tovarăşi, eu trebuie să ră- mîn, preiau puterea în

sat — după ce îşi luase rămas- bun de la toţi prietenii lui, cei noi şi cei vechi, veniră îndărăt ceilalţi, ţăranii cu familiile lor, păşind în satul unde se născuseră şi în casele lor» şovăind şi temători, şi aproape ca nişte străini.

Cînd doamna contesă fugise din Horbeck, o luaseră şi ei la sănătoasa, pierzîndu-şi capul ca o turmă de berbeci, bulucindu-se în urma stăpînei cu cai şi căruţe, cu căţel şi purcel, o goană fără liman, fără sens, de groaza ruşilor şi de teama că or să aibă de dat socoteală — bunule dumnezeu, lasă-ne măcar în seama americanilor, se zice că la Sphwerin ar mai fi o portiţă deschisă pe unde se poate scăpa în vest.

La presupusa portiţă se strînseseră resturi de trupe naziste ce încercau să-şi salveze pielea şi fugari înspâi- mîntaţi, tunuri căzute în noroi şi căruţe sfărîmate, înţepenite în drum, un haos al deznădejdii — era de mult o fundătură fără ieşire.

Doamna contesă, patroana lor, călătorind cu o maşină, escortată de banda cu însemnele capului de mort, apucase să treacă dincolo.

Bătură atunci drumul înapoi cu piciorul, avutul era irosit, rămăseseră numai cu viaţa.

Aşa vă trebuie, nu pot să am milă de cine se vîră în cîrdăşie cu moşierii.

El, Gomolla, noul primar din Horbeck, ieşi în ziua următoare pe scara castelului ca să-i întîmpine pe cei ce se întorceau acasă, iar lîngă el stătea Daniel, aghiotantul lui.

în dimineaţa aceea îi văzu pe toţi pentru prima oară : pe Max Stephan, nici şaptesprezece ani, dar încă de pe atunci gură bogată, dacă-şi aminteşte bine Gomolla, pe frumoasa Hildchen, o fată drăgălaşă cu cozi blonde, pe Kriiger, fostul Ortsbauernfiihrer, unde şi-o fi ascuns uniforma SA ? îi măsură din cap pînă-n picioare pe toţi aceşti Hinze şi Kunze de prin partea locului, în ochii lui erau nişte căcăcioşi cu toţii, aşa simţea privindu-i, dar judecata îi spunea că, în afară de doi-trei, ei erau aliaţii săi. '

E drept că trebuiau mai întîi educaţi ca atare. Şi el asta a făcut.

Curînd apărură in sat şi strămutaţii, le dădu mai în- tîi adăpost la castel, iar după ce-1 umplu rechiziţiona odăi in casele ţăranilor, fără cruţare : Ce înseamnă camera dumitale bună, domnule Kriiger ? Aici se mută doamna Sacher cu fetiţele. Şi dacă aud că amabilitatea dumitale lasă cumva de dorit, te pun să îmbraci uniforma SA. S-a-nţeles ?

Cinci ani avea Rosemarie, cea mai mare dintre fetele

Sacher. Azi n-o mai poate juca pe genunchi hopa- hopa-sus-fetiţa, azi e doamna doctor, pe vremea aceea ticăloasa mică îi punea întrebări încuietoare : Nene Gomolla, de ce n-are picioare luna ?

Ah da, surorile Preibisch. Ida, cea cu ochii blinzi ca de miel, aiurita cea mică. Şi Anna, la vreo cincizeci de ani purtînd urme ale frumuseţii trecute pe chip, cum se zice, oricum o femeie arătoasă, merita să faci un păcat de dragul ei, puţin mai în vîrstă decît el, ce-i drept, dar după atîţia ani de post nu mai era cazul să strîmbi din nas.

Ea îl pofti la dînsa, el primi — de la Daniel ştia ce făcuse şi ce riscase femeia în timpurile grele — tot respectul, doamnă Anna ! Noroc şi sănătate ! La început schimbară o vorbă despre evenimentele trecute şi prezente, apoi găsiră subiecte ceva mai personale : Cum se poate, o femeie aşa frumoasă şi fără bărbat şi aşa mai departe şi tot mai departe, încă un pahar, pînă cind doamna Anna simţi că straiul de vădană începe s-o cam strîngă, el o ajută la descopciat, dar pe urmă — ce se cheamă că n-a putut — n-a vrut, căci el reacţionează politic in orice împrejurare, iar acolo pe perete atîrna, ce să vezi, un portret ăl lui Bismarck !

Astăzi are şaptezeci de ani, părul i-a albit de tot şi de la unele lucruri şi-a luat adio. Prazul e alb la un capăt şi verde la celălalt — şi zicalele cele înţelepte din moşi strămoşi nu se adeveresc chiar întotdeauna.

Cum de-i vin asemenea gînduri ?

Blocurile de stîncă de colo din vale, cele două schelete, popasul lîngă stînci în primăvara aceea de demult, panica băiatului, din încărcător lipseau două gloanţe.

Daniel avea ceva pe suflet, tîra după el o povară, aşa a fost şi mai tîrziu. Gomolla îşi spunea mereu că băiatul e de felul lui mai gînditor, mai închis, împresurat parcă de ceva ciudat, de o tristeţe sau un fel de amărăciune, pe femei asta le-a atras, s-au dat în vînt după el. Iar uneori, cînd nu-1 putea înţelege, îşi spunea că băiatul se lasă influenţat şi de acest Stephan, şi nu în bine, asta e sigur.

3 Păşind agale alături de Max Stephan prin păduricea de pini către tei, Gomolla îl privi cu coada ochiului.

Băiat de muncitor agricol fusese şi acesta, aparţinea prin naştere clasei, dar omul avea într-însul ceva — o forţă brutală — în genunchi ar trebuit să mulţumească soartei că-şi găsise locul aici, în ţara lui, altfel, ce-ar fi devenit :

vreun antreprenor sau patron de fabrică, un milionar, o conştiinţă pierdută pentru socialism. Atîta timp cît a stat în puterea lui, Gomolla avusese grijă să-i mai taie lui Stephan din nas, iar pe Daniel l-a urmărit îndeaproape. îşi amintea de o discuţie cu el, prin patruzeci şi şapte trebuie să fi fost, da, în patruzeci şi şapte — căci Gomolla tocmai elibera fostul lui birou de primar, îşi strîngea catrafusele, îl numiseră prim-secretar raional la Weran, iar un anume Priskoleit, secretarul lui, urma să-i ia locul, greu de spus dacă omul putea să aibă autoritatea necesară. Şi ce avea să se aleagă de Daniel în prăpăditul acela de sătuc ?

Băiatul îl ajuta să-şi adune lucrurile, deodată Gomolla îndreptă arătătorul spre pieptul lui şi rosti :

— Vii cu mine la Weran, te trimit in gazdă la nişte cunoscuţi ai mei, la tovarăşi. Ai optsprezece ani, a venit vremea să înveţi o meserie, mecanic de locomotivă n-ar fi rău. Aici în Horbeck te ţii numai de prostii.

Căci într-adevăr Stephan şi flăcăuaşul ăsta se apucaseră într-o **noapte** să desfacă o căruţă, apoi o îmbucaseră la loc, **paTte** cu parte şi roată cu roată, pe coama acoperişului lui Kruger, ba chiar o încărcaseră cu gunoi, fără ca cineva din casă să prindă de veste. Cînd bătrînul ieşise pe uşă în zorii zilei şi ridicase privirea la cer să vadă cum e vremea, se frecase la ochi crezînd că visează : Pe acoperişul lui stătea ditamai carul, plin vîrf cu bălegar. Kruger scuipase fiere, satul rîsese cu lacrimi. Gomolla ar fi putut să-şi îngăduie şi el un zîmbet, dar din **păcate** farsa n-avea substrat politic, nicidecum, ştrengarii se străduiseră doar în felul acesta, neobişnuit, să crească în ochii codanei lui Kruger.

Pe atunci, spre marea supărare a lui Gomolla, Daniel muncea ca argat în gospodăria lui Kruger, pe motiv că acolo chipurile îşi putea îngriji mai bine armăsarul pur sînge. Iar în rest bătea drumurile împreună cu acest Stephan. îşi descoperiseră chemarea pentru tehnică şi reuşiseră să meşterească dintr-o canistră de benzină, aju- tîndu-se cu tot felul de ţevi şi şuruburi, o instalaţie de distilare cu care făceau rachiu din sfeclă. Maşinăria funcţiona ireproşabil. In Horbeck se porniră lanţ serbări zgomotoase, la început Gomolla fu de părere că era vorba de entuziasmul reconstrucţiei, mereu voioşi, oamenii noştri, îşi zise el, pe cinstea mea, pînă cînd Anna Preibisch îi deschise ochii. Afacerea celor doi băieţi, opina ea îngrijorată, se încrucişează în chipul cel mai primejdios cu monopolul statului asupra băuturilor spirtoase. Atîta rău, grijile doamnei Anna erau de fapt la prăvălia ei personală, căci spirtoasele ei nevinovate păreau nişte biete siropuri pe lîngă trăscăul comercializat de flăcăiandri pe sub mînă, circiuma

Preibisch nu făcea față concurenței. Gomolla își ieșise din fire, pusese să se distrugă instalația de distilare și administrase o amendă strașnică celor doi răufăcători.

— Așadar, zise el, băiatul meu, de ce s-o faci tu pe argatul la Kriiger, vii cu mine la Weran, acolo are să-ți poarte de grijă clasa muncitoare.

Daniel lungi o figură nemîngîiată.

— îți ofer o perspectivă strălucită, strigă Gomolla revoltat, iar tu te porți de parcă aș vrea să-ți iau viața.

— Vreau să rămîn la Horbeck, răspunse băiatul, aici îmi place, aici am și eu în sfîrșit prieteni de vîrsta mea, adăugă el fără a bănui cît de adînc îl rănea pe Gomolla. Acesta fu dezamăgit de Daniel, dar la urma urmelor nu-i era tutore.

— Ai să regreți, profeți el la despărțire. Și chiar așa a fost.

Prostul de puști slugărea în nădejdea să se însoare cu Hilde cea blondă, așa cum omul acela din Biblie, Iacob, slujise la un păstor bogat ca s-o capete de nevastă pe fiica aceluia, iar la urmă tot fusese tras pe sfoară. Intre timp Stephan sporea bucata de pămînt primită de maică-sa la Horbeck prin reforma agrară.

Gomolla era cu ochii pe băiat, din cînd în cînd îl chestiona pe Priskoleit și astfel află că în cele din urmă

Daniel vînduse bătrînului Kruger calul, zălogul lui cum îl numise el întotdeauna, cu banii făcuse rost de un vilbrochen din surse obscure, probabil de la Klockner din Berlinul de Vest, altminteri de unde ! Vilbrochenul l-au folosit ca să dreagă un tractor bun de dat la fiare vechi, iar acum cei doi prieteni țineau, să vezi și să nu crezi, un fel de stație particulară de închiriat mașini, ba mai tîrziu le-a năzărit împielițaților să monteze un joagăr, tăiau bușteni pentru casele construite de noii împroprietăriți, găsiseră și un nume potrivit pentru cele două întreprinderi, parcul de mașini agricole și gaterul, le-au zis „Ajutorul bunului vecin", îi dusese capul să se camufleze sub pretexte progresiste. Gomolla nu putea lua măsuri, mai tîrziu ieșiră ca din pămînt, veniți cine știe de unde, tot soiul de indivizi care cumpărau și vindeau la negru, speculanți și hoți de lemne, dornici să dea comenzi la Stephan et Co, firma nu se sinchisea de aprobări și de altfel nu-și pierdea vremea să țină registre. Atunci Gomolla izbi cu pumnul proletar, aplicînd amicilor un impozit retroactiv care-i făcu una cu pămîntul. Așa, băiețași, dacă v-ați apucat de învîr- teli, suportați consecințele !

Pe lîngă asta îi trase un perdaf separat lui Daniel, fu c discuție oficială și cît se poate de serioasă căci, spre deosebire de Stephan, puștiul era membru de partid și ar fi fost de așteptat ca

problemele de clasă să nu-i fie străine.

— Băiete, strigă Gomolla şi-l intimidă cu o viziune cumplită, dac-o ţii tot aşa, iese din tine un capitalist. Cum de nu pricepi ?

Băiatul se cutremură şi bilbîi în chip de scuză că munca îi făcuse atîta plăcere.

Confuzie, confuzie ! Gomolla îl delegă neîntîrziat pe tînărul tovarăş la şcoala de partid raională din Weran, asta fusese pe la începutul anilor cincizeci.

Gomolla îşi aducea aminte cum sosise Daniel la Weran, cu inima grea, dar nu trecuse mult şi era plin de entuziasm, ce lucru nemaipomenit să petreacă trei luni in tovărăşia unor oameni cu aceleaşi convingeri. Cînd şi cînd, pe seară, trecea să-l vadă pe Gomolla şi îl in- ghesuia cu întrebările : Colectivizarea ? — totul la timpul său, să nu punem carul înaintea[1] boilor, lucrurile trebuie privite în conexiunea lor, ah, principiile dialecticii, nu, băiete, dacă-ţi cade o cărămidă în cap tu ai să zici că-î întîmplare, pe cînd de fapt şi aşa mai departe. Bătrînul îşi amintea ce impresie puternică îi lăsase băiatului o şezătoare literară, unul dintre cursanţi era de meserie profesor şi recitase pentru tovarăşii lui „Poveste de iamă“ de Heine... „Nu dincolo, ci pe pămînt vrem să durăm noi raiul“.

Trei luni mai tîrziu, întors la Horbeck, Daniel se retrăgea din afacerea cu gaterul şi-şi dădea osteneala să-i explice prietenului său către ce ţeluri înalte erau chemaţi să năzuiască ei, copiii clasei muncitoare. Stephan nu-I înţelese, el se simţi părăsit şi trădat de camaradul său.

— Bun, atunci să vedem cine ajunge mai repede la ţintă !

Bătrinului Kriiger îi convenea de minune un ginere proprietar de tractor, îi suridea în tot cazul mai mult decît tînărul tovarăş Druskat. Blonda Hilde a vărsat, se zice, lacrimi amare, dar ar fi fost o copilărie să crezi că fiica celui mai chivernisit gospodar din sat avea să lase casa frumos rînduită în care se născuse şi să re- nunţe la moştenire numai ca să-l urmeze pe Daniel într-o dărăpănătură, căci flăcăul, asta fusese o sarcină de partid, luase in custodie una din acele gospodării lăsate de izbelişte în Horbeck, pe care stăpînii lor le prădau înainte de a trece graniţa. Aşadar Kriigerii l-au trimis la plimbare, bătrînul cu răceală, iar Hilde cu faţa scăldată în lacrimi. Pentru băiat a fost un noroc.

Da, Gomolla îşi spusese adesea că Daniel s-a aflat în tovărăşie proastă, poate că familia Kriiger avusese şi alte motive să-i întoarcă spatele. Ce ştiau ei despre Daniel ?

4 în acea zi de vară, își vedeau împreună de drum
spre Teiul osîndiților, bătrînul călcînd cu trudă, sprijinit în baston, Stephan, în ciuda corpolenței lui, cu pas ușor.
~ Gomolla rămase în loc și îl cercetă pe celălalt cu o uitătură sfredelitoare.

— Cine sînt morții ?

Stephan căscă gura și uită s-o mai închidă, ca un copil cu mintea înceată, apoi duse mîna la inimă și abia după cîteva clipe dădu glas uimirii lui :

— Pe mine mă întrebi ?

Gomolla îi propti vîrful bastonului în piept.

— Tu știi mai multe decît spui !

— Ba nu știu nimic ! se supără Stephan, apucă bastonul lui Gomolla și-l dădu la o parte.

— Da, da, făcu Gomolla, nici Daniel n-a știut nimic. Dar eu am să știu foarte curînd ce s-a întîmplat acum douăzeci și cinci de ani acolo jos, lîngă stînci, n-avea grija !

Pășiră mai departe și ajunseră curînd sub teiul rotat, umbra lui li se păru binefăcătoare în acea zi scăldată în văpaie. Gomolla își șterse cu dosul palmei fruntea udă de sudoare, apoi, sprijinindu-se în baston cu amîndouă mîinile, își plimbă privirea peste satele înșirate la picioarele lor în vale.

— Frumos colț de lume, vorbi el, vatră de așezări străvechi — colo cuburile de beton, poți vedea cum trăiește țăranul în zilele noastre, chiar dacă nu peste tot — colo castelul din Horbeck, cu un veac mai bătrîn, altă epocă — dincolo resturi de zid măcinate, Biserica din pustie, nimicită acum patru sute de ani — iar pretutindeni sub pămîntul colinei rămășițe ale unor civilizații de odinioară, o mînă de cioburi, puțină cenușă de morți, cîteva oase sparte. Odată, precis ai auzit și tu poves- tindu-se, au găsit în cenușă o mărgică albastră veche de două mii de ani, ce păi'ere ai ?

— Nu mă pricep la arheologie, mormăi Max.

— Două mii de ani, cred, zise Gomolla, trebuie să mă interesez.

Nu știu nici măcar dacă ceea ce au descoperit constructorii șoselei este un cimitir slav sau unul al vechilor germani, dorm în jurul teiului atît de aproape unii de alții, în același pămînt, ei, morții. Au stăpînit rînd pe rînd acest ținut, cînd unii cînd ceilalți, iar acum găsim printre gropile lor oseminte din vremurile noastre.

Ce ciudat e totul.

Slavi și germani, s-au sculat unii împotriva altora ca să se alunge din așezările lor sărăcăcioase, ei n-aveau idee de asolamente, cînd ogoarele erau secătuite, căpetenia se ridica și

lovea mai întîi în scutul său, apoi porneau să lovească în țestele celorlalți și, fiindcă le trebuia un cuvînt cu care să denumească spartul capetelor, nu trecu mult și îl născociră.

Pe urmă, știu precis, fiindcă am citit: Acum șapte sau opt sute de ani, pe vremea aceea trăiau aici slavii, a venit Henric Leul cu oștenii lui călări pînă pe aceste meleaguri ca să îngenuncheze triburile slave cu puterea armelor — în numele creștinismului. Cei ce i-au înscris isprăvile în istorie au pus mare preț pe asta, în schimb vărului său, împăratului Barbă Roșie cel vrednic de toată cinstirea, analele i-au luat în nume de rău că hoinărea întruna prin Italia și în așa-numită Țară Sfîntă, scurtîndu-i de cap mai curînd pe sarazini decît pe slavii păgîni... Ce voiam să spun ?

— De unde să știu, făcu Max puțin nerăbdător și gîndi : Ce mă privesc pe mine vechii slavi și germani, ogoarele aparțin în chip neîndoielnic cooperativei mele «i anul trecut un general polonez ne-a făcut o vizită de prietenie, din păcate eu eram tocmai atunci bolnav, iar acum ne așteaptă Hildchen, azi dimineață o apucase spaima, iar eu l-am adus pe Gomolla cu mașina fiindcă vreau să știu ce e cu Daniel. Cum de i se năzare bătrî- nului să-mi pună mie vîrful bastonului în piept ? Ba, colac peste pupăză, mai ține și conferințe de filozofia istoriei. Ar trebui să-i tai avîntul, gîndi Max, dar clipi dulce și zise : Ajunseseși la sarazini ! Privirea-i era plină de inocență.

Lui Gomolla nu putea să—i treacă prin cap că un băiețandru de patruzeci de ani se distrează pe seama lui.

— Așa e, își aminti el, spuneam că au inventat repede un cuvînt cu care să denumească asasinatul în masă. Înainte vreme i-au spus creștinare, mai th-ziu salvarea occidentului sau apărarea de bolșevism, n-are prea mare însemnătate, în fapt, acele expediții ale morții au țintit bogățiile smulse celor măcelăriți, hol-

dele și comorile lor, iar eu am pomenit de asta din pricina atîtor morți care-și dorm somnul de veci aici pe colină și fiindcă e ciudat cînd te gindești că unii zac în țărînă de două mii de ani iar alții de două decenii și jumătate, va să zică măcelărirea oamenilor n-a luat sfîrșit pe petecul ăsta de pămînt de atunci și pînă în timpurile noastre.

în cenușa morților stătea ascunsă o mărgea albastră iar noi am găsit-o, un mărunțiș sclipitor, mi se pare ca un semn al speranței — ce rămîne din noi, cînd ne-am dus ?

Douăzeci și cinci de ani, un răstimp scurt, astfel in- lelegi mai bine cît de măre^ț e ceea ce încercăm să construim în țara asta. De douăzeci și cinci de ani trăim în pace și e meritul

nostru, al nostru, nu al celor de dincolo, cu pop-ul şi beat-ul, cu toate fleacurile lor colorate şi ieftine.

Şi să nu le dai peste gură celor ce cîrtesc pe toate * drumurile că nu ne-a reuşit încă pe deplin cutare sau cutare lucru ?

De ce taci ?

— Poftim ? Max se răsuci în loc, iar Gomolla îndreptă din nou vîrful bastonului spre pieptul lui. De data asta uriaşul se prefăcu înspăimîntat, ridică mîinile cu aerul că se predă şi se grăbi să îndruge : Interesantă expunere, pe cuvînt, Gustav, nu pot decît să-ţi dau dreptate, tovarăşe Gomolla !

Bătrînul lăsă bastonul jos. Stephan, cu un zîmbet neruşinat, coborî şi el mîinile.

— Am fi scutiţi de o serie de greutăţi, pufni Gomolla, dacă n-am avea atîţia neisprăviţi ca tine, care se agită numai în folosul personal. Mare erou mai eşti, îndărătnic ca o căpetenie de germani, de altfel aşa şi arăţi, şi pare-mi-se că şi tu ai născocit un nume pentru politica obtuză pe care o duci în satul tău, cum îi zici, socialismul construit cu plăcere ?

— Chiar aşa, se jndîrji Max Stephan, socialismul trebuie să-ţi facă plăcere şi cred că a trecut de mult vremea cind orice constatare a unui neajuns era combătută cu observaţia că societatea a făcut progrese nemaiauzite de la vechii germani încoace.

Aşa cum i se întîmpla deseori, Stephan pierdu măsura, se încălzise vorbind şi nu se mai uita ce cuvinte aruncă :

— Tu eşti satisfăcut dacă se fabrică destulă pînză roşie pentru steaguri, dar eu îţi spun că oamenii au micile lor dorinţe, visează de pildă mărgele albastre, asemenea mărunţişuri sclipitoare de care pomeneşti tu necontenit — iar mărgele albastre se găsesc încă prea puţine la noi, dacă înţelegi ce vreau să spun.

Gomolla avea şi el oarecare slăbiciune pentru gesturile teatrale, în privinţa asta se asemăna cu Stephan. înălţă privirea la ceruri şi oftă :

— Ce generaţie am crescut ? Niciodată n-am să-mi iert că te-am primit în partid.

— Faptul e consumat, sări atins Max, şi ar fi vremea să trecem în sfîrşit la fondul problemei. Te-am adus aici fiindcă aş vrea să aflu ce e cu Daniel. Şi nu pot pricepe de ce mă iei p3 mine la întrebări. Doar nu de mine e vorba acum !“

Gomolla se lăsă cu băgare de seamă în iarbă lîngă trunchiul copacului, de jos îl privi batjocoritor pe Stephan.

— Ah, zise el, deci toate astea[1] n-au de-a face cu tine ?
Gomolla se gîndea la anul o mie nouă sute şaizeci. Atunci, în primăvară, îl convocase pe Daniel la Weran la conducerea raională de partid fiindcă era strigător la cer ce se petrecea în Horbeck, iar Max Stephan, fanfaronul, avea bineînțeles de-a face cu toată povestea, după cum s-a putut vedea foarte curînd.

O cămăruță plăcută, sediul lui Gomolla de la Weran; tapet în dungi, ceea ce se cheamă o garnitură de hol, lențin lustruit, birou, o măsuță, canapea cu fotolii şi un colț roşu, învelit în pînză de steag. Trebuie să recunoaştem că in ziua de astăzi primii secretari se instalează mai elegant, au şi decoratorii un cuvînt de spus, hotărăsc fără drept de apel culorile perdelelor, pereților şi aşa mai departe, problema cu nivelul internațional se pane şi în materie de gust. în anii aceia nu se născociseră latexurile, flecuştețele de PVC şi mobila cu perne de burete, un prim secretar raional avea un interior mai de modă veche dar poate mai comod, ar zice azi Gomolla, după cum probabil că el, la vremea lui, a stiîns şurubul mai tare decît se obişnuieşte azi, cine ştie.
Oricum, Druskat fusese invitat atunci la o discuție, sau — mă rog, hai s-o spunem deschis — urma să fie puțin scuturat, măsura era necesară, fir-ar să fie de treabă, primăvara socialistă luase avînt pretutindeni, cu- vîntul de ordine suna, poate nu chiar în concordanță cu anotimpul : „Mărul e în pîrg !“ Insă Horbeck-ul, tocmai satul unde Druskat reprezenta partidul, se încăpățîna să fie la.acea dată un centru al rezistenței. Era cazul să intervină pumnul proletar !
Gomolla îşi aminti cum stătea Daniel în fața lui în ziua aceea. îl cercetase cu privirea : Cum poate să arate, nu s-a împlinit destul, tot nu e bărbat, dar treizeci de ani o fi avînd, cel puțin, şi e încă acelaşi băiețandru cu ochi umbriți de cearcăne ca după nopți pătimaşe, dat la el nu mai poate fi vorba, nevastă-sa boleşte de mult, şi-o fi găsit pe alta, abateri morale, atît ar mai lipsi, dar altfel ce l-ar roade, cu munca nu s-o fi obosind peste măsură, dacă ar fi aşa ar merge mai bine cooperativa, dar, zău, cum arată, hainele fîlfîie pe el de largi ce-i sînt, părul în neorînduială, asta nu-i înfățişare de luptător, nici pe departe.
Daniel deschise gura :
— Bună ziua, Gustav.
Nici un Gustav, astăzi nu ne tragem de şireturi, fără intimități, situația e gravă.

Gomolla răspunse cu răceală de gheață :

— Bună ziua, tovarăşe Druskat. Vocea tăioasă ca briciul, să ştie băiatul dincotro bate vîntul.

Luise ar fi trebuit şi ea să priceapă, zăbovea încâ în spatele lui Druskat, secretara lui Gomolla, de fel din Halle, o femeie cu părul cărunt, bună ca pîinea caldă, tovarăşă veche şi maestră neîntrecută la maşina de scris.
I s-ar fi cuvenit calificativul de „colaboratoare ideală“, dar Gomolla n-a putut niciodată să i-1 dea întrucît, pe lingă numeroasele ei însuşiri minunate, Luise avea unele trăsături pe care el le dezaproba cu tărie. Se amesteca, de pildă, cu aerul cel mai firesc în chestiuni ce-i depăşeau competența, apoi îşi permitea să-l critice fără jenă, în sfîrşit, Gomolla n-are nimic împotriva criticii, dar ce se cheamă asta cînd olftul tocmai termină un discurs şi coboară de pe podium asurzit de furtuna aplauzelor, iar Luise îl întîmpină cu cuvintele : „Te-am auzit vorbind şi mai bine, tovarăşe ! “ De exemplu !

Acum prinsese rădăcini în prag, deşi ar fi trebuit de mult să închidă uşa pe partea cealaltă. Gomolla, cu sprinceana mînioasă, ii făcu un semn fără echivoc, inutil, ea n-avea de gînd să înțeleagă, obrajii bucălați i se rotunjiră şi mai mult poleindu-se de zîmbet, ea vorbi în dialectul ei blajin :

— înainte de toate, vă aduc o cafea tare !

— Nu-i nevoie ! Gomolla rostise propoziția apăsat, era un ordin, dar Luise se împotrivi numaidecît :

— Ei, tovarăşul Druskat a bătut drum lung pînă la noi, precis că n-are să zică nu.

Druskat, cu ochii la Gomolla, făcu nesigur :

— Da, nu ştiu.

— Mare sau mică ? stărui Luise, mai plină de drăgălăşenie ca oricînd.

Daniel ridică mîna, încercînd să se apere parcă :

— N-aş vrea să deranjez.

Insă Luise întoarse către el un surîs de-a dreptul afectuos şi ieşi în sfîrşit, dar în vreme ce ieşea ridică bărbia într-un chip vădit provocator, aruncîndu-i lui Gomolla peste umăr o privire care nu putea să însemne decît : „Aşa nu, tovarăşe !“

Dacă exact acele vorbe le va fi gîndit ea sau altele, nu se ştie, sigur e însă că sporovăiala' ei despre cafea, ba mare, ba mică, reuşise să-i compromită lui Gomolla mişcarea de deschidere în partida cu tovarăşul Druskat.

în ziua cu pricina, Gomolla, însuflețit de o sfîntă indignare,

plănuise să nu-i ofere lui Druskat nici măcar un scaun, dar după atare manifestări de tandrețe din partea Luisei nu-i râmase decît să-şi calce pe inimă şi să consimtă la gestul obişnuit de politețe. Arătă un fotoliu :

— Ia loc. _____ , 4j

In schimb el îşi înălță în spatele biroului statura impunătoare şi spuse, în fine, se prea poate ca supărat cum era s-o fi spus cu puțină ironie :

— De ce e nevoie ca satele să fie complet coopera- tivizate, v-am explicat tuturor •Beunăzi. Se pare că tu nu te-ai lămurit. Asta nu-mi place. Şi fiindcă eu continui să am o simpatie specială pentru tine, o să ținem un seminar între patru ochi.

Il copleşi apoi cu argumentele ce trebuiau să-i deschidă capul : industria, marile întreprinderi socialiste cresc planificat, agricultura stagnează, de ce ? Fiindcă s-a atins limita a ceea ce se putea produce prin metodele de gospodărire tradiționale, întocmai ca odinioară — corabia cu pînze, nu-i aşa, a trebuit abandonată, s-a trecut la transportul cu vapoarele. Şi cine împiedică societatea să înfăptuiască această trecere ? Țăranii individuali, treizeci la sută — din păcate şi iar din păcate e vorba de agricultorii cu gospodăriile cele mai înfloritoare, puțin le pasă lor de cooperative şi blochează progresul social.

Ciudat, ciudat, gîndi el, acum, cu unsprezece ani mai tîrziu, lucrurile se petrec la fel cu cooperativele bogate.

Un puternic sector de stat în industrie, un puternic sector particular în agricultură — ce rezultă de aici ? Disproporții, contradicții în economia națională. Situația trebuie remediată, anume cum ? Cu elan revoluționar, bineînțeles, de aceea satul complet cooperativizat e la ordinea zilei.

Gomolla vorbise cu o anume superioritate didactică, dar străduindu-se în permanență să se facă înțeles, poate, cum ziceam, şi cu o urmă de ironie. El văzu chipul lui Druskat întunecîndu-se din ce în ce, iar cînd îşi încheie discursul cu cuvintele : Acum ți-e limpede ?, flăcăul sări în sus, din ochi îi țişneau scîntei, Gomolla gîndi, arată de parcă ar căuta un topor să-mi despice țeasta.

— Toate astea le ştiu şi eu, omule, şuieră Druskat, nu te obosi să duci muncă de lămurire cu unul care e lămurit de mult !

— Aha ! tună atunci Gomolla. Deci nu eşti nătărău, eşti numai laş, pentru asta nu-mi faci treabă bună în Horbeck !

In aceeaşi secundă păşi în birou blestemata de Luise cu sufletul ei bun şi tava cu cafele, puse ceştile pe măsuța joasă dintre fotolii şi-i îndemnă :

— Luați loc. Gustav, o cafeluță bei şi tu.

De astă-dată se făcu însă nevăzută, înainte ca Gomolla să fi luat destul aer ca să poată zbiera : „Afară !“

Căzură amîndoi în fotolii. Daniel strînse din umeri. Pe Gomolla îl călca pur şi simplu pe nervi cînd un bărbat în toată firea se încăpățîna ca un puşti — gemu, simțea o apăsare pe piept, ciocnirea cu Daniel îl tulburase, încercă fără chef fiertura[1] Luisei, cafeaua îi fripse limba şi i se păru prea **amaTă,** dar îi porunci lui Druskat:

— Bea !

Omul nu bău, nu vorbi, privea ațintit înainte.

Ah, tovarăşii noştri tineri, gîndi Gomolla, şi cu o floare (Jacă îi atingi, îndată i-ai jignit.

El, Gomolla, de mult se dezbărase de sensibilități exagerate. Pe vremea naziştilor îndurase destule înjosiri, altfel n-ar fi putut rămîne în viață. Iar azi ? în pofida meritelor lui, era criticat adeseori de conducerea regională de partid şi nu-şi putea permite să facă mutra acră a acestui Daniel. Ştia că i se întîmplă să facă greşeli şi învățase să-şi asuime răspunderea pentru ele. Nu era simplu să conduci un raion cu o structură atît de complicată, unora din aparatul de stat le lipsea curajul să ia decizii pe cont propriu şi veneau după sfaturi la Gomolla pentru orişice nimic, desigur, el pentru asta fusese pus acolo, dar, la naiba, om era şi el, uneori întrebările îl depăşeau, se vedea constrîns să apeleze la specialişti, dacă ne gîndim numai la contabilitatea economică, la controlul bancar sau alte asemenea ştiințe oculte. Meseria lui era orientarea generală. Acum partidul hotărîse încheierea cooperativizării, asta era o sarcină după sufletul lui Gomolla, asta însemna revoluție.

Fireşte, țăranii trebuiau convinşi cu răbdare, cu multă răbdare, însă orice răbdare are şi ea o margine. Se pune problema puterii ? Atunci, la nevoie, va fi îngăduit să dăm un mic impuls opțiunii libere de intrare în cooperativă. Gomolla nu l-ar numi constrîngere, nicidecum, minoritatea urma să se supună majorității, ceea ce nu era nici măcar nedemocratic — şi de altfel cum clarifica soldatul roşu intelectualului cîrcotaş problema fundamentală în anul eroic o mie nouă sute optsprezece, se poate citi în cartea lui John Reed : „Frățioare. Sînt două clase, şi cine nu e cu noi, e împotriva noastră.“

Iar cine dă greş în lupta de clasă, ca acest Daniel, trebuie să înghită puțină critică, dar băiatul pare a fi din cale afară de sensibil. Să schimbăm tactica.

Gomolla se sculă şi trecu lîngă harta raionului, care acoperea un perete întreg al camerei, cel din spatele biroului său.

— Uită-te-ncoace, rosti el, situaţia se prezintă astfel. Aproape în toate satele s-a încheiat cooperativizarea, ici-colo se mai duce muncă de lămurire, cîte unul şi-a baricadat poarta, se opune progresului cu ultimele puteri, astea sînt fleacuri, dar aici — da, cască bine ochii, în Horbeck, satul tău, s-a format un cuib al reacţionarilor şi mai multe nu. Vreau să aflu de ce !

Numai de n-ar începe să-mi istorisească acum cît de complicată e situaţia în Horbeck, o ştiu şi singur, cooperativa luptă cu greutăţi de tot felul, a trebuit să preia gospodării devastate, jefuite de proprietari înainte să fugă în vest, orice petec de pămînt lăsat în paragină a fost băgat pe gît cooperativei, munca e grea, cîştigurile mici, stimulente pentru intrarea în cooperativă n-avem, ştiu toate astea, dar buba e altundeva. Eu sînt cam de multişor plecat din Horbeck, cu siguranţă că acolo s-au coalizat cîţiva derbedei reacţionari. Numele îmi trebuie, numele lor şi numărul casei — apoi am să intervin cum trebuie.

— Haide, băiete, spune odată ce-i.

Daniel vorbi :

— Cel mai bun gospodar din Horbeck e Max Stephan, vite de rasă premiate la concursuri, fruntea satului, omul are autoritate. Dacă iscăleşte Stephan, se iau după el şi ceilalţi.

— Atunci ce mai aştepţi, dă-i drumul !, îl zori Gomolla şi se gîndi la treaba cu veriga, aici pare-se că trebuia izbit în cea mai groasă ca să vii de hac lanţului din Horbeck.

Gomolla îl privi lung pe Daniel, treizeci de ani şi tot ca un băieţandru arăta, aceiaşi ochi trişti ca odinioară cînd îl găsise el în pădure, în urmă cu cincisprezece ani, ce repede trece timpul.

— N-am avut decît un prieten, rosti chinuit Daniel, pe Max Stephan, am hoinărit împreună, am împărţit totul, în afară de fata pe care, ştii...

— Da, şi — şi ? Gomolla începea să-şi piardă răbdarea.

— Mi-e greu să fac uz de forţă împotriva lui Stephan, mărturisi Daniel, înţelegi, să trimit poliţistul să-l aducă în faţa Comitetului roşu sătesc. Nu mă simt in stare.

— Mi se rupe inima, interveni Gomolla, ce conflict trăim.

— Da, încuviinţă Daniel. Şi n-ai să-l rezolvi dacă mă stringi pe mine cu uşa. In general, metodele tale!

Să nu-ţi vină să crezi, individul cuteza să-l critice, se înfierbîntase şi auzi ce era in stare să spună :

— Mi s-a povestit cum procedezi. Gospodare Schmidt, vezi aici două scaune, unul înseamnă pace iar celălalt război, poftim de alege ! Astea nu-s metodele mele, asta eu nu fac. Te rog, dă-

mi timp cîteva zile ca să încerc să-l atrag pe Stephan de partea noastră. Sau scoate-mă din sat.

— Nu, zise Gomolla, va trebui să te bați în Horbeck, de asta nu te scutește nimeni, iar metodele eu le decid.

Se stăpîni cu greu, altfel și-ar fi ieșit iarăși din fire. înțelesese însă că va trebui să-i aplice tovarășului Druskat un tratament mai dur. Și încă de pe atunci îl încercase gîndul că în spatele întregii povești s-ar putea ascunde mai mult decît o veche prietenie, posibil ca unul să-l aibă pe celălalt la mînă, doar nu era nici el pe lume de ieri, de alaltăieri, și ce înseamnă că nu te lasă inima din pricina unei prietenii din tinerețe ? Gomolla a trebuit să învețe și asta și a găsit in el forța necesară, fără să-i tresară un mușchi și fără să-i bată inima, a trebuit să-și ia mîna de pe trădătorii de clasă, chiar dacă era vorba de cîțiva, foarte puțini, care-i fuseseră camarazi de lagăr — și se compară așa ceva, omule, cu o prietenie din tinerețe ? — dacă treci de partea celorlalți eu nu te ‘mai cunosc, am aruncat la coș amintirile, nu mai ești decît potrivnicul, dușmanul meu, al nostru. Prea mulți dintre noi, mii de oameni, au plătit cu viața fidelitatea față de clasa lor, iar eu trebuie să mă zbat săptămini întregi ca să salvez conștiința unui mijlocaș cu ceafa groasă, pentru asta îmi ceri tu înțelegere, Daniel ?

Gomolla citise rînduri așternute pe hîrtie de tovarăși în ceasul dinaintea execuției, unul de pildă scria : „Nu ne uitați. Cînd veți fi în libertate, nu uitați că orice slăbiciune se plătește cu sînge.“

Nu, Gomolla n-a uitat pe nici unul din ei, pe nici unul din cei spînzurați, decapitați, dispăruți fără urmă
— pe nici unul ! El nu și-a îngăduit vreodată slăbiciuni și n-are să rabde nici slăbiciunea lui Druskat.

— Cunosc asemenea lucruri din experiență, spuse el. Acolo unde prefacerile revoluționare întîrzie, ca aciima în Horbeck, se ascunde cel mai adesea ceva putred, acționează o rămășiță obscură din trecut, prin urmare e nevoie să facem curățenie.

Nu te descurci de unul singur. îți trebuie ajutorul meu. Am să vin personal la Horbeck, ca să pun pe unul sau p? altul dintre derbedeii reacționari să-și îmbrace iar uniforma SA în fața satului. însă azi sînt așteptat la regiune pentru raport, din păcate nu pot fi la Horbeck mai devreme de mîine la prînz. Să nu spui că nu ți-am dat o șansă. Ai răgaz douăzeci și patru de ore, ca să-i convingi pe țărani după metoda ta.

Mîine la prînz, orele douăsprezece fix, îmi raportezi

încheierea cooperativizării în Horbeck! Dacă n-ai făcut-o, pun eu piciorul în prag.

Da, aşa a fost, Daniel nu s-a descurcat pînă la urmă în Horbeck, azi Gomolla bănuieşte de ce : stîncile de colo din vale, cele două schelete, cele două gloanțe lipsă din încărcător. Cineva l-a avut la mînă pe Druskat, poate chiar acest Stephan, nu ştie nimic, se jură el, dar atunci era purtăorul de cuvînt al taberei adverse. Totul s-a întîmplat în urmă cu o veşnicie, de ani de zile omul e preşedintele cooperativei fruntaşe pe regiune, îl ştie o lume întreagă, e drept că pentru moment faima lui e puțin umbrită, Druskat i-a cam dat de furcă. Dar acum Daniel e scos din joc, grăsanul se va grăbi să ariate care din ei amîndoi ride mai bine, fiindcă rîde la urmă.

Gomolla priveşte orice performanță cu respect, dar pe insul ăsta nu-1 poate suferi, nici pe vremuri nu l-a avut la inimă, de necrezut, cei ce scriu gazetele nti se sfiesc să proclame pe un oarecine „militant pentru cauza socialismului" numai fiindcă livrează ouă şi lapte peste plan, obținute prin metode arbitrare.

Atunci, în biroul lui de la Weran, tot despre Stephan fusese vorba. Gomolla i-a dat lui Druskat o şansă, în realitate un ultimatum. In sfîrşit, subtilități politiee.

La despărțire, strîngînd mîna lui Druskat, îl îmbărbătase :

—Şterge-o şi bate-te bine pînă mîine la prînz. Stai, jos în curte aşteaptă o maşină cu difuzor, o iei cu tine, are plăci drăguțe cu valsuri, faci atmosferă în sat.

Apoi, înainte ca Druskat să treacă pragul, pe Gomolla îl părăsi brusc instinctul pentru subtilitățile politice, băgă de seamă o secundă mai tîrziu şi se supărâr îngrozitor, dar vorbele îi ieşiseră din gură, naiba ştie de ce, îl cuprinseseră poate mustrările de cuget pentru violența de adineauri sau poate voise să ceară celuilalt puțină înțelegere pentru propria lui situație, oricum se auzi spunînd :

— Omule, ştii doar, sînt cel mai bătrîn secretar raional din regiune. Cum de nu pricepi, se cuvine să raportez cel dintîi încheierea cooperativizării în satele mele.

Il văzu pe Daniel dînd încet din cap, ca unul câre ar vrea să spună : „Aha, asta era !“

5 Gomolla şi Stephan se odihneau la umbra' teiului.

Frumoasă privelişte de aici, de sus, holdele, satele din

depărtare şi drumul şerpuind în \ale pînă la primele case din Horbeck.

Gomolla vorbi :

— Măcar atunci, în o mie nouă sute şaizeci, ar fi trebuit să mă ducă mintea că la Druskat ceva nu e-n ordine, în cele din urmă reuşeşte să-şi impună punctul de vedere împotriva ta şi în fața satului întreg, te biruie dar vrea să se retragă din Horbeck. Cu orice preț. Curios, nu ?

Lui Stephan îi fugiră ochii la ceas.

— Ascultă, cred că trebuie să mergem. Ne aşteaptă Hildchen.

— Nu-ți place să-ți aminteşti de o mie nouă sute şaizeci ?

— Un an cam agitat.

— Se poate spune şl asta. Tu refuzi pînă în ultima clipâ intrarea în cooperativă şi cînd, în sfîrşit, semnezi, .aproape-constrîns — eşti uns preşedinte. Neobişnuit, nu găseşti ?

— Propunerea a fost a lui Daniel.

— Iar tu ai primit-o ?

— Ah, ştii, făcu Stephan într-o doară împingîndu-şi cu un deget pălăria pe ceafă, eu m-am ținut întotdeauna ■ele zicalele mele, după care acționez.

— Socialismul trebuie să-ți facă plăcere, îngînă Go- molla în zeflemea.

— Da, aprobă Max, dar atunci aveam altă zicală : N-are rost să înoți contra curentului. Numai că nu e felul meu să mă las tîrît de curent, eu vreau să simt. în fiecare clipă gustul vieții, mă ştii doar, nu mă bat pentru ceva decît dacă-mi face plăcere, aşa că mi-am zis, în frunte, acolo ți-e locul, eîteva lovituri zdravene şi iată-mă unde voiam să ajung. Izbucni în rîs.

Gomolla rise şi el, crețurile din jurul ochilor i se desenară ca o plasă fină.

— Ce-ar fi să-mi povesteşti cum s-au petrecut lucrurile de fapt ?, propuse el. Chiar nu ştiai nimic de cei doi morți de sub stîncă şi nu i-ai folosit în avantajul tău — atunci ?

Stephan răsuci capul încet într-o parte şi-n alta. treeîndu-şi îngîndurat unghia degetului mare peste buza ■de sus.

Gomolla avea dreptate, nu-i plăcea să-şi amintească.

Orice om ştie ce înseamnă să-ți fie ruşine. Uneori trebuie să treacă o vreme pînă cînd te străbate ca un fior, pînă cînd dintr-o dată îți dai seama că ai părăsit pe cineva la nevoie ori l-ai trădat, ai făcut o ticăloşie, tu ai fost acela, astfel ai fost

cîndva, n-ai fost întotdeauna cel de astăzi — urît gînd, mai bine să-l alungi.

îndepărtezi amintirea incomodă, în cele din urmă o pierzi cu totul, aşa cum n-ai putea să-ţi rechemi înaintea ochilor unele vise, oricît te-ai căzni, ea pare ştearsă din memorie, anulată, dar ce straniu, creierul omului funcţionează ca un calculator, depozitează, ascunde, iar dintr-o dată, ca la un semnal, îţi pune în faţă ceea ce doreai să desfiinţezi.

Gomolla pomenise de primăvara lui o mie nouă sute şaizeci, întrebarea lui fu semnalul, iar Stephan, cu sau fără voie, trebui să-şi aducă aminte.

îşi dăduseră întîlnire la Teiul osîndiţilor, ei doi, Max şi Daniel. Odinioară, pe cînd hoinăreau împreună, urcaseră adesea dealul şi stătuseră sub copac, ca acum cu Gomolla, ce-i drept atunci vorbeau despre altfel de lucruri, despre fete şi cum e mai bine de făcut cînd săruţi, ah, doamne, şi despre visurile lor, cum ar fi vrut ei să dreagă lumea.

Tot la tei fusese mai tîrziu punctul lor de întîlnire cînd vindeau pe sub mînă celor din Altenstein rachiul distilat de ei, în anii fierbinţi de după patruzeci şi cinci,, nu era nuntă în sat fără trăscăul lor de sfeclă, ei, băiete dragă, acelea au fost timpuri.

Dar timpurile se schimbă şi nimeni nu rămîne cum a fost, nimic nu dăinuie veşnic, nici chiar prietenia, unul trage hăis, celălalt cea, deşi trăiesc în acelaşi sat drumurile lor se despart — Daniel o luase pe alte drumuri.

Apoi, după multă vreme, în acea primăvară, se mai întîlniseră o dată la Teiul osîndiţilor, dar vechea lor prietenie era stinsă şi n-au izbutit s-o reînvie, dimpotrivă,, s-au despărţit duşmani.

Lumina zilei se împurpura în apus, Max venea călare printre fineţe pe un bidiviu cu coama în vînt. Era încă zvelt pe atunci, treizeci de ani împliniţi de curînd,. nu-i păsa nici cît negru sub unghie că în sat umbla vorba că cine sade înfipt în şa ca el dă dovadă de convingeri reacţionare, astea ar fi apucături moşiereşti. Puteau pălăvrăgi cît le era voia, el galopa printre fîneţe,. usta-i făcea plăcere, îşi îmboldea armăsarul, hei, în salt îndrăzneţ peste garduri şi tufe, îl strîngea uşor între pulpe : dă-i zor la deal, curînd calul sui pe creştetul colinei.

Apropiindu-se, Max recunoscu motocicleta rezemată de trunchiul teiului, o rablă culeasă parcă dintr-un morman de fiare vechi, proprietatea cooperativei.

Apoi îl zări pe Daniel cum se ridica din iarbă aştep- tînd nemişcat sub tei, claia de păr negru răvăşită de vînt, ce

nepăsător pare, dar aş putea să jur că în fundul buzunarelor a încleştat pumnii. Hai, ce mai stai, ara- tă-mi-i !

Veni lîngă Daniel, aproape de tot, fără să coboare din şa, stăpîni din frîu calul care-şi juca nervos copitele, îl bătu pe gît liniştindu-1, încet, încet, băiete, dădu un mic spectacol, gustă o clipă satisfacţia de a-1 privi de sus pe celălalt, Daniel înălţă spre el faţa, fruntea încreţită, pleoapele zbătîndu-se, clipind întruna, îl orbeau razele din asfinţit ori splendoarea călăreţului, sau poate îşi schimonoseşte obrazul a dezaprobare, ei şi ?

Apoi Max se smulse din şa cu un salt elastic, dădură mina, atîta generozitate îşi putea permite, cu un gest larg îşi trimise laba de urs către palma lui Druskat, o strîngere viguroasă ca în zilele de demult ale prieteniei lor, ca între bărbaţi ce se preţuiesc cum se cuvine şi sînt bucuroşi să-şi dea bineţe, după ce treburile i-au împiedicat să se vadă o bună bucată de timp.

Max ţinea capul puţin înclinat într-o parte şi îl privi astfel pe celălalt, plin de interes, zhnbind desigur, dar cu sprîncenele ridicate, imposibil să-şi refuze un pic de ironie, căci situaţia era de un haz nebun, şeful sărăcimii din sat îl chemase la el pe gospodarul cel mai înstărit, dar nu la masa acoperită cu pînză de steag, în faţa tribunalului revoluţionar, ci sub teiul de pe deal, în sanctuarul amintirilor comune, cîndva am fost fraţi de cruce, apoi ne-am luat la harţă mai întîi din pricina Hildei, o prietenie între bărbaţi durează cîtă vreme n-au intrat femeile în joc, într-o teacă nu încap două săbii.

. Lovi uşurel calul pe crupă, du-te mai încolo.

. •— Aşa, zise Max, despre ce-i vorba ?

Cu cravaşa în mînă făcu agale cîţiva paşi pînă la pifţrele spre care-şi croiau drum rădăcinile noduroase ale teiului. Celălalt venea in urmă. Oare nu-1 mănîncă palmele să-mi tragă una pe la spate, mai bine m-âş întoarce să văd, o privire peste umăr înapoi, ce uitătură are individul, cu asemenea ochi fanatici şi-l închipuise întotdeauna Max pe călugărul acela ars pe rug, Savo- nairola.

Se aşezară pe bolovani, faţă-n faţă. Lui Daniel îi venea greu să înceapă, căută ţigări, îşi scotoci in zadar buzunarele, Max scoase un pachet şi i-1 întinse.

— Nu ştiu dacă fumezi din astea, le-am primit de la duşmanul tău de clasă. Avem o mătuşă în vest.

O vreme fumară.

Max arunca priviri sfidătoare, Daniel se uita după fumul ţigării, în cele din urmă rosti :

— Am fost prieteni, noi doi...

Max îşi zise, cea mai bună apărare e atacul, aşa că i-o tăie de la început :

— Nu eu m-am înstrăinat de tine. Tu nu-mi cald pragul, poate n-ai voie.

Am auzit o poveste deunăzi, unul de la Weran cică ar fi avut probleme cu partidul, un flăcău tînăr, bine făcut, nefericitul a făcut greşeala să se încurce cu fetişoara unui maistru brutar. Stephan ridică o mînă şi ameninţă cu arătătorul : Nici un fel de legături, sau numai între tovarăşi de clasă, pricepi?

Daniel îşi ciocăni uşor fruntea cu vîrful degetelor. După un timp vorbi :

— Ştii cum am venit eu în sat la voi şi care mi-a fost viaţa aici; prietenia noastră a însemnat pentru mine mult, foarte mult. Insă tu eşti altfel de om, tu poţi trece peste orice cînd e să obţii un cîştig...

— Mai departe, îl îndemnă Max, zi mai departe.

— Mă întreb dacă poţi înţelege, spuse Daniel. De dragul prieteniei noastre amn aşteptat pînă acum.

— Ai încercat să-mi forţezi mîna, rise Max.

— Pînă acum nu, răspunse Daniel, dar fireşte că lucrurile se pot schimba.

— Aşa, aşa, făcu Max, deci de .acum înainte.

— Am sperat mereu, zise Daniel, că ai să înţelegi încotro mergem, poţi citi în orice ziar, poţi auzi şi la radio, bineînţeles dacă asculţi postul care trebuie, iar eu de nenumărate ori m-am străduit să vă explic.

Ţinuse intr-adevăr adunări cu ţăranii. Atunci să vezi îmbulzeală, nici un suflet din sat nu lipsea, sala de jos a castelului era ticsită, căci ce se discuta acolo privea pe oricine, era vorba de gospodăriile lor, de avutul moştenit din tată în fiu ori dobîndit de curînd, de tradiţiile satului german, cinstite veacuri de-a rîndul, acum aveau să le dea la gunoi de la o zi la alta, din pricina colhozurilor.

Max îşi aminti cum stătea Daniel la masa acoperită cu pînză de steag, în picioare şi puţin aplecat înainte
— omul nu poate vorbi fără hirtiuţă — mîinile cu degetele desfăcute, bîjbîind parcă, sprijinite de masă. Discursul îl obosea, se vedea cît de colo, trebuia să-şi gin- dească atent fiecare frază, de fapt n-o făcea rău dar nu era şi probabil că nici n-avea să devină vreodată un vorbitor strălucit aşa ca el — el, Max, are darul să-şi înflăcăreze auditoriul — nu, Daniel vorbea

cu o energie neaprinsă de patimă, s-ar putea zice, mai curînd ştiinţific, aducea un argument după altul, arătînd de ce dnitatea productivă mici dimensiuni e depăşită, aşa-numita economie fărîmiţată, de ce viitorul aparţine unităţilor mari şi aşa mai departe..., muncea din greu vorbind, în vreme ce unul, undeva prin rîndurile din spate, comenta în surdină, cînta parcă vocea a doua, distanţată net şi ironic de prima, mormăia neîntrerupt : i-auzi, i-auzL — aşa, aşa — ah, nu — ei, asta-i — şi : cine-ar fi crezut — şi : aiurea, de unde.

Daniel stătea neclintit, cu mîinile sprijinite de masă, aplecat înainte, iar privirea lui, aşa pe sub sprîncene, aluneca peste mulţimea din sală căutînd ; sigur, trebuia să vorbească mai departe, să ducă muncă de lămurire, nu voia să-şi piardă firul, i se citea clar efortul pe chip, broboane de sudoare pe frunte, dar continua să vorbească — iar celălalt dondănea cu jumătate de gură : i-auzi şi : ah, nu, cînd expunerea se ocupa de socialism, de viitorul luminos, de eliberarea femeii, aici — la ce puteai să te aştepţi ? — cîteva muieri se treziră cotco- dăcind şi îndată ţîşniră chicote înăbuşite din toate părţile.

In cele din urmă, cu vinele gîtu'lui umflate şi pulsînd de mînie, Daniel izbi cu pumnul în masă, urlînd cătia cei din sală : „Cine a fost ?“

Nu mai sufla nimeni, linişte încordată.

Şi din nou : „Cine a fost ?“

Cine se ridică atunci fără grabă, se înălță încet, încet, pînă cînd stătu în fața lor cît era de lung şi voinic, priviți-1 bine, un bărbat cît soba — el, Max Stephan.

Stătea în fața lor, fâcînd chipul lui de oaie. După ce clipi dulce, deschise gura şi vorbi : „Eu“.

Mai întîi mulțimea îşi ținu respirația, apoi oftă în cor. Odinioară, în evul mediu, tot aşa va fi fost cînd gloata împresura eşafodul şi cînd din toate piepturile se smulgea acelaşi oftat, în clipa în care călăul îşi cumpănea în aer securea.

O să vedeți ce n-ați văzut, cei doi, luați seama, acum se fac fărîme !

Toți ochii se întoarseră spre Druskat, omul îşi îndreptă trupul, nu e mărunt nici el, trase aer pe nări adînc, foarte adînc, şi sfredeli cu privirea chipul de oaie, cît timp oare, minute în şir.

Iar întîmplarea se încheiase astfel.

Daniel dădu aerul afară cu zgomot, zise : „Acum greşeşti[14], îşi vîrî degetele pe după gulerul cămăşii, lungi nervos gîtul de eîteva ori, după care o luă iar de unde o lăsase, iuțind pasul înspre viitorul luminos, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

Max n-avu încotro şi se aşeză, reprezentația aşteptată nu avusese loc, Daniel nu se încumetase să se ia cu el de piept în fața tuturor.

Acum îl chemase în taină la sanctuarul amintirilor, la bătrînul tei al cărui acoperiş de frunze, ce mult, ee mult era de-atunci, ocrotise o pereche de prieteni.

— Iartă-mă, făcu Max către Daniel, cum ai spus ? N-am fost atent în clipa asta.

— Eşti tu în stare să salți o căruță în spate, zise Daniel, dar ți-ai măsurat greşit forțele dacă-ți închipui că te poți pune de-a curmezişul unui proces inevitabil.

— Iar în fruntea acestui proces inevitabil care se petrece în Horbeck te afli tu ? se interesă Max.

— Da.

— Vezi, zise Max, asta mă împiedică să am o părere bună despre el.

Daniel zîmbi uşor.

— Ai haz, ca întotdeauna, admise el, dar ajunge, Max, s-a terminat cu gluma. Trebuie să semnezi.

— Nici nu mă gîndesc !

Daniel se ridică, lăsă țigara să cadă şi o strivi îndelung cu talpa, apoi spuse :

— Am sperat mereu că n-ai să împingi lucrurile pînă la limită. Şi pe Hilde aş fi dorit s-o cruț de neplăceri. Dar cu tine e greu de discutat. Trebuie să te tratez aşa cum sînt tratați în toate satele inşii mărginiți şi lipsiți de judecată.

Am să aduc maşina cu difuzor în fața casei tale, n-ai decît să-ți înțepeneşti poarta, să tragi obloanele, să-ți pui vată în urechi, concertul oricum ai să-l auzi, marşuri şi muzică de dans, să se veselească tot satul. Or să se strîngă copiii, or să dea buzna curioşii, iar din zece în zece minute are să bubuie din difuzor vocea mea : Vorbeşte comitetul revoluționar sătesc. Max Stephan, a sosit ceasul marii hotăriri !

Uite aşa, cu puțin umor, am de gînd să-ți iau cu asalt fortăreața. Tu te-ai distrat destul pe socoteala mea. N-o să-mi pară rău dacă te fac şi eu o dată de rîs. Tu mă sileşti.

Daniel vorbise pe un ton detaşat şi cu un zîmbet caie lui: Max i se păru perfid. Prin urmare, gîndi el, e în stare şi de asta cîinele, apoi înghiți în sec, furia rece îi pusese un nod în gît, căci acum Daniel răcnea :

— Dar pe urmă gata cu distracția şi, dacă nu se poate altfel, trimit polițistul să te scoată din bîrlog şi să te tîrască pînă în biroul meu !

Cravaşa lui Max şuieră spintecînd aerul, îl încerca o poftă smintită să-i cresteze lui Daniel brazde cu ea pe obraz, se stăpinea tot mai greu.

.— Amenințările pe şleau, rosti el, îmi sînt mai pe plac decît toată vorbăria despre prietenie şi despre intrarea de bună voie în cooperativă. Iar acum ai să asculți şi tu cîteva adevăruri de la mine. Sîntem de-o vîrstă, am avut şanse egale. Eu am mers pe drumul meu, tu pe al tău, după părerea mea, mai uşor, sub aripa lui Gomolla, partidul, şcoala de partid, aşa poți face carieră, dar uite ce-a. ieşit din tine ! Şeful unei turme de nevolnici, de pierde-vară, de bețivani — sau nu-i adevărat că deunăzi iar a trebuit să dai afară un mulgător, că vacile voastre sînt într-o stare de plîns — o liotă de haimanale cooperativa ta şi o bătaie de joc numele pe care i l-ați dat, „Viitorul luminos[1]*.

Eu am tras ca o vită de povară şi n-a fost în zadar, am o

gospodărie, o sută de pogoane, am pus-o pe roate, am mecanizat-o. Poate ți se pare că mă fălesc dar așa e, la treizeci de ani am realizat cît alții într-o viață de om. Și adică totul să fi fost degeaba ?

Mai știi cum ne frămîntam să aflăm ce stă săpat .în piatră la castel deasupra portalului. „Norocul e de partea celor vrednici." Spusa asta mi se pare mai bună decît lozincile voastre noi, pentru că e adevărată. Iar tu vii și-mi ceri să-mi jertfesc norocul de dragul unor nevrednici ? Nu !

După aceste cuvinte se răsuci brusc, dădu să plece. Dar din cîțiva pași Daniel fu lingă el și-i lăsă o mînă pe umăr.

— Așteaptă î

Max rămase eîteva clipe locului, îl simțea pe celălalt în spate, apropierea îl neliniștea, trase cu ochiul la mîna de pe umărul lui ca la ceva înfricoșător care i se lipise de piele. Poate i se păruse că vede brațul legii întins după el să-l apuce. în cele din urmă se eliberă dintr-o smucitură și se întoarse către Daniel. Stăteau față în față, foarte aproape.

— Nevolnici, le spui tu, grăi Daniel, pierde-vară, fiindcă nu-s ca tine. îi știi doar cine sînt, niște biete femei cu droaia de țînci acasă, moșnegi, foști muncitori cu ziua și argați, eu mi-am asumat răspunderea pentru soarta lor, a fiecăruia dintre ei, și pentru gospodăriile lăsate în părăsire de alții, nu de noi. Încet-încet ne punem pe picioare, asta e mica mea mulțumire, iar tu vorbești de un noroc pe care l-ai făurit singur. Pămîntul l-ai. primit de la fostul Ortsbauernfiihrer, ai pus mîna pe. jel însurîndu-te cu fiică-sa.

— Nici tu nu te-ai fi dat în lături, făcu Max cu un zîmbet neobrăzat.

— Mie mi-a fost dragă fata mai mult decît avutul ei, dar ție așa ceva nu-ți intră în cap. Spui că ai realizat cît alții într-o viață, de neînchipuit, la treizeci de ani să te crezi ajuns la țintă fiindcă ai o grămadă de bani, mașină, un cal de călărie — o fericire de burtâ- verde, plătită din concesiile pe care societatea a trebuit să le facă într-o etapă de tranziție. Eu vreau mai mult, vreau ca tuturor să le meargă bine în Horbeck, nu numai unor speculanți cum ești tu. Pentru asta am nevoie de fiecare din sat, chiar și de tine, omule ! Nimeni nu rîvnește la banii tăi puturoși, pune-i să-ți clocească dobînzi sau fă ce vrei cu ei. Acum cred că sîntem chit.

Stăteau cu privirile împlîntate unul în ochii celuilalt. Oare nu știa Max ce avea pe suflet Daniel, chinuitul, nevasta

bolnavă pe moarte, poate azi-mîine avea s-o ducă la groapă. N-a văzut Max atunci sau n-a vrut să vadă că ochii lui Daniel cerşeau : Omule, calcă-ți pe inimă, spune da, iscăleşte odată, recunoaşte ceea ce în sinea ta ştii de mult şi numai din încăpățînare te prefaci că n-ai înțeles, ai ştiut doar întotdeauna că vrem socialism în țara asta şi că el n-are să se împotmolească la gardul tău! Ograda ta nu-i nici fortăreață, nici cetate !

Poate Max a ştiut toate astea pe cînd stătea cu Daniel față în față. Sau poate s-a gîndit abia) mai tîrziu că prietenul lui era îndreptăţit în ceea ce-i ceruse, sau că pur şi simplu trebuia s-o facă, peste tot băteau toba cu cooperativizarea, n-avea nici el încotro. Aşa o fi fost pesemne, iair mai tîrziu l-a cuprins un simţămînt de vinovăţie văzînd maşina cu care pleca din sat Daniel, cu nevasta bolnavă şi copilul.

Dar în clipa cînd se înfruntau acolo sus, lîngă tei, el nu se putea gîndi decît la sine, la nedreptatea pe care erau gata să i-o facă, la faptul că voiau să-i distrugă opera. Intradevăr, pe vremea aceea se uita la cele o sută de pogoane ca la opera vieții lui.

—Nu ne cunoaştem de ieri, de alaltăieri, spuse Daniel, ştiu că uneori o iei razna şi, chiar dacă-ți dai seama» o ţii aşa mai departe, fiindcă nu-ți place să te întorci din

drum. Vino cu mine la comitetSă ne gîndim ce muncă ți s-ar potrivi mai bine. Eu ered că ai putea să te ocupi de vite. Hai, vino !

li întinse mîna.

Max nu luă în seamă gestul, în acea clipă el nu putea simți decît ură.

— N-ai ajuns la Hilde, nici la pămîntul ei, izbucni el, palma asta n-ai uitat-o nici în ziua de astăzi.

Te-ai aruncat în politică, ai înjghebat cooperativa asta de mai mare plînsul, praful are să se aleagă de ea, pentru că ești incapabil să simți și să gîndești ca un țăran, activis.tule ! Poate că astăzi guști pentru prima dată în viață un fel de mulțumire păduchioasă, te poți răzbuna pe Hilde fiindcă ți-a întors spatele, te poți răzbuna pe mine, pe toți care ți-au luat-o înainte. Ptiu, drace !

Și chiar scuipă în țărînă la picioarele lui Daniel, apoi, pornind cu pași hotărîți spre calul lui, strigă în așa fel încît vocea i se rostogoli departe în vale :

— Slăbește-mă cu adunătura ta de calici. Nu mă las îngenuncheat de tine. Mai bine mă lepăd de toațe și fug în vest.

Se avîntă in șa, prinse frîul în pumn, smuci puternic de dîrlogi, iar armăsarul, silit să se răsucească scurt, se ridică fulgerător pe două picioare și, dacă Daniel n-ar fi făcut în aceeași secundă un salt într-o parte, Max l-ar fi zdrobit sub copitele calului. Orbit de mînie cum era atunci, fusese cît pe ce să galopeze de-a dreptul în nenorocire, dar cum el avea mereu noroc, pînă la urmă totul s-a potrivit într-un chip ciudat, cum nu se poate mai bine pentru el. Nenorocirea l-a lovit pe celălalt, la mijloc a fost de fapt doar o mică ticăloșie, care l-a ajutat pe Max să tragă lozul cel mare.

Chiar trebuie să-i spună lui Gomolla toată povestea ?

6 Stephan clătină fruntea.

— Nu, de cele două cadavre n-am știut nimic, însă, cum să-ți spun..., șovăi înainte să-și ducă vorba la capăt, m-am lăsat tîrît într-o poveste urîtă...

— Ah ! Gomolla se întoarse spre el. Stephan iiu-i putu susține mult timp privirea, în cele din urmă zise ridicind din umeri : Dacă nu mi s-ar fi propus postul de președinte, probabil aș fi fugit în vest. De altfel, arătă el în jos către sat, e vremea să mergem, ne așteaptă Hilde cu mașina.

Bătrînul se ridică din iarbă cu greutate, dar nu suferi ca Stephan să-l sprijine. Cînd fu în sfîrșit pe picioare, își îndreptă

spinarea şi îşi propti şalele cu pumnii. Apoi Stephan îi întinse bastonul.

Gomolla bombăni prost dispus :

— Păcătos drumul ăsta ocolit, îţi scoate sufletul, un sfert de ceas de la tei pînă în sat, pe urmă încă zece kilometri de şosea înainte să ajungi la Altenstein, Druskat avea dreptate cînd stăruia să se construiască un traseu de legătură. Dar totodată ştia foarte bine pe unde urma să treacă. E doar cît se poate de clar, dacă n-ar fi apărut azi procuratura, mormîntul ar fi fost deschis cu excavatorul în cîteva zile cel mult. Druskat s-o fi aşteptat la asta, ce crezi ?

Stephan ridică din umeri.

— Nu ştiu. Gîndi: îl cred în stare, iar ceea ce iese acum la lumină s-ar putea să privească pe mulţi dintre noi, iar unii pesemne nici prin vis nu visează.

Am fost prieteni buni, Daniel şi cu mine, şi ne-am înfruntat ca vrăjmaşi, de multe ori am încercat să mă desfac de el fără să reuşesc vreodată, sîntem înlănţuiţi într-un fel straniu sau, ar trebui să spun, mai presus de voinţa noastră, el şi cu mine, şi Gomolla şi noi amin- doi cu oamenii din cele două sate. Zadarnic încercăm uneori s-o tăgăduim, sîntem părtaşi unii la viaţa altora-

Iar mulţi sînt părtaşi la povestea lui Druskat.

La început ne-am închipuit că va fi de ajuns să ne dăm puţin osteneala ca să ne lămurim cînd a fost asta sau cum a fost, in ce an, în ce zi şi cu ce prilej oare am băgat de seamă că e ceva în neregulă cu Daniel Druskat» că se purtase ciudat sau făcuse vtn lucru care nouă ni se păruse de neînţeles.

Dar acum ştiu, sau cel puţin eu ştiu că la cutare şi cutare dată, într-o zi dintr-un anume an, am făcut eu însumi un lucru pe care astăzi trebuie să-l regret. Cu- rioş, la început, am sperat că mă pot mulţumi să recapitulez povestea lui Druskat, căutîndu-i ascunzişurile întunecoase, şi iată, în "vreme ce cîntăream faptele lu: Daniel, m-am văzut silit să caut în mine însumi şi n-aş putea spune că sînt mîndru de tot ce găsesc Şi încă nu i-am destăinuit bătrînului ce era mai rău.

Gomolla rosti :

— Mă cuprinde mirarea de ce mi-ai mărturisit. Pe vremuri ai fost un derbedeu, chiar ţi-a trecut prin cap să fugi în vest.

Nu, încă nu pot, gîndi Stephan, am să-i spun cînd ajungem jos în sat, cînd e şi Hilde cu noi, atunci ii spun. Ieşi din încurcătură aruncînd o obrăznicie, clipi dulce şi zise :

— Oamenii cresc, Gustav.

— Da, da. Gomolla dăduse între timp peste un alt motiv de

uimire, căci drumeagul ce cobora colina o lua printre cîmpuri, ei păşeau acum printr-un Lan de grîu căruia nu-i vedeau capătul, o sută de pogoane sau poate mai mult, grîul crescuse des ca peria, înalt şi bogat în ciuda văpăii necruţătoare a soarelui ce curgea din cer de săptămîni întregi, făcînd iarba fîneţelor să pălească şi să se usuce.

Gomolla rămase locului, culese un spic de pe pai, îl frecă între palme, suflă asupra lui făcînd să zboare cămaşa boabelor şi adună în podul palmei grăunţele rotunde.

— Avem recoltă bună.

— E şi firesc ! Stephan îi explică în ce fel pregătiseră ogorul pentru semănat, culturi intercalate, îngrăşăminte şi aşa mai departe. Apoi adăugă : Cît vezi cu ochii sînt pămînturile cooperativei noastre. Iar recolta are să fie peste tot ca aici. în ultima vreme ne botează unii cu subînţelesuri răuvoitoare: „Horbeck, insula bunăstării". Dar nimeni nu pune întrebarea cum de e aşa. întrea- bă-mă şi-ţi spun. Noi muncim ca într-o uriaşă gospodărie ţărănească, iar ţăranul cooperator la noi a rămas ţăran, şi-a păstrat individualitatea, poate 'chiar abia şi-a cîştigat-o ! Singura constrîngere de care facem uz e upa, prielnică oamenilor noştri : fiecare trebuie să lucreze ce ştie el mai bine şi ce-i face mai multă plăcere.
Succesul, poftim, îl ai acum în palmă. Poţi să-l apuci. Totuşi mă acuzi că sînt îndărătnic ca o căpetenie de germani şi găseşti că politica mea aici în sat e obtuză.

Gomolla n-avea chef să continue discuţia asupra acestui punct, strîngea încă în mînă boabele de grîu, ar fi vrut să le arunce, constată că nu e în. stare şi căzu pe gînduri. De ce ? S-or fi ţinînd de el ca scaiul deprinderi vechi din copilărie, căci maică-sa fusese evlavioasă : „Pîi- nea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi". Nu. Cred că am flămînzit prea mult în viaţa mea, îşi zise, de aceea mă înfurii cînd un copil aruncă nepăsător o felie de pîine pe stradă sau într-un coş de gunoi, adesea poţi să vezi aşa ceva.

Scutură boabele din căuşul palmei în gură, le strivi între dinţi, n-aveau gust bun, învîrti bastonul şi mormăi meşterind :

— Să ne grăbim !

Stephan îl opri.

— Aş vrea să înţelegi, Gustav. Nu din mărginire sînt împotriva unei agriculturi organizate ca în fabrică, mă întemeiez pe experienţa mea cînd refuz cooperarea pentru care Daniel s-a bătut atîta.

— Acum nu mai poate să se bată. Gomolla se îneca, tuşi, în sfîrşit se hotărî să scuipe terciul de boabe.

— Oribil, ce gust au.

— Cînd eram băiețandri, spuse Stephan, Daniel și cu mine am intrat odată în cripta conților von Horbeck. între timp au zidit-o, dar atunci puteai să ridici chepengul și să cobori treptele pînă la sicrie.

Naiba s-o ia, gîndi Stephan, povestea asta care mă urmărește, am coborît, abia puteai respira în duhoarea putredă, am aprins lanterna și am ridicat-o, polonezul stătea palid ca un mort în pata de lumină între sicrie. Pe urmă am găsit cripta goală, polonezul dispăruse fără urmă, zace pesemne îngropat sub stînci, trebuie să-i spun bătrînului. Dar cine să fie celălalt ?

— Poveștile cu stafii mă interesează, se învioră Gomolla. Ce era în criptă ?

— O boltă dreaptă și lungă, istorisi Stephan. Nișe pe părți, sicriu lîngă sicriu, morții familiei von Horbeck. Dar la capătul criptei am dat de un sarcofag de marmură. I-am descifrat inscripția: Ducele Joachim de Mecklenburg și așa mai departe. „Ia te uită, i-am spus lui Daniel, ce caută un duce printre conți ?" Mă rodea curiozitatea. L-am întrebat pe învățător, pe urmă și pe pastor și așa am aflat că de mult, cu vreo două sute de ani înainte, tot ce puteai vedea din locul unde te afli acum fusese un domeniu ducal care mai tîrziu a decăzut, a dat faliment, habar n-am, în orice caz a fost vîndut cu bucata, fărîmițat în moșii măruntele, iar acelora, din cîte-mi amintesc, le-au făcut de petrecanie vremurile mai noi.

N-am uitat cum stăteam lîngă racla de marmură, m-am întors și altădată acolo, ca să citesc la lumina lanternei : „Aici mi-am găsit odihna veșnică eu, Joachim, duce[1]*. Iar eu, un băiat de la grajduri, stăteam în fața lui ș: gîndeam : N-ai avut urmași pe măsură, duce de Mecklenburg ! Spune-mi că m-am smintit, Gustav, dar pentru mine asta a fost în ultimii zece ani aproape o idee fixă, îmi ziceam, dacă aș reuși eu cu oamenii mei, cei mai mulți foști muncitori agricoli, dacă am reuși să reclădim domeniul ducal în toată întinderea lui dinainte de vreme și să facem din el o mare unitate socialistă, în stare să concureze cu orice super-fermă, ar fi o realizare destul de însemnată ca să reprezinte țelul unei vieți.

Aproape că am izbutit, Karbovv e al nostru și Herwigshof...

— Doar Altenstein mai lipsește din ducatul tău, constată Gomolla.

— O să-ți treacă pofta de rîs, răspunse Stephan, dacă te uiți puțin peste bilanțurile noastre. Cît vezi cu ochii, muncă

organizată, mecanizată, programată pînă la ultima rotiță. Asemenea lanuri ca aici avem peste tot. Şi să ne lăsăm dați peste cap de cîțiva ca Druskat, mai catolici decît papa, care stau cu cartea în mînă la coada vacii ? Producție de tip industrial în agricultură, arti- culă cuvintele silabă cu silabă, se strîmbă : — Sună urît, dar ştiu ce înseamnă — adică nici un țăran în sat, nici o găină în coteț, nici o rață pe iaz, nici un porumbel pe streaşină. Horbeck, Karbow şi Altenstein transformate în sate-dormitor, cînd se crapă de ziuă oamenii să iasă în cete ca albinele din stup şi să pornească cu maşinile pe tarlalele a douăzeci de sate, aşa fac în America — ti se încrețeşte pielea, cînd îți închipui.

Dar munca noastră aici, vreme de zece ani, Gustav, ne-a făcut plăcere, am dat şi randament, cine-mi poate lua în nume de rău că vreau să apăr toate astea cu orice preț ?

— Nimeni nu-ți poate lua în nume de rău că ai un punct de vedere pe care-1 susții, îi zise Gomolla, fie şi cu patimă, dar dacă ai zis cu orice preț, băiatul meu, asta presupune şi metode murdare, porcării. Aş putea să-ți dau exemple din experiența mea.

7 Gomolla gîndi, ia te uită, fanfaronul are un gînd mare, o idee a lui, cum ar veni, una ambițioasă, . chiar dacă-i smintită, şi ceva a înfăptuit el, a durat de-a-devăratelea un mic arhiducat socialist. Acum e convins că şi-a văzut visul cu ochii şi că, ajuns la țintă, se poate culca pe-o ureche. Dar noi venim şi-i spunem : Asta a- fost, tovarăşi, acum ia să ne gîndim la ceva nou. Dacă va fi un cîştig față de ce avem, asta eu n-aş putea s-o spun, nu sînt specialist, eu sînt pensionar, dar atîta ştiu, că întotdeauna e îmbucurător cînd putem constata : Mergem înainte, tovarăşi! Numai cîteodată cred că pornim înainte fără să ne uităm, mai întîi dacă tot ce se afla în mers a avut răgazul să meargă cum trebuie — la naiba ! Cît timp am putut, am pus şi eu umărul cu nădejde şi ceva tot am urnit din loc. De pildă acest Stephan, nu-1 pot suferi, dar trebuie să recunosc, e un flăcău energic şi într-un fel îmi seamănă. Are ceva în cap, se agită şi chiar dacă face greşeli, oamenii activi îmi plac mai mult decît cei cărora e nevoie să le tragi întîi un şut zdravăn ca să-i pui în mişcare.

Nu, foarte drag nu-mi e, dar trebuie să admit că a realizat

cîte ceva, de multă vreme fruntaş pe regiune, cum deschideai ziarul cum dădeai de el, ceea ce eu nu puteam vedea cu ochi buni, fiindcă în nouă sute şaizeci acest Stephan încă mai era un derbedeu reacţionar[1] şi, dacă ar fi fost după mine atunci, aş fi pus să-l aducă pe
flăcău în cătuşe în faţa comitetului revoluţionar sătesc, pentru că parşivul, comediantul ăsta blestemat, ne făcuse bucata. Franz Markstätter, primul secretar al regiunii, se străduia din răsputeri să-şi compună o figură serioasă cînd am raportat grozăvia. Mie întâmplarea nu mi se părea hazlie nicicum.

Eram în camera de şedinţe a comitetului regional, toţi secretarii raionali de faţă, i-am privit în ochi pe rînd, cu toată gravitatea, de ce începuseră să rînjească cînd eu prezentam incidentul ? Desigur, îi deranja că anunţasem cel dintîi încheierea cooperativizării în raionul meu, căci vreo cîţiva prinseră să-şi sufle nasul de nu mai terminau, de fapt se ascundeau după batiste, iar alţii pufniră fără jenă, parcă aş fi povestit nu ştiu ce glumă colosală, astfel încît eu am strigat, cuprins de o îndreptăţită indignare : „Ce găsiţi de rîs, tovarăşi ?“

îi dăduse lui Druskat un ultimatum: Pînă sîmbătă la prînz, orele douăsprezece fix, în satul Horbeck se va încheia cooperativizarea !

Puţin după unsprezece, maşina trăgea la scara castelului. Gomolla coborî şi se uită de jur împrejur, zi de primăvară minunat de frumoasă, soare strălucitor, pri- mule în floare, galbene, albastre şi roşii, în rondul din faţa treptelor, odinioară îngrijit, se zice, de însăşi doamna contesă cu mîna ei. în patruzeci şi cinci, Gomolla dăduse dispoziţie ca stratul de flori să se păstreze, căci arăta gingaş înconjurat de gazonul verde, numai statuia dolofană de gresie din mijlocul lui, un amoraş ori ce-o fi fost, pusese s-o dea jos de pe soclu, iar în loc aşezară o piatră simplă cu inscripţia : „Pămîntul iunche- rilor în mîna ţăranilor".

Aşadar, primulele în floare, cerul albastru ca sineala, un soare festiv deasupra gazonului, iar în sat veselie mare, puteai să-ţi astupi urechile şi tot auzeai difuzorul chiuind asurzitor în piaţă : „Haideţi să ne veselim, un pahar să mai ciocnim". Sunetul se frîngea de faţada de piatră a castelului, ai fi zis că se luaseră la întrecere două orchestre care, în zelul lor de a-şi face datoria în onoarea zilei, ieşiseră puţin din tact.

Gomolla îşi plimbă privirea peste piaţa din faţa castelului, amintindu-şi cu satisfacţie că se împotrivise cîndva cu tărie proiectului de demolare a bastionului feudal — unde şi-ar fi

găsit adăpost strămutații, erau doar destui ? — nu, castelul din Horbeck avea să ră- mînă în picioare, ca şi splendidul rond cu primule. Fusese totuşi de părere că acel castel în stil tudorian nu trebuia să-şi trădeze, văzut din stradă cel puțin, identitatea de reşedință feudală ori să lase privitorului, prin fațada sa, o atare impresie, astfel încît încurajase pe doi țărani atunci împroprietăriți să-şi ridice căsuțele lor de chirpici chiar acolo, în piața castelului, aşezîndu-le oarecum sub nasul arogantei construcții crenelate. Mai trebuie spus că ele erau proaspăt văruite în ziua aceea, frumos împrejmuite cu şipci, iar în grădinițele lor primu- lele înfloreau cu aceeaşi rîvnă şi nu se lăsau cu nimic mai prejos decît rubedeniile nobile din stratul fostei stă- pîne.

Tot ce putu zări, auzi şi cugeta Gomolla în această sîmbătă către orele unsprezece ii fu prilej de mulțumire, pînă cînd, în sfîrşit, urcînd cele eîteva trepte, se pomeni față în față cu Daniel care îl aştepta în fața portalului — cu ce figură. Buna dispoziție a lui Gomolla se spulberă într-o clipă. Druskat nu mai avea nevoie să-i raporteze, Gomolla ştiu pe dată', numai cît dădu cu ochii de chipul lui mohorit : Horbeck, cătunul ticălos, încă nu era complet cooperativizat şi asta cu o oră înainte de expirarea termenului fixat de el.

Druskat îl conduse pe Gomolla într-una din fostele încăperi, încă somptuoase, împodobită cu stucaturi bogate, înfătişînd ghirlande de fructe ale căror culori păliseră puțin, ceea ce punea însă în evidență şi mai intens roşul pînzei de drapel de pe masă. Pe bănci de lemn negeluit şedeau cîțiva țărani care-şi clătinară posaci creştetele la intrarea lui Gomolla. Iar polițistul chemat de la postul din Altenstein sări în picioare şi salută milită- reşte, în poziție de drepți.

înainte de toate raportul, prezentat de Druskat cu fruntea înefețită din pricina efortului de a gîndi fiecare frază. Care e situația ? Situația e gravă, tovarăşi !

Gomolla trase aer în piept şi voi să trîntească o înjurătură, însă Daniel nu se lăsă întrerupt. Se uită fix la Gomolla şi continuă să vorbească, ridicîad glasul:

— In total deci, mai refuză să semneze patru inşi, dar oricine din sat ştie dincotro bate vîntul, o ştia şi Stfephan, aseară i-am arătat clar încă o dată ce consecințe va avea de suportat dacă se încăpățânează.

Druskat împinse în lături canaturile ferestrei, se auzi pînă înăuntru în încăpere ce vesteau satului, cu glas de tunet,

difuzoarele maşinii din piaţă : „A sosit ceasul marii hotărîri. Comitetul revoluţionar sătesc s-a pronunţat cu fermitate pentru încheierea transformării socialiste a agriculturii în Horbeck pînă astăzi la orele douăsprezece. Adresăm un ultim cuvînt celor ce continuă să şovăie : Deschideţi porţile !“

Daniel închise la loc fereastra.

Apoi zise :

— Am purtat nenumărate discuţii de la om la om, am transmis ceasuri în şir muzică şi lozinci, am avut o răbdare fără margini, acum s-a terminat. Ultimatumul expiră la douăsprezece fix, deci aşteptăm pînă se face douăsprezece, dar nici un minut în plus, pe urmă intrăm în curtea lui Stephan, tovarăşul de la poliţie şi cu mine, dacă trebuie, vom face uz de puterea de stat, nu ne rămîne altă cale.

îl privi pe poliţistul din. Altenstein, bărbat liniştit de felul lui, născut prin acele părţi, cîndva mulgător la grajduri, se tutuia cu toată lumea, însă acum, după o scurtă ezitare, omul trase din buzunar o pereche de cătuşe, le ridică în aer legănîndu-le puţin într-o parte şi-n alta, iar ele scoaseră un clinchet asemenea podoabelor zornăitoare de pe braţul unei femei.

— în caz de nevoie, explică poliţistul, dacă sare la bătaie, adică opune rezistenţă puterii de stat, e pasibil de pedeapsă.

— în caz de nevoie, repetă Daniel. Eşti de acord, tovarăşe Gomolla ?

Gomolla împinse buza de sus înainte, ca şi cum ar fi chibzuit adînc, părea a cîntări dacă poate aproba sau nu asemenea măsuri extreme, în cele din urmă dădu încet din cap.

— De acord, Daniel, în caz de nevoie.

La consfătuire lua parte şi Priskoleit, primarul, un ţăran blajin, în.vîrstă ae vreo patruzeci de ani pe atunci.

O explozie de grenadă îi smulsese piciorul drept în ultimele luni de război. Rănile şi le-a vindecat în spitalul de campanie din Kolberg, oraş care azi nu mai există, iar la începutul anului patruzeci şi cinci izbutise, în împrejurări extrem de riscante, să se urce pe un cuter pescăresc şi să părăsească oraşul înţesat de fugari, înainte ca războiul să-l şteargă de pe faţa pămîntului.

Îşi găsise pentru o vreme adăpost intr-o cămăruţă lîngă pod, în cocioaba unui muncitor agricol din Horbeck. Nu mult după aceea, încă înainte să se sfîrşească războiul, s-a însurat cu fiica gazdei, fata era cameristă la castel, mai tîrziu părinţii ei primiră pămînt prin reforma agrară, aşa se face că Priskoleit avea legături de rudenie cu mulţi dintre noii împroprietăriţi, se socotea reprezentantul lor şi dezaproba faptul că localnicii de

felul lui Stephan se opuneau cu trufie prefacerilor socialiste. Unii dintre acei gospodari, lucrul era ştiut, rpfuzau să facă acum cauză comună cu foştii muncitori agricoli. Dar Priskoleit dezaproba în egală măsură demonstraţia cu lănţugul zornăitor şi nu se simţea tocmai în largul său, deşi auzise declarîndu-se răspicat de trei ori : în caz de nevoie. Nu-şi dădu însă pe faţă simţămintele, probabil din respect pentru personalitatea lui Gomolla. Cu ani în urmă preluase de la el funcţia de primar şi fără îndoială că nu fusese urmaşul cel mai nimerit pentru un bărbat de talia lui Gomolla. Secretarul raional avu încă o dată conştiinţa supărătoare a acestui fapt pe cînd îşi măsura din priviri succesorul, care tăcea într-una, încît lui nu-i rămase altceva de făcut decît să-l chestioneze de-a dreptul care-i era părerea în legătura cu acea eventualitate extremă.

Priskoleit îşi legănă capul la dreapta şi la stînga, îl legănă şi iar îl legănă, pînă cînd Gomolla izbucni :

— Dar vorbeşte odată !

— Mie. nu-mi place, rosti'el într-un sfîrşit cu sfială.

Pe dată, ţăranii din comitet înălţară atent frunţile.

- — Crezi poate că nouă ne e pe plac tot ce duşmanul ne constrînge uneori să facem, exclamă revoltat Gomolla,

din fericire îi veni în minte ce i se raportase despre Stephan. Omul e periculos. Nu mi-ați spus voi că v-a amenințat ? întrebă el, primind neîntîrziat răspunsul afirmativ al celor de față. N-a deschis el fereastra şi n-a zbierat în piață că scufundă în lac maşina cu difuzoarele ei blestemate cu tot şi cu cine-o fi înăuntru ? A făcut asta sau nu ? îi vom plăti cu aceeaşi monedă.

Apoi făcu un semn către Druskat, într-o asemenea situație încordată te pomeneşti că se mai iscă vreun soi de dezbatere parlamentară, asta mai lipsea.

Druskat înțelese.

— îi dăm drumul, ordonă el, haideți să mergem, pînă la douăsprezece nu mai e mult.

Țăranii din comitet, Druskat şi polițistul părăsiră castelul coborînd treptele în grabă, primarul se ținea după ei şchiopătînd. Făcînd abstracție de infirmitatea lui Priskoleit, gîndi Gomolla, poziția lui în grup e aproape tipică pentru aparatul de stat: Mereu la distanță de cîțiva paşi, în ariergardă. Şi cîtă codeală ! Urăsc oscilația asta între da şi nu. Priskoleit n-ar vrea să calce .pe nimeni pe bătătură, omul e înrudit şi încuscrit cu jumătate din sat. Ce să-i faci, partidul nu-i un ordin călugăresc, care să interzică membrilor lui de răspundere căsătoria, ferindu-i astfel de pericolul încuscririi.

Gomolla îşi aducea aminte cum într-o zi proptise arătătorul în pieptul lui Priskoleit cu cuvintele : „Ai să fii secretarul meu !“ încă de pe atunci omul nu spusese nici da nici nu, ci arătase doar neputincios către proteza lui, probabil de teamă că ea l-ar fi putut împiedica să colinde de la o casă la alta, pentru a vesti noutățile. Ei şi, se va găsi o cale. Gomolla răspunsese tot cu un gest, vîrîndu-şi sub nasul lui Priskoleit mîna dreaptă, de la care-i lipsea degetul mare, pierdut în anii- de lagăr. „Eu n-am un deget, tu un picior, împreună avem trei degete mari şi trei picioare, ne-om descurca noi.“

Astfel se însoțiseră în cele din urmă şi — de ce să n-o spunem — Priskoleit se dovedise un ajutor iscusit, mai ales cînd fu' vorba de împărțirea pămîntului moşiei. Aflaseră curînd că se completau de minune, căci Gomolla se pricepea la oameni, în vreme ce Priskoleit se pricepea la hîrtii.

Bărbații porniră, aşadar, prin parc puțin înainte de douăsprezece, iar peste cîteva minute se aflau în piața satului.

Poate că e mult spus piață, dar în fața bisericii, ulița se lărgea oricum, ba lua chiar o formă rotundă, după care se îngusta iarăşi, strecurîndu-se între eleşteu şi zidul cimitirului, pentru ca apoi s-o pornească întins către lac. De-a lungul ei, spre apă, se înşiraseră casele noi ale țăranilor împroprietăriți.

Peste drum de biserică, o alcătuire simplă, cu bîrne de lemn încastrate în zidărie la vedere, se ridicau făloase patru clădiri, locuințe ale unor familii mai vechi, durate la răscrucea dintre veacuri, toate în același stil, patru cuburi de cărămidă cu etaj. De cîtăva vreme ele se pomeniseră flancate de construcții noi, văruite în culori vesele, de-o parte remiza pompelor de incendiu, de alta, un chioșc cu vînzare, astfel încît pe drept cuvânt se putea spune că nu numai biserica și proprietățile țăranilor individuali acaparau piața, dar și cooperația de consum își afirma aici existența alături de pompierii voluntari.

Cum se obișnuiește aproape în orice comună, de zidul bisericii atîrna vin panou acoperit cu sticlă. Gomolla se opri în fața lui, se aplecă înainte, potrivi ochelarii mai strîns după ureche, parcurse cu fruntea încrețită conținutul panoului, apoi strigă și bătu aerul cu brațele che- mîndu-i pe ceilalți îndărăt, nu dăduseră destulă atenție anunțurilor bisericești'.

Nu mai erau decît puține minute pînă la douăsprezece, iar mașina cu difuzor care-și găsise un loc bun în preajma eleșteului, vesti încă o dată ora marii hotărîri. După asta văzduhul se umplu din nou de sunetul străpungător al valsului.

— Ia ascultă, îl luă la rost Gomolla pe primar, nu ți s-a părut suspect ce cuvînt de ordine a lansat domnul pastor cu prilejul primăverii socialiste ?

Priskoleit păși pînă aproape de panou, spre a face cunoscut celor strinși în jurul său cuvîntul domnului. „Ne credem adesea mai mari decît sîntem. Dumnezeu nu se lasă orbit."

Aici aruncă spre Gomolla o privire nesigură și bîlbîi :

— O... o provocare, vrei să spui ?

— Ce altceva ? strigă cel întrebat, adăugind îndată în zeflemea : Dumnezeu nu se lasă orbit, prea bine, clasa muncitoare nici atît. Și cu siguranță că pornind de aici ar fi alunecat în divagații de natură teoretică, dacă Druskat nu-1 înșfăca zdravăn de cot, smulgîndu-1 din fața panoului.

— Gustav, omule, acuși e douăsprezce.

Apoi se întoarse și făcu semn către mașina cu difuzor. Țiuitul muzicii amuți ca retezat.

Se lăsase, cît ai bate din palme, o liniște de mor- mînt. Piața se întindea în fața lor poleită de soarele acelei amiezi de primăvară, însă lui Gomolla îi păru că pătrunde într-un loc neliniștitor, bîntuit de stafii. Ceilalți trebuie să fi simțit tot așa căci satul încremenise, nici o fereastră nu scăpăra prietenos în

soare, geamurile astupate cu obloane, porțile zăvorite pretutindeni, nici o găină scăpată de sub pază nu scurma în vreo grădiniță, nici o rață nu lopăta in eleşteu, nici un hămăit de dulău, nici o adiere de vînt, nici un foşnet.

S? înstăpînise asemenea tăcere încît vocile şoptite ale bărbaților păreau a se rostogoli cu ecou în piață, iar pietrişul scîrțîia sub tălpile lor la fiecare pas.

Pînă la douăsprezece mai erau eîteva clipe. Cei cinci țărani din comitet, Gomolla, Priskoleit şi Druskat aşteptau cu mîinile în buzunare drept în mijlocul pieței, avînd simțămîntul că s-au trezit într-un oraş străin, părăsit de locuitorii lui, că, în afară de ei, nu mai există ființe vii pe planetă. Se uitară în jur, se uitară unul la altul, ridicară din umeri. Oare o şterseseră neisprăviții încă înainte de crăpatul zorilor ? Păsărică îşi luase zborul şi lăsase cuibul gol ?

Druskat făcu mîinile pîlnie la gură şi strigă :

— Hei, Stephan, deschide ! Era ca şi cum ar fi strigat el, mic cît un fir de nisip în imensitatea de piatră a munților, chemîndu-şi un tovarăş rătăcit.

Nici un răspuns, vocea lui se lovi de pereții caselor şi veni înapoi.

Atunci polițistul păşi lîngă Druskat, termenul expirase, însă Daniel schiță un gest ce poruncea bărbatului în uniformă : Stai ! Porni către casa lui Stephan de unul singur, încet, pas cu pas, n-avea de străbătut poate nici treizeci de metri, dar se părea că mersul Ivii de-a curmezişul pieței goale avea să dureze o veşnicie.

Ajunsese aproape în fața porții cînd tresări ca şi cum ar fi primit un pumn în piept, căci pe neaşteptate clopotele bisericii din Horbeck prinseră glas. înghețară şi ceilalți, se răsuciră în loc şi ridicară spre clopotniță ochii cît cepele. Dar nimic nefiresc nu se întîmplase, erau orele douăsprezece de amiază, paracliserul întîm- pina cu dangăt de clopot ziua domnului, ca în orice sîm- bătă la acest ceas.

însă iată — clopotele vor fi fost semnalul — porțile lui Stephan se urniră scrîşnind din balamale, bărbații se întoarseră ca la comandă spre şirul de case — ce se petrecea acolo ? — nu era cu putință ! — Gomolla crezu că are un coşmar ziua-n amiaza mare.

Porțile date în lături descoperiră privirii o ceată împietrită ca sub vrajă, jobene pline de demnitate încununau fețele cărnoase ale bărbaților, femeile îşi ascunse- seră obrajii în năframe negre, văluri cernite fluturau în vînt. Să tot fi fost

treizeci de oameni în straie de doliu, care stăteau în curtea lui Stephan cufundaţi în tăcere, neclintiţi, aşteptînd parcă să fie traşi în poză, ca şi cum fotograful ar fi ridicat o mînă în aer strigînd : „Atenţie, vă rog ! Fiţi buni şi nu mişcaţi", iar cu mîna cealaltă s-ar fi pregătit să apese pe buton în clipa următoare. Din păcate nimeni n-ar fi putut dovedi faptul — neîndoios, după părerea lui Gomolla — că se aflau în faţa unei cîrdăşii contrarevoluţionare. Şi deodată, să nu-ţi vină să crezi, după ce în sfîrşit clopotele bisericii amuţiră, începu jelania tremurată a unui acordeon, intonînd coralul „Cetate tare e dumnezeul nostru“, iar în piaţă ieşiră călcînd după acordeonist cu paşi măsuraţi solemn, Stephan şi Hilde, iar în spatele lor, doi cîte doi, ceilalţi, urmaţi de familiile lor, cu toţii din cap pînă-n picioare în negru şi purtînd coroane ale căror panglici albe măturau colbul uliţei.

Daniel făcu un salt înainte, îl îmbrînci pe muzicant cît colo, coralul sucombă într-un miorlăit sfîşietpr, iar convoiul funebru se poticni, căci Druskat le tăiase credincioşilor calea, cu braţele desfăcute larg. Părea că e un gest preoţesc, de implorare către duhul sfînt, chemat spre a pune capăt făcăturii diavolului.

Răcni apoi, iar glasul i se frînse în beregată de furie :

— Ce-i prostia asta, Max, trebuie să-mi semnezi !

Dar Stephan, blînd ca un miel, avu la explozia lui Druskat doar o mică tresărire a obrazului, după care şterse netulburat cu vîrfurile degetelor stropii cu care-1 împroşcase pe faţă mînia lui Daniel. Sub joben îşi întocmise chipul de oaie şi rosti, cu o privire dulce şi vocea reculeasă :

— Avem de cinstit un mort, ne ducem la Karbow, la înmormîntare.

Daniel se uită lung la Hilde. Ea îi susţinu privirea cu efort, cine ştie ce văzuse în ochii lui Daniel, revoltă, dezamăgire sau dispreţ. Faţa ei ardea ca para cînd Daniel vorbi :

— Hilde, ai fost în stare să-mi faci una ca asta.

Femeia coborî pleoapele învinsă parcă de ruşine, se clătină gata-gata să cadă, Stephan îi întinse braţul, ea se încleştă îndată de el, simţea nevoia pesemne să se prindă de ceva, degetele i se înfipseră în mîneca neagră a hainei de ccremonie a lui Stephan.

Toate se întîmplaseră fulgerător, iar Gomolla nu-şi iertă multă vreme că n-avusese nici o inspiraţie în acea clipă. De pildă maşina cu difuzor ar fi putut baricada strada în locul în care ea se îngusta ca să încapă între eleşteu şi cimitir. Dar cum nu-i venise nimic în minte, acordeonistul smulse iar din instrumentul său o melodie plîngăreaţă, cortegiul se puse în mişcare şi, mai înainte ca revoluţionarii buimăciţi să-şi fi putut veni în fire, îndoliaţii le defilară pe sub nas într-o ordine fără cusur, doi cîte doi, cu frunţile plecate, şi-şi luară tălpăşiţa din sat.

Nimeni n-ar fi putut istorisi mai tîrziu de-a fir a păr cum se desfăşurase acea păţanie uimitoare. Bărbaţii îşi îndreptaseră atenţia asupra ciudatului cortegiu şi astfel nu luaseră seama că între timp piaţa se umpluse de gură-cască, bărbaţi şi femei, bătrîni şi copilandri, stăteau înşiraţi unul lîngă altul, proptiţi în balustrada chioşcului, puştanii se cocoţaseră pe zidul din jurul bisericii sau îşi legănau picioarele de sus, din copaci. Cîteva minute înainte satul fusese atît de lipsit de viaţă şi înfricoşător de tăcut încît bărbaţii credeau că-şi pot auzi răsuflarea, acum piaţa năpădită de curioşi clocotea de rîsete ce păreau că n-au de gînd

să se sfîrşească.

Orb de mînie, Gomolla îşi smulse şapca din cap şi o azvîrli în ţărînă.

Druskat avu o idee fericită, dădu din mîini spre maşina cu difuzor, şoferul pricepu dar în grabă uită să schimbe discul, aşa încît hohotele populaţiei din Horbeck fură acompaniate de frumosul cîntec de petrecere : „Haideţi să ne veselim, un pahar să mai ciocnim[14].

Acestea toate s-au petrecut după expirarea ultimatumului, la orele douăsprezece, într-o sîmbătă din primăvara neuitatului an şaizeci, o comedie născocită de Stephan şi pusă în scenă tot de el.

De pe urma ei Max şi ceilalţi ca el s-au ales, ce-i drept, doar cu un scurt răgaz înainte de capitulare, dar hohotele de rîs au fost de partea lor şi, ori cît de neruşinat fusese urzită uneltirea, Gomolla înclina acum, de la distanţa atîtor ani, să admită că ea produsese totuşi o oarecare linîştire a spiritelor înfierbîntate din sat. Altfel cum ar fi fost cu putinţă ca Franz Markstätter, primul secretar al regiunii, să facă atîtea sforţări ca să-şi înghită rîsul ?

Desigur, la vremea aceea lui Gomolla şi însoţitorilor lui nu le ardea să se distreze. Dar ce-aveau de făcut ? Să dea alarma la posturile de poliţie din satele învecinate, să cheme în ajutor poliţia judiciară ? S-o rupă la fugă după alaiul îndoliat, ameninţînd cu pumnii ? Nu, ei strinseră din dinţi şi făcură haz de necaz. Gomolla îşi culese şapca din praf, o scutură, o îndesă cu bravură la loc pe cap, cam pe-o ureche, îi cără lui Daniel cîţiva ghionţi în piept, apoi se amestecară în veselia generală : Ha-ha-ha !

întocmai aşa, hohotiră şi ei, chiar dacă puţin silit : Ha-ha-ha ! şi se retraseră din piaţă în chip demn. Go- molia salută surîzînd în toate direcţiile, răbdă chiar cu mărinimie să fie luat peste picior şi se mulţumi să strige înainte de a pleca :

— Vedem noi cine rîde la urmă !

Enervarea îi uscase gîtlejul. Hotărî :

— Mergem la Anna Preibisch să bem ceva.

Daniel făcu iar semn către maşina cu difuzor.

— Nu, refuză Gomolla, mai sînt în stare să fac pe jos cîţiva paşi.

O- apucară voiniceşte spre lac, aveau de mers un sfert de ceas pînă la birtul Annei Preibisch, dar drumul se prelungi, căci Gomolla nu trecuse de mult prin Horbeck, făcea tot mereu popas la gardul căsuţelor noi ca să schimbe o vorbă, lăuda

priceperea gospodinelor într-ale grădinăritului, avea ce-avea azi cu primitele
— „Ei, ce minunăție* — se bucura de rîvna cu care se luaseră la întrecere grădinile, una mai mîndră ca. alta, primi un buchețel de violete şi-l potrivi în butonieră
— „Mulțumesc frumos“ — „Ei, s-a făcut vînjos ştrengarul" — „Cum, iar aveți noutăți în leagăn ?“ — împunse cu arătătorul pieptul sugarului, plescăi din limbă, îşi încreți fața în fel de fel de strîmbături, chemă glumind : „Măi, măi, măi !“ pînă cînd făptura ştirbă reac- ționă în sfîrşit cu prietenie, apoi, o casă mai încolo, se plînse de ingratitudinea naturii — „Prea uscată primăvara asta !“ — căci ştia că țăranii «aveau obiceiul ~să se văicărească şi să se îngrijoreze, aşadar, se îngrijora şi el împreună cu ei, într-un cuvînt, pe drumul către circiuma Annei Preibisch culese un succes de popularitate după altul. Gospodarii aveau să spună în urma lui : „Straşnic om, tovarăşul Gomolla“. Şi, dacă n-o făcuseră pînă acum, aveau să dezaprobe purtarea lui Stephan.

Daniel umbla pe lîngă el tăcut, cu mîinile la spate. Păcat, gîndi Gomolla, băiatul nu-i defel comunicativ, nu ştie să ia oamenii.

— Prea ții nasul pe sus, îl mustră el. Trebuie să faci ca mine, Daniel, să le cîştigi inimile.

Druskat nu-i răspunse, dar îl privi. Cu mirare numai ? Greu de spus. Ori pîlpîia în ochii lui ceva ca o scînteie de sarcasm ?

Să fi fost In jur de unu GÎnd ajunseră în sfîrşit să urce treptele spre tei'asa acoperită cu sticlă de la birtul Anneî Preibisch, cu toții încercați de o foame năprasnică şi cu gîtlejurile pîrjolite de sete după bătălia pierdută.

Circiuma era încuiată.

Gomolla bătu cu pumnul, bătu şi bătu, într-un tîrziu auziră paşi apropiindu-se, uşa rîcîi pardoseala, clopotul din coridor scoase un sunet de tinichea ruginită, iar în prag răsări domnişoara Ida şi se rezemă cu o mînă de uşor, întrebătoare, ca şi cum nişte necunoscuți ar fi dat buzna, şi ea ar fi voit să-i țină la distanță cu tonul ei distins :

— Da, vă rog ?

Gomolla îşi plesni palmele una de alta.

— Opt bărbați însetați dau ziua bună şi roagă să fie serviți în graba mare.

Abia acum domnişoara Ida păru să-şi dea seama ce personalități zăboveau la uşa ei :

Ah, domnul Gomolla, susură ea. Ce drăguț. Ba schiță

chiar o mică reverență.

— Ne e sete, repetă nerăbdător Gomolla.

— îmi pare nespus de rău, făcu domnişoara Ida îndurerată. Fireşte că v-aş servi cu plăcere, domnii mei, dar... privi împrejur şi şuşoti parcă ar fi divulgat o taină, din pricina evenimentelor, băutura e interzisă azi.

Primarul dăduse Jntr-adevăr dispoziție ca birtul să deschidă abia la şase seara. Acum însă, în fața bodegii stăteau mai mulți reprezentanți ai autorităților, înfometați şi însetați şi pe deplin competenți să anuleze interdicția cu pricina.

— Hai, dă-ne drumul, o zori Daniel, ştii bine că tovarăşul Gomolla e şeful cel mai mare pe raion.

Domnişoara Ida îşi flutură puțin pleoapele.

— Da, şi ? Apoi se justifică : Deunăzi a trecut pe la noi poştaşul, însetat şi el, bietul om, atîtea drumuri lungi, ştiți doar, la urma urmei şi el poartă uniformă, însă eram în afara programului şi Anna a refuzat să facă o excepție. Nouă ni s-a mai retras autorizația, domnule Gomolla.

Stîmită de vorbăria de la intrare, se ivi în coridor Anna Preibisch, îşi netezi basmaua neagră pe creştet şi strigă :

— Dacă vă mulțumiți cu salonaşul meu, poftiți înăuntru.

Fireşte că se mulțumeau cu orice. Intrară în acea încăpere ciudată, Daniel se strădui să-l împingă pe Gomolla în aşa fel spre divan, încît importantul oaspete să nu dea cu ochii de portretul lui Bismarck. Dar el îl cercetă cu o uitătură piezişă, apoi clătină din cap înspre gazdă :

— Tot nu te poți. despărți de el !

Anna răspunse cu un aer visător :

— Amintiri, fără nici o legătură cu politica, amintiri personale.

Cîndva, Gomolla îşi mai aducea aminte, fusese o seară cînd straiul de vădană începuse s-o strîngă pe doamna Anna, el o ajutase la descopciat, însă pe urmă, fir-ar să fie, cînd s-au întîmplat toate astea ? Se uită la bătrînă. Şi ea se uită la bătrîn.

— Nu mai ai mult pînă la pensie, Gustav. Se vede.

— Nici tu n-ai întinerit, îi întoarse el complimentul.

— Tare frumoasă a fost tinerețea, suspină Anna.

— A mea nu, zise el aspru. Dar apoi zîmbiră şi unul şi altul, şi nimeni n-ar fi ghicit de ce, iar faptul că se tutuiau nu mira pe nimeni, Anna îşi făcuse de mult obiceiul să se adreseze astfel oricui îi călca în circiumă, fie el un puştan care-i cerea

limonadă, fie o vedetă de cinema. Căci uneori băteau la uşa ei şi artişti în căutare de ţipari ori de scaune vechi. Cu memoria ei uluitoare, Anna ştia să-i îndrume la cutare sau cutare casă, unde cu ani în urmă se mutase mobilier din castelul conţilor, motiv pentru care cîrciumăreasa din Horbeck era cunoscută pînă şi în cercurile colecţionarilor de la Berlin.

Se priviră zîmbind, Gomolla şi Anna, dar nimeni nu s-ar fi gîndit că bătrînul o cunoscuse pe bătrînă într-o vreme cînd Anna — trecută, ce-i drept, de prima tinereţe, dar totuşi cu mult mai tînără ca astăzi — avea, la cincizeci de ani, carnea încă albă şi pietroasă, numai că atunci el n-a prea fost în apele lui şi n-a putut uita rîsul ei batjocoritor cînd el dădea vina pe Bismarck, al cărui portret îl călcase pe nervi, patru ouă se zice c-ar fi înfulecat dinele reacţionar în fiecare dimineaţă la micul dejun. Insă Gomolla şi-a răscumpărat acea înfrîn- gere mai tîrziu, cînd s-a simţit în putere, ai, ai, bătrînă Anna, mai ştii ?

în sîmbăta aceasta, în primăvara lui o mie nouă sute şaizeci, Anna spuse :

— Specialităţi ji-avem să vă punem pe masă, numai pîine, ouă şi slănină, dar mi se pare că mai mult nici nu vă trebuie, căci v-a căzut altceva destul de greu la stomac.

Atunci, ca şi astăzi, Anna Preibisch era la curent cu toate evenimentele din Horbeck, iar zvonul îi bătuse la uşă mai iute decît Gomolla şi oamenii lui.

Comandară deci ouă cu slănină, iar femeile se făcură nevăzute la bucătărie, după ce aşezară oaspeţilor la în- demînă bere şi rachiu.

Bărbaţii ţinură mai întîi sfat. Hotărîră să-i pîndească pe enoriaşii îndoliaţi la întoarcerea acasă. Chiar dacă-ar fi miezul nopţii, condeiele din biroul comitetului vor sta pregătite pentru semnare.

Druskat dorea să se răfuiască între patru ochi cu Stephan, fără ajutor, ţinea morţiş. Gomolla înţelese că băiatul avea nevoie să i se dea satisfacţie. Cu toţii voiau satisfacţie, aveau ce-i drept de aşteptat pînă diseară, iar acum nu era nici măcar ora două.,

Şedeau împreună, opt bărbaţi, în cămăruţa ciudată a Annei, fumau şi istoriseau, cei din sat nu-şi puteau ascunde mirarea văzînd cu cît sînge rece trecuse Gomolla peste eşecul de la prînz.

— Domnilor, exclamă el, am trăit eu altele mai grele odinioară, cînd încă nu se decisese răspunsul la întrebarea : care pe care ? între timp istoria şi-a spus cu- vîntul... Se pregătea să relateze desfăşurarea unei nemaiauzite bătălii de

clasă, cînd uşa se deschise.

Păşi înăuntru, cu un copil în braţe, Rosemarie, care pe atunci ajuta la gospodărie în casa lui Druskat, o fată frumoasă ca o cadră — sâ fi avut douăzeci de ani împliniţi ? — pesemne că nu — subţire, cu părul lung şi blond cu pîlpîiri roşcate, ba mai avea şi ochii verzui, vrăjitoarea. De ce păru Daniel dintr-o dată puţin stîn- jenit ? De ce se priviră cu înţeles ţăranii ? Gomolla nu ştia cît de rău îi mergea nevestei lui Druskat în vremea din urmă, cum să-l fi bătut gîndul că Daniel şi zvîrluga aceea cu coama roşcată, nu, asemenea idee nu-i fulgeră prin minte, dar băgă de seamă că frumoasa aruncă bărbaţilor de jur împrejur priviri sfidătoare şi abia după aceea spuse :

— Bună ziua la toată lumea.

Copila i se agăţă de gît cu mîinile ei subţirele, pesemne că se temea de atîta lume adunată. Druskat se ridică de pe scaun, îşi luă fetiţa în braţe, o strînse la piept, apoi o puse cu băgare de seamă în picioare pe podele.

— Asta e fata mea, tovarăşe Gomolla.

Apoi o îndemnă pe făptura micuţă, oare cîţi ani să fi avut atunci, poate vreo patru : Spune bună ziua !

Copila întinse sfios mîna pe rînd bărbaţilor de faţă, îndoi genunchii într-o reverenţă şi-şi piui salutul cu firicelul ei de glas.

— Doamne, se înduioşă Anna Preibisch care tocmai deschisese uşa şi se dăduse în lături, ca s-o lase pe domnişoara Ida să intre cu tava, doamne, făcu ea, cine a trimis gîgîlicea într-o adunare de bărbaţi ? Vino la Anna, chemă ea, vino ! şi se bucură văzînd cum Anja aleargă drept la ea, ascunzîndu-şi faţa în fustele ei multe. Anna ridică în braţe copila în timp ce domnişoara Ida aşternea masa cu mişcări grăbite, apoi cîrciumăreasa vru să ştie, iar vocea ei, nu, nu era nici urmă de blîndeţe în vocea ei, cînd întrebă ce se întîmplase.

Rosemarie coborî pleoapele şi le ridică apoi îndată, se uită la bătrînă doar preţ de-o clipă, iar după asta vorbi către Daniel.

— Soţia dumneavoastră e îngrijorată şi nu se simte bine. După aceea o întrebă pe cîrciumăreasă : Pot să las puţin copilul la tine ? Mai am de dat la vite.

Anna răspunse în aşa fel de parcă fetiţa lui Druskat i-ar fi adresat rugămintea.

— Dar bineînţeles, zise ea şi dezmierdă copilul, bineînţeles, poţi să rămîi la Anna.

Roşcata mulţumi şi plecă. Daniel se luă după ea, ţăranii schimbară din nou priviri. Anna Preibisch scoase

un oftat adînc, iar domnişoara Ida suflă în urechea lui Gomolla :

— Cică se ţine cu el, stricata. Dar cu glas tare făcu remarca : Drăguţă persoană.

Oaspeţii izbucniră în rîs. Atunci Anna uită că o legăna la piept pe copiliţa lui Druskat, strigă că fusese o idee neroadă să pui aici masa pentru opt persoane şi că de altfel ea nu îngăduie nici un fel de flecăreală, toată lumea să-şi ia catrafusele şi să se mute jos în birt. Fetiţa începuse să plîngă la gîtul ei, ea o ogoi cu sărutări zgomotoase :

— Da, da, inimioară, oamenii sînt răi, dar mama Anna te iubeşte.

De necrezut, însă acea fiinţă trecută prin ciur şi prin dîrmon avea ochii umezi, ce se întîmplase ? Făcu spre musafiri un semn din cap ce nu admitea împotrivire, bărbaţii îşi luară supuşi farfuriile şi se retraseră prin faţa cîrciumăresei în şir indian, în ariergardă venind domnişoara Ida, care purta pe chip expresia vinei cumplite jigniri şi-şi legăna fustele cu o vădită intenţie de sfidare.

Anna puse mîna pe braţul lui Gomolla.

— Noi doi mîncăm aici. Şi strigă iar după Ida, care se furişă temătoare înapoi în încăpere. Anna îi încre- dinţă copila : Du-te cu Ida, micuţa mea, are să-ţi facă ceva bun, o budincă.

— Dar ce se întîmplă ? întrebă Gomolla cînd rămaseră în sfîrşit singuri.

Anna Preibisch se lăsase să cadă pe divan.

—[1] Nu te preface că ai fi mai greu de cap decît eşti.

— Fustangiu afurisit! Gomolla apucă mînios tacîmul. Am mirosit eu că e ceva în neregulă cu el. Il învăţ eu minte !

— Ah, îl domoli bătrîna, eu nu pot să-l condamn, împinse către Gomolla strachina cu sare şi borcănaşul cu piper şi prinse apoi şă-i istorisească trista poveste a lui Daniel şi a Irenei : Fiecare dintre noi, zice-se, îşi face singur norocul, la castelul din Horbeck au săpat cu dalta în piatră deasupra portalului ceva asemănător, dar astea sînt vorbe goale, căci în viaţă lucrurile se petrec cu totul âltfel. Pe cîte unii îi ocoleşte norocul, pe alţii îi ajunge o lovitură a soartei şi n-au cum se apăra, nu pot decît să-şi poarte crucea, aşa sau altminteri, de aceea nu mi-'e greu să pricep cum de-şi caută oamenii mîngîierea la cel răstignit.

Gomolla îşi mînca ouăle cu poftă. La vorbele bătrî- nei ridică în aer cuţitul în semn de avertisment.

— Nu mă lua cu treburile tale politice, se apără An^a. Lasă-mă, Gustav, citesc şi eu gazeta. în afară de asta sînt cu

cîţiva ani mai bătrînă ca tine, am experienţa şi părerile mele. Am rămas văduvă înainte de a fi măritată şi n-ai să mă faci să cred că vina o poartă kai- serul Wilhelm. De bietul Daniel s-a ţinut ghinionul scai, prea mult noroc n-a avut nici Irene şi toate astea se petrec la voi în socialism. La început nici dragostea lor nu prea mergea. Iţi mai aduci aminte, în patruzeci şi cinci l-au biciuit haimanalele din SS, băiatul trebuia scos cît mai 'curînd din castel, Ida l-a adus la mine, iar Irene nu s-a clintit de lîngă culcuşul* lui zi şi noapte. Mi-am zis mai întîi că o face din milă creştinească, doar amîndoi erau aproape copii, astăzi ştiu că fata îl iubea încă de pe-atunci şi de aceea rămăsese la mine. Spunea întruna că-1 aşteaptă pe Vladek. Prostii, pe Daniel l-a aşteptat ea, pe Daniel cel chipeş, dar prostănacul alerga după fata lui Kriiger, pînă cînd într-o zi aceea l-a trimis la plimbare. — Anna Preibisch rîse fără veselie. — Aşa i-a trebuit !

Hilde Kriiger şi Daniel — Gomolla îi văzu pe amîndoi în faţa ochilor, în vreme ce bătrîna îşi urma povestea. Şi pe Gomolla îl supărase faptul că Druskat umbla după frumoasa cu cosiţe blonde, alta nu-şi putuse găsi, tocmai fiica fostului Ortsbauernfiihrer ! îşi amintea ce imputări îi făcuse lui Daniel — şi dragostea e o problemă de clasă, cam aşa ceva îi spusese — dar puştanul căscase la el nişte ochi precum viţelul la poarta nouă, ba chiar pufnise în rîs, de parcă Gomolla ar fi scos din gură ceva nemaipomenit de comic.

Marea surpriză pentru Gomolla fusese însă felul cum el însuşi se purtase cu nazistul Kriiger. în lagăr nu-şi spusese decît : Trebuie să supravieţuiesc. Ceea ce mă ţine în picioare e solidaritatea cu tovarăşii mei, dar mai sînt două lucruri care mă ajută să îndur chinurile — ura şi speranţa revanşei. Da, cine ar fi putut să-i ia în nume de rău, celui hăituit şi pus la cazne, că purta în cuget imboldul răzbunării ?

Apoi, după ce anii de lagăr se încheiaseră, s-a aflat pentru prima oară faţă în faţă cu un nazist, Kriiger, fostul Ortsbauemfiihrer din Horbeck, şi singurul lui gînd fusese : căcăciosule, pieritură, ticălos nevolnic ! Il dispreţuia, dar totodată simţea că nu-1 cuprinde mînia cum ar fi trebuit în faţa acelei jalnice făpturi, care nu-i era un adversar pe măsură, n-ar fi avut, ca să zicem aşa, ce alege din el.

Curînd apoi Gomolla fusese numit primar şi, fie că-i era pe plac, fie că nu, se văzu silit să-l primească pe fascist printre mioarele păstorite de el, căci toţi cei din sat 6tăteau acum sub oblăduirea lui oficială, cei fără de vină, ca şi vinovaţii.

Administraţia ^militară scosese pe atunci un decret care instituia o sancţiune pentru naziştii activi, obligîn- du-i să se

prezinte la oraş pentru prestarea unor munci, sau să plătească o sumă de bani drept răscumpărare. Dar derbedeul nu putea face nici una nici alta, gospodăria lui era, ca toate celelalte, aproape văduvită de vite, abia dacă mai scotea cîte un bănuț din piatră seacă, apoi Gomolla ştia la fel de bine că, din pricina oaselor lui umflate de gută, omul n-ar fi fost bun de pus la munci grele, astfel că tocmai el, primarul, el şi nu altul, fusese nevoit să-i scrie fascistului scutirea pentru raion.,

Aproape în fiecare săptămînă se repeta aceeaşi scenă. Kruger apărea în fața lui, pălea şi roşea rînd pe rînd, desfăşura cu mîna tremurîndă un ordin de plată, iar Gomolla cu chipul întunecat, instalat în dosul biroului său masiv, îşi prindea tacticos rama de oțel a ochelarilor după ureche, studia temeinic fițuica şi în cele din urmă striga după secretarul Priskoleit şi-i dicta : „Munca obligatorie a fost prestată în sat.“ Kruger bîlbîia de fiecare dată : „Dumnezeu să vă răsplătească", Gomolla răspundea de fiecare dată : „La muncă !“ şi îi arăta cu un gest repezit uşa.

Gomolla înființase la castel o cantină şi acolo îl trimisese pe Kruger la muncă obligatorie de două sau trei ori pe săptămînă zicîndu-şi că va fi o umilință greu de îndurat pentru acel papă-lapte nazist, cu pantalonii fîl- fîind pe el, să şadă în rînd cu femeile la curățat cartofi, dar chicoteala şi rîsetele ascuțite din bucătărie îl făcură curînd să-şi dea seama că socoteala fusese greşită. Nevestele strămutaților se distrau, privind întîmplarea ca pe o farsă, ba cutezau chiar să-l ia pe nazist sub aripa lor maternă, ceea ce-1 obligă pe Gomolla să dea o nouă dispoziție, trimițîndu-1 pe fostul Ortsbauemfiihrer să mături săptămînal ulița satului timp de un sfert de an.

Daniel şi fiica lui Kriiger — frumuşică mai era şi tînără de tot, de ce trebuia fetişcana să plătească pentru păcatele părintelui ei ? Totuşi fu o satisfacție pentru Gomolla cînd auzi că nunta nu se mai face.

— Mă asculți ? întrebă nemulțumită Anna Preibisch.

— Da, da, mormăi Gomolla şi se interesă : Cînd a fost asta, cînd s-au căsătorit Max şi cu Hilde ?

— Stai puțin, socoti Anna, trebuie să fi fost în cincizeci şi unu, pe vremea aceea mă luptam să-mi capăt înapoi autorizația, fiindcă mi-o retrăseseră, dacă-ți aminteşti, Gustav, controlul găsise la mine în bucătărie două scrumbii sărate pe care uitasem să le trec în registru

— nu, în cincizeci şi trei a fost, se corectă bătrîna Preibisch, Daniel stătea la mine pe casă şi masă, era zi şi zi împreună cu Irene şi eu nu mai puteam s-o văd pe fata asta cum se chinuie

din pricina lui.

într-o seară, închisesem birtul şi încă nu terminasem de spălat paharele, ne pomenim că bate cineva cu pumnul în uşă. Am deschis, luna lumina ca ziua, Daniel stătea în prag clătinîndu-se verde la faţă. „Pentru numele lui dumnezeu“, ţip eu, şi-mi zic, ăsta îţi cade mort pe duşumele, cînd colo era numai mort de beat.

L-am cărat înăuntru în circiumă, şi-a venit în simţiri. „Dă-mi rachiu“, cere el cu limba încleiată, „Anna, astăzi vreau să mă-mbăt.“

„Las-pe mine că-ţi dau îndată ce meriţi“, mă răstesc eu la el, „n-ai pic de ruşine“ şi „Nu mă aşteptam la una ca asta din partea ta — marş în pat!“

Colac peste pupăză mai ieşise de nu ştiu unde şi Ida şi ne-am muncit noi împreună, trei femei, să-l ducem în pat pe băietan, dar el dădea din mîini şi din picioare, nu-1 puteam dovedi. Atunci le-am trimis pe Ida şi pe Irene la bucătărie să-i facă o cafea tare. „Aşteaptă, bă- iatule“, zic, „capeţi îndată ceva de băut" şi mă aşez lîngă el, îl bat uşor pe braţ, vreau să-l liniştesc, însă el îmi cade la piept, se agaţă ca un copil de gîtul meu şi-mi şopteşte : „A văzut tot, Anna, a văzut şi ştie tot.tt — „Cine ?“ întreb — „Kriiger“, geme el, „Kruger a văzut“
— „Ce ?“ întreb şi îl zgîlţîi : „Daniel, ce-a văzut ?“ — „Totu, spune el şi începe să plîngă cu sughiţuri la sînul meu. Asta nu pot să sufăr, cînd bărbaţii se apucă să smiorcăie la băutură. Ce puteam să cred, l-o fi prins Kruger la fiică-sa în pat gol puşcă, perechea nelegiuită, cum s-ar zice, băiatul nu şi-o fi găsit la timp pantalonii. „Şi ce mare ispravă", zic, „doar tu vrei să te-nsori cu Hilde ?“ — „Nu“, abia vorbeşte el, „ea nu, ea se mărită cu Max Stephan".

Curios, gîndesc eu, bătrînul a văzut tot — eram, cum s-ar zice, lămurită buştean.

Atunci intră Irene cu cafeaua, aude că Daniel n-o mai ia pe Hilde, se bucură şi chicoteşte şi, ah, ce uşor il faci pe un bărbat băut să-şi uite necazul, ea-îl alintă şi-l răsfaţă şi el nu se mai împotriveşte cînd Irene vrea să-l ducă în pat.

Da, iar şase săptămîni mai tîrziu juca tot satul la nunta lui Stephan, în circiumă la mine, căraserâ bunătăţi de tot soiul, iar eu le-am pregătit cum scrie la carte.

Daniel nu se dădea dus la bal cu nici un preţ. „Nici pomeneală", m-am înfuriat ea, „vrei poate ca vreunul din adunătura asta cu nasul pe sus să se poată lăuda că te-a rănit ? Ai să m-asculţi şi-ai să petreci la nunta asta !“ L-am ferchezuit

deci ca mîna mea, i-am dat din hainele rămase de la băiatul meu costumul cel mai bun, cămaşă albă ca zăpada, i-am făcut nodul la cravată şi, doamne, frumuşel mai era.

La miezul nopții s-a dansat vălul miresei, Hilde l-a aruncat fireşte către o gîsculiță din sat, dar degeaba,
— crede-mă, Gustav, eu aşa simțeam, ca şi cum ar fi fost copiii mei — fiindcă m-am sculat eu şi am vestit că vălul profețise mincinos de data asta, căci Irene şi Daniel tocmai se logodiseră.

Strigăte din toate părțile, muzică, — tu mă cunoşti şi atunci ai fost de față — mi-era greu să mă mulțumesc numai cu atît, am bătut cu furculița în pahar şi am cuvîntat mai departe : „Pe Daniel îl poate invidia oricine, trusoul Irenei nu e mai prejos ca altele, ba dimpotrivă — al meu, datorită unor triste împrejurări, rămăsese nefolosit — iar tînărul Druskat va avea o nevastă care se pricepe la treburile casei şi ale bucătăriei mai bine decît oricare alta, căci în anii cît a stat la mine, Irene învățase ce-i aceea bucătărie aleasă, iar acum stă- pîneşte pe deplin acest meşteşug care — păcat, mare păcat — se pierde văzînd cu ochii în zilele noastre.

— Mai pune şi tu un pahar, ceru Gomolla, iar bătrîna Preibisch îi turnă şi îşi turnă şi ei, căci i se uscase gîtlejul tot vorbind.

— Bătrînul a văzut ? întrebă Gomolla. Ce anume, Anna, ce văzuse Kriiger ?

Anna îşi dezlegă năframa neagră, o îndreptă pe creştet şi o înnodă la loc.

— Nu ştiu, zise ea, dar cu ceva l-a avut el la mînă pe Daniel, numai că s-a întors spre binele băiatului, căci el a fost fericit mai tîrziu cu Irene. Chiar dacă unii ar zice că asta n-a fost dragoste adevărată, că luase fata din milă, ori ca să se mîngîie pentru c-o pierduse pe cea-, laltă, ori ca să-i facă drăguței lui în ciudă — el a înțeles atunci, cred eu, că n-are să întîlnească în viață altă femeie care· să țină la el cu atîta duioşie. Intr-adevăr, n-avusese ochi pentru fata asta ani şi ani, dar poate există aşa ceva, Gustav, poate că atunci cînd o femeie iubeşte atît de tare, bărbatul e biruit pînă la urmă şi trebuie s-o iubească şi el. A fost gingaşă şi simțitoare, n-a avut atîta vlagă în ea ca altele, dar i-a fost o soție bună. Sfinte dumnezeule, am şi început să spun : a fost.

Anna scotoci în buzunarul de la şorț după o batistă, o găsi şi o desfăşură cu luare-aminte, o duse la ochi şi la nas, apoi vorbi mai departe.

— Acum doi ani, într-o zi de sărbătoare, am trecut pe lâ ei să-i văd, am stat în grădină tot vorbind despre una şi alta pînă

s-a lăsat întunericul, dar nimeni nu voia să intre în casă, Daniel s-a dus înăuntru şi a adus o lampă. Era una din acele nopţi cînd mireasma teilor în floare face aerul dulce şl apăsător şi te îmbată, n-ai poftă să te culci şi ştii că mulţi fac la fel, peste tot în sat şed ghemuiţi pe praguri sporovăind cu jumătate de glas. în asemenea clipe, Gustav, unui om bâtrîn îi fulgeră prin minte gîndul : Cîte nopţi ca asta ţi-o mai fi dat să trăieşti, cîte veri încă ? Simţi cît de frumoasă e viaţa, ai vrea să dureze veşnic, dar ştii bine că odată şi odată va să vină ceasul care îţi dă fiori.

în noaptea aceea călduţă, am auzit-o deodată pe Irene spunînd că o ia cu frig şi că nu mai poate rămîne afară. A vrut să se scoale, dar picioarele n-o ajutau. Daniel a trebuit s-o ridice ca pe un copil obosit, a dus-o pe braţe în casă, încă de pe atunci se făcuse uşoară ca fulgul.

„Pentru numele lui dumnezeu[11], şoptesc eu, „Irene, ce ai ?“ Ea zîmbeşte stins şi-mi răspunde că i-a trecut. Arată însă aşa de plăpîndă, aşa de străvezie, încît mă cuprinde teama că şi pătura cu care o acopăr o apasă poate prea greu şi o îndurerează.

Spune-mi că vorbesc prostii, dar să ştii că în noap- _ tea aceea de vară am simţit pentru întîia dată frigul morţii, de atunci cred ce şoptesc oamenii prin sat, că ea suferă de boala care n-are leac. Din noaptea aceea, de doi ani, Daniel îşi poartă nevasta în braţe, o aşază la masă ori o pune pe un scaun la geam sau o scoate afară în grădină, cînd i se face şi ei dor de puţin soare.

A trebuit s-o aducă pe fată în casa lor, pe Rosema- rie. Nu mă întreba ce e între ea şi Daniel, nu vreau să ştiu şi chiar dacă aş şti m-aş feri să-l judec, fiindcă de
o femeie are nevoie şi el.

Sfîrşind de povestit, Anna apucă mîna lui Gumolla, poate voia să-i mai spună şi altele despre Druskat şi fetişcana cu părul roşu, dar în lungul culoarului sunară cu ecou paşi ce se apropiau, apoi cineva bătu în uşă : Pesemne o veste pentru tine, presupuse Anna Preibisch şi strigă : Intră !

Dar nu era decît domnişoara Ida, care păşi în încăpere zîmbind fîstîcită, de parcă i-ar fi suprins pe cei' doi giugiulindu-se ori spunîndu-şi vorbe dulci.

— Cer iertare, suflă ea îmbujorîndu-se toată şi rugă să i se dea instrucţiuni cu privire la budincă, anume
cîte ouă avea permisiunea să folosească în compoziţie. Anna împreună mîinile şi ridică privirile în tavan.

— Două ouşoare poţi să pui, o lămuri ea, sau dacă vrei şi

patru. Glasul ei avea însă un ton de acuzare, parcă ar fi strigat : Dumnezeule din ceruri ! După care scutură o mînă prin aer, şuierînd : Ieşi !

— Cum doreşti, glăsui indignată domnişoara Ida, înainte de a închide uşa în urma ei.

— Vezi, spuse Anna către Gomolla, întîlneşti şi aşa ceva, e drept că nu la tot pasul, ființa asta are aproape şaizeci de ani şi nici o budincă nu se simte în stare să facă fără s-o îndrumi. Deşi îndeobşte omul e astfel înzestrat încît deprinde multe, învață şi lucruri cumplit de anevoioase, căci pe toate şi pe fiecare în parte le poate făptui de două ori în viața lui sau mai des, dar cel mai greu, Gustav, ceL mai amar, tăria de a muri, asta i se cere omului dintr-o dată, pe nepregătite, ba mai mult, el are datoria să-şi ia rămas-bun de la viață în chip demn.

Irene, biata fată, nu se poate împăca defel cu gîndul că pentru ea totul s-a sfîrşit şi aş minți dacă ți-aş spune că-şi ține firea cu dîrzenie. „De ce ?“ mă întreabă, „Anna, de ce ? în ce fel am meritat asta ? întotdeauna (ajm fost bună cu oamenii şi copilul meu e atît de mic. De ce tocmai eu ?“•

Ce să-i răspunzi ? Nu pot desluşi vreun tîlc în asemenea moarte. In Scriptură stă scris : „Iată, am murit, dar voi trăi în vecii vecilor". Dar tu ştii, eu n-am pe nimeni, n-am copii în care să trăiască mai departe ceva din ființa mea. Deci ce are să rămînă după mine ? Cîteva vorbe, o vreme or sa se întrebe oamenii : O țineți minte pe bătrîna Preibisch ? Pe urmă or să mă dea uitării de parcă nicicînd n-aş fi fost.

însă eu nu mai tremur la gîndul morții, iar uneori îmi spun : Arina, ce ai cunoscut tu pe lumea asta, ce ai auzit şi-ai văzut, nesfîrşit de multe nerozii şi cîteva lucruri înțelepte, a fost de ajuns. Nu ştiu cît timp îmi e hărăzit încă, dar o parte din el l-aş dărui cu dragă inimă Irenei, doi-trei ani măcar, cel puțin atîția cîți i-ar trebui ca să-şi vadă copilaşul săltat din nevoi.

Nu există nimeni, rosti Anna Preibisch şi întoarse capul încet la dreapta şi la stînga, nimeni, Gustav, acolo sus ori pe pămînt la noi, cu care să mă pot tîrgui şi să cad la învoială pentru treaba asta. Trebuie să ne plecăm fruntea şi să luăm ce ne-a trimis soarta. Moartea vine cînd vrea ea, nechemată, prea devreme la unui, iar la altul prea tîrziu. Nu e drept.

Dar tu, Gustav, care pricepi mai multe decît mine şi eşti bărbat umblat prin şcoli, tu poți găsi vreun înțeles în moarte ?

Pentru un răstimp Gomolla păstră tăcerea, apoi răspunse :

— Cumplită muiere^ eşti tu, Anna, de poți vorbi cil atîta încăpățînare despre moarte într-o asemenea zi luminoasă de

primăvară.

Bătrîna avu rîsul ei batjocoritor, îşi zicea pesemne că tovarăşul Gomolla se află din nou în încurcătură. Umplu paharele pînă la buză şi glăsui :

— Da, da, filozofule, alungi departe de tine gîndul morţii, ca orice om mai tînăr. Numai la viaţă vă e gîndul, numai pentru, viaţă sînteţi pregătiţi, să trăim, să trăim, asta vă e deviza. Cine se încumetă azi să privească un mort în faţă ? Nouă, în copilărie, ni s-a cerut să avem puterea. Eram numai o fetiţă cînd tatăl meu m-a luat de mînă şi m-a dus să văd chipul ca de ceară al bunicii. „Ia-ţi rămas bun", mi-a spus, iar mie nu mi-a fost teamă, fiindcă bătrîna surîdea în moarte cu împăcarea celui ce dusese la bun sfîrşit lucrul cel mai greu dintre toate. Dar voi vreţi să goniţi din lume moartea, voi faceţi tărăboi, Gustav, cum citesc eu la gazetă, şi dacă prin vreo carte îndrăzneşte careva să-şi dea duhul.

— Gata, acum ajunge, i-o reteză Gomolla, apoi ridică paharul şi ciocni cu bătrîna. Să trăieşti, Anna !

Ea închină la rîndu-i paharul spre el :

— Gustav, să trăieşti.

— Ce-ar fi viaţa, fără moarte ? zise el. Şi-ar pierde preţul ei de dar primit o singură dată, o iubeşti fiindcă n-o poţi întoarce înapoi şi lua de la capăt, de aceea e aşa de frumoasă, iar noi o preţuim şi ne bucurăm de ea, fiindcă ştim că ne aflăm doar pentru o vreme pe lume. Moartea, bătrîna mea Anna, are un sens numai dacă viaţa a avut unul, iar viaţa — fireşte, simt şi eu cum mi se scurge la vale ca o apă, parcă mă îmboldeşte ceva să umblu mai iute, asemenea drumeţului care, zărind în depărtare ţinta călătoriei lui, prinde să calce cu paşi mari, fiindcă ştie că nu mai are decît puţin de mers. Mai am asta de făcut şi asta şi asta.

Iar dacă mă uit înapoi, văd că am făptuit destule, şi nerozii într-adevăr, dar cred eu că cele înţelepte au fost mai multe. Căci în călătoria mea de-a lungul acestui timp eu n-am fost singur, am avut mereu lîngă mine tovarăşi care străbăteau aceeaşi cale înspre aceeaşi ţintă. Cînd o fi să mor, am să mă despart cu gîndul că soarele străluceşte pe cer ca întotdeauna, şi copacii se acoperă de frunze, şi grădinile înfloresc ca întotdeauna, dar multe sînt altfel decît erau înainte, aici am pus şi eu umărul şi sînt urme care nu se pot şterge, oamenii vor trăi cît de cît mai bine şi se vor purta unii cu alţii altfel decît înainte de timpul meu, asta aşa va rămîne negreşit, tot aşa cum vor fi pe lume vară şi iarnă atunci cînd eu n-am să mai ştiu de ele.

— Da, dar tu ai fost un erou, făcu Anna Preibisch. Cînd îl văzu pe Gomolla încruntînd sprinceana, adăugă grăbită : Gustav, o spun fără gînd ascuns.

Dar Gomolla n-o crezu, căci colțurile gurii ei cobo- rîseră într-un zîmbet, în vreme ce ea vorbea mai departe :

— Cînd au să te ducă pe tine la groapă, eu precis c-am să fiu de față, n-or să bată clopotele, dar jumătate din oraş are să vină să te vadă. Or să facă o plecăciune adîncă în fața ta şi or să-ți slăvească faptele şi au să aşeze o piatră mare şi au să boteze o stradă cu numele'tău, iar eu am să spun : „Gomolla a meritat cinstea asta“. Dar ce-aş putea să-i spun Irenei cînd mă întreabă, de ce acum, la treizeci de ani, de ce tocmai eu ?“

Gomolla nu ştia nici el un răspuns potrivit şi-şi zise în gînd : Putem prelungi viața, putem împuțina amărăciunea, dar mîhnirea va continua să existe în lume şi cred că aşa şi trebuie să fie. Cu cît facem viața mai umană, cu atît mai amară va fi orice despărțire, cu cît ne îmbogățim simțirea, cu atît ne va răni mai adînc orice pierdere, plecarea unui om drag. Toate astea fac parte din atît de des citatele contrarii, care compun o unitate. Nu, mîhnirea nu poate fi izgonită din lume, şi apoi, cum ar arăta un om care s-ar deschide doar spre o latură a existenței lui, care ar uita ce-i aceea durere, sau amărăciune, sau remuşcare, acela n-ar mai fi om. Cine n-a plîns vreodată, nu va rîde din toată inima, cine n-a intîlnit teama, nu cunoaşte adevărata bărbăție, cel neîn- cercat de suferință nu ştie ce-i bucuria, cine nu poate urî, nu va fi în stare să iubească. Dar cum să-i explic bătrînei ?

Gomolla grăi :

— Ah, e o poveste tare tristă şi nu ştiu deloc ce ai putea să-i răspunzi Irenei. Dacă aş fi în locul ei, eu aş vrea să ştiu adevărul, ca să-mi folosesc cum se cuvine răgazul pînă la soroc.

Astfel şezură multă vreme împreună Gomolla şi bătrîna Anna, despicară firul în patru, ținură sfat despre viață şi moarte, în acea sîmbătă după prînz, în primăvara lui o mie nouă sute şaizeci.

Gomolla stătea bucuros de vorbă cu stăpîna birtului din Horbeck. Ce-i drept, obişnuia s-o numească în sinea lui mic-burgheză sadea, prețuia însă cunoaşterea ei într-ale vieții şi felul fără ocolişuri cum îşi rostea atlt judecățile înțelepte, cît şi răutățile. Intr-un anume fel, gîndi, Anna e din aceeaşi plămadă cu buna mea Luise, care, fiind de mult în partid, se socoate îndreptățită să susțină adesea în fața mea cu îndărătnicie păreri ce se bat cap în cap cu ale mele. Dar prefer

de o mie de ori un cuvînt de împotrivire ridicat cu temei slugărniciei pe care din păcate o întîlnesc la tot pasul.

Oricum mă bucur că Luise nu s-a lăsat intimidată şi i-a făcut lui Daniel o cafea, băiatul are destule pe cap, îşi poartă femeia în brațe, n-am ştiut, are să-şi piardă nevasta de tînără, cum mi-am pierdut-o şi eu pe a mea, dar e mult de-atunci, iar pe acest Daniel îl şi aşteaptă cealaltă, băiat frumos şi abia trecut de treizeci de ani, ea s-ar feri să-l judece, îmi spune bătrîna Anna cea unsă cu toate unsorile, căci de o femeie are nevoie şi el. însă eu am să-l scutur un pic pe flăcău, astea nu-s purtări pentru un bărbat care trebuie să reprezinte aici

partidul. Nu te apuci să dai iama prin aşternuturi străine. De aceea şi-o fi pierdut autoritatea în Horbeck ?

Apoi ce înseamnă : „A văzut şi ştie tot, Anna“. Ce văzuse el, Kriiger, ghiujul lovit de gută ?

Trebuie să ştiu cît e adevăr şi cît sînt vorbe, pentru început o să pun puţină ordine, am să-i fac o vizită Irenei, am încă vreme în după-amiaza asta, toţi cei din sat trebuie să afle că Gomolla îi poartă respect micuţei neveste a lui Druskat. Şi Rosemarie trebuie s-o afle, dră- coaica asta afurisit de frumoasă, cîndva călărea pe genunchii mei, cinci ani să fi avut poate, şi-mi punea întrebări care mă zăpăceau : De ce n-are picioare luna ? Acum am s-o întreb eu : De ce ai intrat în gura lumii, de ce, copilule, din dragoste ?

Ah, dragostea S-a dus, gîndi Gomolla, am îmbă- trînit, dar de uitat n-am uitat, iar femeile şi azi le privesc cu plăcere. Cum zice poetul ? „Cinste femeilor ! Ele-mpletesc roze cereşti intr-un vis pămîntesc“. Cînd citeşti, parcă le şi vezi pe un scăunel la gura sobei, nişte măicuţe harnice, cu boneta de dantelă înfiptă în vîr- ful cocului, cum împung cu acul, şi migălesc cu igliţa, şi învîrtesc andrelele, izvodind trandafiraşii pomeniţi, în chip de lucru de mînă, marele scriitor a folosit un simbol, fireşte, dar simţi îndată că Schiller ăsta, profesor o fi fost el, însă la femei nu s-a priceput cine ştie ce — auzi, roze cereşti ! — în tot cazul, poezia cu pricina, a trebuit s-o învăţ pe de rost, ca pe tatăl nostru, mi s-a părut destul de filistină.

In schimb celălalt, bărbatul de la Weimar, acela cunoştea femeile şi ce-a spus el în privinţa lor — în închisoare era unul cu nu ştiu ce îndeletnicire artistică care ne-a redat cuvintele întocmai : „Bărbatu-ales în vorbele femeii găseşte-o înţeleaptă călăuză" — sînt vorbe cu cap, altfel de ce-aş zăbovi aici la sfat cu cîrciumă- reasa mea, care n-o fi ea chiar Ifigenia, dar are statură falnică şi firea pe măsură. Chiar fără nici un gînd nu mi-a istorisit ea, păcătoasa, povestea lui Daniel şi a Irenei şi are dreptate bătrîna, trebuie să văd ce pot să fac.

S-a dus într-adevăr să-i facă o vizită Irenei. Familia Druskat stătea la numai cîteva case de circiumă. Trebuia să schimbe o vorbă cu Daniel, le explică el celorlalţi, fiindcă spre seară aşteptau întoarcerea alaiului de îngropăciune de la Karbow. Anna Preibisch ţinu morţiş să-l însoţească, trebuia s-o ducă pe mica Anja înapoi la maică-sa, la ora şase deschidea birtul şi atunci avea să fie la ea în circiumă lumea de pe lume.

Ziua era frumoasă, după cum am spus, cerul senin, iar soarele trimitea un surîs netulburat peste pajişti.

Irene, înfăşurată în pleduri, se odihnea pe un fotoliu aşezat anume pentru ea în grădină. Se bucură de oaspeţi.

— Ce faci, Anna, vino mai aproape. Bună ziua, tovarăşe Gomolla. Ah, micuţa mea. Chemă lîngă ea copilul şi îl sărută, dar apoi îndată strigă, de necrezut cîtă forţă era în glasul acelei femei plăpînde, strigă aşa cum ţă- răncile nemulţumite obişnuiau cîndva să strige după o slujnică prea înceată : Unde te-ai vîrît, Rosemarie!

Fata apăru într-un suflet la gard.

Irene vorbi pe un ton sever :

— Am oaspeţi, porunci : Un suc, te rog, ceva de băut! şi întrebă, zîmbind către musafiri : Sper că n-aveţi nimic împotrivă ?

Formula obişnuită : „Nu te deranja" le servea acum ca să-şi ascundă încurcătura, surprinderea dureroasă, doamne dumnezeule, cum putea să arate femeia tînără din faţa lor. însuşi Gomolla, care nu se speria din orice, trebui să-şi adune puterile ca să se stăpînească, faţa femeii, cît un pumn, galbenă ca ceara, şi ochii ei imenşi, întunecaţi de spaimă.

Irene zîmbi.

— N-aş vrea să-mi călcaţi pragul fără să luaţi ceva în gură.

Anna făcu un semn din cap către Rosemarie, fata dădu fuga, veni îndată cu o cană şi pahare pe tavă şi turnă de băut oaspeţilor.

— Mulţumesc, Rosemarie, se întoarse către ea Gomolla. O privi şi îşi zise, şi în ochii ei sticleşte spaima, nici n-a împlinit douăzeci de ani şi ce cute de suferinţă are în jurul gurii.

— Te poţi duce, vorbi Irene fără prietenie, vezi de cea mică, dar nu uita să mai vii înapoi. Căută o oglinjoară care-i alunecase printre pleduri, o găsi în sfîrşit, • se cercetă într-însa şi-şi potrivi şuviţele pe frunte cu o vanitate înduioşătoare.

Gomolla şi cîrciumăreasa nu îndrăzniră să se privească.

— Arăţi bine, o încredinţă Gomolla, ei, sigur, soarele, primăvara, — lua-le-ar naiba, vorbele astea goale : „Ai să te pui pe picioare", dar apoi rosti ca să-i risipească îndoielile : Ai să te pui pe picioare, Irene. Chiar să ştii că mi-am făcut griji din pricina ta.

Apoi bătrîna :

— Adevărat, fetiţo, azi ai culoare în obraji. Ridică spre ea cu putere bărbia femeii mistuite de boală : Ei, ei, doar nu ţi-ai pus în gînd să faci guşuliţă ?

Irene rîdea, căci Gomolla se apucase de povestit istorioarele cele mai hazlii ca putinţă şi cîtă stăpînire de sine îl costa, cîtă

forță — pe lingă asta, două conferințe raionale ar fi fost nimica toată — flecărea şi flecă- rea, îşi amintea la repezeală o snoavă nouă ori de cîte ori Irene dădea să se tînguie, Anna îl ajuta din răsputeri, dar în cele din urmă tot trebuiră să tacă.

Bolnava rîsese, acum se jeluia : Daniel e mereu pe drumuri, cînd şi cînd douf-trei ceasuri acasă, şi să fii silit să iei ajutor străin în gospodărie, şi nenorocita de cooperativă, Daniel nu mai are timp pentru nevastă-sa, iar Stephan acela, ce om josnic.

— Toată comicăria a fost degeaba, le punem noi zăbala, astă-seară chiar. S-au dus în plimbare la Karbow, n-au decît să plece încotro poftesc, peste tot e la fel, recalcitranților le-a bătut ceasul din urmă. Asta nu fusese gluma cea mai potrivită, deci Gomolla se grăbi să istorisească, cam fără legătură cu ce vorbise înainte, cel puțin cinci cazuri de boală, tovarăşii cutare şi cutare, socotiți fără speranță şi care totuşi s-au înzdrăvenit prin tăria voinței lor şi fiindcă medicina face zilnic progrese. Dar ce era cu bătrîna Preibisch ? El îi înfipse pe furiş un cot în coaste, o privi amenințător : Să nu îndrăzneşti, n-ai să-mi verşi vreo lacrimă, să faci bine să rîzi, înțelesu-m-ai ? Dar apoi simți că-i e şi lui peste puteri să mai îndure — voia să iasă odată, să fugă din grădina aceea.

— Trebuie să vorbesc cu Daniel, fetițo.

— Are să reuşească oare, tovarăşe Gomolla ? Oamenii sînt răi, iar voi vă sfărîmați muncind pentru ei. Are să reuşească ?

— Ascultă aici, noi reuşim întotdeauna ce-am plănuit. Daniel al tău^nu e un molîu şi apoi nu uita, Irene, se mai află pe aici şi Gomolla. Haha ! Hohoti prea tare, de fapt n-avea nici o poftă să rîdă. Era vremea s-o ducă pe nevasta lui Druskat în casă cu fotoliu cu tot : Anna, pune şi tu mîna! Intr-adevăr, fata era uşoară ca fulgul.

— Nu te împotrivi, Irene, se lasă răcoare.

Cîteva clipe mai tîrziu, Anna şi Gomolla stăteau în fața casei şi tot nu îndrăzneau să se privească. Cine ştie, poate că bolnava îi spiona pe după perdele. Gomolla păşi alături de Anna în lungul uliței, trecînd, întocmai ca lia amiază, pe lîngă aceleaşi case, aceleaşi grădini, una mai mîndră ca alta, de astădată însă nici o privire către pri- mulele înflorite, nici o vorbă de haz pentru oamenii ieşiți pe la garduri, iar ca răspuns la saluturile lor, doar o mişcare a mîinii, care semăna mai degrabă cu un semn de îndepărtare.

în cele din urmă rămase locului şi trebui să-şi şteargă fruntea. »

— Tot respectul, Gustav, zise Anna, vorbeşti convingător,

chiar atunci cînd minți. Apoi își rosti gîndul pînă la capăt : Dacă trebuie să iei vreo hotărîre în privința lui Daniel, te rog ține seama și de nevastă-sa.

El nu dădu răspuns. Se despărțiră în tăcere. Go- molla voia să-l întîlnească pe Druskat, iar bătrîna, ca întotdeauna înveșmîntată în negru, porni cu ochii în pămînt spre circiuma ei.

Gomolla îl găsi pe Daniel așezat pe marginea gardului și păzind bătătura lui Stephan. Druskat nu se ridică, înălță doar privirea către bătrîn clipind, Gomolla se lăsă greoi lîngă dînsul, își împinse șapca pe ceafă, îi întinse lui Daniel o țigară, astfel fumară în tăcere o vreme, pînă cînd Gomolla grăi :

— Am fost la Irene.

Pe tonul unei simple constatări, nimic mai mult, dar celălalt va fi priceput cu siguranță. Gomolla prinse în palmă genunchiul lui Daniel și îl ținu strîns. Băiete, rosti el într-un tîrziu, băiete, nu fă prostii. Ar fi fost multe de spus despre vrăjitoarea cu părul roșu, are ochi verzi, afurisita, frumoasă de pică, n-a împlinit nici douăzeci de ani și ce sănătate respiră trupul ei.

însă Daniel răspunse pripit :

— Vreau să mă socotese cu Stephan între patru ochi, dă-mi șansa asta. De-acum trebuie să vină. Așteaptă-mă la Anna, pînă pot să-ți raportez că s-a rezolvat.

Gomolla se ridică fără o vorbă, îl bătu pe Daniel pe umăr și se îndepărtă călcînd cu pași mari prin piață.

8 M-am îndepărtat — recapitula acum Gomolla — și l-am lăsat singur, n-ar fi trebuit, căci ce s-a petrecut după o oră-două mi s-a părut de-a dreptul ireal, era de parcă aș fi privit un actor care-și joacă rolul. Daniel nu juca deloc rău, iar eu însumi stăteam lîngă el pe scenă'și-i dădeam replica. De ce n-am strigat : Sfîrșește cu comedia !

Aflasem cum stau lucrurile cu nevasta lui Druskat, eram mîhnit din pricina lui Daniel și a Irenei. Sentimentele și politica nu fac casă bună, o știam și totuși n-am fost în stare să izbesc cu pumnul în masă, cum s-ar fi cuvenit. Cu pumnul proletar.

în afară de asta, ca să fiu pe deplin cinstit cu mine însumi, în acea seară mă preocupa ceva mai presus de orice mărunțișuri personale : în raionul Weran trebuia încheiată cooperativizarea agriculturii. Cîteodată interesele particulare

şi cele generale sînt greu de adus la un numitor comun, în seara aceea eu n-am putut şi gata, la naiba,' nu sînt nici eu mai mult decît un om.

Aşadar, Gomolla îl lăsase pe Druskat singur, aşezat pe marginea gardului şi păzind bătătura lui Stephan, iar bărbaţii din comitet îşi mutaseră din nou aşteptarea în cămăruţa Annei, căci birtul se umpluse către seară de lume însetată, ziua fusese fierbinte şi, dacă arşiţa se mai potolise, curiozitatea încă ardea pălălaie. Satul voia să ştie dacă aveau să pună chiar azi mîna pe Stephan şi în ce fel anume urma să se întîmple asta, nici pentru **unul ca Gomolla, cu toată experinţa Iul, n-o să fie uşor să-l dea gata pe haidamacul cel ager la minte, un îm- pieliţat, Stephan ăsta, ei da, e doar imul de-ai noştri, din Horbeck.**

Gomolla izbutea cu greu să-şi ascundă nerăbdarea, aruncă o privire la ceas, apoi alta la poliţistul care se juca iarăşi cu lanţul din buzunarul vestonului, zornăin- du-1 încet şi ameninţător. Timpul se scurgea parcă tî- rîndu-se. Deodată, afară în coridor, Ida răcni ca şi cum
i s-ar fi ivit înainte ucigă-1 toaca, o tavă căzu la pămînt zăngănind, Anna strigă „cap de gîscă“ sau cam aşa ceva. Apoi uşa se dădu de perete. Daniel intră clătinîndu-se, după el Anna, care se încleştă cu amîndouă mîinile de tocul uşii, împiedicîndu-i astfel pe ţăranii ce se înghesuiau din urmă să dea năvală în încăpere, sumedenie de chipuri peste umărul Annei, sumedenie de ochi ce se holbau la Daniel, omul arăta cumplit, părul vîlvoi, faţa vînătă ca de înecat şi buza spartă. Druskat încerca să se şteargă de sînge cu batista. Cineva trebuie să fi tă- bărît cu pumnii asupra lui, fără milă.

Dînd cu ochii de el, bărbaţii săriseră de pe unde şedeau.

— închide uşa, Anna ! porunci Gomolla. Apoi voi să afle : Ce s-a întîmplat ?

Atît de linişte se făcuse în cameră după întrebarea lui, încît cei de faţă îl auziră desluşit pe Daniel cum gîfiia, luptîndu-se să tragă aer în piept.

— Am căzut, bolborosi el.

Gomolla înălţă uimit fruntea, coborî puţin pleoapele boţise şi îl privi pe Druskat cu ochii îngustaţi ca două despică turi.

— Era întuneric, vorbi Druskat aproape şoptit, am nimerit într-o bîmă, m-am împiedicat şi am căzut jos, pe o blestemată de grapă. Puteam să nu mă mai ridic. Dintr-o dată urlă : Am căzut, pe toţi dracii !

— Asta se vede, făcu Gomolla. Mai departe ?

Răspunsul nu veni îndată. Se făcuse iar linişte in încăpere, pendula ticăia fără oprire, balansîndu-şi limba la dreapta şi la stînga, la dreapta şi la stînga. Druskat se uită la ceas şi zise :

— Intr-un sfert de oră sînt cu toţii gata să semneze, toţi, şi Stephan împreună cu ei. Vă aşteaptă la castel, trebuie să vă grăbiţi.

— Să vă grăbiţi ? întrebă Gomolla. Vă aşteaptă ? Şi tu ? Ne aşteaptă, vrei să spui ?

— Nu ! replică tăios Druskat. Doar nu poţi crede cu tot dinadinsul că am să mă arăt în faţa acelei adunături de derbedei cu asemenea înfăţişare.

— După asemenea căzătură, preciză apăsat Gomolla.

— Da, acceptă Druskat, nu mă simt în stare. Apoi ceru de băut ceva tare.

Anna îi umplu degrabă un pahar, iar el îl deşertă fără să-l ia de la gură, gemînd, voia să pară că geme de plăcere, făcu pe voiosul, chiar aşa, se cerea puţină însufleţire şi el o jucă, lovi fundul paharului de scîndura mesei.

— Am reuşit, Gustav, ţi-am spus doar că o scot la capăt cu catîrii ăştia şi că mă descurc de unul singur. Mai merit un rachiu, fii bună, Anna !

— Dar n-ai vrea să mă lămureşti, stărui Gomolla, ce înseamnă toate astea ? Nu vrei să fii martor la semnare, după o victorie nesperată laşi frîiele din mînă numai fiindcă ai nimerit într-o bîrnă, pe-ntuneric ?

— Da, întări Druskat şi dădu peste cap al doilea pahar, şi mai am ceva să-ţi aduc la cunoştinţă. Am căzut la învoială cu oamenii. Sînt gospodarii cei mai pricepuţi din Horbeck, oricine ştie şi poate să-ţi spună că Stephan e cel mai bun dintre ei, fruntea satului. Ori deviza noastră este : Să-i promovăm în conducere pe cei mai buni. Deci eu am să renunţ la funcţia de preşedinte în favoarea lui Max Stephan.

— N-aveai nici un drept să iei hotărîri de capul tău, fără să-ţi consulţi organizaţia de partid, observă Gomolla cu răceală. Derbedeul ăsta şi şef, asta ne mai lipsea.

— Tovarăşii or să fie cu ochii pe el, făcu Druskat cu o uşurinţă care-l întărîtă pe Gomolla, şi mai ceru un rachiu. Anna dădu să-i toarne, dar Gomolla îi smulse sticla din mînă.

— Priskoleit are să ia şi el seama, zise Druskat, apoi făcu semn spre fiecare dintre ţărani, la fel şi tu, şi tu, şi tu. N-o să aibă de suferit partidul, dacă eu plec din Horbeck.

— Cum aşa, Gomolla aplecă urechea, întocmai ca unul care ar fi avut auzul slab, încă o noutate ?

In acel moment Anna Preibisch se amestecă în dezbaterea de partid. Ea păşi hotărit spre Gomolla, îl străpunse cu o privire încărcată de ameninţări, puse din nou stăpînire pe sticla cu rachiu, îi turnă lui Druskat şi îi ordonă să stea jos, umplu pe rînd şi paharele celorlalţi, cu toţii se aşezară înapoi pe locurile lor, singur Gomolla rămăsese în picioare în mijlocul încăperii.

— Ascultă ce-ţi spun, zise el, asta e casa ta, Anna, dar acum ai să faci bine să dispari cît ai bate din palme. Bătrîna dădu din cap ascultătoare. Cu mîna pe clanţă, se mai întoarse odată spre Gomolla. Atunci rămîi cu bine, Gustav, glăsui ea, apoi închise cu zgomot uşa în urma ei.

— Prin urmare, vrei să fugi din Horbeck ? întrebă Gomolla. Veni aproape de Daniel care zăcea prăbuşit pe scaunul lui, cu spatele încovoiat, capul atîrnîndu-i în piept, cu mîinile împreunate prinse între genunchi. Ţi-o pretinde cineva ? Gomolla ridicase vocea. Uită-te în ochii mei, omule ! Nu încerca să vinzi castraveţi grădinarului. Vreau să-mi spui cine-ţi pretinde una ca asta!

Daniel ridică ochii. Gomolla îi văzu chipul desfigurat. Băiatul fusese lovit cu sălbăticie, Gomolla n-avea nici o îndoială, nici unul din cei strînşi acolo riu credea în povestea cu grapa.

Druskat spuse :

— Nu se poate să cer şi eu o dată ceva pentru mine ? Am muncit oriunde m-aţi pus şi n-au fost locurile cele mai uşoare. M-am străduit s-o scot la capăt cum m-am priceput mai bine, nimeni n-ar putea' spune că m-am cruţat, cu toate astea n-am avut prea mare spor aici în Horbeck. Insă acum au găsit drumul spre cooperativă oamenii cei mai pregătiţi şi de nădejde, puţin cam tîrziu, mă rog, asta aşa-i, dar eu îi cunosc şi voi de asemenea, or să se facă luntre şi punte să ne arate că pot mai mult decît am putut noi înaintea lor, mă rog, lăsaţi-i să încerce, cu toţii avem de cîştigat dacă pun şi ei spinarea la treabă.

Aş vrea şi eu să mai scap de greutăţi. N-am deschis niciodată gura ca să vorbesc despre ale mele, dar nevasta mi-e rău bolnavă, ar trebui să-i port mai mult de grijă. Eliberaţi-mă din funcţie. Iar cu Stephan peste mine ca şef n-am să pot munci, de atîta abnegaţie nu mă simt în stare. Ştiu o căsuţă liberă în

Altenstein, acolo au nevoie de oameni, tractorişti, bărbaţi pentru grajduri, fac orice muncă, oricare, numai lăsaţi-mă să plec. Gustav, îmi trebuie timp pentru nevastă-mea.

Cînd sfîrşi ce avusese de spus, cu glas murmurat şi şovăitor, cînd văzu cum oamenii îl cercetau cu priviri întrebătoare, cum strîngeau umerii şi mişcau stînjeniţi mîinile parcă ar fi încercat să le ascundă, cînd citi neîncrederea adîncă din ochii lui Gomolla, Druskat strigă aproape cu deznădejde :

— N-are nimeni puţină înţelegere pentru situaţia mea ?

Bărbaţii pîndeau încordaţi hotărîrea lui Gomolla. El se plimbă în sus şi în jos prin încăpere un timp nesfîr- şit de lung, apoi brusc rămase locului pironindu-1 pe Daniel cu privirea.

— Du-te acasă, rosti el în cele din urmă, adăugind parcă pe un ton de avertisment : şi îngrijeşte-te de ne- vastă-ta !

Ceva mai tîrziu, la castelul din Horbeck, Gomolla şi cei din comitet primiră semnăturile recalcitranţilor. Gomolla cu chipul întunecat, trăindu-şi victoria fără bucurie, cu conştiinţa încărcată.

Acel Stephan nu se afla nici el intr-o stare prea bună. Nu era cumva pocit de lovituri ? Gomolla înghiţi întrebarea ce-i stătea pe buze, nu avu nici o satisfacţie cînd îl auzi pe Priskoleit felicitîndu-i călduros pe ţărani pentru pasul făcut, şi într-adevăr, ce ciudat e sufletul omului, derbedeilor le veni pe nepusă masă chef să-şi serbeze intrarea în cooperativă, îl poftiră să ciocnească un pahar cu ei. Gomolla refuză şi strigă răstit după şofer.

9 N-ai de mers decît cel mult un sfert de oră de la tei pînă jos în sat, dar lui Gomolla drumul îi păruse lung, gîndurile îi colindaseră în urmă peste ani, cugetase la alții şi la sine în vreme ce păşea prin aerul încins alături de Stephan pe cărarea dintre cîmpuri.

La cotitura şoselei, înainte de primele case din marginea satului, o zări pe Hilde Stephan. Femeia cobo- rise din Wartburgul alb şi se plimba nerăbdătoare pe lîngă el încoace şi încolo. S-a cam împlinit, gîndi Gomolla, nu-i stă rău, ochelari fumurii, ia te uită, sînt numai cîțiva ani de cînd se apăra de soare cu o basma trasă pe frunte, azi merge în pas cu moda, ori poate vrea să-şi ascundă crețurile din jurul ochilor cînd strînge pleoapele din pricina luminii prea vii, rochie fără mî- neci, de ce nu pe aşa căldură, asemenea brațe durdulii să tot priveşti şi, fir-aş al naibii, pe sub bluză are din belşug tot ce-i trebuie. Nu-ți vine să crezi cum a putut să înflorească, pe vremuri parcă stătea să împungă cu oasele, iar acum te furnică palmele şi-ți vine s-o apuci. Iată cum se arată că şi dragostea îl ajută pe om să crească, iar dragostea, adică ce se petrece între un bărbat şi o femeie şi în ce fel sau viceversa, e cu siguranță modul cel mai plăcut de a influența lumea înconjurătoare.

— Bună, Hildchen. Gomolla zîmbi pe sub mustață, trecîndu-şi limba peste buzele uscate.

Hilde îi răspunse grăbit la salut, n-avea cum bănui ce cugetări îl înveseleau în acea clipă pe bătrîn. O lăsaseră să aştepte din cale afară de mult, iar ea stătea ca pe ghimpi, dornică să le împărtăşească noutățile aflate.

— închipuiți-vă, cei de la poliția judiciară sau cum îi zice....

— Tovarăşii de la procuratură, o dăscăli Gomolla.

— Da, aceia, făcu Hilde, în tot cazul au fost la Priskoleit, nu-i nici un sfert de oră de-atunci, în vreme ce voi făceați popas colo sus, în umbra teiului. Blestemat zăduf !

Ridică deasupra capului brațele îndoite din coate şi îşi răsfiră părul, femeia năduşea puțin. Gomolla strecură o privire către smocurile crețe din subsuorile Hildei, gîndi, îmi place să adulmec mirosul unei femei încălzite, deci nu sînt chiar aşa de bătrîn, nu-i rău cînd o femeie miroase oleacă a femeie, dar cu mania asta modernă de a împroşca totul cu spray or să te facă pînă la urmă să te uiți la muieri ca la nişte bucăți de came congelată, ca la pieptul de curcă preambalat în pungi de plastic, curioase gusturi mai are şi generația din ziua de azi, ei drăcie, căldura asța, unde mi-a zburat gîndul, ia să mă adun. Ce povesteşte rotunjoara de Hilde, tot pipăin- du-şi şuvițele de

păr ? Zice că osemintele morților, bietele rămășițe, trebuie înmormîntate în Horbeck, răposații ar fi de-aici — Prin urmare așa!

— Satul a înnebunit, puteți să mă credeți, pălăvrăgea întruna Hilde, vestea s-a întins cît ai clipi. Și știți cine sînt morții ?

Stephan, cu gura întredeschisă și fruntea încrețită de încordare, nu-și lua privirea de la nevastă-sa.

— Vorbește odată !

— Unul cică ar fi Vladek, Vladek al nostru, Max.

Stephan dădu încet din cap.

— Știam.

— Ai știut ? făcu uimit Gomolla. Și acum o jumătate de ceas făceai pe prostul.

— Am bănuit, se corectă Stephan și întrebă : Cine e celălalt ?

— N-are să-ți treacă prin minte, îl încredință femeia. Le spuse că ar fi, așa se pare, fostul intendent Dobbin. De altfel ea nici n-a crezut vreodată că omul fugise cînd au venit rușii. Cu o seară înainte Hilde se aflase la castel și auzise cu urechile ei cum contesa îi ordonase acelui Dobbin să rămînă pe poziție. Doamna contesă voia cu orice preț să-și salveze proprietatea pentru vremurile de după război, așadar, nu glumea deloc cînd îi punea în vedere intendentului să nu se întîmple în lagărul prizonierilor polonezi nici cel mai mic lucru, nimic care s-ar putea folosi împotriva ei mai tîrziu. Cu toate astea, în noaptea aceea trebuie că se petrecuse ceva îngrozitor.

Stephan își șterse fruntea năclăită de sudoare.

— Dar de ce să-i fi omorit tocmai Daniel pe cei doi ? întrebă Hilde.

Stephan ridică din umeri.

— Tu știai, îl mustră Gomolla, că acel Vladek e unul dintre morți. Vladek al nostru, așa a spus Hilde, hai, deșartă-ți sacul!

— Omilie..., gemu Stephan, de neîndurat arșița asta de-amiază, mi s-a lipit limba de cerul gurii, gîtlejul mi-e astupat de praf.

— Bine. Gomolla ridică bastonul și arătă spre sat. Mergem la voi.

Stephan își luă de braț nevasta.

însă Hilde se împotrivi.

— Trebuie să ne repezim pînă la Altenstein, să vedem ce-i cu Anja. Te rog, Max, nu mai face pe misteriosul. Ea îl privi deschis în față pe Gomolla, dar capul îi tremura puțin și vocea

la fel, cînd zise : De fapt nu ştie nimic, iar ce bănuieşte poate să-ți spună în două cuvinte.

— Nu, Stephan scutură din cap, nu, Hilde, ştiu puțin mai mult decît crezi tu şi a venit vremea s-o afli. îşi duse nevasta pînă la maşină, o ajută să se aşeze pe bancheta din spate, îl rugă pe Gomolla să urce în față lîngă el şi porniră în grabă către casă.

Uşa era încuiată.

— Taică-tău o fi în sat ?

Hilde făcu semn că da. îl cercetă pe Max cu privirea, se înşelase ea oare sau el păru uşurat primind răspunsul ? Bărbatul îi ceru cheia. Trebui s-o caute îndelung cu degete tremurătoare pînă o descoperi în sfîrşit printre nenumăratele flecuştețe care umplu poşeta unei femei. Stephan deschise şi se dădu deoparte, lăsîndu-i pe Gomolla şi pe Hilde să intre în sufragerie. Din pricina căldurii perdelele erau trase, umbrind încăperea şi păs- trind răcoare, dar plutea înăuntru un miros uşor de mucegai, ca într-o criptă, iar pe masă, în vaza de cristal, se veştejea un buchet de trandafiri.

Hilde rămăsese lîngă uşă în picioare, nu se simțea la îndemînă şi o năpădise iarăşi teama, ca azi de dimineață cînd apăruse Anja cu întrebările ei. Cum spusese băiatul ? Ea crede că voi sînteți amestecați în povestea asta ! Hilde uitase cu totul că era stăpîna casei, că ar fi trebuit poate să-i ofere ceva Iul Gomolla, cel puțin «n scaun. I se părea că nu se află între pereții căminului ei, ci altundeva, la nişte străini, care o luaseră cu ei ca să-i dezvăluie o veste ce o înfricoşa.

Ochii lui Gomolla nu se puteau obişnui cu penumbra, se uită împrejur cu efort, cercetă dulapurile ce acopereau doi pereți, lemn lăcuit ca oglinda, mobilă scumpă, gustul lui Stephan, la fel de fudulă ca el.

Gazda îşi făcea de lucru la rafturile cu pahare.

— Beți ceva ? Se întoarse şi îşi privi nevasta, care stătea lîngă uşă ca țintuită. O întrebă : Ce ai ?

— Mi-e frică, Max.

— De ce ?

— Tu m-ai încredințat că n-ai de-a face cu arestarea lui Daniel.

Stephan puse paharele înapoi la locul lor.

— Asta aşa e. Veni lîngă Hilde, o luă de mînă, o conduse cu băgare de seamă pînă în mijlocul încăperii şi împinse către ea un fotoliu : Aşază-te, iubito. Trase sub el un scaun şi vorbi mai departe : Cu arestarea lui n-am de-a face, în schimb am de-a face cu viața lui Daniel, cu soarta lui, dacă vrei s-o numeşti

astfel. înainte să mergem la Altenstein, trebuie să mă ascultaţi, tu şi cu Gustav.

Gomolla se apropiase de geam şi trăsese la o parte perdeaua. I se făcuse poftă de o ţigară şi încerca să vadă cum ar putea să deschidă fereastra. Afară în curte aerul fierbinte vibra pe deasupra bolovanilor, văpaia soarelui se revărsă brusc, ca un şuvoi, în camera pompoasă a lui Stephan, făcînd să lucească o pulbere fină, miliarde de atomi de praf. Întorcîndu-se, Gomolla zări chipul Hildei ca prins într-un reflector, obrajii femeii se albiseră ca varul. Bătrînul lăsă din nou perdeaua să cadă, poate nu voia să vadă ruşinea de pe feţele celor doi : Din partea mea, ascundeţi-vă în întuneric cînd scoateţi din voi povestea asta necurată, la ce-mi foloseşte să văd cum păliţi sau roşiţi — eu vreau să aflu, în sfîrşit, adevărul.

Nu-1 îmboldi pe Stephan, îi lăsă timp, căzu greoi în- tr-unul din fotolii, se întinse cu un oftat de uşurare, ochii i se închiseră, ai fi putut să crezi că doarme.

10 Iar Stephan' istorisi :

— Cînd ne-am înapoiat atunci de la înmormîn- tare, fiindcă într-adevăr îl duoeam la groapă pe unul din Karbow, dar noi îl ştiam pe bietul om doar din auzite, cînd ne-am înapoiat, chefuisem pe drum, nu glumă, era pe-nserate, soarele scăpătase...

Nu-i pierise din minte acea seară cînd s-au întors în. satul lor pe drumuri ocolite. Cortegiul pornise spre Karbow într-o ordine fără cusur, dar mai tîrziu unii stăruiseră să zăbovească la o bere, în vreme ce alţii dădeau ghes cu întorsul acasă. începuse ciorovăiala şi, cînd făcură în sfîrşit cale-ntoarsă, solidaritatea lor se dusese pe apa sîmbetei, trăgeau care-ricotro. Stephan vedea asta limpede, ori de cîte ori se uita îndărăt ca să-şi cerceteze încruntat suita. El mărşăluia tot în frunte, dar ce alai dezlînat se aţinea pe urmele lui? Wiedenbeck şi Hinz mergeau cu acordeonistul beat turtă, mereu gata s& se-ntindă cît era de lung, înşfăcîndu-1 de subţiori şi smucindu-1 în sus ori de cîte ori stătea să se prăvălească în timp ce instrumentul ce-i sălta pe pîntec scotea sunete scheunate şi plîngăreţe — uitate erau coralele cucernice, muzicantul urla, cît îl ţineau bojocii, cîntece cu măscări.

Femeile în veşminte cernite se întunecau din ce în ce, se trăseseră împreună, formînd o ceată aparte, călcau apăsat în urma bărbaţilor, mînioase, şi abia atunci dnd ceremonialul înmormintării se sfÎTşise de mult şi cînd obiceiul era să-ţi aminteşti de cel săvîrşit din viaţă ori de nenorociri şi întîmplări de spaimă petrecute prin vecini, dar totul pe un ton de taifas şi voie bună, abia atunci ele scoaseră la iveală adevărate schime de suferinţă, doamne dumnezeule, ce buze albite de-ncleştare, ce căutături pline de venin ! Nu se mai încumetau ţăranii să-şi privească nevestele în ochi, ştiau ce-i aşteaptă, ce ţipete şi cicăleli or să le umple urechile odată ajunşi acasă, de asta îi şi dădeau înainte cu băutura, deşi erau să tui pînă în gît cu toţii de demonstraţia organizată de Stephan. Max conducea alaiul cu pas hotărît, pantalonii costumului de doliu şi-i suflecase, nisipul de pe drum era ca o cenuşă de mărunt şi se învîrtejea de cum îl atingeai cu talpa, iar în spatele lui Stephan 6e tîrau şi se clătinau pîlcuri-pîlcuri, precum resturile jalnice ale unei oştiri în retragere printre cîmpuri. Aşa ajunseră în cele din urmă la răspîntia de la poalele dealului.

Aid pădurarul clădise o stivă în marginea drumului din buştenii pentru transport, era un prilej să-ţi tragi sufletul, Wiedenbeck şi Hinz îl lepădară pe muzicant pe grămada de lemne sau mai curînd îl azvîrliră. Femeile istovite de umblet

se aşezară cu demnitate pe povârniş, îmbrăcămintea sărbătorească, ţeapănă de nepurtare, le , devenise o povară, eîteva se descotorosiră cu hotărîre, aproape cu furie de năframele scumpe, de obicei mînuite cu respectul datorat unor sfinte moaşte, iar acum împăturite şi trîntite în iarbă, ca sprijin moale pentru dosurile ţărănoilor. Acestea toate nu prevesteau nimic bun, dar beţia îl făcuse pe acordeonist să-şi piardă simţul artistic, omul nu observă indispoziţia publicului, ci fu aţî- ţat de tăcerea lui, căută deci clapele, nimeri şi cum trebuia şi pe de lături şi dintr-o dată răsună fals şi chelă- lăit, pentru a douăzecea oară în ziua aceea, melodia pe care nimeni nu mai avea nervi s-o audă : „Haideţi să ne veselim, un pahar să mai ciocnim..."

Stephan îşi ştergea cu batista ţilindrul, umezit pe dinăuntru de sudoarea ce-i cursese şiroaie din creştet.

— Linişte ! răcni el.

Muzicantul se holbă îngrozit :

— Voiai mai bine ceva ca la biserică ?

— Ţine-ţi gura, beţivanule ! ordonă Stephan, apoi le explică însoţitorilor lui următoarea mişcare tactică: La Horbeck nu ne putem întoarce decît pe întuneric. Propun să coborîm în Altenstein şi să comandăm la birt ceva de mîncare. Tocmai voia să încerce o mică glumă ca să ridice moralul trupei, cînd se înălţă din iarbă coana Wiedenbeck, o femeie arătoasă şi trupeşă, ce moştenise ca şi Hilde gospodăria părinţilor ei, dar, spre deosebire de nevasta lui Stephan, Mărie Wiedenbeck nu lăsase vreodată friiele din mînă, însă bărbatul ei era mulţumit şi o preţuia după cuviinţă, pentru că muierea se arăta isteaţă, harnică la orice muncă şi nu mai puţin în pat, aşa umbla vorba, iar nu veşnic toropită de oboseală, ca atîtea dintre suratele ei. Coana Wiedenbeck se sculă, aşadar, din iarbă, îşi culese de jos broboada, o scutură energic, o aruncă peste umeri cu atîta elan, încît fran-" jurii fîlfîiră, şi hotărî :

— Eu mă duc acasă. E timpul să dăm la vite !

Şi parcă vorbele ei ar fi fost parola aşteptată, femeile strigară aproape toate într-un glas :

— Şi noi la fel!

Se ridicară de pe costişă, îşi bătură fustele cu palma, îşi fluturară basmalele şi se adunară rînd pe rînd în jurul soţilor Wiedenbeck.

— Cum ? strigă Stephan cuprins de indignare şi întinse către Wiedenbeck un braţ acuzator. Dai bir cu fugiţii ?

Madam Wiedenbeck cea chipeşă dădu răspuns în locul

bărbatului ei, îşi încrucişă braţele sub sînii plini, aruncă bărbia înainte bătăioasă, făcu fără grabă cîţiva paşi către Stephan şi îl privi pe uriaş drept în ochi, fără o tresărire.

— Un ţăran care-şi lasă vitele să flămînzească, zise ea, puţin contează de ce, fie că i s-a născut un copil ori i-a murit cineva, acela a luat-o peste arătură.

Stephan se simţi trădat.

— Nu se poate, Mariechen, spuse el încet, voi vreţi să vă daţi bătuţi ?

Mărie Wiedenbeck îi vorbi ca unui băieţaş îmbufnat :

— Ţi-am făcut hatîrul, am mers cu tine la mort, odată şi odată trebuie să se termine cu joaca.

Iar Wiedenbeck — Stephan l-ar fi strins de gît — în- vîrti ţilindrul în semn de bun-rămas şi strigă :

— Omule, n-am să-mi las eu vacile să sufere din pricina îndărătniciei tale !

Era de necrezut. Stephan scoase un muget:

— V-a lovit pesemne orbul găinilor, cum de riu* Vă intră în cap atîta lucru, tocmai fiindcă azi vreţi să puneţi vitelor voastre tainul în iesle la oră fixă, o să rămî- neţi rrtîine fără ele, şi asta pentru totdeauna !

Trecu de la unul la altul, le strigă rugăminţi, îi privi în ochi pe fiecare, văzu nemulţumire, cel mult o ridicare din umeri, nehotărîre, nimeni nu părea să-l înţeleagă. îşi lovi fruntea cu podul palmei, atîta prostie omenească îl aducea la disperare, ridică privirile spre bolta cerului de seară, ca şi cum ar fi implorat sprijinul zeilor, dar de acolo nimeni nu coborî să-i dea o mînă de ajutor. Şi Hilde, cum de nu scotea nici un cuvînt ? De ce-1 lăsa să lupte singur ? Rămăsese undeva departe în spatele lui, cu capul plecat, umerii atîrnînd, jalea întruchipată, dumnezeule mare, ce tovarăşă pentru unul ca el!

în situaţia deznădăjduită în care se gâsea, unul singur îi rămase credincios şi acesta fu muzicantul cherche- lit, el se îndreptă către Max pe două cărări, bolborosind:

— Eu nu te las, frăţioare, merg cu tine la Altenstein, hai, frăţioare, un păhărel e cea mai bună treabă.

Rîsete de batjocură din ceata ţăranilor, coana Wie- denbeek cea chipeşă hohoti :

— Ei, Max, are cine-ţi ţine de urit !

— Bună treabă un păhărel. Acordeonistul încercă să-l cuprindă cu braţele, dar Stephan îl îmbrînci scîrbit departe de sine.

— Şterge-o, porc cu maţele pline de rachiu !

Beţivanul se prăbuşi moale, Hilde se aplecă să-l sprijine,

omul se sculă greoi şi amenință cu pumnul.

— Țărănoi lăudăroşi, pe toți or să vă pună cu botul pe labe ! Apoi o porni la vale spre Altenstein, bălăbă- nindu-se dintr-o parte a drumului în alta şi îmbrățişînd pe rînd copacii, pînă ce dispăru la cotitură.

Wiedenbeck dădu nevesti-si brațul, ea se atârnă de el, coborî puțin pleoapele, înclină maiestuos capul în- tr-un salut către soții Stephan, pentru ceilalți acesta fu semnalul de pornire, ei se aliniară în urma perechii ce preluase în locul lui Stephan conducerea pe drumul către casă. Oamenii se grăbeau dintr-o dată cu toții. Stephan privi o vreme în urma lor, văzu cum. şoldurile țărănoilor unduiau, fustele se legănau ritmic, nu mai încăpea îndoială, cortegiul restabilise ordinea şi mergea din nou în acelaşi pas.

— Nişte încurcă-lume, strigă Stephan cu mare dispreț şi-şi zvîrli țilindrul în țărînă, nu scot nasul de sub papucul muierilor.

Deprinsă din totdeauna să stringă lucrurile împrăştiate de bărbatul ei, căci, ca toate naturile generoase, Max avea o anumită înclinație spre dezordine, Hilde se -aplecă să ridice pălăria, o lustrui conştiincioasă cu mî-

neca rochiei şi abia pe urmă i-o întinse îndărăt. Vocea ei era gîtuitâ de lacrimi cînd spuse :

— Nu e drept ce i-am făcut lui Daniel.

Stephan se uită la nevastă-sa în culmea indignării, aşadar, nu din pricina lui era ea abătută, cum presupu- sese el în mod firesc, nu, ea scîncea din pricina lui Daniel.

— Aha, izbucni el, nu e drept ? Dar ce mi-au făcut ei mie ? Drept ar fi fost dacă stăpînirea ar fi scos o lege : în cooperativă toată lumea ! în fața legii eşti nevoit să te închini. Dar să umileşti un bărbat, un caracter, să mă... îşi apăsă pieptul cu amîndouă mîinile, să mă constrîngi pe mine să intru de bunăvoie, da, să mă constrîngi, şi cu asemenea mijloace, aşa ceva îmi face silă. Dacă-ți bagi boii în cîrd cu dracul, s-ar putea să-i scoți fără coarne. Asta am vrut să le arăt, lui Druskat şi alor lui.

— Ai cam dat cu oiştea-n gard ! — Kriiger lăsase cuvintele să cadă cu asprime. Dintre bărbați era singurul care nu băuse aproape nimic. Oare de aceea se credea cineva şi-şi îngăduia un asemenea ton față de ginerele lui ? — Să mergem !

Kruger arătă în vale către sat, fiică-sa încuviință ascultătoare, între timp îşi ştersese lacrimile, mototoli batista şi o îndesă în buzunar, îşi dădu la o parte de pe obraz vălul negru care o stînjenea şi spuse :

— Avem de dat la vite, Max !

Pînă şi cei doi, tatăl şi fiica, voiau să-l părăsească.

— Vitele, vitele ! urlă Max şi îndreptă degetul spre Kruger. Moşneagul ar fi trebuit să rămînă acasă, cum am spus eu, dar el nu, el să-şi vîre nasul peste tot, fără el nu se poate !

Kruger se oprise în fața lui Stephan, aproape de tot. Rosti :

— Nu-ți vărsa furia pe mine, cine ştie cînd mai ai nevoie de ajutorul meu.

— Al tău ? strigă batjocoritor Stephan.

— Da, stărui bătrînul, poate ştiu eu o cale ca să-i vii lui Druskat de hac.

— I-auzi, tocmai tu. Stephan zîmbi cu un fel de milă,, apoi o măsură din priviri pe nevastă-sa. îşi rănise picioarele de atîta alergătură, pantofii de lac, încălțați doar de cîteva ori, îi roseseră picioarele umflate, uite-o cum stă înaintea lui, îndoliată şi desculță, nu putu decît să-i întoarcă spatele şi să se depărteze înfrînt, un bărbat care nu mai avea pe nimeni pe lume.

După vreun sfert de ceas ajunsese în preajma bisericii şi se strecura în mare taină prin spatele casei lui, o luă prin

grădină, furişat ca un hoţ, să nu-1 zărească te miri cine.

Lîngă gard se simţi în siguranţă. Aşteptîndu-şi nevasta şi socrul, întoarse capul şi trase cu urechea. Va- cile nu mugeau, cum crezuse el, în curte totul părea neatins. Doar sunetele obişnuite ale serii, zăngănit de căldări, clinchetul domol al lanţurilor de la vite — Max ştiu îndată, cineva îşi făcea de lucru la el în grajd.

— Ţine, te rog. îi întinse Hildei ţilindrul, îi aruncă şi surtucul de ginere, cum îşi numea el cu dispreţ haina purtată odinioară la nunta lor, care între timp îi rămăsese strimtă, apoi se avîntă într-un salt îndrăzneţ peste gard — pe atunci n-avea decît treizeci de ani — străbătu în lugă cei cîţiva paşi pînă la grajd şi dintr-o lovitură făcu să zboare într-o parte uşa montată pe şină, cu atîta putere încît capătul ei se izbi de perete.

Druskat pătrunsese la Stephan în curte — caz clar de violare de domiciliu ! — şi aşeza vacilor iarbă în iesle, încovoiat cum era asupra furcii, ridică ochii, îl recunoscu pe Max, apoi sfârşind treaba se îndreptă din spate, înfipse furca în grămada de iarbă de lîngă uşă şi-şi trecu degetele prin părul ciufulit. Spuse fără urmă de iritare în glas, cu calmul cuiva oare ar fi predat schimbul :

— De muls trebuie să mulgi tu.

Se întinse să-şi ia haina azvârlită pe o ladă alături, şi-o aruncă' pe umeri şi âncercă să iasă, dar Stephan îi stătea în drum, cu picioarele larg depărtate, mare cît deschizătura uşii, mare şi întunecat. Cerul sîngera în asfinţit, Stephan semăna cu o umbră uriaşă proiectată pe perete, nu voia să-l lase pe celălalt să treacă, ci zise :

— Văd că în casa mea a şi început să poruncească, obştea.

— Sînt ţăran, răspunse Druskat, n-am fost în stare să le îndur mugetele, n-am putut lăsa vitele să flămîn- zească.

Tocmai Druskat spunea asta. Cuvintele îl izbiră pe Stephan ca un pumn în obraz. El rosti, primejdios de încet:

— Afari ! Şi se dădu la o parte din uşă.

Dar acum Daniel nu mai voia să iasă, ridică din umeri şi zîmbi :

— Mă bucur că în sfîrşit te găsesc. Avem de vorbit.

— Ai să dispari de-aici în clipa asta, zise Stephan cu răceală şi din cîţiva paşi ajunsese lîngă cuşca dulăului. Cîinele ciobănesc se încordă in lanţ lătrînd şi în- cercînd să sară spre stăpîn. Stephan îi desfăcu lanţul, animalul era nervos, lipsit de

hrană atîtea ceasuri, dornic de libertate, scheuna şi schelălăia. Aplecat asupra lui, Stephan îl stăpînea cu greutate ţinîndu-1 de zgardă.

— Pleacă odată, strigă el din nou, privind ţintă la Druskat.

Musafirul nepoftit stătea rezemat de uşa grajdului, un picior petrecut peste celălalt, braţele încrucişate, pro- vocîndu-1 pe Max cu aerul lui nepăsător şi urmărindu-i manevrele, după cît se părea, cu un fel de veselie.

De după colţul grajdului se iviră bătrînul Kruger şi în urma lui Hilde, ducînd într-o mînă pantofii de lac iar în cealaltă ţilindrul lui Stephan şi surtucul. Ea scoase un ţipăt cînd înţelese ce avea de gînd bărbatul ei, căci cîinele, o ştia oricine, era rău şi avea obiceiul să sfîşie.

— Nu, Max, ţipă Hilde, Max, nu face una ca asta !

Dar Stephan dădu drumul zgărzii şi asmuţi dulăul.

— Şo, Hassan, şo pe el ! %

Ţărîna ţîşni de sub labele lui, cînd zăvodul se smulse din loc năpustindu-se glonţ către Daniel, iar saltul îi fu atît de puternic încît Druskat se pomeni anjncat în uşa grajdului — după care cîinele dădu harnic din coadă şi se strădui să lingă obrajii lui Daniel. El rîse şi-i bătu alintător cu palma spinarea vînjoasă :

— Bine, Hassan, bine !

Erau ani de cînd ei doi, Druskat şi Stephan, hoinări- ‘seră peste dealuri cu zăvodul după ei.

— Ai văzut, strigă Daniel rîzînd încă şi apărîndu-se de stăruinţele bătrinului Hassan, un dobitoc ca el nu-şi uită prietenii.

— La mine, răcni Stephan. Animalul coborî supus labele de pe pieptul lui Druskat, experienţa îl învăţase că o voce care sună atît de înfricoşător ca aceea a lui Stephan însemna primejdie. Se tîrî spre stăpîn cu burta la pămînt, rămase nemişcat la picioarele lui, scheunînd temător, cu botul în ţărînă, lovitura veni intr-adevăr iar el se duse, cu coada între picioare, să se ascundă în cuşca lui.

— Cîteodată la băutură, vorbi Druskat, şi cîteodată la mînie, te porţi ca o fiară.

Stephan îşi dădu seama că celălalt era deasupra lui, că-i căzuse în capcană. Scos din fire, simţi nevoia să se apere, să atace, în singur impuls îi stăpînea fiinţa : Trebuia să lovească, să-şi culce adversarul la pămînt.

Fuseseră prea multe impresii şi prea contradictorii pe care le primise într-o singură zi, trebuind să le pună în ordine, acum mintea lui refuza să mai lucreze. îşi trăise triumful la amiază, cînd îi făcuse mat pe peţitorii cooperativei ; în circiumă la Karbow, pe cînd beau cu familia îndoliată a necunoscutului dus dintre cei vii, tot el era eroul. îl cuprinsese însă curînd amărăciunea, fiindcă vedea limpede că n-are ieşire, ceilalţi erau puternici, erau mulţi, iar el ce tovarăşi "avea, nişte încurcă-lume, era singur cuc şi ce poate face un om cînd e singur, nu cine ştie ce ! Se întristase de-a binelea cugetînd astfel, autocritica nu fusese vreodată marea lui pasiune, era în stare să se compătimească din toată inima şi, indiferent ce făcuse şi pusese la cale în această sîmbătă de pomină din primăvara anului o mie nouă sute şaizeci, el îşi găsi pe loc o sută de motive ca să se justifice.

Poate că totul s-ar fi petrecut altfel dacă Daniel ar fi înţeles că avea în faţă un om nefericit, dar Druskat îl numise fiară şi la asta nu exista decît un singur răspuns : pumnii.

— Nu, Max ! ţipă Hilde, dar zadarnic, Stephan vedea roşu ca un taur întărîtat. Se urni fioros către Daniel. Hilde răcni ca înjunghiată, de parcă în secunda următoare avea să se întîmple o crimă : Pentru numele lui dumnezeu !

Max îşi luase avînt, dar se opri încă o dată.

— Căraţi-vă ! mugi el. Pieriţi din ochii mei cu toţii !

Daniel păru că nu-1 aude, nu se clinti din locul unde se afla, dar bătrînul Kruger dădu din cap, îşi apucă fiica de braţ şi, cum ea încerca să se împotrivească, o trase cu forţa după el spre casă. Ţilindrul alunecă din mîinile Hildei, Max îl mătură din drum cu o lovitură de picior, pălăria zbură lin pînă pe trepte, unde păsăretul curţii se adunase în speranţa să-i pice niscai grăunţe şi prinsese să moţăie odată cu asfinţitul, acum orătăniile săriseră ca arse şi zburară care încotro, cotcodăcind. Aproape leşinată Hilde şovăia la braţul tatălui ei, peste cosiţa despletită îi flutura vălul de văduvă al bunicii, . bătrînul Kruger îşi tîra fiica astfel împodobită, desculţă, ea păşi printre găini.

11 O muscă zumzăi în penumbra camerei şi veni să se aşeze pe obrazul lui Stephan, el o alungă cu un gest leneş, apoi se ridică, luă de pe masă vaza cu trandafiri veştezi şi o mută pe bufet. Întorcînd spatele lui Gomolla şi Hildei, mîngîie cu degetele neîndemînatice florile pălite şi spuse :

— Uneori vezi la televizor un film, l-ai mai văzut cîndva în tinerețe, te aflai probabil într-o stare de spirit specială, poate erai la cinema cu o fată, știu și eu, oricum ai fost pătruns și mișcat, *Romanță în si bemol* ori ceva asemănător. îl revezi apoi după ani și nu mai pricepi ce te-a emoționat altădată, filmul ți se pare stîn- gaci, puțin caraghios sau penibil — cam așa mă simt și eu cînd privesc înapoi la unele momente din viața mea.

Pe jumătate îngropat în fotoliul lui, Gomolla cu- vîntă :

— Fă-ți mărturisirea.

— îndată. Stephan se întoarse lîngă nevastă-sa. Privirile îi stăruiau asupra ei, dar părea să nu ia aminte cum sta în fața lui, frumușică și durdulie în rochia ei fără mîneci și îl pîndea parcă din colțurile ochilor cu o expresie ciudată, căci tot ce spusese bărbatul ei și mai ales cum, ciugulind cu labele lui de urs petalele trandafirilor, i se păruse atît de neobișnuit femeii — niciodată Max nu vorbise astfel și niciodată despre asemenea lucruri, incit asta o înfricoșa mai mult chiar decît felul solemn în care-și anunțase el la început povestirea. Stephan istorisi maL departe.

— în seara aceea ne-am bătut crunt, Daniel și cu mine, era ca o înfruntare pe viață și pe moarte, ca și cum unul dintre noi ar fi trebuit să rămînă fără suflare la pămînt.

îmi clocotea sîngele, zăream totul ca printr-un văl roșu, imagini neprecise : pe Daniel, cum sărea întruna încoace și încolo, pereții, grinzile, prăbușindu-se asu- pră-mi ori ferindu-se din calea mea, eram —, ezită înainte să-și ducă vorba pînă la capăt, — eram într-adevăr întărîtat ca o fiară. Că am putere în pumni, o știe oricine, însă Daniel e mai iute, sprinteneala îi ține loc de forță, șansele erau egale de-o parte și de alta, cînd loveam eu în plin, cînd el.

Am auzit adesea că o bătaie poate începe în glumă pentru a sfîrși apoi într-o baltă de sînge. Cu răfuiala noastră s-a întâmplat invers, încăierarea își pierdea treptat brutalitatea, n-aș ști să explic de ce, poate că vrăjmășia noastră atinsese punctul ei cel mai de sus și n-aveam cum s-o împingem mai departe. Curios lucru — pe vremea cînd eram băietani ne luasem adesea la trîntă. Daniel învățase de la mine un tertip-două — ne loveam cu pumnii fără milă, dar încetul cu încetul vălul fierbinte îmi alunecă de pe ochi, vedeam iar deslușit, îl' atac pe Daniel, vreau să-l dau gata cruțîndu-1 pe cît se poate, cînd golanul strigă : „Hopla !“ și se repede cu capul în pieptul meu, un renghi mișelesc — tot de la mi- ne-1 știa — îmi pune o piedică, eu zbor prin aer, cad grămadă, oasele îmi trosnesc de parcă s-ar face țăndări toate în aceeași clipă. „Ai pățit ceva ?“

strigă Daniel. „Vezi-ţi de treabă !“ Mă adun de jos şi-i aplic un croşeu la bărbie, aproape gingaş, efectul e imens, băiatul se culcă lat pe podele, eu îl număr, gata, am izbutit, dar cînd individul şi-a revenit puţin din ameţeală, deodată îl văd că rîde, nici eu nu mă pot ţine, hohotesc, zbier de rîs. „Băiete, băiete, ce faţă !u El chicoteşte cu degetul ■spre ciobul de oglindă din perete. Şi eu, cum adică ? Stai să mă uit. Ei comedie, cine s-o fi holbînd la mine ? Să fie asta mutra mea ? Nu mă recunosc în străinul din oglindă. „Aşteaptă", zic. Un şervet unsuros atîmă de perete, îl smulg din cui, îl moi în căldare, îi zvîrl, pleosc, în obraz cîrpa şiroind de apă, el se şterge. „Maxu, îl aud vorbind, „trebuie să semnezi.“ Iar eu — cum am mai spus, n-aş putea să explic de ce mă purtam astfel — ii răspund, aproape cu vechea prietenie : „Mă, căcănarule!“ sau cam aşa ceva. Daniel rînjeşte cu tot chipul desfigurat. „Trebuie să intri în gospodărie, ştii doar!“ „Ia-o-ncet", zic, „graba strică treaba" sau altceva de felul ăsta, în tot cazul voiam să-i rezist încă puţin. „Mai întîi să arătăm şi noi ca oamenii", zic. Şi mă pregătesc să aduc săpun, nişte plasture, un rachiu. „Cît ai clipi, sînt înapoi, băiete". Omul zace pe grămada de paie ca o găină jumulită, dar zîmbeşte. S-o fi bucurînd şi el, îmi spun în sinea mea, că s-a sfîrşit naibii circul. Intru în casă şi strig după Hilde, acum i-a venit rîndul, poate s-o facă pe samariteanca, să ne peticească rănile cu plasture, să vezi numai cît suflet o să pună — strig după Hilde. „Aici", piuie ea plîngăreaţă, bate darabana cu pumnii într-o uşă, pe dinăuntru, să nu-ţi vină să crezi, bătrînul o încuiase în cameră.

— A fost o zi îngrozitoare, suspină Hilde, a fost îngrozitor, ca întotdeauna cînd se încăierau ei doi — şi mereu....

— Dar ce, dragă, îşi întrerupse Max nevasta, tocmai povesteam cum lucrurile erau pe punctul să ia o întorsătură fericită. Ascultă, Gustav, o eliberez deci pe Hildchen a mea, ea mi se aruncă la piept plîngînd în hohote, tot cu pălăria de văduvă pe cap şi cu vălul, îi desfac cu grijă agrafele din păr, nu-i o îndeletnicire prea uşoară, pînă la urmă sfîşii tulul negru, lepăd zdrenţele cit colo, o sărut pe nefericita mea Hildchen. „E-n re- gulă“, o liniştesc, „mai suflă, dar e scărmănat rău, dă fuga după sculele tale de infirmieră44. Zis şi făcut, ea aleargă, eu pun mîna pe un clondir de rachiu, ne întoarcem degrabă la grajd şi ce ne văd ochii : socru-meu faţă în faţă cu Daniel. O fi voind să-l îmbuneze, îmi spun eu, adică din pricina păruielii, bătrînului i s-o fi făcut

pesemne frică şi nu fără temei, pe vremea lui nu se pur^ tau cu mănuşi domnii de prin tribunale, cine ridica mîna la un activist putea şti dinainte ce-1 aşteaptă, cîțiva ani buni după gratii.

Aşadar, bătrînul stă în fața lui Daniel, băiatul îşi încheie cămaşa, încet, încet de tot, nasture după nasture, trage hairta pe mîneci, mereu fără grabă, îl dă pe bătrîn la o parte, se uită la mine lung şi în cele din urmă rosteşte : „Preia tu postul de preşedinte. Eu am să dispar din Horbeck !" Şi scuipă, martor mi-e domnul, scuipă drept la picioarele mele. Hilde, suflet bun, i se agață de umăr : „Nu poți să pleci aşa", el se desface încruntat din încleştare.

— Da, da, întări Hilde, mîinile şi le ținea în poală, îşi răsucea verigheta de pe inelarul drept, o purtase aproape douăzeci de ani, se tocise puțin : Aşa a fost, zise ea, îmi aduc aminte. Daniel a strigat : „Ce fel de- oameni sînteți voi" şi a ieşit din ogradă, încovoiat ca un moşneag. — Femeia ridică ochii. — Niciodată n-am înțeles pentru ce s-a dat la o parte şi ți-a cedat ție locul, Max.

— La început nici eu n-am înțeles, răspunse Stephan, dar în aceeaşi noapte am aflat taina. Cineva îl avea la mînă pe Druskat cu un fel de document datat Sin aprilie patruzeci şi cinci, pe el se putea citi cum că Druskat predase curții marțiale SS din Horbeck un polonez fugar, pentru care faptă i se decemează Crucea de fier. Ştampila nazistă, semnătură, act autentic, fără nici un dubiu.

Hilde zîmbi neîncrezătoare.

— în noaptea refugiului, se pare că atunci s-a întâmplat.

— Nu cred una ca asta ! Hilde scutură din cap.

Stephan stărui :

— întreabă-1 pe tatăl tău. EL avea documentul. Pricepe, Hilde, tatăl tău îl strînsese pe Daniel cu uşa : ori îți iei tălpăşița din Horbeck, ori pun hîrtia cu pricina pe masa autorităților.

O muscă zumzăi prin încăpere, zburînd în cercuri în jurul trandafirilor veştezi. Nimeni n-o băgă în seamă. Gomolla îşi trecu degetul mare şi arătătorul peste pleoapele închise. îşi scosese ochelarii, ca şi cum ar fi vrut să-şi odihnească ochii obosiți.

— Acum ştiți tot.

Stephan nu-şi lua privirile de la nevastă-sa, femeia stătea ghemuită pe marginea fotoliului, cu coatele proptite de genunchi, cu fața ascunsă în palme, într-un tîrziu înălță capul, nesfîrşit de încet, apoi deschise ochii şi, peste vîrfurile

degetelor, îşi scrută bărbatul.

— Voi doi aţi ştiut, tata şi cu tine... Aţi ştiut şi aţi folosit asta. Dumnezeule mare !

încercă să se salte din fotoliu, dar se părea că mişcarea îi cerea un efort prea mare. Stephan sări de la locul lui, veni spre ea cu braţele desfăcute, însă femeia îşi feri într-o parte faţa, ridică mîna ca apărîndu-se de ceva ce-i făcea silă şi spuse :

— E ca şi cînd m-ai fi pălmuit încă o dată.

— Hilde !

Era acum în picioare, ajunse cu paşi nesiguri pînă la un scaun, se prinse de spetează căutind parcă sprijin şi rosti cu voce albă :

— îmi crapă obrazul de ruşine.

Atît, nici un cuvînt mai mult, nici o privire către Gomolla sau Max, nici măcar nu închise uşa în urma ei cînd părăsi încăperea.

Stephan nu se încumetă s-o urmeze. Consternarea femeii nu-1 surprindea, ştiuse că spovedania şi dezvăluirile lui or s-o întristeze pe Hilde sau or s-o înspăi- mînte, se gîndise că ea avea să izbucnească în lacrimi ori poate să rămînă fără grai în neajutorarea ei, o cunoştea doar, nu era ea „uitucuţa lui dragă", cum o dez- mierda uneori, ca în anii ei de fată ? La unele lucruri se aşteptase, fără îndoială. Dar ea nu plînsese, ci, în prezenţa lui Gomolla, ridicase mîna cuprinsă de dezgust, în- lăturînd atingerea lui. Se socoti greşit înţeles, era adînc rănit în mîndria lui, în clipa aceea n-avea cum bănui ce urma să se petreacă peste un sfert de oră. Pentru prima dată în viaţa ei, Hilde avea să ia o hotăxîre, nimic neobişnuit pentru o femeie, s-ar spune, dar dacă i-ar fi povestit cineva lui Stephan ce-1 aşteaptă, ar fi primit un hohot răsunător de rîs drept răspuns.

Cei doi bărbaţi aşteptau de o bucată de vreme afara în curte, sub văpaia soarelui de-amiază, nu-şi vorbeau,, fiecare cu gîndurile lui, cînd şi cînd Stephan arunca spre uşă o privire întunecată. într-un tîrziu Gomolla rupse* tăcerea.

— Şi acum, ce se-ntîmplă ? Merge cu noi la Altenstein sau nu ? Poate clarifici problema ?

Dar Stephan fu scutit de clarificări, fiindcă o zări pe Hilde ivindu-se în uşă.

— Uite-o ! Şi în gînd : I-a venit mintea la cap !

îl invită pe Gomolla să urce în Wartburg. Apucase- să-şi înghesuie burta în spatele volanului, cînd Hilde- strigă de pe scară :

— Maşina îmi trebuie mie !

Max încruntă din sprîncene, privi peste umăr prin geamul din spate, totul părea în ordine. Hilde coborî treptele în mare grabă, abia atunci bărbatul văzu că ducea cu sine o valijoară, ce mai era şi asta ? Ajunsese lîngă portieră. Max lăsă în jos geamul maşinii.

— Ce-ai spus ?

Hilde azvîrli neglijent valijoara pe bancheta din spate, apoi întinse mîna spre el, într-un gest de revendicare.

— Actele, te rog !

Stephan se opinti să iasă de după volan şi gemu. Pretenţiile Hildei i se păreau .bizare şi lipsite de sens, era doar limpede că el şi Gomolla aveau nevoie de Wartburg. Nu mai ştia pe ce lume se află ? Mă rog, poate-' şocul! Aveau să discute pe îndelete diseară între patru ochi, deocamdată nu voia încă o scenă. Gomolla se apropia, Stephan se topi cu totul în umilinţă.

— Draga mea, făcu el rugător, de cîtă vreme oare nu mai spusese : „draga mea“. Nu te înţeleg.

— îmi trebuie maşina. Hilde pronunţă apăsat fiecare silabă.

— Pentru ce ?

— Nu ştiu cum ai scos-o tu }a capăt cu ce-aveai pe conştiinţă, vorbi Hilde şi se răsuci brusc împotriva lui Gomolla, sau tu !

— Eu ? Gomolla nu-şi crezu urechilor, ce poftea, mă rog, de la el ?

— Din situaţia lui Druskat, fiecare s-a ales cu un cîştig, observă Hilde, şi tu nu mai puţin !

— Pesemne că nu ştii ce vorbeşti ? Gomolla se supărase de-a binelea, i se vedea pe chip, i se auzea din glas, îşi strigase întrebarea ca de la înălţimea unei tribune.

Hilde răspunse la fel de tare :

— De la prînz şi pînă seara ai rămas în sat atunci, în .o mie nouă sute şaizeci, Daniel era la ananghie, n-ai să-mi spui că unuia ca tine i-a putut scăpa asta ? Hohoti sarcastic : Principalul era că izbutiseşi să-i vîri în sfîrşit pe recalcitranţi în cooperativă, nimic mai important nu exista pentru tine în ziua aceea.

— Ia ascultă, Gomolla înălţă sprîncenele, dacă ţii neapărat s-o faci pe procurorul, fii bună şi ocupă-te de bărbatu-tău.

— Cu căzătura de taică-său să se răfuiască! urlă Stephan

scos din fire.

în ciuda căldurii înăbuşitoare, Hilde îşi strinse gulerul pelerinei in jurul gîtului, ca şi cum i s-ar fi făcut frig.

— E respingător. Privi împrejur şi spuse : Totul arată neschimbat, casa noastră cea frumoasă, teii din curte, toate ca întotdeauna. Tăgădui cu o mişcare înceată din cap. Pentru mine nimic nu mai e ca întotdeauna, de cînd am aflat ce s-a petrecut aici. în clipa asta încă nu pot gîndi. Mă duc la Anja, la Altenstein.

— Hildchen, te rog, fii cuminte! Vocea lui Stephan suna aproape ca o implorare. Poate că Rosemarie e de mult acolo şi are grijă de fată.

— Trebuie măcar să ştiu. De azi înainte vreau să ştiu totul, Max ! Dă-mi actele ! Hilde vorbise astfel, încît Stephan pricepu că trebuia s-o ia în serios. Nu era posibil ca ea să fi devenit o altă fiinţă în numai eîteva ceasuri, de dimineaţă pînă la amiază, şi totuşi de azi înainte în viaţa lor se vor schimba unele lucruri, din clipa aceasta ei doi nu vor mai putea trăi împreună în felul cum fuseseră deprinşi de aproape douăzeci de ani încoace. 'El nu mai îndrăzni să se împotrivească, îi puse carnetul

în palma întinsă şi avu simţământul că-i încredinţa mult mai mult de-atît. Ea mulţumi cu un gest scurt din cap,, urcă în maşină, îşi potrivi scaunul, Max sări s-o ajute.

— Mulţumesc, pot şi singură !

Motorul hîrîi, un zgomot din cale-afară de strident. Hilde schimbă viteza, măruntaiele maşinii păcăniră, ţeava de eşapament scuipă fum, Wartburgul ieşi din curte icnind şi opintindu-se. Nu mai departe decît ieri, Stephan şi-ar fi încreţit faţa într-o expresie de suferinţă menită să înduioşeze, acum îşi pipăi stînjenit creştetul pleşuv, apoi se îndreptă întrebător spre Gomolla.

— Şi noi cum ajungem la Altenstein ?

— Tu nu duci niciodată lipsă de idei, găseşti tu ceva, i- o întoarse Gomolla. Din rechizitoriul Hildei nu ieşise nici el basma curată, totuşi lui Stephan i se păru că bă- trînul zîmbea cu un fel de satisfacţie răutăcioasă.

ÎII

1 Pe Druskat îl aduseseră în faţa procurorului. Birourile se aflau la sediul tribunalului regional, clădirea scăpase neatinsă din război, zidărie de cărămidă, înălţată în preajma fortificaţiilor oraşului, stătea în picioare de secole, se pare eă ar fi fost cîndva proprietatea unei mănăstiri, însă în ultimele două sute de ani aici se judecase şi se împărţise dreptate, mai întîi în numele arhiducilor, suverani ai acestui ţinut, vlăstare ale unei ramuri de Mecklenburg, iar mai tîrziu, pe timpul republicii din Weimar şi al stăpînirii naziste, „în numele poporului[14] sau în orice caz aşa afirmau documentele, căci apărată de bolţi de nepătruns, arhiva ajunsese pînă la noi, păstrind procese-verbale de la interogatorii, sentinţe şi socoteli cu plata călăilor.

în maldărul de hîrtii s-a descoperit, printre altele, mărturia unui fapt de necrezut : în deceniul al treilea al veacului nostru, unui delincvent i s-a luat capul cu securea. Ura un secerător polonez, învinuit de uciderea unui copil, de altfel pe nedrept, cum a reieşit curînd după execuţie. împricinatul, greoi la minte şi înţelegînd prea puţin germana,

urmărise anevoie mersul judecăţii. Abia în curtea închisorii, dînd cu ochii de butuc şi de călău, se lămurise ce-1 aşteaptă şi bîiguise că ar dori să-l întrebe pe domnul procuror : De ce murit ? Dar cel ce-i însoţea paşii spre butuc, o faţă bisericească, l-a sfătuit să-şi schimbe gîndul : Las-o încurcată, om bun !

însemnarea a dăinuit în arhivă, ca şi dosarul unui proces din anul o mie nouă sute treizeci. De astă-dată, unui fost ofiţer din Reichswehr i s-a adus acuzaţia de a fi împuşcat cu o armă de vînătoare un muncitor agricol comunist, dar, în pofida numeroaselor indicii şi a probelor zdrobitoare, crima nu s-a putut dovedi, motiv pentru care inculpatul fusese achitat.

în schimb, după venirea la putere a lui Hitler, pe comunişti şi pe social-democraţi braţul legii îi strivise cu neînduplecată asprime.

O mie de ani ar fi urmat să supravieţuiască, scăldat în sînge, cel de-al treilea Reich, dacă voinţa întemeietorilor lui s-ar fi împlinit. El a întins pîrjolul războiului pe jumătate de glob. După doisprezece ani, cînd armatele lui cotropitoare fură nimicite, se nărui în sfîrşit şi el.

Trupele Wehrmacht-ului, ce ocupaseră cetatea cu faimoasele cinci porţi, refuzară să se predea Armatei Roşii, pornirea oarbă de autodistrugere a naziştilor fu cît pe ce să facă oraşul una cu pămîntul, pînă cînd, în aprilie patruzeci şi cinci, el a putut fi redat păcii, stradă cu stradă. în chip de neînţeles, zidul medieval cu porţile sale de cărămidă încununate de creneluri rezistase barajului de artilerie şi închidea parcă într-un chenar un bărăgan de ruine din care mai ridicau fruntea puţinele clădiri rămase întregi, una dintre ele fiind tribunalul.

Se iviră aici judecători noi, mulţi dintre ei fuseseră ei înşişi încercaţi de inechitatea justiţiei lui Hitler, tot ce aduceau în meseria lor, pentru început, era doar simţul dreptăţii şi experienţa confruntărilor de clasă, lucruri ce cîntăreau mai mult decît cunoaşterea subtilă a paragrafelor şi a interpretării lor. Atunci au fost puşi pe banca acuzaţilor criminalii de război, fanaticii nazişti, denunţătorii. Nici cei ce se făcuseră vinovaţi de moartea unui prizonier nu se puteau aştepta la clemenţă, nici un glas nu s-ar fi ridicat să le ia apărarea. Judecătorii cei noi îşi făceau datoria cu rîvnă, totuşi se întîmpla ca un delict sau altul să scape neispăşit.

în pachetul de acte al anului patruzeci şi cinci se află prins

un proces verbal. Documentul consemnează că, la cutare şi cutare dată, Irene Jankowski şi cîrciumăreasa Anna Preibisch, numită Neumann, ambele cu domiciliul în Horbeck, s-au prezentat în faţa procurorului, rugind autorităţile să facă cercetări cu privire la un anume Vladek Jankowski, rudă îndepărtată a Irenei J. Ameninţat cu moartea de SS-işti în ultimele zile ale războiului, omul îşi găsise undeva un adăpost, dar dispăruse apoi din ascunzătoare, fusese probabil asasinat, căci în ultima noapte, cu puţine ceasuri înainte de intrarea în sat a Armatei Roşii, se auziseră împuşcături şi ţipete în biserica din Horbeck, cutare şi cutare martori puteau fi citaţi. într-adevăr funcţionarii instanţei de instrucţie găsiseră găuri lăsate de gloanţe în strane şi pete de sînge pe pardoseală, însă n-au putut face lumină în ce priveşte soarta lui Vladek Jankowski.

Unii criminali şi-au pierdut urma pentru un timp, ca de pildă acel doctor care nici măcar de un nume fals n-avusese nevoie, căci avea norocul să se numească Meier, aidoma cu nenumăraţi dintre compatrioţii noştri. Locuia într-o casă de mai mare dragul împreună cu nevasta şi copiii, sătucul era ascuns într-un cot de luncă. Trăi ani de-a rîndul înconjurat de stima tuturor, şi bolnavii călătoreau pe distanţe mari pînă la dînsul, pentru că aveau încredere în el şi în priceperea lui. într-o bună zi se află că fusese medicul unui lagăr. Trimisese zeci de mii de fiinţe omeneşti in camera de gazare pentru ca, mai tîrziu, în timpul dt rămăsese neştiut în satul lui, să ajute poate, cu o injecţie sau cu o reţetă, alte mii de oameni să rămînă în viaţă. Dar aici nu era posibilă nici o compensare, nu se putea plăti de una prin cealaltă. Fu condamnat la moarte.

Cu asemenea cazuri, judecătorii tribunalului regional se întîlneau rar în anii cincizeci, în schimb aveau de furcă adesea cu speculanţii şi comercianţii iliciţi. Graniţa fiind deschisă, mişunau încolo şi încoace sumedenie de talente sclipitoare la pescuit în apă tulbure, economia era dezorganizată, populaţia ducea încă lipsă de multe, în acel moment uşurinţa şi lipsa de răspundere se cereau combătute cu toată severitatea. Arhiva de sub bolţile din subsolul tribunalului ne încunoştinţează despre unele cazuri de acest fel.

Aşa de pildă făcuse vîlvă o sentinţă dată în cincizeci şi trei. Preşedintele cooperativei din B., agricultor destoinic şi crescător de vite din cei mai pricepuţi, fu condamnat la doi ani închisoare şi i se respinse recursul. Căci, pe cînd el dezbătea probleme de specialitate într-o consfătuire la oraş, hambarul

vechi, aflat în cîmp deschis, luase foc arzînd pînă în temelii, iar odată cu el se făcuse scrum şi rezerva de cereale depozitată într-însuL Incendiul fusese provocat de un cablu electric defect

nedescoperit la vreme, prin urmare conducătorul unităţii nu-şi îndeplinise obligaţiile de control, fapt dovedit, omul trebui să-şi execute pedeapsa.

Cam în acelaşi timp se afla în închisoare pentru delict economic directorul unui centru de tineret. Ignorind aprobările necesare, el pusese să se taie unul din cei doi porci îngrăşaţi in anexele centrului cu resturi de la cantină. Făcuse asta pentru a-i ospăta cu gulaş de porc, pe săturate şi fără bonuri de masă, pe participanţii la o conferinţă regională de tineret. El încercase să se justifice invocînd o instigare la faptă printr-o „indicaţie de sus“, dar n-ar fi pronunţat nume nici în ruptul capului. Nu găsi înţelegere la judecători.

Ce-i drept, în vraful de documente al anului cincizeci şi patru apare menţiunea că inculpatul a fost pus în libertate după un sfert de an. Circulă versiunea că o personalitate sus-pusă din organizaţia de tineret ar fi protestat energic împotriva acelei sentinţe injuste — ceea ce ar putea fi o simplă poveste, în orice caz numele respectivei personalităţi nu e de găsit în hîrtii.

De altfel astăzi, la douăzeci de ani după condamnare, ▪tînărul infractor de odinioară ocupă un post de ministru adjunct. Avem legi noi, s-au schimbat vremurile, iar odată cu ele şi unele prevederi ale Codului penal sau mobilurile faptelor sancţionate de lege. Nimeni nu mai fură împins de nevoie, în schimb magistraţii din zilele noastre, copii de muncitori şi ţărani care şi-au ros coatele pe băncile multor şcoli, au adeseori de-a face cu răbufniri de violenţă, de huliganism, ori cu pofte de înavuţire de-a dreptul spectaculoase.

2 O scară de piatră, îngustă şi căţărată abrupt ca în turnurile vechi leagă între ele caturile clădirii, treptele roase de paşi s-au adîncit la mijloc, luînd forma unor albii. Gîţi oameni le vor fi urcat prin ani, vinovaţi şi nevinovaţi, drepţi şi nedrepţi ? Şi cu ce simţăminte ?

Druskat socotea că ajunsese dincolo de teamă, dar surprinse în sine un fel de nelinşte şi o strîngere de inimă în vreme ce lua în piept scara, iar mai apoi străbătea

în lung un coridor la al cărui capăt ştia că-l aşteaptă biroul procurorului.

In coridorul cu zugrăveală deschisă la culoare lumina zilei pătrundea într-un chip straniu, izvorind din nişe săpate adînc în zid şi acoperind pardoseala cu un desen paralel — o fîşie de lumină lîngă una de umbră. Ceea ce vedea îl duse cu gîndul la o veche catedrală rusească, amintire dintr-o vizită în Uniune, bolta pronaosului fusese împodobită încă înainte de năvala mongolilor cu fresce înfăţişînd judecata de apoi, lucrate în manieră bizantină, cu austeritatea de rigoare. Jos, în dreapta şi în stînga privitorului, adăstau apostolii, in spatele lor arhanghelii, şi iarăşi înapoia acestor-a, şir după şir, nenumăraţi judecători cereşti de rang mai mic, cu toţii aşezaţi cu atîta măiestrie pe perete de penelul meşterilor din vechime, încît păreau a pironi mînioşi cu privirea pe cel ce păşea înăuntru, urmărindu-l oriunde s-ar fi întors cu uitătura lor plină de asprime, o sotnie de îngeri neîmblânziţi ai răzbunării. Sărmanii mujici şi nevestele lor trebuie să-şi fi făcut cruci peste cruci cînd li se arăta vederii acea desfăşurare înfricoşătoare a oştirilor dumnezeieşti, căutînd apoi grabnic ocrotirea la Maica Precistă, icoana ei împrejmuită cu aur strălucea pe un perete zugrăvit siniliu, printre alte chipuri de sfinţi. Pictura îl mişcase pe Druskat, căci copilul Isus din poala Madonei ţărănci purta cizmuliţe, pantaloni încreţiţi sub genunchi, cazacă, iar la gît o eşarfă roşie.

Rosemarie, gîndi Druskat, ei ar fi trebuit să-i spun, cine ştie cînd am s-o văd din nou ? Anja, cum are să îndure cele întîmplate ?

Stătea faţă în faţă cu procurorul de mult timp, cîte ore de fapt ? O privire la ceas, vremea prînzului.

— Te reţin cumva ? făcu procurorul. Nu pricep, vreo două decenii nu te-ai prea grăbit.

Ce vîrstă să aibă, se întrebă Druskat, cinci sau şase ani mai puţin ca mine ? Nu e mult, totuşi de ajuns ca omul să aparţină altei generaţii. Poate îşi mai aminteşte de lumea preschimbată în munţi de dărîmături şi cu siguranţă că a văzut nazişti, SS-işti sau soldaţi în uniformele Wehrmacht-ului, dar mulţi dintre cei ce aveau şaisprezece ani la vremea aceea, ca mine, au mai fost siliţi să îmbrace acele uniforme, au luptat în Volkssturm sau au cărat obuze la antiaeriană, recruţii cei din urmă ai lui Hitler, cîţi dintre noi au mai fost ciopîrţiţi, cîţi s-au prăpădit şi le-au albit oasele cine ştie pe unde. Insă el era un copil pe atunci, sfîşierile şi spaimele generaţiei mele i-au fost străine, ca şi elanul nostru, înfrigurarea şi bucuria de-a îndrepta şi răscumpăra. Mă poate el

înțelege, îmi poate fi un judecător fără părtinire ?

Diihring, procurorul, era îndeobşte cunoscut pentru retorica lui strălucită şi superioritatea intelectuală afişată cu aroganță. Druskat îl auzise vorbind cu diverse prilejuri. Nu se omora după el, îi aplicase în sinea lui eticheta şi-i venise greu să se încredințeze acestui Dii- hring. Dar dialogul lor decursese obiectiv şi lucid — pînă la această ironie : „Te rețin cumva ? Nu pricep, vreo două decenii nu te-ai prea grăbit[14].

Ce-ar fi putut răspunde Druskat, deci tăcu. în birou apăru secretara.

— Ah, declarația. Procurorul îl invită cu un gest : Te rog !

Femeia îi întinse lui Druskat filele dactilografiate, Daniel le parcurse una după alta în grabă, da, da, întocmai aşa spusese, pe ultima pagină îşi aşternu semnătura, apoi împinse hîrtiile departe de el. După ce secretara îi lăsă din nou singuri, se întoarse spre procuror.

— N-am trecut nimic sub tăcere. Exhumarea are să-mi confirme destăinuirile. N-am martori, nu există nimeni care m-ar putea disculpa şi nici nu doresc să fiu disculpat, tot ce vreau... Se opri brusc, gîndi, poate, că Diihring are să-l ia pentru a doua oară in zeflemea, dar îşi duse vorba pînă la capăt : Vreau să las în urmă povestea asta, cît mai repede.

— Vezi tu, răspunse procurorul după un răstimp de tăcere, cazul în sine, partea penală, reprezintă numai o latură a problemei, cea de-a doua priveşte tăcerea ta. Ai putea să-mi spui că nu e treaba noastră, că ai să te justifici în fața partidului şi într-adevăr va trebui s-o faci. Gomolla abia aşteaptă să te ia la întrebări. — Diihring zîmbi uşor, îl cunoştea pe bătrîn. — Dacă s-o mulțumi cu întrebările. De altfel a şi telefonat. E aici intr-o oră cel mult.

— Gomolla ? Druskat nu-şi putu ascunde surpriza.

— Vrea să stea de vorbă cu tine. Procurorul se sculă de pe scaun, acum îşi privi el ceasul, acum se grăbea el. Fir-ar să fie, omule, sînt aşteptat în altă parte. îşi luă haina din dulap şi cu ea pe braț zăbovi încă o clipă lîngă uşă. Poți rămîne în biroul meu pînă vine Gomolla, mai gîndeşte-te dacă ai ceva să adaugi la spovedania ta.

Druskat repetă nemulțumit ce declarase adineauri :

— N-am trecut nimic sub tăcere !

— Nimic ?

Druskat fu aproape să izbucnească dar n-avu răgaz, căci fu izbit de cuvintele lui Diihring. înainte de a închide uşa în urma lui, acesta întrebase :

— Oare n-a profitat nimeni de tăcerea ta, chiar nimeni ? Şi

nimeni n-a avut de suferit din pricina ei ?

Druskat își zise : ce-1 privește ? Ce bine să poți in sfîrșit vorbi, am vorbit, am vorbit, cu ochii la magnetofon, la banda care se desfășura încet, pe urmă încă una. Cînd mi-a pus întrebări nu mi-am ascuns privirea,

i- am răspuns cu inima deschisă, nu, n-am trecut nimic sub tăcere. Știe totul acum, fiece amănunt al acelei nopți îngrozitoare, la început au fost bubuiturile de tun care făceau să zăngăne geamurile, iar mai tîrziu clopotul din Horbeck a bătut alarma. Vladek zăcea fără suflare, însă celălalt mai trăia, n-a mai trăit mult. Ce bine că m-am putut elibera de toate astea, iar acum, ce bine că procurorul s-a dus, că sînt singur între patru pereți și nu mai trebuie să-mi adun puterile, cît de obosit sînt, n-am închis un ochi pînă-n zori, aș vrea să-mY culc fruntea pe tăblia mesei și să dorm, să dorm — dar n-am voie, oare mi-ar aduce o cafea dacă-i rog, îndată are să fie aici Gomolla, ce pot eu să-i spun ? Am tăcut prea multă vreme, fără îndoială, asta mi-e vina. Dar nimeni n-a avut de suferit, nimeni în afară de mine. Ga o vită de povară am tras, căci aveam să-mi ispășesc greșeala și numai vlaga mea s-a sleit, numai sufletul meu s-a măcinat, pentru că trebuia să-mi duc astfel viața. Trebuia! Cine a profitat de îndelungata mea tăcere ?

Max Stephan ? Sau Kriiger ? Așa se părea la început — și am crezut că mi se deschide pămîntul sub picioare, atunci, în o mie nouă sute șaizeci, în primăvară...

3 Ne bătusem groaznic Max și cu mine, deodată însă, ce ciudată răsturnare de simțăminte, un rîs scos din minți, rîdeam și nu ne puteam opri : Omule, cum arăți.

Druskat zăcea pe o grămadă de paie în grajdul lui Stephan, fața umflată de lovituri, buza plesnită, istovit de moarte după o luptă începută cu încrîncenare, de parcă unul dintre ei doi ar fi trebuit să rămînă fără suflare la pămînt. Fiecare oscior din trup îi dădea dureri ascuțite, dar îndîrjirea dispăruse fără urmă, taurul căpos era la fel de stîlcit de bătaie ca și el. Stephan îi azvîrlise un șervet ud, Druskat îl prinse din zbor și își șterse fața.

— Max, trebuie să semnezi.

Iar Stephan, întocmai ca pe vremuri, îi răspunse drăgăstos :

— Mă, căcănarule, mă.

Apoi Max dăduse fuga, nu, de fapt șchiopătase cît era curtea de lungă punîndu-și proptea cu o mînă mai jos de șale, pumnii lui Druskat nu-și greșiseră ținta. Voia să aducă o gură de rachiu pentru doi luptători obosiți și pe lîngă asta săpun, căci trebuiau

să se spele ca lumea, nu puteau păşi ca nişte tîlhari la drumul mare în faţa lui Gomolla, care-i aştepta la masa acoperită cu pînză de steag, trebuiau să arate cuviincios în clipa hotărîtoare. Druskat închisese ochii zîmbind ca un copil în somn la gîndul că foarte curînd, peste cîteva minute, îi va spune lui Gomolla, cu seriozitatea potrivită situaţiei, se-nţelege : Ţi-1 aduc pe Max Stephan, care şi-a exprimat dorinţa să devină membru al cooperativei „Viitorul luminos".

Dar a fost să fie altfel. Ridicind privirea, Druskat îl zărise pe bătrînul Kriiger cum stătea în uşă, întunericul se îndesise, Kriiger aprinsese lampa şi cu degete tremurătoare înălţase în raza ei părelnică o bucată de hîrtie. „Ştii ce-i asta ?“

Druskat recunoscuse fiţuica şi. căzuse înapoi pe grămada de paie, părăsit de puteri. O pornire nimicitoare îl cuprinse, la fel ca în noaptea aceea cînd în sala castelului din Horbeck doamna contesă strigase către mesenii cu mintâa înecată în alcool : „Cine-mi ţine o lumină, să cobor in cavou ?“

Kriiger continua să-l ameninţe cu hîrtia întinsă :

— Ai să-i laşi lui Max postul de preşedinte !

Inima lui Druskat se poticnise ca un ceas care şi-a încetat bătaia, dar în creierul lui se învirtejiseră gînduri, nenumărate dintr-o dată : Ce-i de făcut, ce să apuc mai întîi, cum să scap, să-l strîng de gît pe schilodul bătrîn, cincisprezece ani după noaptea mea de coşmar vine să trezească morţii din morminte, ca să mă chinuie şi să-mi pună călcîiul în piept. Să fug de-aici din grajd, de-aici din sat, unde văd cu ochii, dincolo de deal, să fug, să fug, încotro ? Kruger mă ameninţă cu fiţuica lui, dar îi clănţăne dinţii de frică. Dacă i-aş smulge foaia din mînă, aş face-o bucăţi, aş călca-o în picioare, aş strivi-o, una cu bălegarul din grajd, dacă aş răcni : Gară-te la dracu ! bătrînul mi-ar da pace, poate, cine ştie, dar am mădularele înţepenite.

— Ai să-i laşi lui Max postul de preşedinte ! zise Kruger.

Pe dinaintea ochilor. lui Druskat se perindau grozăviile petrecute în biserica din Horbeck, le vedea şi le auzea : Deodată trosnise sec împuşcătura, fu înşfăcat de braţe, ofiţerii ameţiţi de băutură l-ar fi culcat şi pe el cu un glonte la pămînt, nu, contesa făcu semn. „Daţi-i drumul !“ Ceru apoi : „Ridicaţi mai sus luminările !“ O privire spre polonezul ucis. Şi un surîs către mine, eram treaz ori înotam în apele unui vis rău, mă bătu uşor cu palma pe obraz. Mai tîrziu cineva se agăţă de funia clopotului sunînd în noapte alarma, dangătul din turn glăsuia : Vin ruşii, scapă cine poate ! Paşii ce se îndepărtau sunînd cu ecou pe lespezi, Vladek murise, zăcea în faţa stranelor vopsite în alb

într-o baltă de sînge. Kruger, javra bătrînă, văzuse pesemne totul, a pus gheara pe act, poate a văzut şi restul, oare ştia de mor- mîntul de sub stînci ?

Druskat gîndi : Nu pot să alerg acum la Gomolla, el nu m-ar crede, nimeni n-ar crede, o să fiu închis, interogat, scuipat ca un nemernic, nu pot să alerg la Gomolla, trebuie să cîştig timp, barem o zi sau cel puţin un ceas.

— Ai să-i laşi lui Max postul de preşedinte ! zise Kriiger. Şi Druskat se ridică din paie gemînd, îşi scutură hainele, voia să cîştige timp, un minut măcar pentru un gînd limpede, nu ştia ce are de făcut, încotro'să se îndrepte mai întîi în spaima care-1 orbise.

Dar înainte să fi avut vreme de chibzuit, de după umărul bătrînului lăsări Max, Hilde venea şi ea în fugă. Druskat gîndi, s-au înţeles pesemne să fie de faţă cu toţii, să depună mărturie cum m-am purtat în clipa ruşinii mele, trebuie să cîştig o fărîmă de timp, cîteva secunde cel puţin. îşi încheie cămaşa cu gesturi amănunţite, încet de tot. Bătrînul, fără să se dea la o parte din faţa lui, împături tot aşa de încet hîrtia şi o ascunse în sîn ca pe o formulă vrăjitorească.

Druskat se clătină deodată pe picioare, îl lăsau iar puterile, apoi îşi trase haina pe mîneci, i se părea că intră de bunăvoie într-o cămaşă de forţă. Timpul i se isprăvise, trebuia să plece capul şi să se dea învins. Vorbi răguşit :

— Preia tu postul de preşedinte. Eu am să dispar din Horbeck. Scuipă la picioarele lui Max, dar, ia te uită, ce putea să însemne, la naiba, Hilde se încleştase de umărul lui şi doar era mină în mînă cu ceilalţi, întotdeauna fusese în cîrdăşie cu ei, azi la prînz purta o coroană pe braţ, el nu ştiuse atunci că asista la propria lui înmormîntare. Scutură într-o parte femeia, îi smulse mîinile încleştate de umerii lui, grăi cu dispreţ : Ce fel de oameni sînteţi voi.

Apoi, drept la circiuma Annei. Avea simţurile amorţite, nu-şi dădea seama cum găsise birtul, ştia doar că ajunsese acolo. Dînd cu ochii de el, Ida răcnise ca înjunghiată, iar tava din mîinile ei căzuse cu zgomot la pămînt, Anna strigase : „Cap de gîscă !" Acum trebuia să intre în încăperea unde-1 aşteptau Gomolla şi ţă- rănii. Ei săriră de pe unde şedeau şi din nou, ca o lamă de cuţit în trup, frica.

Ce le-am îndrugat ? Nu mai ştiu bine, dar îmi aduc aminte in ce stare jalnică eram şi cum mi-am jucat rolul — o poză a învingătorului, de fapt plină de deznădejde : „Am reuşit, Gustav[14]

— o minciună aruncată din deznădejde : „îmi trebuie timp pentru nevastă-mea“ — o rugăminte a deznădejdii, strigată pe ton de imputare : „N-are nimeni puțină înțelegere pentru situația mea ?“ Văd şi acum privirea lui Gomolla, de neiridurat, mă apăsa tăcerea adîncă din cameră, minute în şir, încă n-am uitat cum răsuna tic-tac-ul ceasornicului în liniştea înghețată, cum se tîra timpul, chinuitor de încet, cum gîndeam : O execuție, Gustav, povesteai tu odată, se rezolvă în treizeci de secunde cînd călăul îşi cunoaşte meseria,' o mişcare precisă şi brutală, condamnatul e azvîrlit pe scîndură, adus la orizontală, securea şuieră, capul cade, asta a fost tot, Gustav, tu de ce şovăi ?

Un timp nesfîrşit de lung se plimbase Gomolla prin încăpere, încoace şi încolo, pînă cînd îşi rostise hotărîrea: „Mergi acasă şi îngrijeşte-te de nevastă-ta !“

Druskat nu se încumetase să iasă din birt pe uşa ce dădea spre verandă, l-ar fi prins pe uliță gospodarii din sat, cu toții în drum spre Anna Preibisch, dornici să dezbată şi să stropească din belşug cu rachiu evenimentele zilei, ar fi trebuit să stea cu ei de poveşti, l-ar fi iscodit fără doar şi poate : Măi, omule, Druskat, cum o făcuşi, cum de-ai izbutit, hai de ciocneşte cu noi un păhărel pentru victorie. Nu voia să vadă pe nimeni, nici să vorbească ori să-i audă pe alții vorbind. Sfertul de ceas de panică din preajma lui Gomolla trecuse, acum se întreba cum va putea să privească în ochii nevestei lui şi ai fetei Rosemarie. Un lucru era neîndoielnic, avea să sprijine precaut o minciună pe alta, să clădească un întreg turn de minciuni, temîndu-se întruna că şubreda construcție s-ar putea nărui oricînd peste el, zdrobindu-**1**. Se simțea ca un cîine bătut cînd coborî bîjbîind treptele spre uşa din dos, o. deschise djntr-o izbitură şi ieşi în curte. Aer! Să poți respira, să ieşi dintre pereții care te strivesc! Luna ardea mocnit deasupra copacilor, frunzişul din ramuri şi tufişuri se topea în neguri pî- cloase, după tot zbuciumul de peste zi Druskat era buimac, rachiul îl dăduse gata, se bălăbăni şi trebui să se sprijine cu o mînă de peretele grajdului în vreme ce-şi deşerta udul, anevoioasă îndeletnicire, fruntea i se lipi de zidăria rece, un bărbat în cea mai jalnică atitudine de neputință.

Deodată îl şfichiui din beznă glasul Annei :

— Ce-mi place, cînd bețivii nu mai găsesc drumul la privată.

Se răsuci către perete, încercă să-şi dreagă hainele, îşi folosi amîndouă mîinile dar se chinui mult pînă să-şi încheie nasturii de la prohab. Se uită în toate părțile că- utînd în întuneric silueta Annei, in sfîrşit, zări o umbră cu contururi nehotărîte înaintînd spre el, apoi, în lumina gălbuie de sub ferestre, o putu recunoaşte,

un şal îi acoperea capul şi umerii, căci afară se lăsase Tă- coare. Faţa ei brăzdată şi pămîntie îi păru lui Druskat obrazul unei călugăriţe sub rasă. Anna stătea acum în faţa lui, pe pereţi în biserici sînt astfel zugrăvite fernei bătrîne stînd la picioarele crucii pe Golgota, îndurerate pentru veşnicie fiindcă n-au putut întoarce din drum nenorocirea. Dar pe el Gomolla nu-1 judecase şi nu-1 pironise, încă se putea socoti un om liber şi gîndi atunci, mai jos nu poate cădea un bărbat, să ajungi la mila muierilor, asta e ultima treaptă a dezonoarei.

Fusese şantajat şi umilit, ca să scape se prefăcuse şi se lepădase de sine, se murdărise minţind, se simţi atît de mărunt şi de jalnic, încît îi veni deodată pofta nesăbuită să insulte, să rănească la rîndul lui. Rămase iocului în faţa bătrînei Anna cu picioarele depărtate, pîntecele împins înainte. Ştia bine cît de trivială îi e ţinuta şi vorbi în bătaie de joc :

— Mă piş unde am chef şi de grija ta mă doare-n cot. Cară-te !

Se înşelase însă crezînd că grosolănia lui avea s-o facă pe bătrînă să se piardă cu firea, palma femeii i se abătu peste obraji la dreapta şi la stînga cu atîta putere, încît şalul alunecă de pe umerii Annei. El repezi un braţ în sus ascunzîndu-şi cu el ochii, gestul îl avusese dt copil, uneori, cînd se ferea de loviturile mamei, dar şi atunci cînd îl copleşea ruşinea. Am treizeci de ani, îşi zise, doar n-o să mă apuc să smiorcăi. Bătrîna îşi ridică şalul de jos şi spuse, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat:

— Vino cu mine. U luă de mînă şi el se lăsă dus pină la banca din dosul tufelor de liliac, bătrîna se aşeză, bătu apoi cu palma în lemnul băncii, chemîndu-1 lîngă dînsa : Stai jos. Druskat se supuse. înfăşurîndu-se din nou în şalul ei, femeia grăi: Unii cred că eşti un om deosebit de simţitor, dar adevărul e că poţi fi tot aşa de grosolan ca orice alt bărbat. Am să-ţi spun ceva, băiatul meu, tu ai dat amarnic de bucluc şi nu te simţi în stare să-i mărturiseşti lui Gomolla. Cu Irene nu poţi vorbi, din asta i s-ar trage sfîrşitul. Stephan ţi-a fost pe vremuri prieten, acum ţi-a aranjat toată porcăria. Mie n-ai nevoie să-mi explici, pot şi eu să pun două-trei lucruri cap la cap şi să pricep ce s-a petrecut. Mai rămîne fata cu părul roşu, care n-are nici douăzeci de ani, e aproape un copil, n-ai ce sprijin să aştepţi de la ea. Şi tocmai de ajutorul meu zici tu că te doare-n cot ? Cere-ţi iertare !

Druskat stătea rezemat de spătar parcă sfidînd-o pe bătrînă, picioarele desfăcute, pumnii îndesaţi în buzunare. Gîndea : Asta-i, sînt o zdreanţă, asemenea zdreanţă sînt că am ajuns să-mi tragă bătrîna palme. Nu mai văd nimic în faţa mea, s-a sfîrşit cu mine,

am treizeci de ani, doar n-o să mă apuc să smiorcăi. Trase brusc aer în piept, dar apoi scuipă în pietriş. Nici nu băgase de seamă cum îi vorbea Anna, ca una care ar fi ştiut totul, şi uită că avusese de gînd să-i ceară iertare. Spuse :

— Trebuie să mă vindec de frica asta, Anna, ori praful se alege de mine. Trebuie să merg să mă spovedesc lui Gomolla.

După un răstimp de^tăcere îi răspunse Anna cea înțeleaptă :

— Mai devreme ar fi trebuit s-o faci, cu mult mai devreme, băiatul meu. Acum e tîrziu. Gomolla a plecat de mult, s-a dus să-ți înscăuneze urmaşul. Stai cu el de vorbă cînd s-or mai linişti satele, atunci să vorbeşti cu el, cînd mărturisirea ta n-are s-o mai poată îndurerai pe Irene, să n-o faci să sufere din pricina asta, auzi, Daniel.

4

Oh, Irene — ea a suferit din pricina mea.

Au fost lucruri despre care n-am vorbit niciodată împreună, dar mă privea uneori, avea ochii ca o prin- țesă persană, ochi prelungi, migdalați, şi uneori aşa se uita la mine, încît aş fi zis că-mi poate citi gîndurile.

A ştiut că o iubeam pe Hilde. Era blondă Hilde, nicidecum atît de gingaşă ca Irene, era voinică şi veselă şi rîdea mult, iar în rîs îi sclipeau dinții. într-o seară, la taică-său în grădină, a plîns în hohote.

— Nu pot să merg cu tine. în casa şi pe pămîntul meu, aici mi-e locul, sînt bunuri agonisite de familia mea cu sudoarea frunții, de două sute de ani încoace s-au spetit muncind bunicii şi înainte părinții lor şi după ei părinții mei pentru gospodăria noastră, acum am s-o moştenesc eu, nu pot s-o las în voia soartei şi să plec cu tine încotro văd cu ochii.

Pentru mine era de neînțeles cum putea fi atît de legată de pămîntul şi de casa ei.

— Cum rămîne cu dragostea, Hilde ?

— Nu e numai dragostea pe lume.

— Eu te iubesc, Hilde.

— Dacă mă iubeşti, Daniel, rămîi lîngă mine, în casa mea. Tata şi cu mine nu prididim cu munca.

Eu mă întorsesem tocmai de la şcoala de partid, învățasem multe şi ştiam ce ştiam, deci am rîs :

— Cooperativizarea o să te scutească de grija pentru gospodăria ta.

La gard se ivise fără veste Kriiger.

— Du-te in casă, Hilde !

— Rămîi !

Stătea între mine şi bătrîn, eu îi prinsesem mîinile în pumnii mei, nu voiam să pierd fata, cît de minunat putuse să rîdă, acum plîngea. Gu braţele întinse, ne ţineam încă de mîini, am vrut s-o trag mai aproape, i-am simţit împotrivirea, bătrînul se întoarse şi se uită la ea, doar atât, Hilde se desfăcu ţie mine, se îndepărtă cu umerii atîmînd. Se opri încă o dată şi privi înapoi, am dat să intru în curte şi să alerg după ea, dar Kruger îmi închise drumul :

— Dă-i pace !

— Dar o iubesc.

— Vrei să te-nsori, mîrîi Kruger, şi pe urmă să intri în colhoz cu pămînt şi cu fată cu tot. Nu ! La nazişti *4* a trebuit s-o fac pe grozavul, iar în faţa voastră am mers în vîrful picioarelor de teamă să nu-mi pierd gospodăria, prea multă teamă am îndurat pentru ea, n-o să mi-o înghită colhozul. Să laşi fata în pace, altfel...

— Altfel?

Kriiger se muncea să-şi aprindă pipa, şi-a scăpărat bricheta de eîteva ori pînă cînd flăcăruia pîlpîi, apoi m-a privit pe deasupra luminiţei tremurătoare, incrun- tîndu-se :

— Am văzut tot.

Ce văzuse el, eu nu i-am povestit vreodată Irenei, căci aş fi făcut-o să sufere, dar cred că ea ştia. In noaptea aceea a ştiut că mă întorceam de la Hilde şi totuşi a venit în patul meu.

Tot la Anna se dusese şi atunci. Ea trăsese de mult obloanele. Druskat a fost ultimul oaspete. Şedea în circiumă cherchelit şi cerea cu arţag rachiu, dar Anna Preibisch nu se lăsa înduplecată. Irene îngenunchease la picioarele lui şi-i întinsese o ceaşcă de cafea.

— Bea, Daniel.

El nu voia s-o vadă astfel ghemuită în faţa lui, oste- nindu-se pentru el ca o slujnică, o înlătură cu asprime, apărîndu-se de umila ei stăruinţă.

— De ce nu-ţi vezi de treaba ta ?

Ea nu se arătă defel jignită, îl privi şi rîse uşor, spuse apoi, el n-a putut uita vreodată :

— Mi-eşti drag, Daniel ! Poate că sînt puţin vrăjitoare. întotdeauna am ştiut că ai să vii odată şi odată şi o să ai nevoie de mine cîndva. Mi-eşti drag, Daniel, nimeni nu m-a putut împiedica să te-ndrăgesc, nici tu, nici Anna, nici eu însămi n-am putut.

Druskat îşi scutură capul într-o parte şi-n alta ca şi cum ar fi vrut să împrăştie aburii beţiei, ea stătea îngenuncheată în faţa lui pe podele şi-i oferea ceaşca blînd, ca unui copil bolnav :

— Bea, Daniel, bea ! Vorbise iar : Nu m-am dus înapoi acasă, acolo n-aş mai fi găsit decît străini, eu voiam să-l aştept pe Vladek...

Doamne dumnezeule, pe el voise sâ-1 aştepte, pe Vladek, mereu Vladek.

— Poate că, de fapt, pe tine te-am aşteptat, Daniel, atîţia ani în şir. Anna mi-a fost ca o mamă, e bătrînă şi are nevoie de mine, dar aş părăsi-o dacă mi-ai cere-o tu, aş pleca, aş merge cu tine oriunde.

Lui i se părea că-i susură în ureche un cîntec molcom din îndepărtata lui copilărie, LUI refren cum murmura uneori mama lui ca să-l aline. Se simţi adăpostit şi mîngîiat, dar tăcu.

— Nu trebuie să-mi răspunzi, bea. Daniel. Poate tocmai de aceea am avut curajul să-ţi spun totul acum, fiindcă eşti beat iar mîine n-ai să-ţi mai aduci aminte de nimic. Vino !

El se clătină puţin, Irene îl sprijini, trecură astfel înlănţuiţi pe lîngă tejghea, Anna spăla pahare şi-şi văzu de treabă fără să ridice ochii, dar Ida, trăsnită, lustruia mînioasă tabla tejghelei şi Daniel ar putea să jure că ea îi aruncase Irenei priviri încărcate de reproş, şuierînd printre dinţi :

— Cum de nu ţi-e ruşine, pic de mîndrie n-ai.

Cîteodată, după al cincilea rachiu, sora Preibisch cea mică dădea triumfător de ştire : „Şaizeci de ani şi tot fecioară !" apoi, superstiţioasă, bătea în lemn : „Toc, toc, toc ! " Cum să aibă ea habar că în dragoste nu există nici ruşine, nici mîndrie.

— Să nu mă laşi singur în noaptea asta, Irene."

5 Şase săptămîni mai tîrziu serbau în circiuma surorilor Preibisch nunta anului, era în cincizeci şi trei, un an rău, plin de griji după părerea Annei, întrucît ea, ca şi toţi ceilalţi numiţi liber-profesionişti au fost şterşi de pe lista celor ce primeau cartele de alimente, pe motive întemeiate de altfel, şi nu se poate spune că Anna ar fi răbdat de foame, dar ea se simţise degradată, eti-

chetatâ prin decret oficial ca o persoană de categorie inferioară şi făcuse opoziție cu expresii tari. Redacția foii locale de la Weran produse în acele zile o capodoperă de gazetărie, anume un reprezentant al micii burghezii, proprietar al unicului magazin de pompe funebre din raion, se lăsase convins să semneze în coloanele ziarului un articol în care saluta retragerea cartelelor sale de alimente ca şi scumpirea marmeladei asortate, ceea ce însă nu făcu prea mare impresie asupra țăranilor.

Kruger a pus să se taie un bou, douăzeci de găini şi un porc îngrăşat, felurite bunătăți fură aduse de pretutindeni şi gătite în bucătăria Annei cum scrie la carte : ciorbă cu perişoare, ciulama cu cîmăciori, fripturi de două feluri cu garnituri de legume, castraveciori, salată de cartofi cu bucățele de slănină prăjită, crenvurşti, iar la sfîrşit femeile cărară înăuntru torturile cu coşul de rufe. Max Stephan o lua de nevastă pe Hilde Kruger, odrasla celui mai bogat țăran din sat, sala vuia de larma a două sute de oaspeți.

Chiar în aceeaşi zi, noi, un grup restrîns, doi țărani şi cu mine, înființasem o gospodărie agricolă de producție. Un clondir de rachiu trecuse din mînă în mînă în onoarea momentului. întors în cămăruța mea de sub acoperiş, pe vremea aceea mai stăteam în gazdă la Anna, mă trîntisem de-a curmezişul patului cu picioarele pe masă, Anna se supăra cînd mă vedea aşa, mă şi - luase la rost, de ce, mă rog, doar ghetele mi le scosesem, că aveam noroiul pe tălpi de-o palmă, dar ea mă hărțuia fără încetare :

— Daniel, ai să petreci la nunta asta!

— Nu mă aşez la masa lor.

Bătrîna Preibisch se ținea ca scaiul, nici unul din fanfaroni, se înflăcăra ea, nu trebuia să-şi închipuie că m-a rănit în suflet, apoi Irene se bucură şi abia aşteptă să meargă la bal şi cîte şi mai cîte. Scormoni şi dădu la iveală din scrinuri şi dulapuri hainele de sărbătoare ale băiatului ei, pînă atunci, aşa am auzit, nu se Indurase să se despartă de ele. Acum îmi oferea veşmintele cu brațele întinse.

— Hai, vino, îmbracă-te !

Eu nu voiam, m-am împotrivit cu un potop de cuvinte, cînd deodată — asta-mi era salvarea ! — dădui cu ochii de Gomolla, rezemat cu umărul în tocul uşii, purta uniforma lui de activist : haină de piele, şapcă de balon şi strălucea de bună dispoziție.

— 'Seara la toată lumea.

Anna Preibisch îl măsură din priviri pe musafirul întîrziat, nu tocmai bucuroasă.

— Ce vînt te-aduce pe la noi în pragul nopții ?

L-am auzit pe Gomolla spunînd :

— Dorul, Anna, dorul.

— Ah ? cîrciumăreasa încrucişă braţele, înclină puţin capul şi-l cercetă pe linguşitor, cuprinsă de nelămurite bănuieli.

— Are treabă cu mine, Anna, încercai s-o liniştesc.

Dar Gomolla tăgădui, arătînd cu degetul mare în jos, către scîndurile podelei.

— Mă duc la bal.

— Nu eşti invitat! sări ca arsă Anna şi comentă pe larg unele aspecte ale noţiunii de tact, privite fără îndoială din punctul ei de vedere burghez.

Gomolla îi ignoră interpelarea, se trînti alăturі de mine pe pat şi mă înghesui cu cotul în coaste.

— Ce părere ai, îndrăznesc ei să arate uşa primului-secretar raional de la Weran ?

Greu de presupus una ca asta, mi-am rostit eu părerea. Gomolla dădu încet din cap, apoi voi să ştie care e situaţia.

— Probabil s-a adunat la petrecere aproape tot satul.

Aşa era.

— Gustav !

— Poftim ?

Gomolla ridică spre Anna ochii luminaţi de zîmbet şi exclamă cuprins de admiraţie :

— Frumoasă mai eşti !

Bătrîna Preibisch se impodobise pentru nuntă, rochia era dintr-o ţesătură foşnitoare şi ţeapănă care se cheamă tafta, iar basmaua de mătase neagră o purta netezită bine şi legată la spate deasupra părului, ca o bonetă lucioasă, Gomolla avea dreptate, arăta cum n-o mai văzusem, pe jumătate ca o prinţesă, pe jumătate ca o jţi- gancă, iar cerceii grei de aur se legănară zornăind cînd ea strigă înfuriată :

— Gustav, doar n-o să ai lipsa de gust şi de tact să faci politică la mine în circiumă, tocmai azi ?

Gomolla dădu din umeri.

— N-ai să pricepi niciodată, Anna, eu fac politică oriunde m-aş afla, nu pot altfel.

Ah, deci bătrînul avea ceva de gînd. Asta devenea interesant, sării în picioare, smulsei de pe mine hainele, pantalonul, cămaşa, le azvîrlii pe rînd bătrînei Anna pînă cînd am rămas aproape gol — nu-s chiar aşa de rău făcut, bătrînico, hai, clăteşte-ţi ochii şi dă încoace hainele de gală, mai iute dacă se poate, cămaşa scrobită ca hîrtia, albă şi răcoroasă, cravata de mătase, pantalonul, aproape măsura mea, fii bun, Gustav, ţine-mi haina, puţin prea strimtă peste piept, nu-i nimic, mă arată mai zvelt, nu-mi rămîne

decît să-mi greblez cu cinci degete frizura, o privire în oglindă, dintr-o parte, din faţă, admiră-mă, Anna, din creştet pînă-n tălpi un bărbat elegant.

— Stop ! Gomolla îmi înfipse în rever insigna de partid. Acum, confirmă el privindu-mă pe deplin mulţumit, acum nu-ţi mai lipseşte nimic.

Ne luarăm de braţ, eram doi cavaleri plini de curte- nie, o plecăciune în faţa Annei, un gest spre scară : Doamnele mai întîi.

— Lăsînd la o parte faptul că domnii coboară primii scara şi intră cei dintîi într-o sală, ne-o întoarse Anna Preibisch cu sprîncenele ridicate, trebuie să vă atrag atenţia asupra unui lucru : Kruger e tatăl miresei, el a pregătit petrecerea. Şi nu cred că a uitat, Gustav, cum l-ai silit să măture luni de zile uliţa satului, spre bătaia de joc a tuturor !

— Nu te teme, o îmbună Gomolla bătîndu-i uşurel obrazul cu palma, dacă-şi ia nasul la purtare, îl pun să-şi îmbrace uniforma SA de faţă cu musafirii lui.

— Ce mai glumă, se întunecă bătrîna, martor mi-e domnul că nu-mi vine să rîd.

Jos în birt, chef mare, larmă şi rîsete şi o muzică de-ar fi putut să trezească şi morţii, amestec de mirosuri, rachiu prost şi sudoare bărbătească, tutun şi apă de colonie, pe care femeile şi-o turnaseră, se vede treaba, cu polonicul pe batiste. Mirii şedeau în capul mesei, învăluiţi în nori albăstrii de fum de ţigară, Max Stephan abia încăpîndu-şi în piele ca după o victorie, iar mireasa, în toaletă de dantelă albă, adusă, cum se şuşotea împrejur, din Berlinul de Vest, frumoasa Hildje se fălea şi ea de parc-ar fi tras lozul cel mare, năduşise toată, rîdea şi-şi răcorea obrajii fluturînd o eşarfă de dantelă. Iar Irene, micuţa mea, parc-o văd şi acum, servea la masă şi purta o rochiţă simplă şi un şorţ în faţă, dar alta mai frumoasă ca ea nu se afla în toată sala, îşi scutura buclele negre rîzînd şi se strecura sprintenă cu tava printre perechile de dansatori, n-o văzusem nicicînd aşa de voioasă.

Cînd trecurăm pragul Gomolla şi cu - mine, Wieden- beck sări pe un scaun, înălţă cana cu bere deasupra capului şi răcni :

— Gata cu gălăgia în speluncă ! Şeful de partid de la Weran ne face onoarea !

Se lăsă o linişte de-ai fi auzit şi musca. Max Stephan se sculă alene, strînse marginea mesei în labele lui de urs, de parcă în clipa următoare ar fi vrut s-o salte în aer şi să ne-azvîrle în cap masa încărcată de bunătăţi, se holba la noi ca la nişte profanatori de biserici.

Nouă treaba asta nu ne strică defel buna-dispoziţie,

mărşăluirăm prin sală în pas vioi drept către masă, Gomolla îşi uni mîinile deasupra capului şi le scutură în semn de salut în toate direcţiile, ca ion boxer înainte de meci, totodată flecărind politicos :

— Nu vă deranjaţi. — Apoi, dacă nici ăsta nu mai era deranj. — Am trecut întîmplător prin sat. Atîta rău. Şi atunci, fireşte, m-am gîndit... întinse stînga şi dreapta în acelaşi timp, înşfăcă de mîini pe amîndoi mirii, ...să vă prezint personal felicitări.

Aplauze răzleţe.

Max dădu din cap cu sînge rece, Hilde roşi pînă în albul ochilor.

îmi venise rîndul, deci strînsei mîna miresei bărbă- teşte.

— Nici nu ştii cît de tare mă bucur c-ai venit, făcu ea.

— Se putea altfel, Hildchen, e o zi mare pentru tine.

Ce-o fi fost în capul ei, credea poate că mai suspin după dînsa ? Chiar n-avea habar că eram cu alta de mult ? Oricum, sună puţină dezamăgire în vocea ei tânguitoare, cînd zise :

— Credeam că-mi porţi pică.

Jurai rîzînd cu mîna pe inimă :

— Nu, nicidecum. Nimănui nu-i purtam pică, nici ei, nici lui Max. Felicitările mele ! Repezii mirelui un ghiont în umăr, el mi-1 dădu înapoi.

— Toate le-am împărţit, măi, băiete, fata n-o puteam împărţi!

Glumeţ ca întotdeauna prietenul meu, slobozi un hohot nechezat şi obraznic.

— Acum trebuie să ciocnim un pahar! Flutură o mînă prin aer, într-adevăr omul nu-şi pierduse vremea, înşfăcase zdravăn frîiele familiei. Aduceţi şampanie, să sară dopurile ! Băutura înspumată se revărsă în pahare şi pe de lături, îndată am să-l aud strigînd : Ceştile peste cap!

— Staţi, zisei eu, numai o clipă. Am căutat-o în mulţime pe Irene, am adus-o de mînă pină la masă, apoi, naiba ştie cum mi-a venit deodată ideea, i-am dezlegat şorţul tivit cu dantelă şi i l-am aruncat peste plete ca pe o găteală de nuntă, am sărutat-o drăgăstos de faţă cu toată lumea, ea surise şi. cei adunaţi în sală au putut să vadă că Irene nu era cenuşăreasa drept care o luaseră cu toţii în sat ani de-a rîndul, ea era de fapt o mică prinţesă din Persia, era neasemuit de frumoasă şi era mireasa mea. Anna ceru linişte şi rosti o închinare pentru noi.

— Deci să ciocnim şi să le dorim fericire !

— Ei, glăsui Max Stephan şi se şterse la gură cu dosul

palmei, atunci totul e în ordine.

Prababil ar fi strigat în clipa următoare : Acuma o- facem lată ! Era una din vorbele lui favorite, însă nu apucă s-o rostească, fiindcă Gomolla întrebă plin de interes :

— A ţinut cineva vreo cuvîntare ?

— Domnul pastor, la biserică, răspunse Wiedenbeck.

— Oh, făcu Gomolla, atunci e momentul să pronunţăm eîteva cuvinte lumeşti în onoarea zilei, şi-şi împreună nuinile sub pîntece, adresîndu-se lui Max şi Hildei cu o plecăciune cuminte : iubiţii noştri'miri, trimise apoi un salut din cap către meseni, iubiţi, mult stimaţi oaspeţi, azi ne e dat să trăim o zi deosebită, nişte semeni ai noştri au parcurs o etapă a vieţii lor, iar acum încep .un drum nou, pe care vor păşi alături. Aş dori să spun cîte ceva spre lauda celor ce-şi găsesc calea unii către alţii. Umbla în lungul mesei în vreme ce vorbea, oprindu-se ba ici, ba colo : Prin urmare, cum stau lucrurile ? Două lumi, nu-i aşa, aici lumea noastră, care n-arată rău, gestul lui indica ghirlandele de hîrtie colorată, iar dincolo, mai la apus, altă lume. Şi de cealaltă parte a graniţei trăiesc oameni la fel de simpatici, de înzestraţi, de harnici şi destoinici ca... mirele nostru.

Max îşi dădu silinţa să pară stînjenit din pricina laudelor lui Gomolla, îşi privi vîrful nasului şi-şi întocmi iar faimosul lui chip de oaie.

— însă, reveni Gomolla, ridică arătătorul şi o dată cu el ridică şi glasul, însă, strigă el, lor nu le e uşor, celor de dincolo, să devină oameni cinstiţi. De ce ?

Gomolla privi de jur împrejur, căutând parcă pe cineva în măsură să răspundă la întrebarea lui de zecş puncte. Văzu rînd pe rînd figuri jenate, buze strînse, căci, asta n-avea el de unde s-o ştie, se aflau în sală printre oaspeţii lui Kruger cel puţin zece mătuşi din vest. Gomolla trebui să-şi dea singur răspunsul, acesta era de altfel un chiţibuş retoric foarte îndrăgit la vremea aceea.

— Pentru că, explică el, pentru că ei, în lumea lor veche, sînt siliţi să acţioneze mereu după deviza : Fii mai viclean decît aproapele tău, mai perfid, leapădă-ţi scrupulele, nu ţine seama de nimic, gîndeşte-te mai întîi la tine, caţără-te, urcă, dar vai ţie dacă ai alunecat cumva şi ai căzut, căci eşti pierdut atunci, nimeni nu-ţi întinde mîna.

Plecă fruntea ca zguduit de acest adevăr, şi repetă : Nimeni ! suflă zgomotos în batistă şi totodată spioni cu coada ochiului împrejur, încercînd să măsoare efectul vorbelor sale. Ţăranii învîrteau încurcaţi paharele în mîini, femeile îşi ciuguleau cu

vîrful degetelor scamele de pe fuste, Gomolla îşi zise că în acel moment îi trebuie ceva ca un sunet de trompetă, el înălţă fără veste un braţ în aer şi strigă :

— Lumea noastră are alte legi ! Ia să vedem, care ? Le numără pe degete : Gîndeşte-te întotdeauna la celălalt, nu rămine indiferent faţă de problemele altora, ajută celui ce are nevoie de tine, strînge rîndurile, ia atitudine..., ochii îi stăruiau pe bunicuţa din faţa lui, astfel încît pînă la urmă, uşor neliniştită, femeia dădu din cap întărindu-i spusele, ...ia atitudine, zic, şi înţelege un lucru : cot la cot vom lupta mai uşor şi mai multe şanse vom avea să ne dobîndim fericirea. După care îşi acoperi din nou cucernic prohabul cu mîinile împreunate şi trase concluzia : De aceea mă bucur să văd astăzi oameni care fac primii paşi împreună, către o viaţă nouă.

Privirile oaspeţilor se întoarseră toate spre miri, Max Stephan stătea ca înfipt în scaun, drept ca luminarea, bărbia sprijinită cu importanţă în nodul cravatei, un pic de guşă i se revărsa peste gulerul scrobit, întinsese mîna după pahar, iar Hildchen îşi rezemase capul de umărul lui, surîzînd măgulită.

Atunci Gomolla spuse :

— întocmai ! Azi de dimineaţă, la dumneavoastră în Horbeck, a luat fiinţă cooperativa agricolă de producţie „Viitorul luminos11. Tovarăşul Druskat e preşedinte, cooperativa mai are şi doi membri, să ridicăm paharuL în sănătatea lor, căci mirilor, nu-i aşa, le-am făcut urările cuvenite.

— îmi daţi voie ? Luai sticla de pe masă grăbin- du-mă să-i tom lui Gomolla, el ridică paharul plin şi strigă :

— în picioare, cine a semnat pentru „Viitorul lumi- nos“ !

Toată lumea rămase pe locuri. Cum asta ? Cum asta ? Gomolla căută cu privirea prin sală.

-— Unde-s ţăranii mei cooperatori ? Să nu-ţi vină să crezi, ridică pînă şi colţul feţei de masă şi se uită dedesubt, dar nici acolo nu se pitise vreun ţăran cooperator. Gomolla întrebă, ca fulgerat de o presimţire cumplită : Nu i^aţi poftit ? Vreţi să fiţi numai voi între voi, individualii ?

Agitaţie şi emoţie în asistenţă.

Gomolla îi mustră cu arătătorul.

— Domnii mei, asta nu veţi reuşi. Va trebui să înţelegeţi că gospodăria individuală şi-a trăit traiul, iar producţia în comun pe suprafeţe mari e mult mai avantajoasă.

Iată şi atracţia serii : Ca printr-o scamatorie, bătrînul dădu la iveală din toate buzunarele şi buzunăraşele hainei zeci de formulare de înscriere în cooperativă, îmi întinse jumătate din foi şi ne apucarăm să le împărţim pe la mese.

— O secundă ! Max Stephan se ridică în picioare, înşfăcă scaunul de spătar şi îl trase înapoi dintr-o smu- citură.

L-am făcut atent pe Gomolla.

— Max Stephan se înscrie la cuvînt.

— Noi ne-am adunat aici pentru o cununie ! tună Stephan şi izbi cu palma în tăblia mesei, făcînd să salte farfuriile şi paharele.

— Da, făcu liniştit Gomolla, ştiu, ştiu.

— Domnule Gomolla, răcni Stephan, dumneavoastră schimbaţi menirea unei reuniuni la care noi nu vrem altceva decît să ne simţim bine şi faceţi din ea o adunare agitatorică, asta nu mi se pare în ordine.

Nedreapta învinuire păru să-l lase perplex pe tovarăşul Gomolla, el se întoarse către mine în culmea uimirii.

— Dar n-am vorbit decît de un viitor bun, se dezvinovăţi el şi se adresă apoi ţăranilor : Nu vă cer să semnaţi formularele pe loc, dar ca să stăm de vorbă nu-i cu supărare, şi apoi se discută mai bine la masă, de la om la om, aşa că ia faceţi un pic de loc.

Şi nu glumise, chiar încerca să se înghesuie la masă între rubedeniile apropiate ale Hildei, Kruger nu se încumeta să-l contrazică, dimpotrivă, alergă să aducă un scaun pentru musafirul nepoftit, dar ginerele îmi răsări în faţă, cu o cută de mînie între sprîncene.

— Cîte zile-oi avea nu ţi-o iert!

Nu cred c-am fi ajuns la bătaie. Cine ştie, poate că ducînd muncă de lămurire pînă-n zori Gomolla ar fi reuşit să coopteze întregul efectiv de nuntaşi în cooperativă, argumentele lui nu erau rele, în afară de asta, Kriiger comandase la Anna Preibisch o cantitate apreciabilă de spirtoase tari, iar după ce şi-a făcut plinul, o ştiu din experienţă, gospodarul din Mecklenburg înclină să fraternizeze. Dar în acea clip» îşi făcu intrarea pe cîmpul de bătălie Anna Preibisch, neînduplecata stă- pînă a birtului. Ea îl văzuse pe Stephan stînd ameninţător în faţa mea şi străbătu îndată sala, fustele de tafta foşneau maiestuos, cerceii îi sdnteiau, mişcă puţin mîna din încheietură :

— Damenvals ! Şi atunci asupra noastră se revărsă Dunărea albastră, albastră, iar Aiina păşi înspre noi cu toată hotărîrea. într-un chip demodat clar nu lipsit de farmec, ea apucă poala veşmintelor ei ţepene şi se înclină peste măsură de adînc în faţa lui Gomolla, el n-avu încotro şi trebui s-o susţină pe cîrciumăreasa acoperită de podoabe ca o prinţesă, ridicînd-o din reverenţa ei, de altfel ea începuse să cam gîfiie, erau ani de cînd se plingea de dureri de şale. Deschiseră balul împreună.

M-am tras la o parte şi m-am rezemat de perete, i-am privit un timp pe cei ce dansau, fiecare din ei era altfel decît ceilalţi, tînăr sau bătrin, isteţ sau prost, trufaş sau slugarnic, şi fiecare din ei rîvnea altceva pentru sine, lua altceva drept fericire. O lume o despărţea pe Anna de Gomolla, iar pe ei doi de Kruger şi neamurile lui, dar acum se roteau împreună în tactul aceluiaşi vals, Dunărea albastră, albastră, se legănau în sală perechi-perechi, arăta frumos. Anna proclamase pace în cuprinsul cetăţii şi pretinsese să se respecte ceea ce i se părea ei că înseamnă ordine şi bună creştere. Gomolla, tacticianul abil, îi acceptase condiţiile. Eu n-aveam să i le accept.

Peste capetele dansatorilor m-am uitat către Ida, ea trebăluia în celălalt capăt al sălii după tejghea, roşie ca racul, împresurată şi luată cu asalt de doritorii de bere, însă îmi prinse privirea şi-i făcu Irenei un semn. Irene îşi croi drum spre mine prin înghesuială, rîse şi desfăcu puţin braţele, chemîndu-mă la dans, dar eu scuturai din cap.

— Ce-i cu tine, Daniel ?

— Vezi, sînt clipe în viaţă cînd îţi dai seama într-o

străfulgerare, acum se sfîrşeşte ceva, a ajuns la capăt, atîta i-a fost, începe ceva nou.

— Nu e un motiv să te întristezi.

— Trebuie să plec de-aici, mă mut, Irene, în noaptea asta chiar.

Ridică ochii spre mine înspăimîntată, am strîns-o la piept, am bătut-o uşurel pe spate, în gînd mă şi vedeam pe drum.

— Doar nu mă duc de pe lumea asta, Irene. Pe urmă am urcat în cămăruţa mea, mi-am adunat mîna de haine pe care le aveam, şi le-am înghesuit într-o lădiţă.

în acea noapte geroasă între iarnă şi primăvară am părăsit pentru totdeauna casa Annei Preibisch, care-mi fusese ani de zile refugiu şi cămin.

în curte mă aşteptau Irene şi Ida. Mai întîi am crezut că voiau să-şi ia rămas-bun, apoi am băgiat de seamă că Irene se înfofolise toată într-un şal, iar Ida scotea numai vîrful nasului dintr-o blană cam năpîrlită, mîinile şi le ascunsese la căldură în manşon, domnişoara se echipase pentru o călătorie oricît de lungă.

— Te însoţim, şopti ea cu sufletul la gură, emoţio- nîndu-se ca o şcolăriţă, ba mai mult, vîrstnica persoană clipi complice spre mine din ochiul sting : Numai să nu prindă Anna de veste.

Arătă cu manşonul spre ferestrele scăldate în lumină, peste care lunecau umbrele dansatorilor plutind mereu în vals, ca de foarte departe adia în noaptea îngheţată cîntecul cu frumoasa Dunăre albastră.

Mi-am aşezat lada pe un cărucior scos de Irene din magazie. Ida îmi întinse un coş de nuiele.

— Merinde pentru drum, şuşoti ea, am şterpelit nişte vin şi friptură de pui. Pe neaşteptate rîse ascuţit, sunetul se rostogoli cu ecou în noapte, încreţindu-ne pielea : Kriiger face cinste, ha-ha-ha!

— Taci.

Nu se ivise sus, în dosul ferestrei, obrazul Annei ?

— Deschide poarta, Ida.

Apucarăm oiştea Irene şi cu mine, luna ţinea loc de felinar luminîndu-ne calea, aşa o luarăm pe drumul către sat, trăgînd după noi averea mea adăpostită într-o ladă. Ida îşi căra blana uriaşă, orbecăia pe lîngă noi şi ne înveselea flecărind cînd una, cînd alta, de pildă că taftaua folosită de Anna pentru rochia ei de bal n-ar fi o ţesătură cu adevărat elegantă, ea, Ida, preferă mătasea, de fapt, mătasea e răcoroasă şi distinsă, dar la vreme de iarnă cea mai indicată rămîne tot lîna.

— Ah, bieţii de noi, suspină ea în încheiere, trecînd fără veste la un gînd nou, după cum avea obiceiul, noi trei, pierduţi în noaptea rece. Exodul sfintei familii. îşi şterse ochii cu manşonul.

' Deodată în spatele nostru păru că se dezlănțuise urmărirea, ne răsunară în urechi tropot de copite, uruit de roți și pocnete de bici, o trăsură înghițea depărtarea gonind nebunește și pătrunse în piață ca o furtună. Să- rirăm într-o parte, făcîndu-ne astfel nevăzuți în umbra zidului bisericii. De acolo, din ascunzătoare, văzurăm cum caii își răreau galopul, trăsura zbură lin prin piața albită de lună, pînă se opri în poarta lui Kruger. Nimeni nu ne luase urma. Max Stephan își ducea nevasta acasă, îi auzirăm rîsul cînd el o trecea în brațe peste prag, minunat mai știa să rîdă.

Privirăm lung ferestrele luminate ale casei mirilor.

Ida întrebă în șoaptă *

— Cinci hectare a primit Max la reformă, nu-i așa, Daniel ?

— Da.

. Dînd din cap resemnată, Ida spuse :

— Iar acum s-a însurat cu încă douăzeci de hectare, cai și vaci și o mîndrețe de casă. Asta zic și eu noroc, să te culci la căldurică, în cuibul gata făcut. Ahm, din partea mea, îi doresc tot binele. Apoi, după un mic oftat, adăugă : Neplăcută persoană.

6 „Cooperativa sacul și peticul[1]*, așa ne porecliseră pe atunci, dar noi știam că punem temeliile viitorului și că ne aflăm cu o etapă în avans față de neamul lui Kruger și celelalte, trăitoare în Horbeck din tată în fiu.

Avea să mai treacă o vreme pînă să putem arăta că și la noi banul face pui, cum se zice. Biroul cooperativei ni-l instalasem, plini de mindrie și pătrunși de conștiința autorității noastre, la castelul din Horbeck. Insă miezul cooperativei era o gospodărie chiaburească scăpătată, proprietarii o jefuiseră fără milă, transformaseră în bani tot ce putuseră clinti din loc, pînă și cerealele de sămînță, apoi își luaseră tălpășița în vest cu cățel și cu purcel. Noi trebuia să ne descurcăm cu tristele rămășițe ale prosperității lor, cîmpuri în paragină, acareturi despuiate — toată povara grijilor pe umerii naștri.

în noaptea cînd Stephan își sărbătorea cununia, iar noi intram în curtea cooperativei trăgînd căruciorul cu lada pe el, luna își culcase fruntea blînd pe coama casei, însă lumina ei nu îmblînzea nimic, ci despărțea lucrurile unul de altul desenînd contururile cu o precizie tăioasă, astfel încît puteam zări limpede fiecare semn de ruină, acoperișuri de paie urnite la vale, garduri știrbe, geamuri sparte, uși spînzurînd șui în balamale. Ne trecură fiorii, ca și cum am fi călcat în miez de noapte într-o casă bîntuită de stafii, iar firma de deasupra intrării, „Viitorul luminos", pe cinstea mea, în clipa aceea mi se păru c-o agățase cineva acolo ca

să-şi rîdă de noi.

— Am ajuns. Ida învirti cheia în broască, dădu brînci uşii, coridorul se căscă înspre noi ca o gaură neagră, lampa era stricată.

— Ultima uşă la stînga, Ida.

Ea se codi să treacă înainte, se temuse de întuneric de cînd se ştia. Păşii deci înăuntru cu curaj, mă opintii, cumpănindu-mi lada prin coridorul cufundat în beznă, uşa de la camera mea am deschis-o cu o lovitură de picior, clanța cu broască cu tot le şterpelise de mult careva. Am răsucit întrerupătorul, lumina izbucni stridentă ca un țipăt :

— Poftiți, vă rog !

Femeile pătrunseră şovăind, cu un fel de evlavie parcă, în odaia mea, era impunătoare în lărgimea ei, dar zgîrcit mobilată, poate de aceea părea încă mai mare, mai pustie şi mai rece decît era de fapt. în mijlocul rozetei de ghips de pe plafon spînzura vin bec golaş, dezvăluind vederii tot avutul meu, un pat cu stîlpi ce purtau în vîr- furi măciulii fasonate meşteşugit şi cu picioarele lucrate cu migală, o masă, un scaun şi un dulap proptit într-o latură pe cîteva cărămizi clădite una peste alta. Mobilă cumpărată la preț de talcioc, fusese un chilipir, Irene încremeni pentru cîteva clipe, apoi se strînse sub şalul ei, parcă ar fi luat-o cu frig. însă domnişoara Ida, ea avea uneori o slăbiciune pentru gesturi patetice, făcu o piruetă pe călcîie, cu un braț ridicat pe jumătate, într-o muțenie respectuoasă, ca şi cum ar fi admirat sala plină de splendori a unui palat, după care, sătulă de poza ei, căzu consternată pe singurul scaun din încăpere. Atunci Irene zîmbi, lepădă şalul şi începu să rinduiască lucrurile în dulap.

— Dumnezeule mare, se întristă Ida, Daniel, mai bine rămîneai la Anna.

— Aici, am răspuns eu, unde muncesc acum, aici mi-e casa. Aşteaptă, îndată ai să te simți mai bine. Am adus lîngă sobă două scaune şchioape şi le-am fărîmat în bucăți numai bune de pus pe foc.

Irene mă dădu la o parte, se ghemui la gura sobei, aprinse focul cu mişcări iuți şi pricepute, flăcările prinseră să pîlpîie, doar vin pic de răbdare şi căldura lor avea să ne învăluie.

— „Viitorul luminos* ați scris voi sus, la intrare, se văicări Ida, n-ați găsit ceva mai potrivit ?

— De pildă ce ?

— Iubire, credință, speranță, astea trei.

Am rîs batjocoritor.

Dar Ida stărui în convingerea ei :

— Ca să nu-şi piardă curajul în asemenea pustietate, un om are nevoie de credinţă.

Irene încă nu rostise o vorbă, stătea mereu îngenuncheată lîngă sobă, m-am lăsat jos lîngă ea, întinserăm degetele înţepenite de frig spre lemnele care ardeau trosnind. Intr-un tîrziu am întrebat-o :

— Nu spuneai tu odată că ai merge oriunde cu mine ?

Ea dădu din cap.

— Te-ai uitat bine împrejur ?

— Rămîn cu tine, zise ea.

Am încercat s-o sărut, dar n-am prea izbutit, ghemuiţi cum şedeam amîndoi, ne prinserăm de mîini şi ne ridicarăm de la pămînt.

Ce n-aş fi dat să fiu singur cu iubita mea.

— Ida, bolborosii eu, îmi îngropasem faţa în părul fetei, în noaptea asta Druskat o ia de nevastă pe Irene.

— Ce minunat, strigă bătrînica înviorată, că am şterpelit şi nişte vin. Nu pricepu că-i urasem în chip politicos noapte bună, dimpotrivă, crezu că-i făcusem o invitaţie, se descotorosi zorită de paltonul ei de blană şi se apucă de pregătiri pentru un festin, mărunţi puiul rece în porţii de o îmbucătură, le aranjă pedant pe un şerveţel şi se vîntură prin cameră încolo şi încoace căutând, pînă cînd descoperi pe undeva nişte borcanele goale de muştar : Iată şi cupele. Cît ai clipi, destupase sticla şi ne chema la masă. Lipii cîteva capete de luminare de scîndura mesei şi stinsei becul nemilos, în sfîrşit ne înconjura o lumină mai plăcută. Irene şi cu mine şedeam alături pe patul nostru de nuntă şi ridicarăm borcăne- lele de muştar către domnişoara Ida.

Pe deasupra luminărilor, a flăcărilor şovăitoare, ne uitam la chipul ei bătrîn, cu ochi strălucitori de copil şi văzurăm cum i se rostogoleau pe obraz lacrimi, poate plîngea mîhnită de sărăcia noastră, poate fiindcă ne piz- muia norocul. Goli paharul dintr-o sorbitură şi mi-l întinse ca să i-1 umplu iar. Vorbi :

— Eu am trăit mereu în umbra Annei, de-o viaţă de om, pînă şi admiratorii mi i-a suflat întotdeauna, cu toate că eu sînt mult mai drăguţă ca ea, spuneţi şi voi. Ah, de-ar fi ieşit în calea mea un bărbat frumos, l-aş fi urmat pînă la capătul lumii — sau cel puţin pînă la Neustrelitz. Dar nu s-a ivit nici unul. Suspină şi mă privi adînc în ochi, nu chiar foarte matern, în tot cazul aşa mi se păru mie.

— Daniel e al meu. Irene se sculă şi mă trase de pe pat rîzînd.

— Da, admise Ida cu seriozitate, şi mă bucur că vrei să rămîi cu el, aşa-i trebuie Annei, acum are să priceapă, în ceasul al

doisprezecelea, că nu m-a prețuit îndeajuns.

Irene mă duse la fereastră. Afară, în grădină, un măr bătrin şi puternic îşi întindea crengile negre ca pe nişte brațe diforme pe peretele alburiu al magaziei, priveliştea îți dădea sentimentul unei singurătăți fără leac. M-am temut că vederea acelui copac înfricoşător ar putea s-o întristeze pe Irene. Am cuprins-o cu brațul, dar ea rîse uşor.

— Acasă aveam o grădină tot atît de mică şi un măr la fel, zise ea.

— Primeşte-1 din partea mea, ca dar de nuntă.

Ea însă nu zîmbi ca de o glumă, ci răspunse :

— Curînd are să-mi înflorească la geam, iar vara o să ne putem odihni sub el la umbră.

— Cînd om avea vreme, încuviințai eu, poate duminica după masă.

— Oare om culege şi mere la toamnă, ce crezi ?

Ridicai din umeri :

— Ascultă, nu ştiu cît timp are să treacă pîn-om avea cooperativa pe roate, cu toate ogoarele, dar petecul tău de grădină ți-**1** rostuiesc negreşit pînă la primăvară, ți-o făgăduiesc.

Ne întoarserăm spre Ida, la amîndoi ni se făcuse dor de dezmierdări, bătrîna domnişoară, cu obrajii sprijiniți în palme, nu-şi dezlipea ochii de pe noi.

Mai e ceva în sticlă, clipi ea ştrengăreşte.

— Ida, îngînai rugător, buna mea Ida, cum să te fac să-nțelegi... ?

— Mă duc, exclamă ea, gata, mă duc.

Am ajutat-o să intre la loc în blana cea năpîrlită, apoi i-am oferit brațul şi protecția mea, însoțind-o prin coridorul întunecos pînă la uşă. Acolo, nu ştiu nici eu cum mi-a venit, m-am aplecat asupra ei şi am sărutat-o pe obraz. Mă privi cîteva clipe cu răsuflarea tăiată, pe utmă îngăimă :

— Doamne, dacă ne-a văzut cineva.

O sărutai şi pe obrazul celălalt.

— Lasă lumea să vorbească, Ida.

Ea aruncă deodată brațele pe după gîtul meu şi-mi suflă în ilreche :

— Aş sări şi în foc pentru tine, Daniel. Anna crede că nu ştiu nimic despre dragoste. însă eu m-am gîndit să vă cos mai întîi o perdea, fiindcă e bine să aveți ce trage le fereastră. Se desprinse de mine, îşi vîri mîinile înapoi în manşon şi întrebă după o scurtă fluturare din pleoape : înțelegi ce vreau să spun ?

Ah, o înțelegeam, cum nu.

Acum eram împreună şi aveam munca noastră. Căci trudeam, Irene şi cu mine, din zori şi pînă seara tîrziu pentru micuța cooperativă. Ziua era tineori ca şi cum ne-am fi pierdut în nemărginirea cîmpiei, iar noaptea ne strîngeam unul lîngă altul în pat. Şi cînd mărul înflori a doua oară, Irene împinse în umbra lui coşul împletit în care gungurea fetița, eram trei acum, treaba şi grijile sporiseră, dar în schimb veneau mici bucurii care ne răsplăteau strădaniile, ne bucuram de copilul nostru, de roadele modeste ale muncii, de camera noastră, care devenise încetul cu încetul mai primitoare. N-aveam răgaz să ne mărturisim şi să ne dăm asigurări că sîntem fericiți împreună, dar dacă fericire înseamnă ca nici un ceas al zilei să nu-ți fie gol şi fără rost, iar nopțile să ți se pară prea scurte, dacă te poți socoti fericit cînd ai sufletul plin de celălalt, cînd trăieşti pînă la epuizare şi te laşi pătruns de viață pînă la ultima fibră atunci am fost fericiți într-adevăr, noi doi.

*

într-o noapte, în miezul verii, m-am pomenit cu Irene că mă deşteaptă.

— Dormi, dragul meu ?

Eram mort de oboseală, am bombănit ceva drept răspuns. Irene rîse încet.

— N-am somn. Nu vrei să stăm puțin de vorbă ?

îşi trecu mîngîietor degetele peste pieptul meu. Bine, fie, m-am întors spre ea şi am stat de vorbă, ne-am spus povestea veche, mereu nouă, mereu la fel de dulce. Mai tîrziu stăturăm întinşi alături o vreme, odihnindu-ne pri-
virile în frunzişul mărului care în anul acela îşi întinsese pentru a patra oară florile spre fereastra noastră.

Iar Irene vorbi în întuneric :

— Azi s-a oprit la noi la gard Hilde Stephan. Şi-a ridicat fiul în brațe, eu pe fiica noastră. A spus : „Frumoasă fată ai", eu am spus : „Voinic băiat ai". Arăta ostenită, nu-i e nici ei prea uşor. M-am gîndit: Se speteşte muncind pentru gospodăria ei, eu pentru cooperativă, mergem fiecare pe drumul ei, dar amîndouă trudim fiindcă tragem nădejde ca într-o zi copiii noştri s-o ducă mai bine ca noi. Atunci Hilde nu mi-a mai fost străină, am simțit-o aproape.

O simțise aproape, zicea ea, pe nevasta lui Max şi totuşi ar fi trebuit să ştie că mica noastră cooperativă nu înainta ca lurtiea pentru că Stephan şi clanul lui ne puneau bețe-n roate. Să rie fi apucat să dezbatem probleme de clasă în toiul nopții ? N-aveam poftă de una ca asta şi nu mă puteam lipsi de somn, am mormăit cuprins de toropeală şi m-am răsucit pe o parte.

Irene se ridică în capul oaselor şi întrebă deodată :

— Daniel, cînd or fi mari copiii noştri, ce-o să fie atunci ?

I-am răspuns căscînd:

— Dragostea mea, vor fi intrat de mult în cooperativă cu toţii, şi Stephan cu nevastă-sa, şi copiii, sau n-are să mai existe cooperativa, poate născocim între timp ceva cu mult mai bun. Habar n-am, ai să vezi cu ochii tăi.

Irene şopti :

— Cine ştie ?

Nu, pînă în acea clipă ea n-a suferit din pricina mea, abia mai tîrziu a cunoscut cu adevărat amărăciunea. Şi n-am auzit-o vreodată plîngîndu-se, au fost lucruri despre care n-am vorbit vreodată, însă uneori aşa se uita la mine, încît aş fi zis că ştie tot ce-i ascund. Necredinţa mea a rănit-o, dar cu nici un chip n-am vrut s-o văd suferind din pricina acelei poveşti sîngeroase de mult îngropate, petrecute cu o veşnicie în urmă în biserica din Horbeck. A trebuit să tac. A trebuit. A profitat oare Kruger de tăcerea mea ? Da, aşa se părea la început, atunci, în o mie nouă sute şaizeci, în primăvară.

7 Kruger mă şantajase.

După asta, mai tîrziu, şedeam lîngă Anna Preibisch pe banca din grădină, zbuciumîndu-mă în deznădejdea mea. Ne învăluise răcoarea nopţii. Tăcuserăm amîndoi îndelung privind luna cum se ridica pe deasupra copacilor, cu obrazul ascuns în zăbranic de pîcle subţiri.

într-un tîrziu Anna vorbi :

— Prin urmare Kruger a văzut şi ştie tot.

— De unde scoţi asta ? am tresărit eu.

— Odată la beţie mi-ai spus, e mult de-atunci, făcu bătrîna Preibisch şi se săltă de pe bancă scoţînd un oftat adînc. Se înfăşură mai strîns în şalul ei, iar apoi, de parcă i-ar fi trecut întîmplător prin minte, ah doamne, să nu uit să fac o comandă de limonadă, întocmai aşa am auzit-o zicînd : Cu Kruger ■ am să schimb eu o vorbă, să facă bine să-ţi dea pace, se-ntîmplă că mai ştiu şi eu despre el cîte ceva.

Şi pe dată o înghiţi întunericul, prundişul nu-i scir- ţîise sub tălpi, ca şi cum ar fi plutit în fustele ei lungi, topindu-se în umbra tufelor de liliac. Asta era ea, bătrîna, îşi sufleca mînecile şi se punea pe treabă, n-o puteai îndupleca să-şi mute gîndul, musai să facă ea ceva, măcar şi o prostie. Am vrut să-i strig : Anna, lasă lucrurile cum sînt, nu te privesc, nu te-amesteca. Ţi-am spus ce părene am despre grija ta de mamă şi despre felul cum îţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala. Dar nu i-am strigat nimic, am lăsat-o să plece, mă cuprinsese greaţa, m-am încovoiat aşa cum şedeam pe bancă, parcă străpuns de o durere, apoi însă mi-am zis : Adică de ce nu ? Doar şi în politică se procedează la fel : Tu ai o bombă, eu am o bombă, deci hai să fim drăguţi şi să ne dăm pace. De ce n-ar fi bună metoda şi cînd sînt în joc interese mai mici ? Kriiger ţine împăturită în buzunar o dovadă contra mea, dar Anna ştie cîte ceva despre el, aşadar, putem convieţui paşnic o vreme, măcar o bucată de vreme, cel puţin pînă cînd destăinuirea mea n-ar mai putea-o îndurera pe Irene. Bătrîna are dreptate, trebuie să cîştig timp şi să-mi fac ordine în gînduri. Nu sînt un sinucigaş, n-am să-mi pun singur laţul de gît. Cine ce-ar folosi din asta ? Numai Kruger şi clica lui blestemată, pleava de oportunişti şi duşmani care nu-şi dau arama pe faţă, au intrat în cooperativă, e adevărat, dar tîrziu şi nici pe departe din convingere, nicidecum. N-au avut altă ieşire. Cine mi-ar lua în nume de rău, dacă îngădui ca şantajul lor să fie zădărnicit printr-un alt şantaj ? Am s-o fac, n-am încotro, fiindcă orice aş putea să îndur, numai asta nu, să trebuiască să stau în faţa oamenilor ca un răufăcător, să fiu alungat ca un cîine rîios. Mi-am scos sufletul muncind ani de-a rîndul ca să-mi ispăşesc greşeala, eram atît de tînăr atunci, nimeni nu-mi poate

lua în nume de rău că mă apăr şi nimeni n-are să ştie, în afară de Anna, de mine şi Kruger, şi Stephan bineînţeles, şi Hilde bineînţeles, dar ei n-or să deschidă gura, n-ar îndrăzni, ar însemna să-şi taie singuri craca de sub picioare. Trebuie să cîştig timp, măcar o fărîmă de timp. Am zăbovit vreme îndelungată pe bancă în grădină la Anna Preibisch, găsind şi alte temeiuri ca să justific pentru ce mă vedeam silit să mă port aşa şi nu altfel, de ce nu puteam vorbi cu Gomolla. Aveam să răzbesc în cele din urmă, nu eram singur şi nici pierdut. Anna sărea să-mi ia apărarea, la fel o să facă şi Rosemarie. Fata cu părul roşu, spusese Anna oarecum cu dispreţ, n-ai ce sprijin să aştepţi de la ea, dar cît o cunoştea Anna pe Rosemarie ? Şi cît o cunoşteam eu ? Prea puţin, după cum aveam să aflu curînd după aceea.

Se urni către casă adîncit în gînduri, ar fi dat mult să nu-i iasă nimeni în cale. Întocmai ca Max Stephan în urmă cu cîteva ceasuri, se furişă ca un hoţ tăind peste cîmp şi se strecură pe portiţa din fundul ogrăzii.

Rosemarie îl aştepta ghemuită pe trepte, cu braţele strînse în jurul genunchilor, şi ridică iute fruntea cînd îl auzi venind. Se lăsă jos alături de ea, scormoni în buzunar după o ţigară. Nu vorbea, nici ea nu vorbi, dar scoase un ţipăt înăbuşit cînd chibritul scăpără şi aprin- zîndu-se dădu la iveală chipul sluţit de lovituri al lui Druskat.

— Taci ! El suflă spulberînd flăcăruia şi privi nesigur spre ferestrele dormitorului, luminate încă. Totul în ordine ? întrebă el, arătînd spre ferestre cu un semn din cap.

Fata 11 linişti tot cu un semn, dar apoi şopti îngrozită :

— Ce s-a întîmplat, Daniel, pentru numele lui dumnezeu ?

Bărbatul se ridică şi îi luă mîna, o trase în sus după el, stăteau acum foarte aproape unul de altul.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă ea încă o dată şi-i pipăi cu luare aminte obrajii, trecînd uşor de tot peste ei vîr- furile degetelor.

Druskat gemu, chiar şi acea atingere lină îi umplea de durere carnea strivită, nu ştia ce-ar fi putut răspunde, gemu şi pentru că îşi dădea seama că nici un om din sat n-ar accepta legătura lui cu tînăra fată. Uneori îşi spusese el singur că era nedemn să trăieşti în acest fel, trebuind să te ascunzi de ochii lumii. Totul în viaţa lui zăcea în- cîlcit şi în neorînduială. Zvîrli ţigara, lipi de el trupul fetei, agăţîndu-se, căutînd parcă sprijin, aproape înăbuşind-o pe Rosemarie în îmbrăţişare. Dar apoi, în vreme ce mai stăteau înlănţuiţi, ridică iar ochii spre ferestrele în spatele cărora nevasta lui se lăsase furată de somn ori poate veghea aşteptîndu-1 — şi gemu.

Rosemarie îl legănă puțin într-o parte şi-n alta, aşa cum îşi alină mamele copiii scăldați în lacrimi, apoi se desfăcu blînd din strînsoare şi luă cu grijă între mîini fața bărbatului. Şopti.

— Ce s-a întîmplat, Daniel ?

El îi prinse degetele şi-i sărută podul palmelor, pielea era aspră şi îngroşată de muncă.

— Am să-ți povestesc, promise el cu glasul înecat, dar nu aici.

Ieşiră din grădină, porniră peste cîmp. Druskat căuta vorbele potrivite perttru mărturisirea lui, iar uri vers din- tr-un cîntec nu voia să-i iasă din minte : „Nu-i foc, nu-i jăratic să ardă mai amar ca dragostea de care toți ceilalți n-au habar..." Cine-ar avea dreptul să-i ceară socoteală pentru asemenea dragoste ascunsă de ochii lumii ?

Soția lui nu mai putea face un pas pe picioarele ei fără ajutor, el o purta în brațe ca pe un copil de colo pînă colo, în bucătărie ori în grădină, şi niciodată nu i-a fost prea mult, căci îşi iubea nevasta, fusese înnebunit cînd medicii îl anunțaseră că starea ei nu mai îndreptățea nici o speranță. Trebuise atunci s-o ia pe fată în casa lui, Irene avea nevoie de îngrijire iar copilul de cineva care să-l țină din scurt, şi se cerea o mînă de femeie în gospodărie, în ogradă şi în grajd, căci cooperativa era una, iar banul din pungă alta şi la vremea aceea, țăranul cooperator trebuia să-şi țină sub şopron vaca lui, dacă voia să nu-i sufle vintul prin buzunare.

Femeia îi căzuse bolnavă doborîtă de un rău fără leac, Druskat o ştia bine, iar el era acum singur. La început, Irene dorise ca el să facă dragoste cu ea din cînd în cînd, în asemenea clipe el încerca să fie blînd şi s-o cruțe, ca pe vremea cînd era însărcinată, dar într-un rînd îşi uitase de sine iar din tresărirea de durere a chipului ei, pe care ea nu izbutise să şi-o stăpânească, înțelese cum se înfrîngea Irene de dragul lui, ca să-l ajute. De atunci nu se mai atinsese de ea.

— N-ai somn, şoptea ea uneori, vino lîngă mine, iubitul meu.

îl cuprindea cu brațele şi, dacă el fremăta de dorință, îl dezmierda pînă cînd îl simțea liniştindu-se, atît trebuia să-i fie de ajuns.

într-o noapte nu mai suferi mîngîierile ei, o sărută şi se întoarse cu fața de la dînsa. Femeia nu plînse, îi va fi fost poate mai curînd recunoscătoare. El o încredința cu tărie că legătura trupească nu putea fi lucrul de căpetenie între doi oameni care se iubeau atît de mult şi erau părinții unui copil pentru care şi-ar fi dat şi viața. Cu toate că trebuia să-şi refuze îmbrățişările ei, Irene îi rămăsese la fel de dragă şi era convins că dragostea lui devenise chiar mai adîncă şi mai pură, că pătrundea în sfere noi. Poate însă că o iubea de fapt aşa cum îşi iubeşte un tată copilul

lovit de o infirmitate, care, handicapat fiind, pretinde o duioşie specială, o protecție aparte. El îşi ocrotea nevasta. Dar trupul începu curînd să-l chinuie căci era încă tînăr la vremea aceea, nu împlinise nici treizeci de ani.

Mult timp n-o băgase în seamă pe fata din casa lui, nici măcar nu-i trecuse prin minte să se întrebe cum ar fi cu ea în pat, dar mai tîrziu, privind-o pe Rosemarie cum da fuga prin ogradă cu sînii plini săltînd sub bluză
i se ducea fără voie gîndul într-acolo, însă şi-l interzicea in aceeaşi clipă. Cîteodată însă, noaptea, se visa frămin- tînd-o în brațe. în vis doar. Nu cu mulți ani în urmă era ca şi împămîntenit obiceiul ca țăranii în putere să se țină cu slujnicele tinere, le ridicau fustele ori de cîte ori aveau poftă, în magazie ori în dosul căpițelor de paie, pînă prindea de veste stăpîna casei sau slujnica se pomenea cu burta la gură, într-un fel sau în altul totul se încheia cu izgonirea fetei. Sute de asemenea poveşti se istoriseau prin sate. Dar în zilele noastre ? De neînchipuit o asemenea legătură, tot muieretul ar fi sărit cotcodă- cind în capul lui Druskat, să-i scoată ochii, de fapt, pe bună dreptate, iar tovarăşii din partid, cei mai mulți trecuți de prima, ba chiar şi de a doua tinerețe, precum Gomolla, ar fi sancționat păcatul cu asprime biblică.

Nu, Druskat se ținu de-o parte, ce-i drept, îi plăcea că fata era sprintenă la treabă, grația din mişcările ei îi plăcea de asemeni, ca şi firescul şi voioşia ei, căci, atunci cînd avea cîte o clipă de răgaz, ea se pricepea să fie un bun tovarăş de joacă pentru fetița lui, Anja. Dar Rosemarie nu-i tulburase inima şi el se feri de vreo apropiere, fiindcă nevasta şi copilul lui erau tot ce avea mai scump pe lume.

Odată, la vremea treieratului, o rugase pe Irene să dea drumul fetei de la amiază pînă seara. Voia s-o ia cu el la arie, căci cooperativa era strînsă cu uşa de cumpărătorii cu ridicata, care strigau nesătui după grine, orice om neocupat în altă parte trebuia să ajute la treierat, pe deasupra mai aveau şi de dezmiriştit; în fiecare zi gazeta numai despre asta scria, aşa se înghesuiseră toate şi cooperativa ducea lipsă de brațe de muncă. Irene se învoi imediat. Domnişoara Ida nu se lăsase rugată, cu dragă inimă primise să stea cu bolnava şi să-i vadă de treburi prin casă.

Părea în acea zi de vară tîrzie că tot poporul din sat se adunase în forfotă spornică în jurul hambarului din cîmp. Furnicarul mişuna încolo şi încoace, în sus şi-n jos, oameni şi animale, maşini, felurite zgomote şi felurite mirosuri umpleau văzduhul, „păzea !“ şi „hei-rup !“, care cu poveri clădite înalt se

îndreptau încet către arie scîrțîindu-şi roțile, dobitoacele trăgeau opintindu-se în hamuri, duhnea a sudoare de cal şi a fum slobozit din pîntecele motoarelor, tractoarele cărau păcănind recolta în remorci cumpănite pe pneuri ce se legănau sub greutatea încărcăturii, iar batoza isca de ceasuri întregi o larmă asurzitoare. Oamenii roboteau într-o dogoare de cuptor, bărbaților le luceau piepturile goale şiroind de sudoare, femeilor li se lipiseră veşmintele de trup, dar voioşia nu şi-o pierduse nimeni, cărăuşii icneau înco- voind spinarea numai cît purtau sacii pînă la remorci, iar cei de la cîntar răcneau ca să acopere vacarmul, vestind voioşi cît se treierase din cutare şi cît din cutare căruță — şi arătau şi cu degetele. Astfel ştia fiecare că rodul e bun, asta-i îmboldea şi mai abitir, aveau să se îndestuleze cu toții după anii de lipsuri, iar cîte unii îşi socoteau în minte prima de la sfîrşit de an. Poate n-ar fi rău să ciocnească un păhărel chiar astă-seară, aveau cu toții jăratic în gîtlej, dar leac de aşa boală se găsea, căci berea de soi din circiuma Annei se bucura de tot atîta faimă ca şi purtările ei bărbătoase.

în asemenea clipe Druskat era pe depiin fericit, simțind că, în ciuda unor discordii strecurate între el şi oamenii din sat, a unor porniri ce-i despărțeau, iată, se regăseau alături în munca lor comună pentru micuța cooperativă, în emoțiile împărtăşite deopotrivă, ba chiar şi în setea lor comună. Pauză. Gustarea de după-amiază.

Druskat repezi cîțiva copilandri pînă la circiumă, ei se înturnară cu căni pline ochi, în vremea asta bărbații se culcaseră la pămînt în umbra hambarului, iar femeile prinseră să treacă din mînă în mînă coşuri de nuiele cu de-ale gurii, felii de pîine unse cu untură. Pe atunci carnea proaspătă şi afumată se mai drămuia încă, dar în oalele cu untură din cămări aveau destul ca să nu fie nevoiți să se zgîrcească. Soarele împungea şi căldura aproape le luase oamenilor răsuflarea, dar ei nu-şi îngăduiră decît un scurt răstimp de popas, un perete de nori se înălța plumburiu la orizont; dădură zor s-o ia înainte furtunii, îngrijorarea n-avusese temei, cum îşi dădură seama cu- rind după aceea, norii bubuiră îndepărtat şi se prelinseră la marginea cerului, dar ei cîştigaseră un avans, iar acum se îmboldeau cu strigăte, făcînd haz unii de alții : „Lenea e cucoană mare !“ — şi, printre hohote uriaşe de rîs : „Davai, davai, davai !“

în acea zi de vară munca mergea ca pe roate, cum se zice, nimeni nu tîndălea şi nu trăgea chiulul, curelele de transmisie ale batozei nu-i lăsară în pană, maşina îi ascultă întocmai şi nu se răzvrăti nici măcar o singură dată, iar oamenii lucrau în lanț ca şi

cum cineva le-ar fi fi bătut măsura, pesemne aşa şi era, dacă te uitai la fata cocoţată sus pe treierătoare. Druskat împlînta furca în snopi, îi sălta din car şi îi arunca spre Rosemarie, un zbor în arc lung prin aer, mereu şi mereu, ea reteza legăturile, îndesa mănunchiuri de grîu în gîtlejul fJămînd al maşinii, unu-doi, mereu şi mereu, batoza vuia înşfă- cînd spicele, boabele cădeau în ladă sunind ca grindina, mereu şi mereu, unu-doi, fata nu simţea oboseala, nu ieşea din ritm, trebuiră să ţină pasul cu ea ore în şir, înviorați şi înveseliţi de comenzile ei : „Nu moţăiţi la hambar, daţi mai iute din furci, gata, altă căruţă la rînd !" Fruntea şi obrajii i se pudraseră cu praf negru alcătuind un chip de măscărici, smolit şi vesel, de necrezut, fata mai găsea putere să rîdă, din cînd în cînd se pornea să cînte după bătaia regulată a maşinii, ţipa un refren în hărmălaia dezlănţuită.

Druskat era fericit, dădea fetei snopii la mînă cuprins ca de bucuria unui joc şi cum ar putea să uite vreodată ce s-a întîmplat mai tîrziu, după ce încheiaseră acea zi fierbinte. Rosemarie căzu răpusă de oboseală dintr-o dată, trebui s-o ia de subţiori ca s-o dea jos de pe maşină, dar ochii îi mai sticleau sub stratul gros de colb, el îi spuse rîzînd :

— Merităm un scăldat.

Aşa mînjiţi cum se întorceau de la arie se înfăţişară el şi fata în bucătărie la Irene. Domnişoara Ida pregătea cina şi se opri ca să-şi plesnească palmele una de alta, pe cinstea mea, nu e îngăduit să se aşeze cineva la masă în asemenea stare, afirmă ea cu toată energia, pentru ca apoi să proclame neîntîrziat şi cu aceeaşi hotărîre că la salata de roşii nu se pune oţet. Irene rîse din toată inima şi le strigă din urmă să nu uite săpunul.

Daniel şi Rosemarie îşi luară bicicletele de sub şopron şi pedalară fără grabă spre lac. îl zăriră curînd, întins şi

liniştit ca oglinda, copacii de pe celălalt mal îşi priveau siluetele negre în apa neclintită, deasupra, albastrul cerului se acoperise cii un văl străveziu de nori. Nici o adiere nu cutreiera aerul, nu foşnea nici o frunză, nici o pasăre nu-şi încerca glasul, numai ţîrîit de greieri ca o unică vibraţie în liniştea caldă a serii.

Adăpostit în dosul unei tufe, Daniel îşi azvîrli hainele în iarbă, dar cînd ieşi din ascunzătoare văzu că fata fusese mai iute, stătea în apă aşteptîndu-**1**, goală-goluţă. Şi ce frumoasă era, dumnezeule ! Cugetînd o clipă, cu buza de jos împinsă înainte, Druskat îşi privi chilotul albastru spălăcit şi, după oarecare şovăială, se hotărî să-l lepede.

Fata se juca, împroşcînd şi bălăcindu-se voioasă lîngă mal, se cufundă, ieşi iar deasupra, pufăi trimiţînd stropi în toate părţile, apoi se depărtă înotînd în larg. El o urmă concentrat, despicînd apa cu lovituri regulate, înota corect, ca şi cînd ar fi dat examen sub ochii unui profesor. Poate că goliciunea lui îl făcea nesigur şi încerca să-şi ascundă stinghereala sub o poză de demnitate. între timp Rosemarie cîştigase distanţă. Fireşte, se simţea dator să arate ce e în stare un bărbat în floarea vîrstei şi se zorea s-o ajungă din urmă, dar ea nu voia să se lase învinsă. Umerii bărbatului se ridicau deasupra apei, cu atîta putere înota în urma ei. Ea îşi înteţi goana, dar în cele din urmă trebui să se dea bătută şi chiui de veselie cînd el se întinse s-o apuce. îi lunecă din mîini ca o zvîrlugă, rîse şi se alintă copilăreşte, se suci şi se-nvîrti, era cînd lîngă el, cînd sub el, ţîşnea cu braţele în sus şi se ducea apoi la fund fără veste, părea că se îneacă, el trebuia s-o salveze şi s-o atingă, o atinse, simţi în palme pielea ei netedă şi carnea tare, un trup tînăr ce nu se lăsa stăpînit. Simţi un tremur uşor in trup şi-i dădu drumul. Ea folosi deîndată prilejul şi fugi de el rîizînd. Druskat se luă după ea fără zîmbet, porni în urmărirea ei cu un fel de mînie. După ce ieşiră din nou la mal, şiroind de apă şi suflînd încă greu, el se lăsă în genunchi, răscoli în sacoşă şi voi mai întîi să-i arunce fetei prosopul. îl ţinea în mînă şi se pregătea să i**-1** întindă, dar se răzgîndi deodată şi se apropie încet de ea. Stătea întoarsă cu spatele, încrucişase braţele peste piept şi îşi rotunji puţin spinarea cînd el îi înveli umerii cu şervetul şi îi şterse apoi cu băgare de seamă, ea nu**-1** respinse, deodată lăsă prosopul să cadă, nu se mai putu stăpîni, strecură mîinile pe la subsuorile ei şi-i prinse în palme sînii plini. Tulburarea îi crescu, o frînse pe Rosemarie în strînsoare, îi căută gura, simţi cum fata i se supune, şi încă în primul sărut o lipi de trupul lui, ea nu se împotrivi nici acum, încă în primul sărut o trase după sine grăbit şi fără duioşie în iarba cu miros înţepător. Se prăvăli peste ea, pătrunse într-însa şi după cîteva clipe se

uşurase. Zăcea deasupra ei neîndrăznind să facă vreo mişcare, copleşit de ruşine şi căinţă. Nu putea crede ca Rosemarie să fi avut de-a face în acest fel cu vreun bărbat pînă atunci, dar mîinile ei se plimbau pe spinarea lui, liniştindu-1. Druskat deschise ochii ca deşteptat din somn, făcuse dragoste cu ea pe pajiştea deschisă ca-n palmă, sub pavăza îndoielnică a cîtorva smocuri de iarbă, el înălţă fruntea pîndind, încercă să-şi dea seama dacă-i văzuse cineva. Fuseseră cu desăvîrşire singuri. Se ridicară, în tot acest timp nu-şi spuseseră nici un cuvînt, şi traseră hainele pe ei în tăcere.

Nu, el n-o iubea pe vremea aceea, se lăsase doar subjugat pentru cîteva minute, ba mai rău, de fapt, se folosise de ea, iar asta nu trebuia să se repete, nici măcar o dată. îndreptă asupra fetei o privire gravă, se aştepta s-o vadă stînjenită sau cu obrajii arzînd de ruşine, dar Rosemarie îşi freca în prosop şuviţele jilave, le scutură şi le pieptănă cu mişcări pline de farmec, surîzînd netulburată, de parcă cele petrecute adineauri ar fi fost lucrul cel mai firesc de pe lume. El se lăsă jos lîngă ea ca să-şi înnoade şireturile pantofilor şi izbucni deodată :

— îmi iubesc nevasta !

Dorea să nu lase nici o îndoială asupra faptului că întâlnirea lor avea să rămînă singura de acest fel, încerca să-i declare cu o sinceritate jignitoare şi brutală că dragostea n-avusese nici un amestec aici şi fu uluit de felul cum ea găsi de cuviinţă să-i răspundă la toate acestea. Rămase mai întîi cu ochii la el, surîsul îi dispăruse, apoi faţa i se strîmbă treptat, dar nu izbucni în hohote de plîns, cum s-ar fi aşteptat bărbatul, ci chicoti în palma dusă la gură.

— Ce găseşti de rîs ? întrebă el posomorîndu-se şi se gîndi că-1 ia peste picior fiindcă n-o putuse mulţumi în graba lui nestăpînită sau poate îi dispreţuieşte nevasta ori simţămintele lui pentru ea. Acum îi venea s-o lovească. Rosemarie chicoti ca o fetiţă şi zise :

— Nu-i nevoie să te dezvinovăţeşti.

De unde lua ea asemenea superioritate obraznică ? încă în seara aceasta, cea dintîi, el avu bănuiala că se înşelase în ceea ce-o priveşte. îi rămase dator cu răspunsul. ~~

întorşi apoi acasă, ea îi spuse din nou domnul Druskat, îi spuse şi dumneavoastră, i se adresa astfel fie între patru ochi, fie cu alţii de faţă, el folosea numele ei mic, o tutuia ca şi înainte. Purtările fetei erau aceleaşi de totdeauna, părea că uitase cele întîmplate în iarbă pe mal. El o ocoli hotărît zile în şir, numai uneori întorcea după ea priviri aprinse. Dar într-o

seară o văzu că-şi ia prosopul din odăiță şi se duce către şopron, se luă pe urmele ei şi aşa făcu mereu, pînă veni toamna şi-i goni de pe malul lacului.

Cu timpul o' îndrăgi, dar nu i-a mărturisit-o nicicînd, n-a« fost în stare.'în casă îi zăcea nevasta bolnavă, n-ar fi avut inima s-o părăsească, nici prin gînd nu i-ar fi trecut vreodată să se despartă de copilul lui, deci se silea să creadă că un bărbat poate iubi două femei. La Irene ținea ca şi pînă atunci, poate cu o tandrețe de frate, celeilalte îl dorea trupul, îmbătat de preaplinul tinereții ei, pînă află că iubirea nu se poate tăia în felii. Din acea clipă cunoscu suferința iubirii.

încercă în cîteva rînduri s-o îndepărteze pe Rosemarie, folosind pentru asta o rețetă împrumutată din romanele ieftine de amor. îi cumpără cadouri la despărțire, cîte o brățară sau un lănțug de argint, podoabe de preț, cum credea el cu tot dinadinsul. însă ea nu înțelese rostul darurilor lui şi se bucură de fiecare dată din toată inima, nu le-ar fi putut purta în fața oamenilor, acele brățări şi lănțişoare, dar se bucura ca un copil primin- du-le. Şi nici el nu-i vorbea de despărțire de-a dreptul sau că ar fi fost mai bine să pună capăt legăturii lor, spunea doar că nu-i poate pretinde să-l primească astfel pe ascuns, apoi, luptind cu sine, izbutea să fugă din calea ei zile întregi, pînă îi vedea ochii plînşi, atunci trebuia s-o îmbuneze iarăşi. Rosemarie muncea cot la cot cu el, îi purta de grijă Irenei, care-şi pierduse răbdarea şi devenise cu timpul cîrcotaşă zăcînd mereu între perne, îi îngrijea nevasta cu un devotament'aproape umil şi-i iubea copilul. Nu pusese condiții şi nu vorbea niciodată de viitor, nu-i ceruse lui Druskat decît un lucru, unul singur, spus însă fără ocol, anume să facă în aşa fel încît să n-o lase însărcinată.

Nu, nimeni n-ar avea dreptul să-i ceară socoteală din pricina dragostei lui tăinuite pentru Rosemarie, îşi zicea Druskat, căci nu poate trăi ea un pustnic, ce-i dă el celeilalte nu-i mai face trebuință Irenei şi mai tîrziu, cîndva — ah, mai tîrziu — nu voia să-şi trimită gîndul atît de departe, căci acolo, în viitor, îl aştepta moartea unui om apropiat, iar în urma lui, odinioară, lăsase tot moartea unui om. Să nu-ți poți întoarce privirea înapoi, dar nici înainte, cum să trăieşti aşa ?

Păşi alături de Rosemarie peste cîmp fără să rostească o vorbă, îndepărtîndu-se de casă tot mai mult. Poate o cuprinsese teama, căci într-un tîrziu îl întrebă :

— Unde mergem ?

— In eîteva zile trebuie să plec din Horbeck, răspunse el. De

la Altenstein pînă aici e drum lung. Voiam să mai văd o dată lacul nostru.

Ea se opri şi îl privi mîhnită.

— Te alungă din Horbeck din pricina mea ?

El clătină din cap şi îi luă mîna într-a lui.

— N-aş lăsa pe nimeni să ne despartă. t

Se zăvorise în tăcerea lui îndelungată, acum simţi nevoia dureroasă aproape să-i dezvăluie fetei împrejurările vieţii lui, era tînără de tot, nici douăzeci de ani, poate ' Anna avea dreptate şi ea n-o să fie în stare să-i dea un sfat sau un sprijin. Dar cui să se încredinţeze dacâ nu omului pe care-I iubea, care avea să găsească negreşit înţelegerea şi puterea de a-**1** ajuta să mai tacă o vreme, cel puţin pînă îi va fi îngăduit să vorbească. Ea întrebase : „Ce s-a întîmplat, Daniel, pentru numele lui dumnezeu ?“

Era timpul să afle.

— **Vino !**

Ajunseseră aproape de apă, la un loc adăpostit de pe malul în pantă, acolo Druskat îşi scoase haina şi o întinse pe iarbă, de multe ori îşi aşternuseră astfel culcuş, se lăsă deodată să cadă si o trase pe Rosemarie după el.

— Imbrăţişează-mă, strînge-mă tare ! Nu-mi da drumul !

Ea îl înconjură cu braţele.

— Nu, nu, dragul meu.

El bolborosea, ocrotit la pieptul ei :

— Aveam şaisprezece ani, aproape ni-au ucis în bătaie, Dobbin, cîinele, din pricina lui. Pe urmă tot el m-a şantajat, m-a umilit, eram ca un şobolan în capcană, clo-
. coteam de ură, la fel ca în urmă cu cîteva săptămîni, cînd mă legaseră cu curele de bancă din ordinul lui, porcul mă avea la mînă, eram ca un şobolan în capcană. Nu rh-am putut stăpîni, l-am doborît, lîngă stînci i-am săpat groapa. Nimeni n-a mai întrebat de el. Pînă azi am crezut că nu ştie nici pămîntul, dar astăzi, Rosemarie, astăzi Kruger mi-a pus unghia în gît...

Druskat povestise învălmăşit, cu jumătate de glas, cumva pentru sine şi n-avusese timp să observe că fata îşi cuprinsese genunchii cu braţele şi că, ascultîndu-**1**, se strîngea tot mai mult în ea însăşi, parcă i s-ar fi făcut din ce în ce mai frig. îşi plecase fruntea adînc şi pletele revărsate îi ascundeau faţa.

Druskat îi vorbi, fără s-o privească:

— Ai întrebat ceva ?

— Nu.

'Pesemne gîndise el însuşi : De ce nu te duci să le spui ? —

căci se grăbi să se justifice, ca şi cum ar fi dat răspuns la întrebarea nerostită de Rosemarie :

— înțelegi, eram încă un băiețandru, voiam să-mi duc viața la fel cu ceilalți, să fiu primit printre oameni ca oricare altul, să mă ştiu legat de ceva, o parte din ceva, nici azi nu există lucru mai însemnat pentru mine... dar sînt obligați să mă dea afară din partid dacă mă duc şi le spun, v-am ascuns că am omorît un om. Aş deveni peste noapte unul pe care nimeni n-ar mai vrea să-l cu-
noască, înmormîntat sub disprețul tuturor, un lepros de a cărui atingere te fereşti.

Şi cum să trăiesc atunci ? Să fug în vest ? Asta nu pot, aici sînt roadele muncii mele, aici mi-e locul, n-am să spun : fiindcă sînt comunist, respect prea mult cuvîn- tul, totuşi de la şaptesprezece ani am luptat pentru cauză, de cînd am înțeles de la Gomolla ce-i aceea socialism. Am vrut să-mi aduc şi eu obolul ca să clădim o Iunie în care nici un om nu trebuie să se mai teamă de cineva sau de ceva. Iar ceilalți, cărora numai de ei le-a păsat, de ce iese şi ce pică, de teşchereaua plină, Kruger şi rubedeniile lui pînă la a şaptea spiță, tocmai derbedeilor ăstora să le dau eu satisfacția că m-au gonit peste graniță, că partidul meu a trebuit să mă îndepărteze ? Nu pot îndura gîndul !

Druskat se răsuci brusc proptindu-se în mîini, înge- nunche lîngă Rosemarie, abia acum o văzu cum stătea ghemuită în fața lui parcă dormind, îi apucă brațele, o zgîlțîi uşor ca şi cum ar fi vrut s-o deştepte din somnul ei, s-o silească să-i asculte fiecare cuvînt cu luare aminte, îi vorbi stăruitor, suna aproape ca o rugă.

— Le arăt eu ce pot, am să plec la Altenstein, tu mergi cu mine, o să muncim pe brînci, le dovedim noi sufletelor ăstora de-o şchioapă că sîntem gospodari la fel de pricepuți ca Stephan şi tot neamul lui. O să scoatem cătunul Altenstein la lumină, noi doi împreună cu ceilalți, ar trebui să ne crape obrazul, auzi tu, dacă n-am reuşi, muncind cu toții laolaltă, ce au izbutit să dobîn- dească ei, fiecare pentru sine. Iar cîndva are să vină şi ziua cînd n-are să mai intereseze pe nimeni că un bă- iețandru orbit de frică şi de ură n-a ştiut altă ieşire din durerea lui. Trebuie să le aduc dovada că nu m-am bătut în zadar timp de cincisprezece ani pentru socialismul meu, că sîntem mai buni decît toată adunătura de egoişti şi speculanți, iar după ce le-am dovedit-o lor şi mie, am să bat în poartă la

Kruger şi la Max Stephan ca să le spun: Acuma mă duc la tribunal, puteţi să mă escortaţi dacă vreţi. Dar singur n-am să fiu în stare, trebuie să mă ajuţi, Rosemarie, tu mă iubeşti, o ştiu, tu ai să mă ajuţi, draga mea.

Culese mîngîietor şuviţele de păr căzute peste obrajii ei, îi sărută buzele strînse, dar apoi o cuprinse cu putere, o aruncă în iarbă, repetînd cu glasul înecat, fără încetare :

— Trebuie să mă ajuţi, draga mea, trebuie !

Mîna lui căută pulpele fetei. Cine poate şti de ce voia Druskat să facă dragoste cu ea tocmai in clipa asta ? Poate avea nevoie de dăruirea ei ca de un semn de iertare după spovedania dinainte ? Poate că uneori, cînd sînt tîriţi de deznădejde, bărbaţii îşi caută scăparea în adăpostul lor dintîi, în poala femeii ? Rosemarie îi dădu mîna la o parte.

— Mi-e tare frig.

Se sculă în picioare. El sări să-i pună haina pe umeri. Ea se rezemă cu spatele de trunchiul teiului şi zise : Nu mi-ai spus niciodată că mă iubeşti.

— Dar tu ştii asta, răspunse el.

Ea zise :

— Niciodată nu m-ai întrebat ce trebuie să îndur în casa ta.

— Ştiu, răspunse el.

— Acum mi-ai încredinţat taina ta înfiorătoare cu mortul de sub stînci, zise ea.

— Am încredere în tine, răspunse el.

Ea îşi adună haina în jurul trupului cu amîndouă mîinile ca pe un palton prea larg, o trase pînă sus sub bărbie, se înfăşură într-însa, părea că încearcă să se înstrăineze şi să se apere de el, apoi vorbi mai departe : Acum ai vrea să mă auzi spunînd, ah, Daniel, bietul de tine.

Veni lîngă ea, aproape de tot, ea îşi ascunse ochii fe- rindu-şi faţa, el văzu că fata plîngea. O apucă de umeri :

— Rosemarie, nu m-ai ascultat ? întrebă el. Nu vreajj să mă compătimeşti, vreau să-mi dai ajutor.

Avea o înfăţişare de fetiţă sub haina bărbătească atîr- nînd pe <3însa, clătină fruntea obidită.

— N-am să pot. Şi cînd el ridică mîna voind s-o întrerupă, ea vorbi ca dintr-o mare oboseală : De data asta ascultă-mă şi tu, Daniel. N-am avut niciodată prea multe de spus, cînd m-a răzbit uneori am bocit puţin cu capul în pernă, dar niciodată nu m-am văicărit în faţa ta. Poate că te iubesc mai mult decît mă poţi tu iubi, eu nu te am decît pe tine, tu ai şi alte lucruri care-ţi încălzesc inima, copilul, soţia, munca ta.

Eu .n-am decît un ceas cu tine în iarbă cînd şi cînd, mă iei

în brațe iar eu sînt fericită, dar e nespus de greu să trăieşti pentru un ceas de bucurie, fără să ai voie să te gîndeşti la mai mult. Eu mă gîndesc uneori la moarte, la moartea Irenei, Daniel, mă tem de ea şi in acelaşi timp o doresc, e înspăimîntător, crede-mă, pe urmă mi-e silă de mine, îmi pare că sînt o ticăloasă, o femeie murdară, atunci mă duc plină de zel la patul ei de parc-ar trebui să mă plătesc de ceva, înțelegi. E cumplit, e de nesuportat şi pentru nimic în lume nu mă părăseşte gîndul : Una faci şi alta gîndeşti, cît de josnică eşti, aşa ai să te simți şi nu altfel, atît de josnică, pînă la moartea ei.

Iar uneori îmi trece prin cap altceva : Cînd totul se va fi sfîrşit, Daniel, cînd Irene va fi închis ochii şi n-o să mai trebuiască să mă ascund şi să mă prefac şi aş putea să rîd cu tine după placul inimii şi să te ating şi să te sărut de față cu toată lumea, atunci poate că n-am să mai fiu în stare, fiindcă atunci nu va mai fi rămas nimic din dragostea mea.

Grăise încet şi ezitînd, dar Druskat simți că fata nu-i vorbea dintr-o pornire a acelei clipe, ci rostea gînduri întoarse de nenumărate ori pe toate părțile. Ceea ce auzise îl zgudui într-atît, încît îl făcu să uite propria lui nenorocire. Voi s-o îmbrățişeze, s-o aline şi s-o sărute, dar ea îl respinse din toate puterile şi țipă :

— Nu ! Nu ! Nu ! Nu mereu asta, nu numai asta, încetează !

O apucă din nou şi se luptă cu ea, Rosemarie striga ieşită din minți : Nu ! în lumina lunii lui i se păru deodată că vede sticlind ură în ochii ei. îi dădu drumul.

— Şi alții se chinuie, hohoti ea, tu nu bagi de seamă că eu sufăr, acum îmi încarci conştiința şi cu un mort. De ce nu te duci să le spui omeneşte, asta şi asta mi s-a întîmplat, faceți cu mine ce credeți de cuviință ?

— Văd c-am vorbit de-a surda, strigă el. Nu numai de mine e vorba, mai e şi Irene la mijloc şi din pricina ei nu pot s-o fac.

— Nevestei tale îi merge cu mult mai bine, întîm- pină ea acum liniştită, nici asta n-ai băgat de seamă, în rlvna ta de a-ți încheia socotelile cu afurisiții ăia de țărani.

Lipsa de înțelegere a fetei îl dezamăgi şi îl umplu de revoltă.

— în sfîrşit pricep, făcu el batjocoritor, nu mai poți aştepta.

— Aşa e, Daniel, răspunse ea aproape şoptit, e atît de greu să trebuiască mereu să aştepți, să aştepți, dar ce ? Să aştept moartea Irenei, poate că mă iei de nevastă. Să aştept pînă scoți Altenstein-ul la lumină, cum zici tu. Să aştept pînă se aşterne uitarea peste povestea îngrozitoare pe care o ascunzi şi întotdeauna să trebuiască să aştept şi să mă tem de ziua cînd, cine ştie, or să găsească mortul în tainița lui de sub stînci. Asta nu pot. Asta nu vreau !

Luă haina de pe umeri şi i-o întinse. Fără măcar o vorbă de rămas-bun, se întoarse şi porni pe coastă în jos, alergînd.

Ah, Rosemarie, şi ea a suferit din pricina mea. Atunci n-am putut înțelege. Crezusem în devotamentul ei neclintit, dar ea m-a lăsat la nevoie, am vrut să-i strig din urmă : Fugi, scapă-ți pielea, n-am să plîng după tine
— dar am rămas mut, mă simțeam jefuit, ştiam că avea să-mi lipsească şi că singurătatea avea să mă doară. Ce să fac ? Să mă duc să le spun ? Nu puteam. Să trec granița ? Nu puteam. Ce-mi rămînea, ce altă cale ?

Rezemat cum stăteam de trunchiul teiului am ridicat ochii, coroana copacului se legăna amenințător deasu- pră-mi asemenea unui nor negru pe cerul luminat de lună.

Acolo sus în frunziş, ascunse acum privirii în întuneric, se desfăceau ramuri groase, destul de tari ca să poată ține greutatea unui bărbat, iar o funie s-ar găsi. în zori, cînd ar ieşi la cîmp, oamenii m-ar găsi atîmînd. Nu, nici moartea nu mi-o puteam îngădui, căci aveam lîngă mine ființe pe care le-aş fi făcut mai nefericite decît eram eu
însumi — Irene, copilul. Nu voiam să mor, voiam să trăiesc, să muncesc din răsputeri, să-mi răscumpăr greşeala.

8 Se petrecuseră toate intr-o singură seară : încă ierarea cu Stephan, şantajul lui Kriigeț- şi ruptura cu Rosemarie. Apropiindu-se de casă prin noapte, se mirâ că zăreşte lumină la ferestre. Intră într-un suflet în coridor, deschise uşa bucătăriei şi încremeni acolo, în prag.

Irene se sculase din pat, stătea lîngă friasă în fptoliul de nuiele, îmbrăcată cu grijă la acea oră țîrzie ca şi cum ar fi aşteptat oaspeți, se vedea că-şi dăduse multă osteneală cu pieptănătura. Cu o umbră de surîs şi un gest întrerupt la jumătate arătă către Rosemarie, fata stătea dreaptă pe un scaun la celălalt capăt al mesei, gentuța în poală, mqtotolită cu amîndouă mîinile, geamantanul alături. îşi zvîrlise pesemne lucrurile unul peste altul în mare grabă, cît timp putuse zăbovi Druskat cu ochii țintă în crengile teiului de pe deal ?

— Rosemarie vrea să ne părăsească, vesti Irene.

Druskat dădu numai ‘din cap fără un cuvînt şi păşi mai aproape.

— Doreşte să plece neapărat încă în noaptea asta, glăsui mai departe Irene. M-a slujit şi mi-a purtat de grijă, m-am deprins s-o am mereu în preajmă. O să-mi fie greu să mă lipsesc de dînsa, dar dacă vrea să se ducă, nu mă supăr, poate va fi mai bine aşa pentru noi trei, Daniel.

El ar fi dat oricît să poată schimba o vorbă între patru ochi cu Rosemarie,' să-i desluşească de-a fir a păr frămîntările lui, trebuia să-l înțeleagă şi să-şi schimbe hotărî rea, gîndul despărțirii îl îmbolnăvea. îi căută privirea încercînd să-i facă un semn pe furiş, dar fata cobori pleoapele.

Se uită în sfîrşit la Irene, întrebîndu-se cum de se află ea în bucătărie la asemenea ceas. Şi cum arăta ? Abia acum îşi dădu seama că femeia se îmbrăcase de sărbătoare. N-avea oare pe ea rochia purtată pe vremuri, la cununia lui Stephan ? Tot atunci a fost şi noaptea nunții noastre, rochița o mai încape şi acum. Iar în piept şi-a agățat o podoabă, broşa cu granate, darul Annei Prei-
bisch, pentru ce sade astfel, parcă s-ar fi pregătit să pornească la bal ?

«Druskat se mira tot mai tare.

— întoarce-te în pat, Irene, făcu el.

Insă ea se împotrivi :

— Ajunge cit am zăcut, şi apoi ceru : Vezi de-i plăteşte fetei cît îi datorăm. Să nu te zgîrceşti iar tu, Rosemarie, nu fi neroadă. Ia banii, or să-ți prindă bine pînă îți faci un rost.

Rosemarie î§i privea cu încăpățînare mîinile împreunate pe gentuța din poală.

— Trebuie să plec, murmură ea abia auzit.

— încotro, la naiba s-o ia de treabă ? strigă Druskat ieşindu-şi din fire. încotro şi d© ce tocmai acum, în toiul nopții ?

— Vreau să plec, şopti fata.

Vocea Irenei se ridică poruncitor între ei, hotărînd :

— Plăteşte-i leafa pînă la sfîrşitul lunii !

Druskat n-avu încotro, se duse în silă la bufet, întinse mîna după cutia de tablă în care păstrau banii, o deschise şovăind şi se opri. Nu se dumirea în ruptul capului ce se petrecuse cu Irene, această neaşteptată schimbare a ei. Nu, n-avea febră cum crezuse el la început, ochii îi erau limpezi, dar o paloare nefirească se aşternuse pe faţa ei îngustă, iar mîinile i se încleştau de braţele fotoliului cu atîta îndîrjire, de parcă femeia ar fi adunat toate puterile din firavul ei trup ca să se salte din scaun — de necrezut, dar cîteva minute mai tîrziu o făcea într-adevăr, se ridica în picioare. 'înfăptuia o mică minune din dragoste pentru el, din dorinţa de rf-1 ajuta încă o dată, fiindcă voia să fie mai tare decît Rosemarie, a izbutit să mai alunge pentru o vreme de lîngă sine moartea — medicii s-au străduit să găsească explicaţii mai tîrziu. Dar toate acestea Daniel nu le putea şti în clipa cînd o privea, ţinînd în mînă blestemata cutie de tablă, el îşi zise că Irene era schimbată într-un chip ciudat, i se păru nepotrivit cum stătea astfel în fotoliul ei, dreaptă ca luminarea, dînd de înţeles că e stăpîna casei şi împărţind ordine.

Trebuia să numere fetei banii, soţia lui îl silea să-şl plătească iubita ! Se uită la Irene, apoi la Rosemarie, orice, - numai scandal nu, nu obscenă sau cine ştie ce înfruntare între cele două femei. Ce vădise Irene uimin- du-1 erau doar resturi ale forţelor ei secătuite, femeia bolea pe moarte, trebuia să-i facă pe plac, dar apoi avea s-o ajungă din urmă pe Rosemarie şi să stea de vorbă cu dînsa, i-ar fi fost cu neputinţă S70 lase să plece aşa cum se izgoneau slujnicele înainte vreme, o iubea, ştie dumnezeu, nu i-o spusese nici măcar o dată.

Druskat plăti fetei leafa. Aşeză cutia pe masă şi desfăcu hîrtiile de-o sută, îi frigeau degetele parcă ar fi apucat cărbuni aprinşi. Ascultă de porunca Irenei şi nu se zgîrci. Rosemarie numără şi ea încă o dată, apoi împinse îndărăt ce prisosea.

— Nu primesc decît ce mi se cuvine.

Irene ridică mîinile spre Rosemarie şi spuse :

— îţi doresc noroc, eşti un om dintr-o bucată, ai să izbuteşti ce ţi-ai pus în gînd şi nu peste multă vreme ai să uiţi ce te mîhneşte acum — eşti atît de tînără.

Rosemarie veni lîngă fotoliul Irenei şi îi strînse mîinile.

— Cu bine, doamnă Irene, zise ea.

în clipa cînd îşi luau rămas-bun, femeile se purtau deodată ca două surori. Druskat însă, care le îndrăgea şi pe una şi pe cealaltă, se simţi înlăturat dintre ele. I se părea că femeile din faţa lui încheiau o alianţă cu totul de nepătruns pentru un bărbat, căci nu era vreo fărîmă de prefăcătorie în felul cum Rosemarie se aplecase îm- brăţişînd-o uşor pe nevasta lui şi sărutînd-o.

— Şi dumneavoastră o să izbutiţi fără doar şi poate, doamnă Irene.

Apoi se săvîrşi acea mică minune, cum avea s-o numească Druskat mai tîrziu, Irene o ţinea pe Rosemarie de mîini şi nu-i dădea drumul.

— Vrei să mă ajuţi ? întrebă ea. Fata încuviinţă. Aju- tă-mă, şopti Irene şi, agăţîndu-se de mîinile fetei, se înălţă din fotoliu încet, încet de tot, pînă cînd stătu din nou în picioare, nesigură încă, se lăsă sprijinită, iar în cele din urmă păşi neîndemînatic, ca dibuind, însoţind-o pe Rosemarie pînă la uşă. După ce fata se dusese, ea zăbovi o bucată de vreme rezemată de uşor.

Druskat avusese de gînd să iasă după Rosemarie, dar ceea ce vedea îl mişcă atît de tare, încît tot restul i se şterse din minte. Se apropie de Irene cu braţele întinse, ca de o somnambulă pe care n-ai voie s-o sperii, pentru că şi cea mai~uşoară chemare ar rostogoli-o de pe acoperiş într-o moarte sigură. Dar, după sforţarea uriaşă de care se arătase în stare, ffemeia nu se prăbuşi sleită, cum se aşteptase el, ci îl privi surîzînd.

— Tu ai nevoie de mine, spuse ea.

Şi umblă din nou pe" picioarele ei, din noaptea aceea.

Irene primi netulburată vestea că aveau să se mute la Altenstein. Se despărţea de Horbeck cu inima uşoară şi cu dorinţa ca dincolo să ia încă o dată viaţa de la început.

De pregătirile mutării se ocupă în chip de comandant Anna Preibisch. Spre marele necaz al ţăranilor, circiuma stătu o săptămînă cu obloanele trase, de la atît şi-atît ale lunii pînă la atît şi-atît desfacerea de băuturi alcoolice se suspendă, formularul obişnuit era lipit pe uşă, ce-i drept, dar nu se vedeau pe el nici ştampila oficială, nici semnătura primarului Priskoleit. Ca în multe alte rînduri, Anna îi obliga să se plece în faţa legilor făcute de ea şi nimeni nu se încumeta să dea fuga cu jalba la stăpînire, de teamă că bătrîna l-ar fi dat de gol

în ochii lumii cu primul prilej sau poate chiar l-ar fi oprit pentru totdeauna să-i calce pragul. în afară de asta, avea asigurată bunăvoința gospodinelor din sat, cîtuşi de puțin întristate de faptul că bărbații trebuiau să se descurce pentru o vreme fără băuturica cea de toate zilele.

în ajunul plecării la Altenstein, Druskat predă lui Max Stephan conducerea cooperativei „Viitorul luminos". Păşi atunci pentru ultima dată în încăperea în care-şi ținuse scriptele, se aşeză la birou, deschise unul după altul sertarele, scoase afară hîrtii, liste, formulare, îi explică lui Stephan în puține cuvinte şi la obiect ce avea de făcut cu ele, împinse la loc sertarele, mai spuse că, în rest, contabilul Willmann cunoaşte în amănunt mersul treburilor. Omul e un specialist de încredere. O întreprindere de la Weran renunțase la el în urma unui conflict.

Călătoreşte zilnic cu autobuzul sau vine pînă la Horbeck cu bicicleta, fiindcă are la oraş o locuință drăguț aranjată pe care nu vrea s-o schimbe, Stephan n-ar greşi deloc dacă s-ar ține de sfaturile acestui Willmann.

Proaspătul preşedinte anunță fără întîrziere prima lui decizie :

— Am să-l dau afară.

Druskat ridică ochii surprins.

— Locul contabilului e în sat, îl lămuri Stephan. Ori îşi ia locuință în Horbeck, ori îl day afară.

Druskat obiectă cu sînge rece că aici avea şi consiliul de conducere al cooperativei un cuvînt âe spus. Stephan contraatacă, replicînd că va trebui numit un consiliu nou, întrucît situația în cooperativă se prezenta altfel decît în urmă cu paisprezece zile.

Druskat îl făcu atent pe succeîorul său că în cooperativă funcționa o organizație de partid, de hotărîrile ei era dator să țină seama. Stephan îl întrerupse, infor- mîndu-1 că în chestiuni profesionale nu simțea nevoia să ceară părerea nimănui.

Druskat fu gata să izbucnească, dar îşi înghiți revolta, se vedea neputincios şi cu mîinile legate, trebuia să se țină de-o parte, împrejurările nu-i îngăduiau să se poarte altminteri. Tovarăşii aveau să se răfuiască în locul lui cu individul ăsta ce nu-şi mai încăpea în piele, el nu mai voia decît să plece odată din Horbeck. Trase şi sertarul de sus al biroului, cel din urmă,

adună cîteva mărunțişuri personale, punga cu tutun şi pipa, stiloul, o fotografie micuță din care-i zîmbea Irene cu copilul în brațe, închise apoi şi acest sertar, avînd brusc sentimentul că astfel comitea ceva definitiv Ce lucru caraghios, închizi un sertar, te ridici şi dai un scaun la o parte, toate le faci pentru cea din urmă oară între aceşti pereți : iată cum se încheie un capitol din viața ta, cu atitudini intrate în obişnuință şi gesturi de fiecare zi.

— Te rog ! Druskat puse mîna pe servietă şi oferi celuilalt scaunul din spatele biroului. Eliberase locul, Stephan îl putea lua numaidecît în primire, dar în chip ciudat uriaşul refuză demonstrația preluării fotoliului şi a puterii, întrebînd doar :

— Ce-ai zice de-o țigară ?

Druskat răspunse că îl aşteptau acasă bagaje de făcut, iar de discutat nu mai aveau ce.

— Ba poate că da, întîmpină Stephan. Stătea rezemat în uşă cu spatele închizîndu-i drumul, îl auzi vorbind : La început n-am înțeles cum de te-ai învoit cu ce-ți ceruse socrumeu. Intre timp am aflat. Iar documentul cu pricina, se bătu cu palma peste buzunarul de la piept, îl am aici.

Druskat îl privi cum stătea rezemat de uşă, plin de sine, credea pesefrine că poate juca puțin rolul acuzatorului, un înfumurat fără ruşine, care pierduse de mult măsura, să nu-ți vină să crezi,, se purta de parcă n-ar fi avut nicidecum de-a face cu întîmplările de odinioară din Horbeck, ca şi cînd ar fi fost curați ca lăcrima, Kruger, fostul Ortsbauernfuhrer şi fiica lui supusă şi podoaba lui de ginere, căruia nu-i ajungi cu prăjina la nas.

Vreme de opt ani aproape Druskat intrase zi de zi în încăperea aceea, stătuse la biroul acela, sub fereastra aceea, dincolo de ea parcul sălbăticit, avea oricum un gust amar, voise să-i cedeze celuilalt locul său şi munca fără să facă mare caz, cum se cuvine cuiva care trebuie să accepte inevitabilul. Kruger îi pusese genunchiul în piept. Dar Stephan, după cît se pare, nu se mulțumea cu atît, se distra prelungind tortura. Druskat îl privi cum începenise în uşă, deodată nu mai putu suporta sâ-1 vadă. Azvîrli servieta înapoi pe birou, aduse către sine dintr-o smuci- tură scaunul oferit celuilalt, se aşeză cu picioarele depărtate, spinarea înfiptă în spătar, grăi răspicat:

— Bătrînul a văzut şi ştie. Prin urmare poate să-ți spună cum s-au petrecut toate şi în ce fel am fost țîrît în acea crimă.

Apoi scuipă printre dinți amenințarea : Să nu întindeți coarda prea mult. Omul suportă umilința pînă la o limită, uneori — eu am trecut prin asta — disperarea îl împinge la lucruri necugetate !

Stephan plecă fruntea, veni lîngă Druskat şi-şi lăsă of tind laba de urs pe umărul lui. Ce voia acum ? Se uitară unul la altul în tăcere, cei doi bărbați, Druskat, răsucit şi înclinat într-o parte în scaunul lui, Stephan, rămas lîngă el în picioare. Făcuse burtă făt-frumosul de altădată, creştetul îi lucea prin părul rărit, dar tot mai avea acei ochi neînchipuit de albaştri, privirea neprihănită, de copil. Imposibil să-ți dai seama dacă plănuia
o nouă răutate. Se priviră astfel pînă cînd burduhănosul coborî în sfîrşit pleoapele şi clipind înduioşat gemu :

— Băiete, băiete. .

Ca atins de şfichiul unui bici, Druskat dădu să sară, luptă să scuture mîna grea a lui Stephan, care-i apăsa mereu umărul, răcni :

— Lasă mofturile, la naiba !

— Linişteşte-te, stai la locul tău, îl domoli Stephan, vreau să-ți propun ceva. îşi trase un scaun şi se aşeză în fața lui Druskat ca un solicitant sau un subaltern venit la şeful său cu o cerere. Descheie fără grabă buzunarul de sus al hainei şi dădu la iveală o bucată de hîrtie, boțită şi unsuroasă ca o bancnotă trecută prin nenumărate mîini. Netezi fițuica pe birou, constatînd : Asta e dovada care te acuză.

Druskat recunoscu actul dintr-o privire. Stephan îl culese cu două degete, îl înălță în aer, apoi deodată scă- pără bricheta şi apropie foaia de flacără.

Druskat, cu palmele amîndouă încleştate pînă la durere în muchea biroului, văzu cu răsuflarea tăiată cum hirtia se zgîrcea în scrumieră înnegrîndu-se şi devenind cenuşă — un fir subțire de fum se înşuruba spre tavan, se destrăma, pierise cu totul.

Stephan vorbi, în vreme ce mărunțea şi răscolea cu vîrful creionului rămăşițele documentului distrus :

— Mi-ai dat adesea de furcă, nici eu nu m-am purtat cu mănuşi, vezi, noi sîntem pesemne... el stătu o clipă în cumpănă, personalități puternice, ca să zicem aşa, ne trebuie lărgime să ne desfăşurăm, iar terenul, odată cucerit, ni-1 apărăm cu încăpățînare, într-un fel sau în altul. Poate, ştiu şi eu, un sătuc o fi prea strimt pentru doi bărbați ca noi. Dar nu

mi-ar face nici o plăcere să te birui printr-o porcărie, trebuie să mă crezi, Daniel. Dacă puneau mîna pe mine atunci, azi eram eu în locul tău. Oricare dintre noi putea fi în locul tău. Iar acum nu mai ai a te teme de dovezi.

Luă scrumiera, merse cu ea la fereastră, o deschise, pufăi cu putere şi zeci de fărîmiţe negţe ca smoala dansară în vînt.

— Gata cu fiţuica, s-a dus.

Druskat clătină fruntea cuprins de ameţeală. Deocamdată nu se simţea în stare să rînduiască şi să treacă prin creier tot ce trăise în ultimele clipe.

— Dacă ar fi atît de simplu, dacă aş putea face curăţenie ca tine, din eîteva mişcări.

— Şi totuşi e simplu, stărui Stephan. Eram nişte băieţandri. Şi tu n-ai nici o vină. Iar acum, ascultă-mi propunerea : Rămîi liniştit pe scaunul tău. Din partea mea, rămîi şef în Horbeck. Toată răspunderea şi scriptologia... Ştii, mă gîndesc că aş putea fi un adjunct foarte bun.

Druskat scutură din cap, îşi luă servieta şi se sculă.

— Plec la Altenstein.

Stephan înălţă umerii, îi lăsă din nou să cadă, apoi întrebă :

— Nu vrei să-mi dai mîna la despărţire ?

Daniel i-o întinse, iar Max îl însoţi pe predecesorul lui în funcţie cei cîţiva paşi pînă la uşă.

9 Druskat aştepta în biroul procurorului sosirea lui Gomolla. Cu mîinile prinse la ceafă şi ochii pironiţi în tavan, se cufundase în gînduri.

Asta s-a întîmplat acum unsprezece ani, o mie nouă sute şaizeci, cum aş putea uita anul acela, despărţirea de Rosemarie — mă despărţeam şi de tinereţea mea totodată — întremarea Irenei, mica minune, apoi despărţirea de Horbeck. Fetiţa mea s-a bucurat şi a rîs toată ziua, pentru ea mutatul nu se deosebea prea mult de harababura unui iarmaroc.

Fusese o fugă disperată înainte, plecarea mea la Altenstein cu Irene şi copilul. N-am găsit altă cale, chiar dacă unii m-ar fi socotit nevolnic sau m-ar fi osîndit, eu n-am putut altfel în clipa aceea.

A tras cineva vreun folos din asta ? Procurorul a vrut să ştie acest lucru, probabil or să-mi pună şi alţii aceeaşi

întrebare : Cine a profitat de tăcerea mea ? Kruger cu tot neamul ?

Stephan a ajuns în cooperativă aşa cum nu-i fusese voia, atunci Kruger s-a făcut luntre şi punte să-l vadă preşedinte. Ce nădejdi legase bătrînul de numirea lui Max în locul meu ?

Crezuse el că astfel s-ar fi putut salva măcar o frîh- tură din modul de viață şi din tradițiile țărănimii, noțiuni aproape mistice, care camuflau de fapt interese de clasă, i-am auzit adesea rostind cu venerație religioasă cuvinte ca glie sau țarină, — sau fusese Kruger împins de îngîm- farea oarbă a castei sale, i se păruse oare atît de important să mențină, fie şi numai pentru o vreme, poziția privilegiată a familiilor înstărite din Horbeck în fața foştilor muncitori agricoli şi argați ?

Se prea poate ! Dar, oricare i-au fost intențiile în momentul cînd mă şantaja, bătrînul a acționat involuntar în direcția progresului social, căci ginerele lui, Max, individualistul, avînd sau nu înțelegerea a ceea ce se petrece cu el, a trebuit să se supună în cooperativă acelor legi ce acționează înlăuntrul unei colectivități, iar ambiția nu i-a îngăduit să muncească de mîntuială, el şi-a dat silința să se afirme. N-a devenit însă nicidecum alt om, a rămas exact ceea ce fusese, adică un egoist lipsit de modestie şi de scrupule. Ştiu, toate acestea le numim defecte de caracter, însă pe de altă parte ele sînt însuşiri ce presupun energie, iar Stephan, asta mi-a plăcut întotdeauna la el, nu şi-a tăinuit nicicînd deprinderile proaste, ci a recunoscut cu fruntea sus : sînt aşa cum sint!

Nu mi-aş permite să afirm că lipsa de modestie şi de scrupule sau conştiința exagerată a meritelor proprii ar fi trăsături necesare unui conducător în socialism, căci atunci eu şi alții ca mine, cu miile, n-am fi fost vreodată apți să conducem o instituție, dar la început, cusururile lui Stephan n-au adus prejudicii, dimpotrivă, au întărit cooperativa „Viitorul luminos". Am observat fenomenul fără să mă revolt şi nici nu m-am mirat peste măsură — la şcoala de partid dezbătusem doar îndeajuns legile dialecticii.

Nu, Stephan nu şi-a schimbat firea — de fapt, cîți dintre noi reuşim s-o facem ? 1 se oferise acum posibilitatea să se chivernisească la scară mare, asta a şi făcut, şi-a gospodărit cooperativa precum odinioară ogorul şi ograda lui de țăran individual, cu aceeaşi istețime vicleană. îşi cheltuia cu plăcere vitalitatea, arunca în luptă __ metodele care-1 caracterizau, dar nu mai putea s-o facă exclusiv pentru sine, trebui să tolereze şi contribuția altora. Astfel nu trecu mult şi Horbeck o luă înaintea celorlalte cooperative din raion. Stephan deveni o celebritate, un erou de gazetă, înconjurat de admirație şi aplauze, pînă cînd, în unsprezece ani, s-a transformat într-un

obstacol şi a trebuit să-l combat.

Kruger e o cifră neglijabilă în bilanţul meu, un om bătrîn, rămas undeva în urmă, la fel ca şi timpul în care a fost cu adevărat viu.

Iar Stephan ? Nu, el n-a profitat de tăcerea mea şi n-are nici un sens să-i rostesc numele, să declar sub semnătură că omul ştiuse unele lucruri, că a ars documentul. N-am cum împărţi povara greşelii cu el.

Am tăcut prea multă vreme, asta mi-e vina. O vină pentru care trebuie să răspund de unul singur.

1

Soarele dogorea necruţător, ca în fiecare zi din acea vară, iarba fîneţelor pălea şi se usca. în dimineaţa scăldată într-o lumină tare, Anja zăbovea printre garoafele sălbatice izbucnite de-a valma din pămînt în grădina Annei Preibisch, înfloriseră sîngeriu, alb şi roz, Anja le zicea buruienile-bunicuţelor, mănunchiurile de flori păreau modele împletite cu igliţa, fetei i se păreau demodate, aidoma celor două surori cu feluritele lor ciudăţenii. Şi istorisirile bătrînelor veneau dintr-un alt timp, dar în ele era vorba despre tatăl ei, pe care ea nu-1 putea gîndi altfel decît aparţinînd cu toată fiinţa prezentului, comunist şi preşedinte de cooperativă, prietenul apropiat şi camaradul fiicei sale, însă viaţa lui cuprindea şi o parte de trecut care se confunda

cu istoria, iar Ida spusese : „în clipa aceea l-am crezut pe tatăl tău în stare de orice. Chiar şi de o crimă !“ şi atinsese uşor, cu milă parcă, mîna Anjei, înainte să dispară cu paşi neauziţi, ca o umbră.

Anja cunoştea meteahna Idei, ştia doar o lume întreagă că sora Preibisch cea mică are obiceiul să sară de la una la alta, să pună cap la cap gînduri fără noimă ori de-a dreptul să bată cîmpii, se distrase şi ea adeseori pe searoa ciudatei domnişoare, dar de astă-dată i se răspîndiseră în trup fiori de spaimă. îşi dădu părul de pe frunte, se duse şovăind spre bicicleta ei, şi-o lăsase rezemată de gard, strînse în palme ghidonul, aruncă o privire înapoi peste umăr şi zări, în fereastra de la salonaşul surorilor Preibisch, faţa Annei, înţepenită şi albă de-ai fi zis că-i spoită cu var, prinsă în basmaua neagră ca într-o ramă. întocmai, gîndi Anja fără să vrea, cum stăteau azi de dimineaţă Stephan şi Hilde în spatele geamului şi se uitau în jos la mine, la fel de împietriţi şi fără viaţă. Fata lui Druskat se simţi cuprinsă de nelinişte, deschise poarta şi ieşi în uliţă cit putu mai iute.

2 Cătrg deal drumul urca în pantă, Anja apăsă voi-
* niceşte pe pedale, se săltă în şa, zărise casele dii) Bebelow în depărtare, cînd cauciucul din spate începu să dea semne că pierde aer. Asta era prea de tot!

Trînti supărată bicicleta în şanţul şoselei, se căţăra pe povîrniş de-a buşilea şi se cuibări cu genunchii la piept între tufele de dumitriţe, în iarba albită de praf.

Să facă frumuşel cale-ntoarsă ? Ar fi putut să oprească un camion, şoferul i-ar fi încărcat şi rabla de bicicletă. Niciodată, ori de cîte ori călătorise cu autostopul, n-a avut prea mult de aşteptat. Dar încotro să meargă ? Acasă în sat, acum, cînd e aproape sigură că tatăl ei fusese amestecat într-o poveste urîtă

?

Venise de undeva de la capătul lumii, împreună cu acei oameni goniți de spaima ce li se cuibărise în oase, aşa-i spusese Anna, apoi la Horbeck trebuie să se fi petrecut ceva îngrozitor, poate chiar o crimă, de ce-şi ascunsese bătrîna fața în broboada neagră, ce vedenii o înfricoşaseră deodată ? Dar lucrul cel mai rău fusese povestirea Idei.

Uneori crimele se dau în vileag abia după o bucată de vreme.

In vremuri de demult au jefuit un călător, l-au dobo- rît lovindu-1 pe la spate şi i-au săpat o groapă la marginea drumului, fusese pesemne singur pe lume, căci nimeni nu i-a simțit lipsa, dar cînd s-a desprimăvărat
— acestea toate le citise ea într-o baladă cu numele parcă „Floarea de lalea" — în primăvară a răsărit dintr-un bulb, mortul îşi încleştase de el mîna descărnată, o floare nemaivăzută şi roşie ca sîngele. Aşa l-au descoperit pe cel ucis, iar mai pe urmă şi pe ucigaş.

După un an. Uneori trebuie să treacă mai mulți. Dar douăzeci şi cinci ? Nu citise ea odată într-un roman polițist câ după douăzeci de ani crimele se prescriu ? Şi de fapt de ce să pună răul înainte ?

Annei i se făcuse frică, neîndoielnic, bătrîna era înfricoşată. Dacă tatăl ei poartă cumva vreo vină, ce va fi atunci ? Iar de ea ce-o să se aleagă ? Cum rămîne cu liceul, de fapt ea oricum n-avea ctier de internatul de la oraş. Pe urmă cu facultatea ? N-o să vină cu poşta o scrisoare oficială, trei rînduri bătute la maşină : regretăm, dar... ? Sînt doar atîția alții, care au părinți mai buni. Cu fata de la Karolinenhof cum a fost ? N-au admis-o în ultima treaptă de liceu fiindcă tatăl ei predica într-o sectă, un fanatic, dar fata avusese la toate materiile notele cele mai mari. Există oare într-adevăr, şi există aşa* ceva la noi : un destin nemeritat ? Ți se poate cere să răspunzi pentru faptele tatălui tău ? Şi cum să te aperi, cum să-ți păstrezi locul printre oameni ?

Nu, înapoi la Altenstein n-are ce căuta, de cînd plecase de la Anna şi Ida Preibisch i se părea că poartă un semn după care o poate recunoaşte oricine : Ea e fiica lui Druskat, cel pe care l-au arestat,- feriți-vă să-i ieşiți în cale. Şi pe mama ei o siliseră cîndva să poarte un semn.

în acea zi strălucitoare de vară, Anja şedea ghemuită între tufele de dumitrițe şi buruieni, fluturi cu aripile muiate în vopsea zugrăveau în jurul ei rotocoale colorate, dar fata se

lăsase cu totul pradă gîndurilor negre, nimeni n-a fost vreodată atît de singur şi părăsit, îşi zicea ea cu jale, biată jucărie a soartei, printre semenii care-şi văd netulburaţi de ale lor.

Pe şosea se scurgeau neîntrerupt maşini, camioane, tractoare, cîte un şofer îi arunca întîmplător o privire, o clipă doar, apoi clipa zburase, omul trecea mai departe, o zărise din goana maşinii şi o uitase îndată după aceea

— cui să-i pese de spaimele ei ?

Ar fi vrut să se tîrască în întunericul unei vizuini, se aruncă la pămînt şi-şi ascunse obrajii în iarbă.

Zăcînd astfel, deodată gîndi : La fel de părăsit ca mine se simte pesemne şi tata în acest ceas, poate acuma chiar, dar el mă are pe mine şi eu n-am să îngădui una ca asta. Sînt datoare să aflu ce învinuiri i se aduc, pe drept sau pe nedrept, şi unde va fi cu putinţă să-l văd, să-i întind mîna, să-i zîmbesc doar, fără întrebări, fără să-i vorbesc, fără nici un fel de reproşuri. Vinovat sau nu, sînt fiica lui, el e singurul om de pe lume despre care pot să spun că-1 iubesc.

Cuvintele rostite în sinea ei ca un jurămînt îi readuseră pe deplin puterile. Nu putea lîncezi mai mult în acea înduioşare şi milă de sine, era prea tînără pentru asemenea deznădejde şi prea ageră la minte. Voia să-şi ajute tatăl. Dar mai înainte avea să meargă negreşit la Bebelow.

Sări în sus dintre bălării şi păşi în balans cu braţele depărtate de trup pe marginea şanţului. Deodată rămase pe loc şi-şi propti pumnii în şolduri.

Jiirgen Stephan stătea pe vine la marginea drumului, făcîndu-şi de lucru cu bicicleta ei.

— De unde-ai apărut ?

— Erai cufundată în gînduri, n-am vrut să te tulbur, spuse el şi ridică ochii spre ea, zîmbind puţin jlieziş. M-am gîndit să-ţi ofer asistenţă tehnică. Vezi ce noroc ai că mă ţin după tine. Nici tu petice, nici tu lipici, nu ştiu ce te făceai. într-o secundă ţi-am rezolvat defecţiunea.

Anja se aşeză, dîndu-şi silinţa să ia o atitudine pe cit posibil graţioasă dar totodată demnă. Lucru oarecum complicat, cu picioarele ei lungi şi fusta atît de scurtă, dar i se păru oricum mai puţin stînjenitor decît să stea sus, pe marginea şanţului, expusă privirilor neruşinate ale acestui băieţandru care-şi băga nasul peste tot.

— Multe mulţumiri,' rosti ea, poate pe un ton cam distant, de fapt sprijinul neaşteptat şi prezenţa lui o făcuseră să răsufle uşurată.

— Cucoanele ştiau ceva ? se interesă băiatul.

Anja dădu din cap, smulse un fir de iarbă, îl împleti printre degete şi întrebă :

— Ia spune-mi, de fapt ce fel de om e bunicul tău ?

Jiirgen montase la loc camera şi cauciucul iar acum pompa de zor.

— Cum aşa ? se miră el. îl suspectezi şi pe moşneag ?

— N-am afirmat că-1 suspectez. Voiam doar să ştiu cum e.

Băiatul o privi clipind neîncrezător şi zise în cele din urmă :

— Cum să-ţi spun, cam scos de îa naftalină, gospodăria lui, înţelegi, şi tot ce însemna altădată o gospodărie ca asta. Nici taică-meu nu e altfel, cooperativa lui, cu tot ce înseamnă ea. Nu mă slăbeşte nici un pic, ţine morţiş să mă califice. Dar pe mine mă pasionează mecanica fină, pot cîrpi şi o cameră de bicicletă, după cum vezi, cu toate că nu e tocmai domeniul meu. Insă dacă vreodată ai de reparat un deşteptător sau un ceas de mînă... Deci asta a fost ! Strînse şuruburile roţii din spate, întoarse bicicleta şi o puse din nou pe picioare, îşi şterse degetele năclăite de ulei frecîndu-le de blugi, apoi, cu o mică plecăciune, o invită să reia în posesie vehiculul dres de el.

îmi aminteşte de tatăl lui uneori, gîndi Anja, de pildă gestul galant de adineauri îl ştiu de la Max Stephan, dar fireşte că băiatul e cu mult mai drăguţ. Rîse către el:

— Mulţumesc frumos !

— Prin urmare, spre Bebelow, constată Jurgen.

— Ştii tu precis ?

— Unu : satul, uite-1 în vale — şi doi : tatăl tău are acolo o prietenă, dacă nu mă-nşel ?

Anja aprobă înveselită, îl chemă cu un semn după ea, apoi urcară pe biciclete şi porniră, o vreme pedalară alături, doar cînd şi cînd cîte o maşină, gonind primejdios din urmă, îl silea pe Jurgen să rămînă cuminte în spatele fetei.

Trecură astfel pe lîngă tarlale, pe lîngă fîneţe ce păreau să n-aibă capăt şi ajunseră în sfîrşit la marginea satului. Bebelow se deosebea ca înfăţişare de Horbeck sau Altenstein, peste acoperişurile lui, mai sus chiar decît pălăria de lemn a turnului bisericii, se înălţa un pîlc milităros de silozuri încoifate argintiu, ţinînd de o construcţie cu un aer uşor străin în mijlocul alcătuirii neregulate a satului. Cinci turnuri şi încă o dată cinci, aliniate pe două şiruri paralele, se ridicau în faţa unor corpuri plate şi scunde, acoperite cu tablă, scînteind şi ele în soare ca şi căştile silozurilor, un desen de linii orizontale, verticale, acoperişuri în zig-zag, alb totul şi lăsînd o impresie de răceală, în contrast cu verdele fremătător al copacilor.

Anja găsea totuşi acelei privelişti industriale o anumită frumuseţe. Cu ce s-ar fi putut asemui uriaşa clădire, poate cu palatele de cleştar locuite de.zîne, cei născuţi cu căiţă şi răsfăţaţii norocului dau uneori peste ele în inima pădurii, citise ea ceva de felul acesta într-o carte cu basme franţuzeşti primită în dar de la tatăl ei, nu de mult. . .

Curînd va şti dacă norocul avea de gînd s-o răsfeţe, dacă porţile se vor deschide primind-o înăuntru şi ce are de zis Rosemarie, căci ea lucra la complexul pentru vite de lapte.— două mii de capete — acesta fiind numele castelului vrăjit, nume ce suna tot atît de puţin feeric, ca şi vorbele, parcă decupate din ziar, atît de des pronunţate de tatăl ei : producţia de tip industrial în agricultură.

Cît despre Jiirgen, el nu părea să se sinchisească cine ştie ce de frumuseţea aparte a silozurilor, pedala de zor în urma Anjei şi-i privea întruna pletele fluturînd, fusta ridicată mai sus de genunchi. Purtarea lui nu fu pe placul fetei, dintr-un gest îi porunci să vină lîngă ea, îi arătă cu un_ zîmbet uzina de ploaie artificială de la Bebelow, pe lingă care treceau tocmai atunci.

Păşunile însoţeau şoseaua de-o parte şi de alta cît Vedeai cu ochii. Mulţimea de vaci avea nevoie de o mulţime de nutreţ, el trebuia să crească din belşug, nedepin- zînd de toanele naturii, de aceea construiseră un baraj pe rîuleţul din vale şi înjghebaseră un lac artificial, Rosemarie îi povestise.

Bine informată, Anja îi lămuri băiatului funcţionarea instalaţiei de pompare cu ajutorul căreia o singură persoană, omul care comandă ploaia, executînd o simplă apăsare de buton pe un mecanism electronic, trimite pîrîiaşul prin kilometri de conducte pînă la fîneţele însetate şi anume exact atîţia şi atîţia milimetri pe secundă şi pe metru pătrat.

— Da, zise băiatul şi-i puse mîna pe ghidon, arată minunat. Opreşte puţin !

Se dădură jos de pe biciclete ca să se uite la cele o sută de arteziene din Bebelow, ce se roteau desfăcînd umbrele de stropi pe covorul verde din jur, se bucurară împreună de curcubeiele de deasupra mărgelelor lucitoare de apă, în acea zi înăbuşitoare de vară. Băiatul îşi rezemă bicicleta de un copac, Anja îl văzu cum îşi trage

cămaşa de pe el dintr-o mişcare, cum îşi descheie şi-şl leapădă blugii, era acum numai în slip şi-i întindea mîna. Anja rîse mai întîi nedumerită, apoi se grăbi să-l imite, aruncă şi ea hainele în iarbă, se lăsă luată de mină şi dusă departe pe pajişte, acolo născociră un dans amîndoi sub arteziene, cu o sută de curcubeie deasupra capului. După e>teva clipe fata ţipa de plăcere, părea că-i ieşise cu totul din minte pentru ce anume pornise la drum.

3

Rosemarie Sacher lucra la Bebelow de un an: Dintre colegi, cei mai mulţi o preţuiau înţelegînd că se pot bizui pe ea şi că tinăra femeie îşi cunoaşte temeinic meseria, dar unii se temeau de limba ei ascuţită. Nu putea suferi jumătăţile de măsură şi filistinismul, prostia şi aroganţa, însuşiri care din păcate n-au consimţit să dispară din societatea socialistă dezvoltată atît de repede cum pronosticaseră unii sociologi. Rosemarie condamnase întotdeauna asemenea cusururi oriunde avusese prilejul să le întîlnească, dar de o bucată de vreme descoperise un nou mod de a le combate, foarte personal şi cuceritor, greu de descris şi numii îndeobşte farmec. Trebuise, ce-i drept, să adune o oarecare experienţă de viaţă înainte de a izbuti să se apropie de oameni în acest chip.

Venise pe lume în timpul războiului, ca de altfel şi surorile ei. Tatăl, un muncitor agricol de prin părţile Si- leziei, fusese mobilizat şi trimis pe front. Destul de rar, de trei ori numai, se întorsese din tranşee acasă la ai lui, fiecare permisie ar fi putut să fie cea din urmă, omul voia să se bucure din plin de puţinele zile, ca şi de nopţi, de fiecare dată îi făcuse nevestei cîte un copil. Cea de-a treia permisie fu intr-adevăr ultima, soldatul se duse şl dus a rămas pînă în ziua de astăzi.

Văduva s-a strămutat la Horbeck cu copiii. Primarul Gomolla voi s-o împroprietărească, o îmbie cu un lot de pămint şi pădure, dar ea n-avu curajul, poate nici destulă putere ca să-şi ia răspunderea unei gospodării, copiii erau încă prea mici. Femeia se tocmi ca şi pînă atunci cu ziua* pe la ţărani, dădu o mînă de ajutor id-colo, bucu- rîndu-se mai curînd să primească drept plată un sac de cartofi ori eîteva măsuri de făină decît bani.

Rămase în sat din teama de foamete, mai tîrziu din obişnuinţă, răzbătu cu chiu cu vai împreună cu cele trei fetiţe, oamenii o vorbeau de bine pentru hărnicia şi smerenia ei, o singură dată pusese şi ea piciorul în prag,* anume cînd învăţătorul veni să-i spună : Rosemarie are cap bun pentru carte, mare păcat dacă n-o trimite la şcoală la oraş ! Întîmpină

răspicat că fata împlinise paisprezece ani, a venit vremea să-şi cîştige singură pîi- nea, ea destul o hrănise. îndată după asta plecă ea însăşi la oraş cu fetele mai mici, iar acolo găsi într-o fabrică o altfel de muncă, statornică şi plătită mulțumitor.

Cea mare rămase in sat, lucra cu simbrie pe la oameni şi mult timp nici nu-i trecu prin minte să-şi dorească altceva mai bun, se pricepea la treburile casei, ştia să îngrijească de vite, nu vedea nici un motiv să se simtă mai prejos decît alții, era o fire veselă — şi apoi, iubea.

îşi dădu seama însă că bărbatul nu-şi poate lăsa nevasta de dragul ei, din acea clipă se simți mai puțin fericită, începu să priceapă deosebirile dintre ea şi alte fete din sat, ca şi între micuța cooperativă, ce nu se mai sălta din nevoi, şi țăranii bogați cu gospodăriile lor individuale.

într-o bună zi păru că inegalitățile aveau să fie şterse, chiar şi în ce-o privea pe ea, asta se petrecea în o mie nouă sute şaizeci, în primăvară. Ar fi putut să intre în cooperativă cu aceleaşi drepturi ca oricare altul, dar atunci nu mai voise ea să rămînă în Horbeck, i se părea că irosise şi aşa prea mult în numele unei iubiri fără speranță. Plecă din sat într-o noapte, voia să lase totul în urmă, să rupă toate punțile, şi căută adăpost la maică-sa la oraş.

îşi luă slujbă la o stațiune experimentală din împrejurimile oraşului, muncea ziua şi se chinui la nişte cursuri serale pînă la bacalaureat. Mama, cum era felul ei, nu prea întrebase ce şi cum, cînd se pomenise cu fata la uşă. Se înghesuise cu celelalte şi golise o cămăruță pentru ea, se scula oftînd dimineața cu un ceas mai devreme ca să-i pună gustarea pe masă, căci la ora şase Rosemarie trebuia să fie la stațiune. Şi nici nu mai răbda» s-o vadă punînd mîna pe mătură ori pe cîrpa de praf — le zorea pe cele mai mici cu dereticatul prin casă — iar seara se lupta să rămînă trează cît timp fata buchisea în cărțile ei, cine ştie, s-ar fi putut ca studioasa ei fiică să mai aibă cumva o dorință.

La început învățătura îi dădu bătaie de cap, Rosemarie se afla uneori în pragul disperării, dar strîngea din dinți, şi Anja avea cu siguranță dreptate cînd o găsea pe prietena tatălui ei nespus de ambițioasă. Oricum ea obținu ceea ce-şi dorise, chiar dacă nu-i fusese uşor, iar cînd se înfățişă în Bebelow, la unsprezece ani după fuga din Horbeck, se chema că e tobă de carte şi că e cineva, ba chiar doctor. Lucrarea de doctorat o scrisese, apoi o susținuse împreună cu trei asistenți, multă lume făcea la fel şi disertația n-o costase nici pe departe atîta oste- neală cît studiul în sine.

Acum puteai să vezi o tînără femeie călcînd cu pas energic şi

capul sus cît şra coridorul de lung în corpul administrativ al complexului Bebelow : Iată-mă, sînt doctor Rosemarie Sacher !

Din prima zi luă ochii tuturor cu această siguranță de sine dincolo de care îşi ascundea îndoielile. Pentru nimic în lume n-ar fi îngăduit cuiva s-o lipsească de ceea ce socotea că i se cuvine, reacționa cu susceptibilitate şi replici tăioase la tot ce resimțea ca o încălcare a drepturilor ei. Unii dintre colegi luau figuri îngrozite cînd venea vorba de ea, o porecliseră mătura nouă“ sau, glumind într-un chip nu tocmai socialist, strecurau părerea că înainte vreme aşa ceva ca roşcata respectivă se ardea pe rug.

Rosemarie înțelese cu vremea că o femeie are incomparabil mai multe şanse să se' impună in calitate de conducător dacă nu-şi reprimă feminitatea. Ajungind la această concluzie, comportarea ei deveni în scurt timp extrem de feminină. La şedințe, conferințe, ca şi la locul de muncă, avea acum pregătite nu numai opinii solid argumentate, ci şi un surîs, şi anume unul 'încîntător, iar acolo unde păreau binevenite mijloacele mai puțin rafinate, mai directe, o clipire şireată din ochi, sugerînd simpatie secretă, ori acel străvechi truc al femeilor, strînge- rea de mînă plină de făgăduințe, prelungită considerabil mai mult decît ar fi fost necesar pentru un salut între tovarăşi. în acest fel, oricare dintre bărbați, de la director pînă la portar, dobîndi curînd convingerea că e cu deosebire prețuit şi se bucură de un tratament special, ceea ce nu era puțin lucru, căci nu degeaba i se spunea frumoasa Rosemarie, podoaba Bebelowului. Era fotografiată cu orice prilej, reporteri de la gazete îl luau interviuri, ea răspundea pe larg şi fără să se piardă cu firea, vorbea despre succesele profesionale, despre punctele de pornire ale ascensiunii ei, reviste ilustrate de mare tiraj o prezentau ca exemplu tipic pentru perspectivele femeii în epoca noastră şi nimeni nu află vreodată că de fapt Rosemarie Sacher ajunsese pe băncile facultății din pricina unei iubiri nefericite, îmboldită fiind de revoltă, pentru ca la sfîrşit să descopere o meserie care îi consuma toate forțele, dar îi făcea şi plăcere. *

4 Ieşi în întîmpinarea celor doi tineri, purtînd peste rochie un halat alb.

— Asta zic şi eu surpriză. Aşa o vizită ! Şi ai venit şi însoțită.

îi salută pe Anja şi pe însoțitorul ei, păru că nu-1 recunoaşte pe fiul lui Max, fata îl prezentă :

— El e Jiirgen Stephan.

Rosemarie clătină din cap a mirare.

— Cînd te-am văzut ultima oară, erai un năpîrstoc.

Veniți.

Intrară în micul hol al corpului administrativ, fotolii negre de scai, plante în glastre de ceramică smălțuită, vrejuri cățărate pe grilaje de fier forjat.

— Arată aproape ca un hotel. Jiirgen era uimit.

— Ei, avem pretenția să ne simțim şi noi măcar la fel de bine ca vacile de alături, în grajdul cel mai modern din Europa.

— Chiar cel mai modern ? voi să ştie precis băiatul.

Rosemarie întări, adăugind :

— Dar să rămînă între noi. Căci facem eforturi să ne dezbărăm de înfumurare, înțelegeți, nu trebuie să ne mai lăudăm parc-am fi cei mai mari în toate domeniile. S-au primit indicații. Nu de mult vine unul de la Berlin, ține la noi o conferință şi dă de ştire : Mai multă modestie nu ne-ar strica, tovarăşi, la urma urmei sîntem țara cea mai

mică de pe glob ! Şi uite-aşa ajungem cei mai mari în minimalizare. Grozav, nu ?

Rîse cu poftă.

Fata lui Druskat n-avu nici măcar un zîmbet pentru glumele doamnei doctor. Rosti :

— Ieri l-au ridicat pe tata.

— Ridicat ? Cum adică ? o privi Rosemarie înspăi- mîntată.

— L-au arestat.

Anja povesti pe nerăsuflate cele petrecute cu o seară înainte, cu de-amănuntul şi fără a uita să adauge că tatăl ei îi spusese să se poarte ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic neobişnuit, să nu se ducă la nimeni după ajutor. O urmări atentă pe Rosemarie în timp ce vorbea, ce figură face ? Deci să nu se ducă la nimeni, aşa îi ceruse cu tărie tatăl ei, acestea fuseseră cuvintele lui întocmai. Ea însă, Anja, a fost totuşi de părere că Rosemarie trebuia să afle.

— Sînteți doar prieteni, nu-i aşa ? întrebă ea în încheiere. Cine ştie în ce dandana mai intri şi tu acum.

Stăteau în hol, în decorul armonios de plante agățătoare, Rosemarie, Anja şi băiatul, tăcînd după ce povestirea fetei luase sfîrşit, păreau acum că se pîridesc, privirile lor se întîlneau, fugeau şi se întîlneau din nou. Jurgen gîndea : Mie prietena lui Druskat mi se pare frumuşică şi foarte simpatică şi nu pricep de unde atita obrăznicie la Anja, cu ce plăcere a informat-o că n-are nici un mesaj să-i transmită. E limpede, femeile nu se plac.

Rosemarie gîndea : Cineva l-a dat în gît pe Daniel tocmai.acum, cînd erau atîtea în joc pentru el şi pentru oamenii din Altenstein, altminteri nu poate fi şi nu există decît unul care ar avea un folos de tras dacă Daniel e dat la o parte, acela e Stephan. Anja ar fi putut să ştie, pen-
• tru ce-1 aduce pe băiat aici, cum se uită la mine, cum se uită la mine şi fata ! Trebuie să fac ceva, oare ce să fac ?

Anja gîndea : Sigur, dă din colț în colț. Nici unuia dintre prietenii lui nu i-a plăcut cînd i-am călcat pragul ca să-i cer o mînă de ajutor sau i-am pus întrebări.
Toți m-au trimis la plimbare, nici ea n-o să facă altfel ! Doar spune proverbul: Prietenul la nevoie se cunoaşte.

— Veniți cu mine. Rosemarie îi conduse pe cei doi în lungul coridorului pînă la biroul ei, deschise uşa pof- tindu-i să intre, cu un gest îi invită să ia loc, ea se aşeză la masa ei de lucru, stătu aşa o vreme, cu coatele sprijinite de tăblia de lemn şi mîinile împreunate, ro- zîndu-şi preocupată unghia degetului

mare, o atitudine de copil aflat în mare încurcătură. Apoi brusc puse mîna pe telefon. Nu-şi luă ochii de la musafirii ei în timp ce vorbea cu directorul : Trebuia neapărat să-şi ia concediu, nu, tocmai că nu în septembrie conform planificării, ci astăzi, acum chiar ! De ce ? Din motive strict personale, foarte întemeiate însă, mai mult nu putea să-i spună. Pentru cît timp ? Asta nu ştia, poate cîteva zile, poate cîteva săptămîni, poate şi mai mult, poate n-avea să se mai întoarcă deloc la Bebelow. VVeimann cunoaşte de-acum munca şi oamenii, nu va fi nici o problemă să-i ţină locul.

Directorul încercă fireşte să se tocmească, dar ea rămase ferm pe poziţie, declară chiar în cele din urmă că împrejurările o sileau într-atît,- încît dacă altfel nu se poate are să plece şi fără să i se aprobe concediul, da, fie şi cu riscul de a i se desface contractul fără preaviz. »

In sfîrşit, directorul cedă.

Ea mulţumi.

Puse receptorul în furcă şi 'se adresă îndată fetei :

— Anja, ai un pat pentru mine la Altenstein ?

Anja gîndi cu o logică de copil : De fapt nu voiam
decît să văd de ce e-n stare, iar acum poftim că-mi cade pe cap. Eu n-o întreb de cîte ori s-a urcat în pat la tai- că-meu, dar ea, să nu-ţi vină să crezi, mă chestionează dacă am unde s-o culc, ce şi-o fi zicînd că nu ştiu cît fac doi şi cu doi.

Dădu un răspuns cu ghimpi :

— Ştii doar foarte bine unde se poate dormi la noi. Pentru ce mă mai întrebi ?

— Pe cine vrei să întreb ? făcu Rosemarie. Doar tu eşti stăpîna casei. Puse apoi capăt discuţiei spunînd că nu mai era vreme de pierdut, trebuia să pornească Tra- bântui şi la drum, dar mai întîi aveau de luat din locuinţa ei eîteva lucruri.

Faptul că fusese acceptată drept stăpîna casei o îm- blînzise pe Anja. Cînd Rosemarie vru să ştie dacă are ceva de mîncare pe-acasă, fata o încredinţă :

— Lasă că-ţi port eu de grijă.

— Da, se îngîndură Rosemarie din nou, dar ar mai fi o problemă. O maşină şi două biciclete. întoarse un surîs către Jurgen, băiatului îi crescu inima : o femeie atît de frumoasă, prietena lui Druskat, dar iată că şi el, un şcolar de şaisprezece ani, se bucura de bunăvoinţa ei, deci îşi luă rămas-bun cu o strîngere de mînă bărbătească şi o înclinare scurtă din cap.

— De biciclete mă ocup eu, se-nţelege.

— Ar fi drăguţ din partea ta.

Mereu surîsul acela. Alături de o femeie ca doamna doctor Sacher, Anja îi părea acum o puştoaică, îi făcu un semn neglijent cu mîna :

— La revedere, ne mai vedem.

Ceva mai tîrziu, Anja şi Rosemarie se opreau în faţa unui bloc de pe marginea şoselei, care arăta ca multe alte cuburi de locuit cu ferestre largi, aşa cum le vedem pretutindeni prin sate. O scară cu trepte de beton. în stînga uşii, deasupra soneriei, un cartonaş : Dr. Sacher.

Rosemarie descuie şi deschise.

— Te rog, fă-te comodă. Intră aici.

Nu prea mare încăperea dar inundată de lumină, frumos proporţionată, pe pereţi rafturi cu rame de metal vopsite alb, marfă obişnuită, s-au găsit cu miile prin magazine, totuşi nu lipseşte din aranjament o notă personală — asta fiindcă Rosemarie are gust — mobilă cu tapiţerie. albastră pe covorul roşu, o grămadă de flecuşteţe adunate de tînăra femeie, carafe şi pahare colorate, reproduceri după icoane ruseşti, un apostol de o cumsecă- denie ţărănească, o madonă zugrăvită naiv, în braţele ei omuleţul cu obrazul serios de adult.

Anja privi împrejur. ■

— îmi place.

Rosemarie vorbi ca pentru sine :

— Daniel e înlăturat, asta-i şansa cea mare a hrăpăreţului de Stephart. Aşa cum îl cunosc, acum se pregăteşte să-i înghită pe cei din Altenstein, rămaşi fără şef, în cooperativa lui mamut. Numai că o să am eu grijă să nu-i meargă, mă aşez la biroul lui Daniel şi trimit la naiba pe oricine încearcă să-şi bage nasul şi să-i încurce treburile. Dar mai întîi aş bea o cafea, simt nevoia. Şi tu?

Anja dădu din cap.

Rosemarie o rugă să se odihnească, nu, n-avea nevoie de ajutor, bucătăria era şi aşa prea strimtă, Anja ar face bine să se întindă puţin.

Cînd se întoarse, nu mult după aceea, o găsi culcată pe canapea cu capul in perne, fata se zguduia de plîns.

Tînăra femeie se aşeză alături, pipăi mai întîi cu băgare de seamă părul Anjei ca şi cum s-ar fi sfiit, înainte de a se încumet^ să-l mîngîie.

— Varsă-ţi focul.

Părea că se teme să-i arate duioşie maternă, poate nici nu prea ştia cum, ea însăşi n-o cunoscuse de fapt, maică-sa, mereu

istovită de muncă, mereu zorită, avusese pentru copiii ei mai curînd porunci decît gingăşii. în relaţiile ei cu fata, Rosemarie păstrase mereu o anume rezervă, simţise că fiica lui Druskat o ţine la distanţă şi se ferise să-şi ofere prea insistent prietenia.

La un moment dat păru să se înfiripe un soi de camaraderie, dar legătura lor nu depăşise vreodată acel punct. Rosemarie îşi aducea aminte cum odată Anja adusese acasă un trofeu de la o competiţie sportivă, intrînd o găsise stînd de vorbă cu tatăl ei, fata radia de bună-dispo- ziţie şi o salutase într-un fel ieşit din comun, cu cuvintele : „Bună, camarade!“

De astă-dată Anja căuta mai mult decit un camarad, acum avea nevoie de ocrotire. Fata nu se împotrivi mîi- nii care o alinta, se strînse în durerea ei mai aproape de tînăra femeie, puţin cîte puţin, pînă îşi îngropă capul în poala ei.

— Uşurează-ţi amarul, surioară.

— Nici nu ştiu de ce bocesc. Cel mai rău a fost ieri, eram ca împietrită. Pe urmă am colindat de la unul la altul. Am fost la Stephan şi Hilde, la Anna Preibisch şi
Ida. Tu eşti primul om care-mi spune : Vino, hai să facem ceva. Să-l ajutăm pe tatăl tău. Abia acum îmi vine să plîng. Fata hohotea întruna şi nu se putea linişti.

— înţeleg, cum nu, şopti Rosemarie. Te înţeleg foarte bine. Ce-ţi închipui, eu de cîte ori n-am umplut perna de lacrimi ?

— Tu eşti mai presus de asemenea slăbiciuni, eşti aşa sigură de tine.

— Ah, asta e de multe ori un vicleşug, răspunse Rosemarie cu un rîs uşor. Ţie pot să-ţi mărturisesc, cîteodată tremur ca un iepure. Numai că n-o arăt. Ştiu că multă lume mă socoteşte arogantă, chiar unii de-aici, din Bebelow. Pesemne n-au băgat de seamă că un an întreg m-am temut să mă duc la şedinţele de conducere. Uneori mor de frică. Ia spune-mi, mă mai ţii minte de pe vremea cînd eram un fel de fată de serviciu la voi sau fată la copil, cu mulţi ani în urmă, pe cînd mama ta mai trăia ? Nu poţi să mă ţii minte, cred că n-aveai decît vreo patru ani pe atunci.

Fata se sculă în capul oaselor cu lacrimi pe obraji şi spuse zîmbind :

— Caraghios, ce amintiri pot păstra, eu alunec pe-o scară, tu mă ridici şi mă mîngîi. A fost aproape ca astăzi.

Deodată Anja întrebă :

— Ştii ce a făcut tata ?

Rosemarie o privi şi şovăi îndelung cu răspunsul. Intr-un tîrziu rosti :

— Da.
— Ce ?
— El trebuie să-ți spună, tatăl tău.

5 Peste o oră erau la Altenstein. Rosemarie o lăsă pe Anja în fața casei lui Druskat — fata urma să se ocupe de gospodărie, doamna doctor Sacher de cooperativă, așa se-nțeleseseră — şi dădu să-şi parcheze Trabantul sub castanul din curtea cooperativei. Dar acolo se postase, corpolentă, rechiziționînd aproape toată umbra copacului, o Volgă cu număr de instituție. Cine să fi venit la Altenstein cu aşa maşină ? Poate vreun tovarăş îm

puternicit să întrerupă lucrările în mlaştină. Să nădăjduim că n-am ajuns prea tîrziu, gîndi Rosemarie. îşi manevră cu energie micuţul Trabant, un pic de umbră i se cuvenea şi lui, pînă îl aduse în coasta insolentului automobil oficial. La coborîre, grăbită cum era, portiera îi zbură din mînă, şterse maşina de alături crestîndu-i o zgîrietură în vopsea, ei şi dacă, nu acaparezi atîta loc numai fiindcă vii de la conducerea regiunii, în afară de asta, în momentul acela, cu totul alte valori se aflau în pericol de a fi deteriorate. Trebuie să mă concentrez, gîndi Rosemarie, n-am voie să fiu agresivă, ah, ştiu doar, obţii mai mult cînd apari ca reprezentantă a sexului frumos. Aruncă o privire spre ferestrele biroului, trase adînc aer în piept şi în sfîrşit trecu pragul.

Biroul preşedintelui, cu podele de lemn geluit şi pereţii zugrăviţi într-o culoare deschisă, cuprindea mobilierul de rigoare, puţin uzat. încăperea era mai mult lungă de-- cît lată. în spatele biroului aflat la unul din capetele odăii, se înălţa impunător Max Stephan, din pricina căldurii îşi descheiase cămaşa, care şi aşa stătea .să-i plesnească peste pîntece. După obiceiul bărbaţilor pleşuvi, purta mai mereu pălărie şi nici de astă-dată nu se despărţise de acel acoperămînt cu boruri late. în faţa lui Stephan, pe masa preşedintelui, desfăşuraseră un plan al ogoarelor din Altenstein. Alături şedea Kettner, un bărbat cu trupul greoi, clădit asemănător cu şeful cooperativei din Horbeck, însă mai tînăr şi deocamdată încă în posesia podoabei lui capilare. Gomolla îl flanca pe Stephan de cealaltă parte, îşi sprijinise palmele de masă şi dădea întruna din cap, în vreme ce Kettner le explica bătînd cu degetul pe hartă, atît şi atît de departe ajunseseră, pînă aici şi aici, apoi lucrările în mlaştină au fost întrerupte.

— Din ce cauză ?

— Dispoziţie de la regiune : deocamdată stăm pe loc.

Pe banca de lîngă perete, sub portretele oamenilor de stat din fruntea ţării, se înşiraseră ţăranii din conducerea cooperativei, printre ei, Hinzpeter, Mahlke şi Ziesenitz, toţi cu picioarele depărtate larg, aplecaţi în faţă şi frămîntînd şepcile in pumni. Faptele şi datele pomenite le ştiau pe de rost, deci urmăreau numai cu o ureche raportul lui Kettner, moţăind cuprinşi de plictiseală, hotărîri nu erau de luat, iar în privinţa dispoziţiei de la regiune şi a opririi lucrărilor în mlaştină, astea nu erau lucruri să le discute cu Gomolla sau alde Stephan.

Cineva apăsă pe clanţă şi uşa se deschise. în fine se întîmpla ceva, în acel zăduf de după-amiază, ce te trăgea la somn. Ţăranii căscară ochii învioraţi pe dată, bărbaţii de la

masă îşi întrerupseră disputa purtată în surdină şi se vedea că o făceau cu plăcere, pe chipuri le înfloriră zîmbete, toți cei prezenți zîmbeau, fiindcă în cadrul uşii se ivise frumoasa Rosemarie, verdele bluzei se potrivea de minune cu părul ei roşu, s-ar fi zis că bluza intrase o idee la spălat, căci stătea puțin cam întinsă peste sîni, într-un mod, de ce n-am recunoaşte-o, nespus de plăcut privirilor bărbăteşti.

— Bună ziua !

Gomolla îi făcu un semn amical :

— Vino mai aproape.

Rosemarie salută cu o înclinare din cap, apoi închise uşa cu zgomot în urma ei şi păşi către masă provocator de încet, cu mers leneş. Uitîndu-se după şoldurile ce se unduiau, Ziesenitz îşi umezi nervos buzele cu vîrful limbii, iar Stephan împinse de pe frunte borul pălăriei de pai, îşi scoase ochelarii de citit, pesemne ca s-o cuprindă mai bine cu privirea pe încîntătoarea persoană ce se apropia, după care se propti zdravăn în spătarul scaunului si zise :

— Ah !

— Da ! răspunse Rosemarie şi clipi.

Strînse mîna fiecăruia dintre cei de față, ajunse la bătrînul Gomolla, mîna i se odihni în palma lui puțin mai mult decît se obişnuieşte la un salut între tovarăşi, acum era Stephan la rînd, insul nu se clintise de pe scaunul lui, ar fi fost de ajuns să dea din cap spre el, aşa, de politețe, însă uriaşul, ea abia dacă-i venea pînă la umăr, sări în sus şi luă inițiativa, femeia avu un moment de derută, el îi trase mîna pe deasupra biroului şi încercă să-i atingă cu buzele dosul palmei. Rosemarie îşi feri mîna.

— De asemenea mofturi poți să mă scuteşti.

■— In Polonia, o instrui Stephan cu sprîncenele ridicate pe tînăra femeie, sărutul mîinii e un lucru de la sine înțeles.

— Dar la tine nu-mi place !

— Păcat. Stephan se tolăni din nou.

— Exact cum mi-am închipuit, izbucni Rosemarie. Stă pe scaunul lui Daniel!

— Ai vrea să stai tu pe el ? La întrebarea asta Rosemarie nu se aşteptase, ea privi puțin nehotărîtă şi nervoasă spre Stephan de jos în sus.. El chiar eliberase locul şi trăsese scaunul oferindu-i-1 : Poftim !

Nu-i rămînea decît să se aşeze.

— Ce va să zică asta ? făcu răstit Gomolla, asistînd la schimbul de locuri.

Rosemarie ridică glasul.

— Aş avea eîteva întrebări, dacă-mi permiteți. I se permise, fireşte, iar ea întrebă, cum ar întreba un şef pe care interese de serviciu l-ar fi ținut departe de biroul lui eîteva zile, ceru să fie pusă la curent — țăranii înşirați pe bancă trebuiră să asculte întreaga istorie încă o dată

— i se aduse, aşadar, la cunoştință că polderul cel mare din mlaştină se află în lucru, dar tot nu e trecut în planul regiunii, înscris în prevederile lui, cum se numeşte, cine ştie cît poate să dureze, ei n-au mai putut aştepta, vremea era numai bună şi-i zorea să iasă la lucru, după principiul cu ce-ai început, nu mai vine nimeni să dă- rîme. în Horbeck de pildă s-a recurs la practica asta de o sută de ori şi de fiecare dată planul a fost aprobat pînă la urmă — cum se zice ? — retroactiv, dar lor, la Altenstein, vor să le trimită pe cap o comisie de control, cică din pricina unor grave încălcări ale legalității socialiste, despre acestea toate, încheie Kettner, el tocmai îi informase pe tovarăşi. Rosemarie ascultă cu atenție, aruneînd ici-colo cîte un cuvînt, apoi bătu cu palma pe hartă, aşadar, asta ar însemna ca marele proiect să se ducă literalmente pe apa sîmbetei, atunci Druskat a luptat în zadar, vechea stare de lucruri ar urma să continue.

— Unora, cred eu, nu le-ar displace deloc aşa ceva.

Aruncă spre Stephan priviri încărcate de reproş, el şedea cu umărul rezemat într-un dulap, pusese un picior peste celălalt, brațele încrucişate, pălăria de pai lăsată adînc pe frunte, ai fi zis că trage un pui de somn. Era bărbat în putere şi-i mai fugeau ochii după o femeie, nu se poate spune că avea o slăbiciune deosebită pentru femeile în funcții de conducere, în orice caz față de doamna doctor Sacher sentimentele lui erau împărțite, căci o găsea afurisit de frumoasă, dar strădania ei de a juca rolul eroinei, al „fecioarei din Altenstein[14], demnă purtătoare a săbiei dreptății, i se părea lui Stephan penibilă, iar acum ea se încumeta să amenințe cu vîrful acelei săbii spre pieptul lui, nici mai mult nici mai puțin, o doamne. Borul pălăriei îi ascundea fața, uriaşul se prefăcu a nu băga de seamă ce se uneltea acolo.

Rosemarie se supără şi numi direct ținta atacului ei :

— Tovarăşe Stephan, ție de pildă nu ți-ar displace, nu-i aşa ?

Stephan răspunse ridicînd din umeri cum că el nu făcuse niciodată un secret din faptul că socotea riscante asemenea intervenții brutale în mediul natural şi în structurile economice îndelung verificate.

își dăduse deci arama pe față. Rosemarie privi triumfătoare la cei adunați împrejur.

— Și tocmai el, strigă ea cu fulgere în ochi, se așază pe scaunul lui Druskat ?

— Ba tu stai acolo, replică Stephan și, la drept vorbind, constatarea lui absolut obiectivă nu putea fi tăgăduită.

Țăranii din Altenstein izbucniră în hohote, solidari-. zîndu-se astfel cu Stephan. Hotărîtă să le taie pofta de rîs, Rosemarie recurse la un mijloc, din păcate întrebuințat prea des : compromiterea adversarului prin dezvăluirea unor afirmații făcute de el cu alt prilej și în alte împrejurări.

— El și nu altul, zise ea, Stephan a spus odată o vorbă mare, că o cooperativă de trei lulele ca Altenstein el ar putea-o conduce prin telefon. Cu asta își atinsese ținta, căci țăranii începură să bombăne.

Stephan ridică mîinile în semn de apărare.

— Ai spus ori n-ai spus ?

— Acum un an, bătu în retragere Stephan, într-o ceartă, omule, cîte nu-ți ies din gură cînd îți sare muș- tarul.

Fusese prin urmare constrîns să recunoască, Rosemarie clătină din cap, întorcîndu-se îndată spre Gomolla.

— Iar tu, Gustav, glăsui ea mîhnită, -vrei să îngădui unui asemenea om să se lăfăie aici.

Gomolla însă întrebă :

— Mai întîi aș vrea să știu pe tine ce vînt te-aduce.

— Eu, Rosemarie se lăsă pe spătarul scaunului și-și sprijini palmele pe birou, sugerînd parcă un drept d_e lui Daniel. Dacă trebuie, am să rămîn definitiv la Altenstein.

— Sper că n-am auzit bine, tovarășă. Gomolla își duse mîna pîlnie la ureche. Ți-ai părăsit locul tău de muncă de la Bebelow ?

Sîntem datori să ne ocupăm cu prioritate de lucrurile importante, dădu răspuns Rosemarie, așa o învățase pe ea partidul, iar munca lui Daniel nu putea fi lăsată la voia întîmplării, acesta era pentru ea în momentul de față lucrul cel mai important de pe lume.

Gomolla se supără de-a binelea. Știa doar că Rosemarie nici în ruptul capului nu se învoise să vină la Altenstein și întotdeauna îl iritase caracterul confidențial sau mai degrabă deschis al legăturii celor doi, care, bineînțeles, nu fusese cîtuși de puțin în avantajul autorității lui Daniel, de aceea Gomolla întrebă — și se prea poate ca întrebarea pusă tinerei femei să fi conținut o urmă de ironie — dacă se gîndise întîmplător la un fel de suc- . cesiune, dacă-și închipuia că, în calitate de iubită a

lui Daniel, ar fi îndreptăţită să preia conducerea cooperativei ?

Rosemarie simţi că-i dau lacrimile cînd îl auzi pe bă- trîn vorbindu-i atît de duşmănos, numai asta nu, să nu cumva să izbucnească în plîns' de faţă cu atîţia bărbaţi, îşi înghiţi curajoasă lacrimile şi, după ce izbuti să scape de nodul din gît, strigă mînioasă :

— Văd că există alţi amatori pentru postul de preşedinte !

Stephan era jignit, drăgălaşa persoană amesteca într-o izbucnire de emoţii tipic feminine lucruri ce n-aveau de-a face unele cu altele, socoti deci că era cazul să le despartă şi să le pună pe fiecare la locul lor, începu i

— Vezi, eu am fost un adversar al acestui proiect... Dar n-apucă să termine ce avea de spus, căci Rosemarie, care-şi pierduse calmul cu desăvîrşire, se repezi să-l întrerupă :

— Asta eşti şi acum !

Femeie ori nu, frumoasă ori mai puţin frumoasă, Stephan se văzu silit să întoarcă foaia.

— Cine-mi caută ceartă cu luminarea înfruntă un mare risc, rosti el fără să-şi ascundă proasta dispoziţie. Faptul e îndeobşte cunoscut. Dar îmi pot permite să joc cu cărţile pe faţă, niciodată nu m-aş folosi de situaţia unui om aflat la ananghie. Eu mă bat cinstit, domnişoară doctor.

După un hohot batjocoritor, Rosemarie răspunse răstit :

— Poveşti de adormit copiii!

— Destul, ajunge ! răcni Gomolla şi sări în picioare Fato, zise el, întotdeauna am fost mîndru de tine şi de cariera ta, ai devenit un om de ştiinţă, unul, pare-se, de nuanţă uşor anarhică. Te pricepi să pui mîinile în şolduri şi să te iei la harţă ca în epoca ta de grajd.

— Slavă domnului, admise Rosemarie cu trufie, unele lucruri îţi intră în sînge, iar în faţa nedreptăţii încă nu m-am resemnat.

— Mi-e greu să înţeleg, făcu Gomolla. O femeie umblată prin şcoli şi totuşi ce naivitate de neconceput. Vii încoace, îţi instalezi posteriorul în scaunul şefului şi eşti încredinţată cu tot dinadinsul că astfel ai rezolvat toate problemele. Păşi meii aproape şi făcu doamnei doctor un semn din cap, dîndu-i de înţeles să se ridice. Nu era tratamentul potrivit pentru o femeie ca ea, Rosemarie n-avea de gînd să se supună unui simplu gest, îl pironi pe bătrîn cu privirea, dar el o apucă de braţ fără multe fasoane şi o ajută să se scoale, după care trecu în spatele mesei şi se aşeză în locul ei. Şedea în sfîrşit acolo şi-i cîntărea nemulţumit din ochi pe Rosemarie şi pe Max Stephan, apoi cu

aceeaşi nemulţumire îi cercetă pe gospodarii din Altenstein, şi pe Kettner aflat acum în rînd cu ei.

— Cînd se uită omul la voi, i se face părul măciucă l vorbi el într-un tîrziu. Din pricina asta, de treburile cooperativei din Altenstein am să mă ocup eu, s-a-nţeles ? Eu personal. Deci te rog, tovarăşe Kettner, fii bun şi continuă raportul. Cum se prezintă situaţia ?

Din şirul ţăranilor unde stătea, Kettner înălţă fruntea, îl auziră spunînd :

— Trist. Ca la înmormântare, înainte vreme, cînd se strîngeau rubedeniile şi-şi scoteau ochii pentru moştenire. Aşa vă purtaţi cu toţii, de parcă Druskat ar fi mort şi îngropat.

Gomolla, Stephan şi Rosemarie se holbară la Kettner tustrei. Nu-1 cunoşteau prea bine, mai mult din auzite, cînd şi cînd îl zăriseră în preajma lui Druskat, dar nu le trezise cu nimic curiozitatea, un ţăran din Altenstein, atîta tot, iar acum omul aproape că le cerea socoteală, de unde pînă unde ? Gomolla încruntă sprinceana.

Proptindu-şi mîinile pe coapse, Kettner se săltă greoi de pe bancă, dură un timp -pînă duse treaba asta la bun sfîrşit şi se opri înaintea lor în picioare. Asta îl făcuse întotdeauna pe Gomolla, el însuşi iute în mişcări, să n-aibă multă simpatie pentru Kettner, îl socotea prea împiedicat şi încet pentru vîrsta lui, abia trecuse de treizeci de ani şi lăsa impresia unui om indolent.

Kettner cuvîntă :

— Nu ştiu ce vină i se aduce lui Druskat. Un gest vag : Gura lumii, slobodă. Adevărat, ne-au trebuit bani pentru lucrările din mlaştină. De unde să-i iei, ca să nu-i furi. S-o fi dres pe ici pe colo cîte ceva în registre, căi ocolite pentru o cauză dreaptă. Scandal ! Dintr-o dată ne iau cu toţii la scuturat. Acum Kettner stătea în faţa lui Stephan : Max, spuse el, faci pe generosul, te-ai. ostenit personal pînă la noi. însă anul trecut, cînd Druskat v-a călcat pragul la Horbeck şi v-a cerşit ajutorul, v-aţi bătut joc.

Stephan repezi mîna în sus, ca şi cînd ar fi vrut să ridice grabnic obiecţii, dar se mulţumi s-o fluture prin aer în semn de lehamite sau renunţare.

Kettner vîrî degetele mari în buzunarele pantalonilor, îşi coborî privirile asupra frumoasei Rosemarie şi zise :

— Trabantul dumneavoastră alb, doamnă doctor, se strecura uneori duminica la Druskat în spatele casei. O poveste mişcătoare, poate chiar dragoste adevărată, eu n-am de unde şti. Ceea ce ştiu e că hotărîrea dumneavoastră de astăzi nu mai

foloseşte nimănui. Prea tîrziu ați venit la Altenstein.

Rosemarie nu ocoli căutătura bărbatului, cuvintele lui o revoltară. Ce credea el că ştie despre ea şi despre trecutul ei, încercă să se explice.

— Dragul meu Kettner...

— Lasă-1 să vorbească ! o întrerupse Gomolla,

— Da, n-am terminat încă, reluă Kettner şi 6e duse aproape de Gomolla, sprijinindu-se cu palmele de birou. Druskat n-are să stea multă vreme acolo unde e, dacă-i săriți în ajutor. E un om cumsecade. Se apleca apoi asupra bătrînului şi-l întrebă : Ați telefonat la procuratură ?

Gomolla răsuflă deodată şuierător, probabil îşi lua avînt ca să^l pună la punct, cu una din înjurăturile lui preferate, pe îndrăznețul căruia îi abătuse să-l interogheze.

Kettner nu-i dădu timp s-o facă, el adăugă :

— Și încă ceva. Mie Druskat mi-a spus, ori de cîte ori lipsesc de aici, Kettner, tu ai să-mi ții locul. înțelegerea asta am respectat-o întotdeauna şi nu văd de ce n-am respecta-o acum. Deci problema voastră — cum să meargă lucrurile mai departe la noi — e o falsă problemă. De rosturile cooperativei din Altenstein mă îngrijesc eu, de altfel sînt în măsură să le cunosc cel mai bine. Prin urmare — voiam doar să vă aduc la cunoştinţă — locul pe care stați dumneavoastră acum e locul meu.

Gomolla îşi frecă pleoapele cu degetul mare şi arătătorul, după un lung răstimp grăi :

— Ah, băiete, de data asta m-ai trimis în banca mea.

— N-am vrut să vă jignesc, tovarăşe Gomolla.

— Nu-i nimic, e-n ordine, strigă cu arțag bătrînul, împinse înapoi scaunul, se săltă din el şi apoi spuse, ca şi cum ar fi avut în față un fapt prea puțin îmbucurător, pe care trebuia să-l ia aşa cum e : La urma urmei, aşa v-am crescut.

Rosemarie se juca cu lănțişorul de la gît, un dar al lui Druskat, plimba lănțugul peste buze încoace şi încolo, urmărind îngîndurată scena de necrezut : Gomolla, în-vingătorul legendar a nenumărate bătălii de clasă, înghițea dojana unui mucos şi-i ceda locul fără să crîc- nească. Stephan asista şi el la întîmplarea fără precedent, pare-se cu un pic de satisfacție răutăcioasă.

După ce se perindaseră unii şi alții pe scaunul preşedintelui, la masa de lucru din biroul cooperativei din Altenstein se aşezase în cele din urmă omul potrivit, iar Gomolla intrase în rînd lîngă țărani pe banca de lîngă perete. Pe bătrîn îl mai ustura încă mustrarea primită, dovadă felul cum ceru

permisiunea să intervină în discuție, cu o modestie exagerată, ba ridicînd chiar un deget, înainte de a încerca să afle :

— O întrebare pot să pun ?

Fireşte că putea, Kettner dădu din cap.

— întotdeauna am fost de părere, zise Gomolla, că Druskat se descurcă greu cînd e vorba să-şi cîştige simpatia oamenilor. O fire închisă. Nu ți s-a părut uneori cam ciudat ?

— Poate nici noi, cei din Altenstein, răspunse Kettner, nu i-om fi fost dragi cine ştie de la început. Ştii, cînd a venit Druskat, în sat, acum unsprezece ani, Altenstein nu arăta ca astăzi, noi toți nu eram cum sîntem astăzi...

Cu preşedintele cooperativei lor n-o scoseseră la capăt — şi nici el cu ei. Omul, un anume Ballin, venea din- tr-o cooperativă fruntaşă, fiind trimis la sărăntocii din Altenstein în misiune de salvare, dar pusese condiția să-şi păstreze domiciliul în satul de baştină, ca familia să nu sufere din pricină că el fusese delegat temporar în taiga

— aceasta era porecla dispretuitoare dată ținutului de dincolo de mlaştină. Ca să nu-i meargă mai rău decît acasă, preşedintelui i se plăteau în continuare sumele pe care le primise în mod obişnuit pînă atunci, deşi cooperativa din Altenstein înota sub linia de plutire sau, cum zicea contabilul, atinsese cifrele de alarmă, iar țăranii cîştigau pe atunci te miri ce.

Acest Ballin trecea drept gospodar destoinic, dar munca lui în sat era măsurată cu ceasul, nu trăia printre oamenii din Altenstein, nu înfrunta greutățile lor şi de aceea nici nu le dobîndi încrederea. Țăranii îşi dădură osteneala şi izbutiră curînd să-i facă din munca şi din traiul la Altenstein un iad, îl preschimbară într-o ființă posacă, temătoare şi de umbra ei, astfel încît pînă la urmă salvatorul trebui rechemat. Cei din Altenstein îşi serbară victoria, stropind-o din plin după cuviință. Şi nu mică le fu dezamăgirea, cînd aflară că Daniel Druskat din Horbeck îşi pusese candidatura la postul rămas vacant. Omului i se dusese vestea, se povestea că n-are nimic sfînt şi că taie în carne vie, ceea ce putea să însemne că ei, cei din Altenstein, picaseră din lac în puț. îşi făceau griji şi aveau şi de ce. Atunci consiliul raional încercă să le îndulcească amarul iscat de schimbarea conducerii, fusese poate şi un ajutor dat lui Druskat la început de drum, fapt este că atunci, în o mie nouă sute şaizeci, se repartizase cooperativei o turmă de prăsilă. Kettner îşi aminteşte ziua cînd au adus vacile olandeze cu bacul de la Weran, căci în aceeaşi zi venise la Altenstein Daniel Druskat. La data aceea, Kettner conducea brigada de cîmp, deci n-avea

alte îndatoriri legate de grajduri decît predarea furajului, însă ardea de nerăbdare să vadă cu ochii lui acele vite de preț. Către prînz, încalecă pe motocicletă şi o porni prin smîrcuri spre casa paznicului, ca să arunce o privire de cunoscător — ia să vedem, cam ce ne vine din Olanda ? Pe şaua din spate se cocoțase Berninger, ajutorul lui Mahlke, maistrul de la grajduri. Drumul nu era fără primejdii, puțini se încumetau în mlaştină pe atunci. Kettner balansa cu băgare de seamă motocicleta pe cărări clisoase, încolăcite printre păpurişuri şi tufe, dădu ocol nenumăratelor ochiuri de apă, băltoacelor cu luciri grase şi viclene şi nu o dată fu cuprins de fiori la gîndul că ar fi putut să rămînă împotmoliți în mocirlă. într-un tîrziu ajunseră la dărăpănătura de casă a paznicului.

- Bîzîitul motocicletei trebuie să-i fi dat de ştire femeii. Coana Ziesenitz, înfăşurată într-un veşmînt de sac ce-i stătea ca zvîrlit pe ea cu furca, acoperea cu trupul ei mătăhălos uşa grajdului, apărîndu-se de soare cu un braț dus pavăză la ochi, pînă în sfîrşit îşi recunoscu consătenii :

— Ah, voi erați!

Lipăi cu mersul ei de rață pînă la pompă, îşi cufundă brațele goale în jgheabul de adăpat vitele, căci ele erau — văzu acum Kettner cu uimire — năclăite de sînge pînă la coate. Bărbatul se îngrețoşă puțin şi, voind să scape de obligația de a-i da mîna, se grăbi să întrebe :

— Unde-i turma ?

— Turmă ? făcu coana Ziesenitz înveselită. Apoi dacă vorbeşti de alea douăsprezece vaci, caută-le dincolo, în pîrloagă.

— Treisprezece trebuiau să fie.

Femeia îşi ştergea brațele, frecîndu-le cu şorțul de sac.

— Numărați-le singuri.

întocmai şi făcură. Aplecați peste gardul pîrloagei, numărară într-adevăr numai pînă la douăsprezece. Se întrecură să laude vacile, una mai frumoasă ca alta, scăr- pinară frunțile vitelor cu ochi blînzi, toate ca una, bine hrănite şi cu părul lucind pe ele, curată binecuvîntare pentru biata cooperativă.

Deodată le ajunseră la ureche lovituri de topor, hohote de rîs smulse din gîtlejuri răguşite, zgomotele veneau din grajd şi cei doi aflară curînd motivul veseliei, căci dînd uşa grajdului de perete îl zăriră pe Mahlke cum muncea cu toporul, îl învîrtea sus deasupra capului şi îl înfigea cu un trosnet în coastele unei vaci căsăpite. Animalul atîrna spînzurat de o scară. Mahlke îl despica după toate regulile artei, în vreme ce Groth îşi făcea de

lucru cu măruntaiele, care împrăştiau un miros nesuferit. Ziesenitz umbla cu o sticlă de rachiu de la unul la altul. Nu, Kettner n-avea chef să bea ziua-n amiaza mare, Beminger refuză şi el, apoi ascultară povestea. Vita se rănise, chipurile, pe bac, măcelarii rînjiră, îşi apăsară cu arătătorul pleoapa de jos, depărtînd-o de ochi, gestul însemna : Ochi de lemn, bagă seama — nişte cuvinte ciudate, al căror înţeles nu poţi să-l pătrunzi dacă nu ţi-1 lămureşte cineva, Mahlke se întorsese cu ele din război. Rănire mortală, măcelarii strînseră din umeri copleşiţi de regret, făceau pe glumeţii, schimbau priviri şi luau figuri întristate. Nu reuşiseră s-o salveze, au fost nevoiţi s-o taie, hohote nechezate şi gîlgîite, în eele din urmă Mahlke o spuse verde : Preşedintele vechi şi-a luat tălpăşiţa, cel nou încă n-a apărut, între timp puteau şi şoarecii să joace oleacă pe masă. Ziua de azi s-o trăim, fraţilor, cea de mîine cine ştie ce ne mai aduce. Vaca se mănîncă diseară în devălmăşie, baba lui Ziesenitz îndoapă de pe acum plita cu vreascuri, iar ce rămîne se împarte între familii, într-un cuvînt toată lumea e poftită astă-seară la casa paznicului ca să se înfrupte din carnea proaspătă. La sfîrşit Mahlke săltase iar toporul însîngerat deasupra capului, dar se oprise încă o dată înainte să izbească şi, privind pieziş peste umăr, la aruncase avertismentul : Veterinar n-am găsit. Şi despre tăiere nu suflaţi o vorbă. Rămîne între noi, ca de obicei.

Astfel se petrecuseră lucrurile la Altenstein cu unsprezece ani în urmă, cu aşa voie bună începuse ziua cînd Druskat avea să vină de la Horbeck. Urma să se încheie, nici douăsprezece ore mai tîrziu, într-un fel la carc nimeni nu se aştepta.

Altenstein era un sat micuţ, cooperativa abia dacă număra douăzeci sau treizeci de membri şi nu toţi ţăranii se adunaseră la ospăţul din casa paznicului, dar cei mai mulţi se aflau de faţă. Printre oaspeţi erau Mahlke şi femeia lui veştejită de muncă, soţii Hinzpeter, amîn- doi din brigada de cîmp, Groht, unul din măcelari, cu consoarta, Berninger, ajutorul maistrului de la grajduri, bineînţeles împreună cu nevasta, Kettner, pe atunci neînsurat, nu lipsea nici el, deşi prilejul petrecerii nu-i era pe plac, în schimb la tovărăşia celor din sat nu voia să renunţe şi de aceea nu rămăsese deoparte. Ţăranii şi femeile lor străbătuseră mlaştina în amurg. Bărbaţii fumaseră cît îi ţineau bojocii ca să pună ţânţarii pe goană, ţîrîiau cu miile pe deasupra apei clocite. Cîte unii, din teamă să nu dea peste luminiţele rătăcitoare — umblă poveşti cum că ele i-ar momi pe trecători de pe cărare în smîrcuri — trăseseră la vîsle de-a lungul malului pînă la bîrlogul lui Ziesenitz. Pe vremuri casa adăpos-

tise un restaurant pentru excursionişti, destul de căutat, încă şi azi soţii Ziesenitz mai ţineau în sezon un birt modest pentru cei ce străbăteau lacul cu barca şi alţi drumeţi fără pretenţii, deoarece fostul salon, cu pereţii îmbrăcaţi în lemn şi mobilat de proprietarii de odinioară în stil german vechi se ponosise între timp, iar muşteriul căruia i se înfăţişa dinainte, odată cu omleta comandată, însuşi stăpîna localului, în costumaţia ei specială, toată ferfeniţă, şi de o culoare greu de reconstituit, cel căruia îi fusese dat s-o vadă ştergînd cu colţul dubiosului ei şorţ dîrele de bere de pe masâ ori fluturînd leneş mîna — un simplu gest, nu-i aşa ?— spre intimidarea muştelor poposite pe farfurie, cel ce b auzise mîrîind printre dinţi : „Să vă fie de bine !* — acela cu siguranţă n-avea să mai dea pe acolo prea curînd.

în seara cu pricina, sîcîiala muştelor se menţinea în limite suportabile, căci gazda tratase preventiv băncile, mesele, farfuriile şi chiar ştergarele cu otrava de muşte marca MUX, un excelent produs al industriei noastre chimice, femeia se plimbase o bună bucată de vreme în sus şi în jos prin încăpere suflînd printr-o ţeavă de sticlă şi-şi împroşcase din belşug propria persoană, ca să poată răspîndi cu folos în jurul ei norii de otravă. Spre cinstea ei trebuie adăugat însă că acoperise mai întîi tăvile cu friptură folosind în acest scop eîteva numere din gazeta regională. Eforturile îi fuseseră răsplătite îndeajuns, căci muştele zăceau răpuse pe podele. Asta nu-i supăra pe musafiri, ei se aşezaseră la masă, gustau cu poftă din mîncare şi băutură, iar din amîndouă se găsea cu îndestulare. îndoielile pe care unii dintre ei le vor fi avut la începutul serii din pricina tărăşeniei cu vaca tăiată dispăruseră între timp fără urmă şi anume nu dintr-o dată, ci puţin cîte puţin, pe măsură ce se deşertau una după alta sticlele de rachiu. Acum erau plini de voioşie şi de încredere în viitor, o ridicau în slăvi pe stăpîna casei, care nici cu acest prilej nu-şi prea bătuse capul cu înfăţişarea ei, în schimb — de ce să n-o recunoaştem — îşi dăduse destulă osteneală cu pregătirea bucatelor. Friptura ţi se topeşte pe limbă, nu alta, observă Berninger plescăind din buze de plăcere, iar nevasta lui Groth trebui să-i întărească spusele, deşi ea se declara îndeobşte amatoare de fripturi împănate. Gazda refuză cu modestie laudele ce curgeau din toate părţile înspre dînsa, mo- tivînd că dobitocul fusese tînăr de tot şi fraged la carne, în acelaşi timp schimbă priviri de înţelegere cu Mahlke, fiindcă vita, să fi cîntărit vreo două sute de ocale, el o trimisese pe lumea cealaltă, dintr-o lovitură de topor.

Ziesenitz nu băuse mai mult decît oaspeţii, însă rachiul i se urcase la cap, n-avea destulă deprindere cu băutura, căci

nevasta îl ținea din scurt. încercă să-i distreze pe meseni cu cîntece de pahar, renunță şi se văicări că la data de treizeci mai avea să vină sfirşitul lumii, tuturor le erau zilele numărate. Tocmai terminase de rostit prorocirea, cînd cineva ciocăni la intrare. Tuşa Ziesenitz îşi bătu bărbatul peste gură, în acest fel nu prea blînd îndemni ndu-1 să păstreze tăcere, apoi strigă înspre uşă drept răspuns : Petrecere de familie ! Uşa se deschise totuşi, iar în încăpere păşi Daniel Druskat.

De unde ştiuse el de zaiafetul din casa paznicului ? Şi cum de nu rătăcise drumul prin smîrcuri ? Mai tîrziu avea să iasă la iveală că unele dintre neveste se cunoscuseră cu familia Druskat, femeile zăriseră de dimineață camionul încărcat cu mobilă oprindu-se în poartă, rămăseseră locului la început din curiozitate, însă mai apoi, doar nu şade bine să stai cu brațele încrucişate privind cum alții fac bătături în palme, deci mai apoi au ajutat-o cît de cît pe soția lui Druskat să-şi rînduiascâ măruntişurile prin casă. Arăta slăbuță şi palidă tînăra femeie, deoarece — iscodiră ele curînd — tocmai se sculase după o boală. Ştiau gospodinele din Altenstein cam cum vine asta, încă nu s-a născut bărbatul care să-ți dea pace cînd ai o gripă ori alte beteşuguri, abia te-ai ridicat din pat după lehuzie şi iar te pomeneşti c-ai rămas grea, în loc să te crute, poftim, el te pune să te muți, zi bărbat şi taci din gură. Madam Druskat n-ar fi trebuit sâ plece din Horbeck,.nu-i nici o scofală în Altenstein, zaci îngropat în fundul lumii, țața Mahlke, nevasta maistrului de la grajduri puse punctul pe i, zicînd că dangătul clopotului din turla bisericii aproape că era o senzație, fiindcă întrerupea de bine de rău monotonia plicticoasa a zilei. Tot cărînd şi dereticînd pe ici pe colo, flecări- seră puțin împreună şi se găsiseră pe plac, astfel gospodinele o invitaseră pe soția lui Druskat, dar atunci încâ nu mirosiseră de ce soi era friptura ce se rumenea în casa paznicului.

— Am văzut lumină, v-am auzit cîntînd. Hai, intră ! zise Druskat şi-şi trase nevasta după el. Tuşa Ziesenitz coborî pleoapele, şuierînd către bărbatu-său :

— Tu, nătărăule, ai uitat să încui. Apoi înălță repede capul, arătîndu-i lui Druskat mai multe rinduri de bărbii umflate ca o guşă de curcan, şi vorbi cu privirea înghețată : îmi pare rău, domnilor, sîntem în familie şi nu ne-am pregătit să primim oaspeți. La bună vedere.

Irene se speriase rău din pricina grăsanei celei mî- nioase şi dădu să iasă afară, dar Druskat o apucă de mînă şi o ținu pe loc. Kettner era singurul din sat care schimbase eîteva cuvinte cu Druskat la birou pe la amiază, acum îşi împinsese scaunul,

se ridică greoi, părea că mîinile încurcă şi că nu ştie ce-ar face mai bine cu ele, Kettner grăi :

— O clipă ! Dumnealui e Druskat, preşedintele cel nou, cu soţia.

Valuri de căldură o năpădiră pe tuşa Ziesenitz, faţa buhăită păru a-i dospi ca aluatul, o roşeaţă uşoară îi alergă pe sub piele, femeia făcu în grabă o cruce :

— Doamne Isuse, de unde să ştiu.

— Nu vă pierdeţi cu firea. Druskat păşi către ei şi lovi cu încheieturile degetelor de eîteva ori în tăblia mesei, ca pentru a atrage atenţia celor de faţă. întrebă : Ne daţi voie ? Tuşa Ziesenitz se zbuciumă să se scoale, ba chiar izbuti cu o repeziciune ce nu-i stătea în obicei. Lipăi pînă la dulap cu mersul ei de raţă şi aduse două ta- cîmuri. Kettner găsi pe undeva scaunele de trebuinţă, mesenii se feriră, se traseră unii într-alţii ca animalele din turmă cînd se vesteşte furtuna. Familia Druskat se aşeză în sfîrşit, oarecum la o parte de ceilalţi, tuturor le pierise graiul, voia bună se spulberase, cheful de rîs aşijderea. începu să-i apese muţenia din jurul mesei. Se cîntăreau din priviri, ţăranii din Altenstein şi soţii Druskat, nu păreau să se placă, gospodarii îşi dregeau glasul de stînjeneală, unul din ei bodogăni, mai mult ca să rupă tăcerea : Da, da, un altul îl aprobă : Chiar aşa-i.

Druskat n-avusese chef să meargă la un ospăţ chiar din prima seară, dar Irene se plînsese că n-a mai ieşit în lume de atîta amar de vreme, adăugind că ar fi fost o lipsă de cuviinţă să nesocotească invitaţia primită. Astfel, în cele din urmă, se înduplecase de dragul Irenei, însă acum nu se simţea în largul lui, adulmeca încordarea din încăpere, ştia că va trebui să spună ceva, orice, să joace iarăşi o voioşie pe care n-o simţea. Cu puţine zile în urmă făcuse la fel în faţa lui Gomolla, deci să-i dăm drumul, încercă un rînjet prietenos, bătu deodată din palme, precis prea tare şi prea bine dispus, exclamă :

— Parc-am fi la nuntă ! Privi de jur împrejur pă- rînd surprins că nu zăreşte pe tînăra cu văl şi cununiţă de mirt : Nici o mireasă aici ? făcu el. Dar — ce-i drept, nu-i păcat — numai femei drăguţe.

Nu fu nevoie de mai mult, cîteva dintre gospodine îşi acoperiră ruşinate gurile cu palma, chicotind măgulite — ce simplu e să faci pe cineva fericit. Tuşa Ziesenitz, ea singură, suspectă în spatele complimentului o ticăloşie, poate spre deosebire de celelalte ea îşi aprecia realist propria persoană, oricum îşi pipăi coada împletită cum da dumnezeu şi aflată într-o stare de dezmembrare, întorcînd către preşedinte o

căutătură de-a dreptul duşmănoasă.

Irene făcu bărbatului ei cunoştinţă cu doamna Mahlke, doamna Berninger, doamna Groth şi doamna Hinzpeter, mătăhăloasa gazdă se prezentă singură, ea e nevasta lui Ziesenitz, paznicul, apoi femeile începură să-i înfăţişeze lui Druskat pe bărbaţi, şi era de tot hazul, căci ele se mulţumeau să spună : „Asta-i al meu !" O spuneau cu mîndrie simplă ori intr-un murmur înecat şi codindu-se, depinde în ce stare se afla cel recomandat atenţiei preşedintelui. In ce-l priveşte pe Ziesenitz, el urmărea ceremonia uitîndu-se încrucişat, pierdut într-o tulbure nedumerire, consoarta lui băgă de seamă şi fu cuprinsă de mînie, ca o leoaică îl înşfăcă de guler pe bietul omuleţ şi îl săltă în sus de pe scaun, spre marea veselie a musafirilor.

— Asta-i al meu ! strigă ea furioasă. Ah, ce l-aş mai schimba !

Ziesenitz se legăna ca un spînzurat de braţul întins al nevestei în vreme ce dînsa propunea acel schimb. L-ar primi bucuros şi el, scînci bărbatul, ba chiar acuma pe loc. Nevastă-sa hohoti a batjocură şi se pomi să-şi laude marfa :

— Din cap pînă-n picioare sterp şi uscat! Cine-l doreşte ? îşi lăsă apoi soţul să cadă ca un pietroi şi apu- cînd tava cu friptură se jelui că nu-i vina ei dacă are un slăbănog de bărbat, căci după mîncarea gătită de ea toată lumea îşi linge degetele, domnul preşedinte, mă

rog frumos, şi tînăra lui soţie se puteau convinge, îi pofti şi pe ceilalţi : Ce pierdeţi vremea, luaţi şi mîncaţi!

Oamenii nu aşteptară să le spună de două ori, apariţia preşedintelui îi descumpănise niţel, dar totul părea să reintre acum pe făgaş. Selma Ziesenitz născocise niscaiva şotii, preşedintele cel nou rîsese din toată inima, aşadar, ei îşi umplură liniştiţi farfuriile şi un timp nu se auzi altceva decît scîrţîitul şi scrîşnetul tacîmurilor •ce zgîriau porţelanul, căci femeile mai ales, îmboldite de prezenţa soţilor Druskat, îşi dădeau osteneala să mî- snuiască elegant cuţitul şi furculiţa, ceea ce nu le prea izbutea, şi o bucată de vreme nu se văzu altceva decît guri mestecînd, fălci în mişcare şi capete ce se înclinau peste farfurii.

— De fapt ce serbaţi ? întrebă Druskat într-un tîrziu.

După întrebarea lui zăngănitul şi clinchetul tacîmu-
rilor se rări treptat pînă conteni cu totul, fălcile încetineau mestecatul, iar frunţile se aplecaseră asupra farfuriilor jos de tot. Druskat nu pricepu.

— V-aţi şi săturat ? Minunată, friptura, spuse el, nu * oricînd ai prilej să guşti aşa ceva. Făcu un semn din cap către gazdă, iar de astă-dată coana Ziesenitz îi acceptă «complimentul răspunzîndu-i cu un gest asemănător, în- -soţit chiar de un zîmbet prietenos, căci bărbatul nu părea să mintă, mînca într-adevăr cu plăcere, şi tinerei femei de asemenea se arătau a-i prii bucatele : Ceva ■special de sărbătorit ? De data asta întrebarea lui Druskat se îndrepta spre stăpîna casei.

— Ah, sfinte doamne, tuşa Ziesenitz rîse cu sughiţuri, dar amuţi fără veste şi-şi pecetlui buzele cu degetul mijlociu într-un chip pe care-1 credea distins, ai fi zis că păcătuise rîgîind într-o sindrofie aleasă. în mica pauză ce urmă, bărbatul ei se folosi de şansa de a face uitată prin prezenţă de spirit umilinţa la care fusese supus adineauri. îl privi pe preşedinte atît de stăruitor încît, de prea multă încordare, ochii îi fugiră iarăşi la rădăcina nasului, şi vesti că în Altenstein veselia nu atîma de ocazii speciale, ori altfel spus, întotdeauna se găseşte im motiv de petrecere, cheful de azi, de pildă, s-ar putea închina instalării noului preşedinte. Ziesenitz fu răsplătit cu aplauze.

— N-am nimic împotrivă ! Druskat voi să ştie dacă s-ar găsi la îndemînă ceva băutură de vînzare.

Desigur, cum nu, stâpîna casei se îngrijise din vreme, făcu semn bărbatului ei ridicînd numai cuţitul, el scoase îndată la vedere două clondire mari cu vinars. Atîta ajunge ? Druskat încuviinţă în necunoştinţă de cauză, el nu aflase încă la vremea aceea cît pot da pe gît gospodarii din Altenstein, le turnă

tuturor, apoi ridică paharul.

— Mai bine fără urări, mîrîi Berninger. Au trecut destui preşedinţi prin Altenstein, de băut au ştiut să bea cu toţii şi cuvîntări au ştiut să ţină, dar nici unul n-a fost cît trebuia de tare ca să rămînă la noi.

— Da, da, rînji Druskat învîrtind între degete paharul, i-aţi pus voi pe toţi cu botul pe labe, aşa-i ?

Bărbaţii izbucniră în hohote de rîs. Suna parcă un soi de încuviinţare în rîsul lor, cel nou nu părea a fi căzut în cap, înţelesese ce-1 aşteaptă în Altenstein, iar ei înşişi se simţiră luaţi în consideraţie într-un chip anume, fireşte că nu erau ei gospodarii cu cele mai bune rezultate din raion, dar se puteau socoti în felul lor cineva, îşi puseseră pînă acum toţi şefii cu botul pe labe. Nu mai aveau răbdare să-şi aştepte rîndul şi se năpustiră vorbind cu toţii odată, despre ei se povestesc vrute şi nevrute, Altenstein e un cotlon uitat de dumnezeu, aici mai bîntuie luminiţele rătăcitoare, ce mîngîiere îi rămîne bietului om în atîta amar de glod...

— Adevărat este, strigă Berninger, mai bine-i să te îneci în rachiu, decît în smîrcuri !

— Veniţi-vă-n fire ! Nevasta maistrului de la grajduri chemă la ordine gloata dezlănţuită. Are să creadă omul c-a nimerit între tîlhari.

Maistrul făcu neveste-si un semn dispreţuitor, adică să-şi ţină gura. Apoi se apropie agale de Druskat şi-i puse un braţ pe după umeri, întrebîndu-1 complice :

— Ia zi, ce muscă ai pe căciulă, fraţioare ?

— De ce crezi asta ? .

Mahlke îşi apăsă cu arătătorul pleoapa de jos depăr- tînd-o de ochi şi răspunse :

— Vreo ispravă trebuie c-ai făcut tu, altfel nu te-ar fi trimis în surghiun la noi.

Druskat scutură fruntea puţin, dădu cu băgare de seamă mîna lui Mahlke la o parte, se desfăcu de prietenul nepoftit şi bădăran împingîndu-1 de la sine, parcă totuşi ar fi rostit dteva cuvinte.

— Vedeţi, spuse el, ce-oi fi făcut eu în Horbeck, bun ori rău, de ce-ar fi treaba voastră ? Iar ce aţi pus voi la cale în Altenstein eu n-am să răscolesc. Haideţi să lăsăm trecutul unde e. Cred că dintre noi aproape fiecare o fi făcut în viaţă cîndva vreo faptă pe care ar da nu ştiu cît' să şi-o ia de pe suflet şi să şi-o şteargă din minte. Să începem împreună ceva nou, de azi, de acum. Nădejdea că pot s-o iau de la capăt şi să izbutesc mai bine ca înainte, asta m-a adus aici şi de voia mea

am venit la voi... Nu m-a surghiunit nimeni.

— Vechili, strigă Berninger, am avut destui.

Druskat trecu în spatele scaunului pe care şedea Irene, înconjură fetişoara îngustă a femeii cu mîinile lui mari, iar ea lăsă capul pe spate sprijinindu-1 pe pieptul lui. Nevestele ţăranilor îi priviră înduioşate, de la bărbaţii lor ele n-avuseseră parte vreodată de asemenea gingăşii.

Druskat vorbi iar.

— Mi-am adus soţia cu mine şi copilul. Nu vrem doar să ţinem o casă în Altenstein, ci să fim într-adevăr acasă la noi, între oameni care nu trag cu ochiul ori cu urechea ori se au la mînă ori mai ştiu eu ce. — Irene îşi apăsă mîinile mici peste mîinile lui. Druskat continuă Aş zice că am nimerit la cei pe care-i căutam. Voi v-aţi adunat, aţi pus pe masă de-ale mîncării şi nişte băutură, poate puţin cam mult, dar aţi făcut-o din bucuria de a vă strînge la un loc şi mie asta îmi place. Fiindcă dne se pricepe să bea un pahar cu vecinii, are să aibă spor şi la muncă alături de ei, iar treabă o să avem, nu glumă, şi o s-o scoatem la capăt, dacă ştim că putem pune temei unii pe alţii.

încrederea e lucrul cel mai de preţ. Pe a mea vă rog s-o primiţi, pe a voastră sper s-o cîştig. Dar urările lungi sînt plicticoase. Vă propun să ciocnim pentru încredere.

îşi ajută soţia să se ridice de pe scaun, le făcu semn mesenilor să se scoale şi ei, le dădu ghes :

— Ei, hai, să nu ne ruşinăm de un pic de ceremonie.

Pretutindeni în încăpere tîrşîit de tălpi, scîrţîit de scaune împinse în toate părţile. Musafirii din casa paznicului se urniră de voie de nevoie, cu mişcări leneşe unii, alţii fără chef ori strîngînd din umeri. Ce-o mai fi şi asta, doamne, tuşa Ziesenitz clipi şi-şi înălţă gemînd ochii în tavanul afumat, însă In cele din urmă, după osteneli sporite, reuşi să-şi strămute uriaşa corpolenţă de pe scaun în picioare.

— Pentru încredere ! Irene şi Druskat mergeau de la unul la altul, ciocnind cu fiecare în parte.

— Asta aduce cu un jurămînt, observă Kettner.

— Da, făcu Druskat, într-un fel ai dreptate. îşi conduse nevasta înapoi la locul ei, i se făcuse foame din nou, fuseseră mai mult pe drum în ziua aceea.

Şi iar felurite zgomote, scaune tîrîte pe podele, chicoteli, mormăituri şi oftaturi, pînă cînd fiecare izbuti să se aşeze comod. Druskat cuvîntase şi se purtase cum trebuia, îl asigurau privirile Irenei. Acum se simţea uşurat, umplu farfuria neveste-si, pare-se că pusese prea mult căci ea se împotrivi, el o ameninţă rizînd. Şi pentru un timp nu băgară de seamă că erau singurii care se ospătau, ceilalţi din jurul mesei nu se mai atinseseră de nimic, se uitau la cei doi cum mănîncă, parcă ar fi holbat ochii la cine ştie ce minune.

După o vreme soţii Druskat prinseră de veste că nimeni nu vorbea şi că toţi îi scrutau, ridicară amîndoi privirea aproape în acelaşi timp.

— E ceva ? întrebă Druskat.

Nu, nu părea să fie ceva.

Druskat dădu să se aplece iar deasupra farfuriei, cînd Berninger spuse încet :

— Numai că... pînă acum nu ne-a vorbit nimeni astfel, cum am zice, de la om la om. Pînă acum era vorba aşa : Asta trebuie să faceţi, asta n-aveţi voie.

— Cel dinaintea ta, sări şi Kettner, ne-a condus cu porunci şi oprelişti.

— Adevărat, strigă Mahlke, dar şi noi i-am plătit-o după merit.

în sfîrşit se auzeau din nou rîsete.

— A fost, s-a dus ! Druskat dădu dintr-o mînă, mă- turînd parcă ceva la o parte. Scotoci în buzunar după **o** hatistă, o găsi în cele din urmă, se şterse la gură şi zise :

De altfel, n-am venit la Altenstein cu mîinile goale. M-am luat

de piept cu cei de la raion pînă i-am făcut să priceapă că trebuie să ne dea şi nouă o şansă, aici, în mlaştină. Mi-au făgăduit o turmă de vaci olandeze, animale de preț, fiecare din ele ar putea cîştiga o medalie de aur. ■

Voia să încălzească atmosfera, să smulgă aplauze, crezuse că țăranii aveau să exclame oho, sau aha, sau cîte şi mai cîte. Se înşelase însă. Ei păreau dimpotrivă să-şi fi pierdut darul vorbirii sau încremeniseră cu figuri încurcate şi cu ochii în poală. Aşa stătea acum Kettner, iar femeile rămăseseră spăşite, cum trebuie să fi arătat odinioară, cînd se duseseră prima dată la balul pompierilor, cînd aşteptau cu pleoapele coborîte de ruşine şi genunchii strîns lipiți unul de altul să fie poftite la dans — cine o să taie de-a curmezişul sala, venind drept la ele şi ce-avea să se petreacă pe urmă, pe întuneric, afară lîngă gard — doar tuşa Ziesenitz încrucişase brațele sub sînii uriaşi şi îl privea pe Druskat în față cu obrăznicie, iar faptul că îşi scărpina spinarea mătăhă- loasă frecînd-o de spătarul scaunului nu însemna defel că femeia se frămînta cuprinsă de nelinişte, căci se putea foarte bine ca sîrmele din corsaj — în cazul cînd era astfel împlătoşată — s-o pişte cumva de piele, după cum s-ar fi putut s-o pişte şi altceva.

—Vi se pare un fleac? strigă Druskat uimit peste măsură. Oameni buni, dar e mai mult decît o mînă de ajutor la început de drum, e un semn de încredere !

—Ce mare noutate, pufăi tuşa Ziesenitz şi, în timp ce-şi scărpina şoldul,. îl informă pe preşedinte că turma fusese adusă cu bacul peste lac încă de ieri.

Druskat nu voi să se resemneze cu nepăsarea tîmpă a țăranilor, el strigă încercînd să-i învioreze :

— Treisprezece vaci de prăsilă. Treisprezece e un număr cu noroc !

— Douăsprezece. Glasul lui Kettner îl corectase.

— Cum aşa ?

— O vacă s-a tăiat, spuse Kettner.

Nu-şi putu explica mai tîrziu ce-1 îndemnase să-i dea de gol pe țăranii din Altenstein. în dările de seamă şi în articolele de ziar fuseseră adesea numiți drept cei ce mărşăluiau în coada plutonului, abia tirind picioarele în urma neobosiților deschizători de drumuri noi, dar nu erau doar ei vinovați, căci ogoarele erau zgîrcite prin părțile locului, iar fînețele le tot înghițise mlaştina, astfel că gospodarii cei lipsiți de noroc din Altenstein îşi dăduseră mîna, după nenumărate dezamăgiri suferite împreună, luînd hotărirea să comită împreună o mică pungăşie. Doamne sfinte, voiau şi ei să trăiască la fel ca alții, ca

ghiftuiţii de prin cooperativele bogate din vecinătăţi, cine-i alesese pe ei să fie vitregiţi şi bătuţi de soartă, veşnic înfometaţi ? Kettner nu-şi dădu seama ce-1 silise să iasă din rînduri, poate că Druskat îi plăcuse, poate simţea că noul preşedinte venise la ei să le vorbească despre încredere cu gînd cinstit, el strigă deci : Douăsprezece. O vacă s-a tăiat.

— Cine ? Druskat se îftcleştase de marginea mesei.

Kettner nu avu cînd să rostească nume, poate n-ar fi învinovăţit pe nimeni, căci, de fapt, erau amestecaţi cu toţii. Dar nu apucă să deschidă gura, căci Mahlke şi Hinzpeter îl înşfăcară smucindu-1 în sus de pe scaun, zbierau amîndoi într-un glas :

— Vînzătorule ! Lingău afurisit! Mai urlară cum că vita se vătămase şi trebuia oricum să-şi dea duhul.

Kettner era un om tînăr şi vînjos, voi să se apere de cei doi care-i răsuciseră braţele, încercă să-i scuture de pe el, îl văzură pe Mahlke pierzîndu-şi echilibrul, trupul lui bufni înfundat în perete, femeile ţipară ca înjunghiate, cu palmele duse grabnic la gură.

— Ajunge ! răcni Druskat.

Luară mîinile de pe Kettner.

— Aţi tăiat o vită de prăsilă, cum se poate una ca asta ! Druskat tot mai refuza să creadă, dar Kettner, su- flînd încă greu şi potrivindu-şi hainele pe el, arătă spre farfuria din faţa preşedintelui :

— Doar şi tu ai mîncat din ea 1

Druskat se holbă năucit la Kettner, se holbă la toţi ceilalţi, apoi într-o pornire nestăpînită mătură farfuria cît colo.

— Domnule ! ţipă coana Ziesenitz ieşită din fire. Ce spargeţi dumneavoastră e porţelan proprietate personală, pretind despăgubiri!

Kettner păru că voia să părăsească încăperea, se duse pînă la uşă cu umerii atîrnînd, bărbaţii şi femeile de la masă îl însoţiră cu privirea, el îşi luă pălăria din cuier, apoi se întoarse şi zise :

— Druskat a vorbit de încredere, asta n-am putut să îndur. Dacă vrem să începem ceva nou, nu putem porni cu rea-credinţă şi de la o porcărie. — îşi agăţă pălăria la loc în cuier, apoi rosti : Nu vreau să mă ţin deoparte. Am să răspund împreună cu voi pentru ticăloşie, oricare ar fi consecinţele.

Ziua de azi s-o trăim, fraţilor, cea de mîine cine ştie ce ne mai aduce — cu acest îndemn îşi pregătiseră ospăţul, acum însă Kettner spusese cu glas tare ceea ce fiecare ştia în sinea lui : zaiafetul din Altenstein n-avea să fie lipsit de urmări.

Preşedintele văzuse roşu de furie şi-şi măturase farfuria din faţă cît colo, aspru om şi cum se întunecă la faţă, iar Kettner adusese vorba de răspundere şi de nişte consecinţe. Fiecare îşi frămînta mintea căutînd o ieşire.

Coana Hinzpeter, o femeie trecută de timpuriu, rămăsese cu gura deschisă şi privirea la pîndă, ea izbucni •

—Să răspundem ? Pentru ce adică ? El, acuză ea şi îndreptă un deget ameninţător înspre maistrul de la grajduri, el şi-a mînjit mîinile, el a tăiat vaca — singur-sin- gurel a făcut-o ! Gospodinele din Altenstein clătinară creştetele în semn de încuviinţare, iar coana Hinzpetet îşi încheie rechizitoriul cu cuvintele : Ştiu cu ce ştiu.

—Cu toţii aţi băgat în voi ! Nevasta maistrului se azvîrli cu un ţipăt ascuţit asupra denunţătoarei şi păru într-adevăr că avea de gînd să-şi înfigă ghearele în cocul celeilalte.

—încetaţi ! Druskat izbi cu pumnul în masă. Apoi răcni : Am să predau cazul spre cercetare procuraturii. Şi, ascultaţi la mine, vinovaţii nu scapă fără cîteva luni de puşcărie.

Cei de faţă îşi răsuciseră capetele încolo şi încoace, ca şi cum ar. fi fost spectatorii unui meci pasionant şi ar fi umblat cu ochii după o minge : de la Druskat la Kettner, de la Kettner la femeile întărîtate şi de la ele iarăşi înapoi la Druskat. Astfel nu luaseră seama că intre timp nevasta lui Druskat îngenunchease pe duşumele să strîngă cioburile farfuriei sparte, o văzură numai punîn- du-le pe masă.

— Daniel, spuse ea, mai devreme ai spus că orice au pus la caţe ei în Altenstein pînă în ziua de astăzi e pentru tine un trecut pe care n-ai să-l răscoleşti. Te rog, adaugă la acel trecut şi seara asta.

— Credeam atunci că vorbesc cu nişte ţărani, răspunse omul îndîrjit, dar ei se poartă ca argaţii şi sim- briaşii cu ziua, cooperativa nu e pentru ei bunul lor, ci o stăpînire străină şi nedreaptă, pe care poţi s-o prazi ori s-o tragi pe sfoară, fiindcă nu merită altminteri. Nu-i duce mintea că şi-au măcelărit chiar vaca din bătătură, înainte să ajungă să fete. Mă umple de greaţă o cooperativă care-şi fură singură căciula !

Irene luă mîna lui Druskat.

— Mie mi-e milă de ei. Tu ai spus că vrei s-o luăm de la capăt, doar noi toţi vrem s-o luăm de la capăt, nu-i aşa, Daniel.

Cînd îi auzi cuvintele, Druskat strînse pleoapele pentru o clipă şi şopti aproape cu deznădejde, numai Irene singură putu să desluşească ce murmura :

— Nu pot, dacă trebuie să ascund ceva de fiecare dată şi să tac întruna.

Cei din Altenstein nu pricepură prea bine ce se petrece. Cu eîteva clipe în urmă bărbatul din fața lor se dezlânțuise osîndind şi amenințînd cu închisoarea, acum deodată părea învins de slăbiciune. Femeia îl cuprinse cu brațele, parcă ar fi trebuit să-i stea sprijin.

Acea făptură firavă nu era din soiul femeilor prețuite de țăranii din Altenstein, prea puțintică şi ciudată la înfățişare, cum să se descurce în grajd sau pe ogor, şi nici destulă carne pe unde trebuie n-avea, nici în fațăr nici în spate. Bărbații n-o învredniciseră pe nevasta lui Druskat cu prea multă atenție, iar gospodinele, o doamne, ele îşi făcuseră de lucru la mutat, se ocupaseră puțin de mititică din curiozitate şi privind-o cu prietenie dar cam de sus, o mînă de femeie şi cît de şubredă părea. Acum țăranii şi nevestele lor văzură cum ființa plăpîndă păşea înaintea acelui bărbat necruțător, încumetîndu-se să aibă altă părere decît dînsul. Iar ceea ce vedeau îi ului. Nevasta maistrului se uită la Irene, ca. şi cum numai de la ea i-ar mai fi putut veni salvarea. Era o femeie chinuită, se strecura de sub plapumă în fiecare dimineață la patru cînd altele se întorceau pe partea cealaltă să mai tragă un pui de somn, lucrase întotdeauna într-un schimb cu bărbatu-său, dar pe lîngă orele de muncă de la cooperativă avea de îngrijit acasă şi cinci copii de şcoală, îndura toate poverile gospodăriei şi toanele lui Mahlke. Toate le lua de mult drept lucruri de la sine înțelese şi se deprinsese cu faptul că femeii la țară i se cere mai mult decît bărbatului ei. Se veştejise de timpuriu, iar truda zilnică o făcuse întrucîtva nesimțitoare, maistrul rar dacă găsea de cuviință s-o ajute, dar era omul ei, el aducea bani mai mulți şi tot el hotăra ce trebuia să se facă în casă şi în ogradă. Nu-şi închipuia cum ar fi putut să-şi ducă viața fără el, i se păru că nici nu putea s-o lovească nenorocire mai mare, soția preşedintelui avea suflet bun, dne ştie, poate ar înțelege.

Luîndu-şi inima-n dinți, păşi în fața Irenei şi se tîn- gui cu jumătate de glas :

— Bărbatul meu, crede-mă, nu-i om rău. însă cîteodată nu stă să se gîndească înainte să facă un lucru. Aşa e el. E nesocotit. Acum vor să-l scoată țap ispăşitor. Dar vina o poartă cu toții. Nu-i drept să-l lase pe el să tragă singur ponoasele. îşi zvîntă cu dosul palmei lacrimile adunate în colțurile ochilor. Şi cu ce au greşit copiii ? întrebă ea la urmă, plîngînd cu sughițuri. Ce se alege de copii, dacă el o să stea la puşcărie ? Ce se alege de mine ? îşi acoperi fața cu mîinile.

Irene tăcea aşteptîndu-1 pe Daniel să vorbească. El însă nu spuse nimic. Se uita cu priviri întunecate la femeia

cutremurată de plîns.

* — Daniel, cît costă o vacă din asta olandeză ? întrebă Irene.

— Patru mii, cred, răspunse Druskat posomorit.

— Mulți bani.

— Nu numai de bani e vorba.

— Știu, încuviință Irene. Deodată își luă gentuța de pe masă, după o scurtă șovăială o deschise și trase afară cîteva hîrtii, le numără la vedere și spuse : Atîta pusesem deoparte pentru frigider. N-avem mai mult.

Druskat clătină din cap, văzînd ce face nevastă-sa, dar după un răstimp, căci femeia îl pironea cu ochii, - plecă pleoapele în semn că se învoiește, apoi se apropie de masă și-și lăsă palma peste bani.

— Asta e partea noastră la chiolhan. Mîine dimineață la șapte, în biroul cooperativei, vă aștept să-mi plătiți. E drept așa, doamnă Mahlke ?

Nevasta maistrului de la grajduri aprobă în tăcere și se strecură înapoi la locul ei, printre ceilalți.

— Bine, dar asta e.... Gura consoartei lui Hinzpeter se căscase larg într-o indignare mai presus de cuvinte, pînă cînd persoana își regăsi graiul și putu striga bărbatului ei: Socotește numai cît face !

— Vreo cinci sute de mărci de familie, admise Hinzpeter ridicînd din umeri.

Pe Ziesenitz însă îl auziră spunînd :

— Cea mai pipărată friptură pe care am pus gura vreodată. Ciocănindu-și tîmpla cu degetul, arătă autoritarei lui neveste că-i lipsește o doagă... Și bineînțeles că tu ai vîrît-o în cuptor.

Fără îndoială că i se putea reproșa lipsă de cavalerism, iar gestul nu era defel frumos, dar în cazul Ziesenitz el însemna răzmeriță, de aceea, în loc să se revolte, oaspeții urmăriră întîmplarea cu interes și uimire. Astfel unele procese de prefacere ce schimbă fața lumii se anunță uneori în fenomene cu totul secundare.

— E timpul să mergem acasă. Druskat își cuprinse nevasta cu brațul, ajunseseră aproape de ușă, cînd strigătul gazdei îl făcu să se oprească :

— Un moment! Trebuie achitat tot, domnule președinte, absolut tot!

Druskat se întoarse surprins. Femeia avu un zîmbet rău și arătă cu degetul mare în spatele ei spre sticlele cu vinars, pe care nici nu apucaseră să le golească de atîta tulburare.

— Treizeci și patru optzeci, socoti ea, și să nu uităm nici

porțelanul spart de dumneavoastră.
Druskat își pipăi încurcat buzunarele, cheltuise pînă la ultimul ban, dădu din umeri, întrebă :
— La cine am credit ?
Pînă la urmă Kettner fu cel ce se aplecă să arunce în șorțul grăsanei cîteva hîrtii.

6 Kettner ședea la masa de scris a lui Druskat, în biroul cooperativei din Altenstein. Intr-adevăr, gîndi el, acum unsprezece ani s-au petrecut toate.
— Da, mai întîi ne-a lăsat cu gura căscată, iar dacă apoi ne-a cîștigat de partea lui, meritul a fost și al Irenei.
— O îndrăgisem pe nevasta lui Druskat, povesti Kettner, eu am dus-o în ultimele două drumuri cu căruța, ne însoțea bucuroasă'cînd ieșeam la muncă în smîrcuri.
Aveam acum de săturat douăsprezece vaci mai mult, cea de-a treisprezecea a fost și ea cumpărată ceva mai tîrziu, și nu ne ajungeam cu nutrețul. Druskat ne dăscălea întruna cum trebuiesc folosite rezervele, cunoașteți cu toții lozinca, adică să strîngem fînul din mlaștină, între ochiurile de apă înverzeau cîteva insulițe de iarbă rară, bărbații s-au zburlit și i-au venit cu o sută de motive, că pui la bătaie mai mult decît aduni și așa mai departe. Care dintre noi se mai învoia să reteze iarba cu coasa, cine se mai pricepea s-o facă ? Fîn din mlaștină ? Femeile se apărară cu ghearele și cu dinții, că țînțarii, că soarele și multe asemenea. Eram țărani cooperatori și iată că ni se cerea să lucrăm ca părinții și ca bunicii noștri, cu mîna, căci orice mașină s-ar fi scufundat în mocirlă. Nu ne era pe plac. Dar Druskat nu ne dădea pace, cum să lăsăm vitele să flămînzească.
în cele din urmă femeile scotociră încruntate în lăzi și desfăcură dintr-însele vechiturile de in, bonetele albe, iar noi, bărbații, ne așezarăm seara pe prispă și ne băturăm coasele cu ciocanul. De nevoie, am ieșit să strîngem fînul din smîrcuri, ne-am dus cu scîrbă, dar — ce ciudat! — deodată munca ne umplu de voie bună, înaintam unul în spatele celuilalt, în același pas și în același ritm cumpăneam coasa larg, făcînd-o să șuiere printre firele umede de iarbă. îți ajungea plăcut la ureche și plăcut la miros, împrăștiau o aromă tare ierburile proaspăt retezate, buruienile iuți îți făceau poftă să-ți strîngi femeia în brațe. Și muierile conteniră cu văicăreala de la o vreme, ele totdeauna se înveselesc cînd se adună cîrd, acum chicoteau gîdilate, din cînd în cînd slobozeau cîte un țipăt, cine știe ce

poveşti vor fi avut să-şi spună ele între ele şi era o privelişte frumoasă, ai fi zis că dansau vreun dans din bătrîni cum păşeau astfel, pe jumătate alături, pe jumătate una în spatele alteia, învîrtind greblele şi legănîn- du-şi fustele ca în tactul unei muzici.

Era chiar în ultima zi. Unul veni cu vestea că apa lacului intra în fînețe, trebuia să-i dăm zor. Se iscă puțin vint, cum se întîmplă de obicei înaintea furtunii, îmi amintesc de-a fir a păr curfi a fost, femeile duceau mîinile la cap şi îşi țineau rîzînd bonetele să nu zboare, alergară chiuind înspre dig, acolo rămaseră locului, băgaseră de seamă că nevasta lui Druskat lipsea, strigară în urmă : „Irene, Irene, grăbeşte-te !“

încărcăm ultima căruță, Druskat îmi dădea fînul cu furca iar eu îl clădeam, atunci auzirăm muierile țipînd, atunci o zărirăm pe nevastă-sa cum zăcea sub o salcie, ca un copil rătăcit. N-am înțeles în clipa aceea ce se întîm- plas?, el mi-a istorisit mai tîrziu. A dat fuga la ea, s-a oprit în fața ei şi cu mîinile întinse a chemat-o : „Hai sus !“ sau cum i-o fi zis. O privea în față rîzînd, dar ea abia sufla : „Ce păcat! Nu pot să mă scol, Daniel". Am văzut cum a ridicat-o şi cum o purta în brațe peste pajişte, femeile chițăiră, zîmbii şi eu a rîde, dar am tăcut văzînd chipul lui Druskat. „Ajută-mă !“ mi-a şoptit el. I-am potrivit scara, iar el a urcat fuscel cu fuscel pînă sus în vîrf. Am îndemnat boii. Legănîndu-se uşor, carul s-a urnit încet la deal trecînd pe lîngă stolul de femei care tot mai rîdeau, îngînau un cîntec de dragoste, mer- gînd pe lîngă loitrele căruței.

Eu şedeam pe capră. Sus, în spatele meu, Druskat şi femeia lui culcați ca într-un pat moale, frumos mai e să stai acolo întins, alunecă deasupra ta numai crengile copacilor şi norii şi cerul.

L-am auzit cum o întreba : „Ai dureri ?“

Nu, acum nu mai simte nimic, pînă şi bucuria asta a avut-o, să se mai culce o dată cu el în fîn, trăiseră cîteva luni frumoase împreună la Altenstein, aşa am auzit-o spunînd.

Şi el apoi, or să vină altele, mai frumoase.

Şi ea, că ştiu amîndoi cum stau lucrurile şi nu mai e nevoie s'ă se- prefacă, destul s-au mințit. S-ar putea să se despartă curînd.

Nu m-am dumirit în ziua aceea. N-aveam cum înțelege totul, nici nu voiam, ştiam doar că Druskat şi ea aveau lucruri însemnate să-şi spună.

Am dus-o pe Irene acasă în sat, iar după foarte puțină

vreme cu aceeaşi căruţă, din sat pînă afară, la cimitir.

în urma căruţei cu sicriul Irenei mergea Druskat ţi- nîndu-şi fetiţa de mînă, iar îndată după cei doi păşeau, căci nu s-ar fi putut altfel, toate femeile şi toţi bărbaţii din Altenstein şi abia după dînşii cei veniţi din Horbeck şi de prin alte părţi...

Ajungînd aici, Kettner îşi întrerupse istorisirea. Se uită la Gomolla, apoi la Stephan.

— De fapt, de ce vă povestesc ? Doar voi amîndoi aţi fost la înmormîntarea Irenei. Apoi aruncă o privire spre Rosemarie. — Pe dumneavoastră nu v-am văzut atunci, doamnă doctor.

Rosemarie nu răspunse.

— Da, ştiu de ce am pomenit de înmormîntare, vorbi Kettner din nou. De la petrecerea din casa paznicului trecuseră cam cinci luni pînă cînd am înmormîntat-o pe Irene. Atunci Druskat îi avea pe oamenii din Altenstein de partea lui, ei, doar aţi văzut cu ochii voştri. Intr-adevăr, spuse Kettner, la început ni s-a părut cam ciudat, aşa cum trăia de unul singur, cu fata lui. Ciudat a fost şi cu ce îndîrjire s-a apucat să se ia la trîntă cu smîrcul, cînd şi-a dat seama că puţinul fîn pe care-1 adunam noi acolo nu era salvarea sperată. Uneori l-am afurisit ! Oameni buni, cîte nu ne-a mai pus să facem. Dar niciodată nu ne-a cerut ceva de la care el însuşi s-ar fi dat la o parte. Şi pînă la urmă n-a fost degeaba. Ne-am săltat din nevoi.

— Dumnezeule mare, zise Groth, care stătea lîngă uşă cu mîna pe clanţă. Tot vorbeşti şi nu mai termini.

Kettner nu-1 observase intrînd în încăpere, nimeni nu-i dăduse atenţie.

— Cum rămîne atunci ? întrebă Groth. Băgăm plugul în polder ori ba ?

— Lucrăm mai departe, răspunse Kettner.

Aşa se sparse adunarea în biroul cooperativei din Altenstein. Gospodarii salutară în grabă şi porniră spre Mlaştina lupului, voiau să vadă cum plugul cel mare scoate afară măruntaiele smîrcului.

Gomolla şi Stephan plecară copleşiţi de gînduri, se simţeau de prisos în Altenstein, şi în acest moment chiar şi erau.

Rosemarie plecă şi ea, se găsi din nou cu Gomolla şi cu Stephan în faţa biroului.

— Aşa vin cîte unii, zise Stephan, sar să ajute, pur şi simplu dau buzna. Şi cînd colo se vede că nici nu era nevoie de ei. Oameni buni, penibilă treabă. Trase borul pălăriei mai adînc peste ochi, căci îl supăra soarele.

— N-a fost un conducător rău, Druskat, observă Gomolla. Apoi, cu un gest spre Volga cea neagră, întrebă : Vii cu noi, Rosemarie ?

— Unde mergeți ?

— La Druskat.

— Spuneți-i că-1 aştept acasă la el, îi rugă Rosemarie. Am să-l aştept pînă se întoarce. Se urcă apoi în micuțul el Trabant. Tot ce aflase în biroul cooperativei din Altenstein ar fi trebuit mai degrabă s-o bucure. Cum se face că plîngea ?

7 Puțin mai tîrziu Rosemarie parca în fața casei lui Druskat, îşi bloca şi-şi încuia conştiincioasă Trabantul — Druskat făcuse deseori haz de obiceiul ei, zi- cînd că dihorii din Altenstein fură găini iar nu automobile — şi străbătu grădina cu capul plecat, mîinile cufundate în buzunarele jachetei. Nici nu băga de seamă cît de sărbătoresc înfloriseră trandafirii în vara asta. Intră în sfîrşit în casă şi strigă după Anja. Fata se ivi în coridor. Rosemarie îşi agățase jacheta în cuier, se oprise în fața oglinzii şi îşi cerceta fața, fardul întins pe pleoape, ridicînd sprîncenele ca şi cînd s-ar fi mirat, şterse cu vîr- ful arătătorului tuşul de sub ochi, zări fata în spatele ei, schiță un semn din cap şi zîmbi uşor în chip de salut, îşi aranjă şuvițele de păr, purrfndu-le la locul lor în grabă, fără pieptene, povesti :

— Gomolla s-a dus la oraş ca să-l vadă pe tatăl tău, nu ştiu de ce tocmai în tovărăşia umflatului acela. Te apuca sila să vezi ce paradă de autoritate a făcut Stephan la birou. — Rîse batjocoritor. — Dar şi eu i-am spus verde în față ce părere am despre el.

— Tu, Rosemarie... Vocea Anjei avertiza.

Tînăra femeie se întoarse şi dădu cu ochii de Hilde Stephan, ieşită fără veste în uşa bucătăriei.

Avea paisprezece ani Rosemarie cînd venise în gospodăria lui Stephan, o ajutase pe Hilde în bucătărie şi la grajduri, mai tîrziu şi la munca grea în țarină. Era tocmită la ei cu leafă în regulă şi curînd păreau că nu s-ar mai putea lipsi de ea, totuşi, îndată ce împlinise optsprezece ani îi dăduseră drumul. Hilde se jura la prăvălie în gura mare că voise să-i fie de folos nevestei lui Druskat, care zăcea bolnavă, şi numai de asta îi dăduse fata de ajutor. însă gurile rele şuşoteau că fetişcana se făcuse prea frumuşică, astfel încît stăpîna casei găsise cu cale să-i facă vînt. Omul ei era un bărbat cît un taur, cel mai zdravăn din sat şi fustangiu pe deasupra, trăncăneau cei din

Horbeck — vorbe goale, desigur, Stephan nu se simţi cîtuşi de puţin jignit cînd auzi ce i se punea în seamă. Iar nevastă-sa n-avea nimic să-şi reproşeze, ea fusese drăguţă cu Rosemarie întotdeauna, o plătise după tarif şi-i dăduse liber atîta cît avea dreptul, în afară de asta, de Crăciun şi de ziua de naştere, îi dăruise rufărie de pat şi alte lucruri folositoare, căci aşa e azi, dacă doreşti să ai în casă o fată de ajutor, trebuie să-ţi dai osteneala să-i faci curte.

Hilde şi Rosemarie nu se văzuseră timp de mai mulţi ani, dar în ultima vreme se întâlniseră cînd şi cînd şi mai schimbaseră o vorbă. Hilde era în stare să admire aproape fără nici un ghimpe de invidie ascensiunea uimitoare a tinerei femei — una ca asta obţine ce şi-a pus în gînd — ştia şi că e iubita lui Druskat dar se mulţumea să ridice din umeri ori de cîte ori se pomenea despre asta. Mai bine să-şi muşte limba, altfel i-ar fi putut da oare- cui prin minte că ea le dezaproba cumva legătura, ceea ce de fapt şi făcea. Acum stăteau faţă în faţă din nou, doctor Rosemarie Sacher şi cea care-i fusese cîndva stă pînă.

— Ah, Hilde ! Rosemarie nu izbuti să-şi ascundă surpriza, rosti fără să-şi dea seama ceva stupid, întrebă : Tu aici ? şi în aceeaşi clipă se supără pe ea însăşi şi roşi.

Soţia lui Stephan avea pare-se intenţia să-i demonstreze celeilalte, mai tinere, că ea, Hilde, cu grija ei de mamă, sosise într-un suflet la Altenstein să sprijine şi să ocrotească, fiindcă îşi lăsă tandră braţul pe umerii Anjei, iar Anja, Hilde Stephan nu putea s-o vadă, plecă pleoapele cu supunere prefăcută, dar totodată îşi împinse buza de jos înainte, într-un fel ce-i exprima răzvrătirea.

— Am venit să mă îngrijesc de Anja, de casă, cineva trebuia s-o facă, explică binevoitor Hilde. Bună ziua, Rosemarie. îşi întinseră mîna prieteneşte, iar Hilde, jucînd cu convingere rolul gazdei, arătă spre un scaun din bucătărie : Te rog, aşază-te.

Rosemarie gîndi : mă invită să iau loc, ea, fosta lui dragoste. Unde ? în bucătărie, fireşte. Eu mă aflu aici la mine acasă, ar trebui s-o poftesc alături şi să-i ofer un fotoliu comod, dar asta n-ar face decît să sporească ridicolul situaţiei. Ea oftă, îşi trase un taburet, se aşeză şi zise : Ascultă, Hilde, ce spuneam adineauri despre Max... Rosemarie ar fi vrut să-i lămurească soţiei lui Stephan ce ştia de la Druskat despre duşmănia dintre cei doi bărbaţi şi de ce ea se simţea în chip firesc îndemnată să ia partea lui Daniel.

Dar Hilde îi tăie vorba numaidecît, ea nu putea să-i ierte lui Max că păstrase taina pentru el. Gîndi în înverşunarea ei : Dumnezeule, în toţi aceşti ani ce am fost eu pentru Max, o muieruşcă bună să-i încredinţezi grija casei, a copilului şi pisicii, a găinilor din poiată şi cam atît. Şi cum a trebuit să apar în ochii lui Daniel, mă arde şi azi privirea lui de atunci şi cuvintele : „Hilde, ai fost în stare să-mi faci una ca asta" — cu ani in urmă, cînd am mers împreună cu ceilalţi într-un alai hidos de în- mormîntare. îi fu limpede de asemenea, din clipa cînd stătu faţă în faţă cu Rosemarie, ce lipsită de sens era fuga ei în casa lui Druskat. Suferea, însă de copil primise o creştere severă şi demnitatea ei — aşa cum fusese ea educată s-o înţeleagă — nu-i îngăduia să-şi trădeze durerea. Rosemarie vorbise despre Max cu desconsiderare, nu era nevoie de mai mult ca să zgîndăre orgoliul de nevastă al Hildei.

— E bărbatul meu ! întîmpină ea cu fruntea sus.

— Da, făcu Rosemarie, şi te-ai obişnuit să-l pui mai presus de tine.

— Ah, încetează ! ripostă Hilde cu violenţă, apoi o cîntări pe cealaltă îndelung din priviri. Ce ştia tînăra persoană despre căsătorie ? Femei ca Rosemarie, care făceau carieră, — cică şi titlul de doctor şi-l luase — puneau ambiţia profesională mai presus decît multe, puteau renunţa fără părere de rău la copii, chiar la-viaţa alături de un bărbat şi habar n-aveau cît le mai lipsea ca să fie pe deplin fericite, cu toate astea — Hilde se revoltase în nenumărate rînduri pentru acelaşi motiv — aveau neobrăzarea să se proclame realizate, să privească de sus, strimbînd din nas cu dispreţ la Hilde şi altele asemenea ei c#re, preţuind maternitatea şi rosturile femeii pe lume, trebuiau să accepte a se lipsi de alte lucruri.

Hilde îşi ieşise din fire, acum însă zîmbea cu blîn- deţe, era încă foarte frumuşică atunci cînd zîmbea.

— Vorbeşti ca un orb despre culori, spuse ea. Acolo unde unul e prea puternic, e bine poate ca celălalt să fie mai slab. Iar o pereche nu seamănă cu alta. Ştii, pentru orice poţi hotărî reguli şi legi, dar în ce fel sînt datori să trăiască împreună doi oameni legaţi prin căsătorie, pentru asta nu există canoane.

— Te rog să mă ierţi, spuse Rosemarie, după ce tăcuse o vreme. Căută o ţigară şi o aprinse. Hilde se uită împrejur după scrumieră, turnă apoi o ceaşcă de cafea pentru oaspetele ei, se aşază faţă în faţă cu Rosemarie, părea că şi una şi cealaltă uitaseră pentru ce au venit la

Altenstein, din pricina Anjei, adică şi din pricina lui Druskat.

Anja îşi pîndea cele două mame de ocazie cu nerăbdare crescîndă.

Hilde n-ar fi vrut să-şi trădeze nimănui durerea, cu atît mai puţin frumoasei Rosemarie, dar consecvenţa nu era însuşirea ei de căpetenie şi, în afară de asta, simţea nevoia să-şi uşureze inima vorbind.

— Ştii, spuse ea în cele din uiniă, eu în căsnicia mea cu Max n-am avut timp să mă plictisesc, am trăit în. fiecare zi ceva nou, chiar dacă uneori surprizele n-au fost cele mai plăcute, Daniel ţi-o fi povestit cîte ceva. Am putut să-l iert pe Max de fiecare dată, de aproape douăzeci de ani sînt cu el, douăzeci de ani, Rosemarie, dar ce mi-a fost dat să aflu astăzi... Se trase mai aproape de tînăra femeie şi întrebă încet : Tu ştii sau nu ştii ?

Rosemarie ridică din umeri.

Hilde se sculă de pe scaun, se plimbă prin bucătărie încolo şi încoace, după un timp rămase locului şi se rezemă de bufet.

— Tatăl meu l-a. avut pe Daniel la mînă şi l-a şantajat, înţelegi ? Max a ştiut, curînd o s-o ştie tot satul...

Hilde era în cooperativă de unsprezece ani, îşi însuşise deprinderi noi, ţinînd de traiul laolaltă şi munca laolaltă cu numeroşi oameni. Dar de mic copil ea vie- ţuise în Horbeck şi de acest orgoliu de familie, de pildă, nu se putuse lepăda pînă acum — şi ce urîte poveşti aveau să umble din gură în gură despre Stephan şi ai lui. Hilde nu îndrăznea să se gîndească, se simţea dintr-o dată neputincioasă, mărturisi :

— N-am curajul să mă duc înapoi în sat. Se întoarse către fiica lui Druskat. Anja, trebuie să mă laşi să stau la tine măcar o noapte.

Anja se uită la Rosemarie, se uită la Hilde, apoi îşi aruncă pletele negre peste umăr înapoi cu o mişcare în$_r$ dărătnică.

— Din partea mea, răspunse ea cu trufie, puteţi face tot ce poftiţi. Numai nu-mi spuneţi că pentru mine o faceţi.

— Ascultă, o mustră Rosemarie, de data asta n-ai ales tonul potrivit !

Anja pribegise şi alergase de dimineaţă din sat în sat, din poartă în poartă, îngrijorată cum era pentru soarta tatălui ei. Şi făcuse o descoperire stranie, anume că fiecare, îndată ce i se puneau întrebări despre Druskat, începea să se preocupe înfrigurat de propria persoană, să cugete la una şi alta, la diferite lucruri fără însemnătate după părerea Anjei. Nici cele două femei nu se purtau altminteri, din convorbirea lor, Anja

găsise interesant doar faptul pomenit- de Hilde în legătură cu Kruger, anume că bătrînul ştia ceva din trecutul tatălui ei, venise vorba chiar de un şantaj. Anja hotărî să cerceteze chestiunea în amănunt, destul o duseseră de nas cu aluzii neclare.

— Nimeni nu vrea să-mi spună ce ştie, strigă ea. Şi voi două la fel. Pot să-mi închipui de ce. Tuturor ar trebui să vă fie ruşine !

— Anja ! Rosemarie sărise în picioare.

— Daţi-mi pace ! Bucătăria era strimtă, Anja se luptă să-şi facă loc printre cele două femei, ca să poată ajunge la ieşire. Trînti uşa în urma· ei.

Cum se năpusti din casă afară, roşie de mînie şi smucită, mişcîndu-se fără pic de graţie, dădu peste Jiirgen care tocmai se pregătea să împingă bicicleta sub şopron.

— Las-o ! ţipă Anja.

Alergă spre el şi-i smulse din mîini bicicleta uitînd să mai spună mulţumesc. Jiirgen nădăjduise un cuvînt din partea fetei, la urma urmei îi făcuse un serviciu şi aştepta să-i fie recunoscut ca atare. Să umbli pe bicicletă împingînd încă una lîngă tine, cînd la deal, cînd la vale, drum de peste treizeci de kilometri — dar ea n-avu nici măcar o umbră de surîs pentru băiat. Privi nerăbdătoare spre ferestre, te pomeneşti că vreuneia din cele două cucoane îi vine ideea să scoată capul să strige după ea, atît ar mai lipsi. Cu un semn îl chemă pe Jiirgen după tufe, avea o întrebare să-i pună.

— Vrei într-adevăr să-mi ajuţi ?

— De cîte ori să-ţi mai spun ?

— Vino !

Pe drum, după ce pedalaseră un timp în tăcere, Anja îi povesti că bătrînul Kruger cunoştea secretul tatălui ei.
mama lui Jurgen se trădase în discuţia cu Rosemarie. Băiatul trebuia să-i smulgă bunicului destăinuirea, aruncă o privire spre el cu coada ochiului, îi cercetă chipul din mers, încercă să-şi dea seama cum primea el cererea ei. Băiatul se uita încăpăţînat înainte.

Anja se opri. Jurgen frînă şi el la doi paşi de ea, stătea cu picioarele depărtate, cu tălpile proptite în prundiş, încleştase pumnii pe ghidon, în cele din urmă întoarse capul şi o privi-clipind.

— Dacă vrei să mă ajuţi, spuse fata, "s-ar putea să te cerţi cu ai tăi. Ţi-e limpede ?

El făcu semn că da.

— Atunci să ne grăbim !

Porţile de la ograda lui Stephan erau deschise. In celălalt

capăt al curții mari, pietruite cu bolovani de rîu, se înălța casa, n-avea mai mult de un etaj, dar se desfăşura impunătoare în lățime avînd aproape înfățişarea unui conac, de-o parte şi de alta a scării de la intrare se înşirau doi la dreapta şi doi la stînga teii tineri cu coroana tunsă rotund, în formă de glob, acoperişul înalt de olane sclipea, ferestrele prinse în cercevele albe scînteiau în soarele după-amiezii. De mult se clădiseră în Horbeck bloculețe cu tot confortul, dar oamenii obişnuiau să spună adesea şi de fiecare dată cu admirație că nu era în sat casă mai arătoasă decît cea a familiei Stephan.

Jurgen şi Anja îşi rezemară bicicletele de gard şi păşiră în curte, la început sfiindu-se puțin. Bătrînul mătura pavajul cu un tîrn. De ani şi ani ei nu mai aveau vreo vită prin grajduri, căreia să-i ducă nutreț ori să-i schimbe aşternutul de paie, de mult nu mai trecea pe aici nici o căruță cu bălegar zdruncinîndu-se peste pietre, nici un fir de pai nu zăcea la pămînt, nici o frunză, totuşi Kruger mătura curtea cu tîmul. îşi văzu mai departe de treabă, numai cînd tinerii se opriră în fața lui hîrîi :

— Iarăşi a venit asta la noi ? Ce caută ?

— E prietena mea.

— Tu ştii ceva despre tatăl meu, începu Anja. Hilde a povestit la Altenstein.

Kruger, încovoiat peste măturoiul lui, întoarse într-o latură capul, o măsură pe fată de sus în jos, pleoapele înroşite îi tresăriră.

— Cui ?

— Cu Rosemarie a vorbit, zise Anja, cred c-o fi aflat $i Gomolla.

Kruger icni, îndreptîndu-şi spinarea. Cap de gîscă ! îşi tîrşi saboții cîțiva paşi către grajduri, încerca să se sustragă interogatoriului ce avea să urmeze. Jiirgen îi tăie însă drumul, părea că băiatul se teme să-şi atingă bunicul, el apucă măturoiul de nuiele, amîndoi îl țineau acum la fel de strîns, băiatul şi bătrînul.

— Ne spui ce s-a petrecut atunci ? întrebă Jiirgen.

— Băiete dragă, gemu Kruger; cui crezi că foloseşte dacă dezgropăm potcoave de cai morți ? Arătă cu o mişcare din cap către Anja : Te înşeli dacă tragi nădejde să-i faci o bucurie.

— N-are importanță, noi vrem să ştim.

Anja încuviință hotărîtă.

Kruger lăsă tîmul în mîinile lui Jiirgen, şchiopătă întins către casă, lepădă saboții lîngă perete şi-şi strecură picioarele în papuci. Se lăsă cu greutate jos pe treptele din fața uşii cu

două canaturi, o împletitură de fier forjat îi apăra ochiurile de geam, acolo şezu ca pe un tron, bătrînul, străjuit de copăceii tunşi cu îngrijire, în formă de glob. Kruger îşi începu povestea.

— Era prin aprilie cred, sînt douăzeci şi cinci de ani de atunci, de după coama casei ţîşneau rachete şi cădeau înapoi, lumini verzui în bezna, eu stăteam unde mă vedeţi acuma şi băteam în cuie uşa de la intrare, ruşii nu mai erau departe, careva se urcase în turnul bisericii şi suna alarma. Toţi pînă la unul în sat ne gîndeam cum să ne scăpăm pielea şi o brumă din: avut, o goană sălbatică, orice, numai să nu le cădem ruşilor în mînă, uliţa clocotea de răcnete, tropot de copite, scîrţîit de căruţe, înjurături fioroase şi, peste toate, dangătul clopotului : Alarmă !

Adunasem ce-aveam mai de preţ în gospdărie şi clădisem totul morman într-un car, nişte plăpumi de puf, serviciul de masă cel bun şi argintăria, zestrea Hildei

— apoi s-au dus pe copcă, la Schwerin ne-am împotmolit, a trebuit să părăsim ce cărasem cu noi, iar drumul înapoi l-am făcut cu piciorul. Din agoniseala de-o viață rămăsesem cu hainele de pe noi, n-am fost mai norocoşi ca fugarii din răsărit, dar aveam gospodăria, vezi tu, gospodăria am pus-o din nou pe picioare.

Stăteam pe trepte, aşa cum vă spun, puneam scîn- duri de-a curmezişul peste uşa de la intrare şi le băteam în cuie — ca şi cînd ar fi folosit la ceva, ei oricum au intrat cu forța — şi clopotul îmi răsuna în urechi. Mai- că-ta, Jurgen, se şi urcase în căruță, iar taică-tu, avea anii tăi pe atunci, de mare ajutor ne-a fost el în noaptea aceea, Max mînase caii în uliță. Eu azvârlisem ciocanul şi nu mai aveam decît să înțepenesc poarta, cînd au răsărit în spatele meu, ca din pămînt, noaptea, încearcă să-ți închipui. în lumina verzuie a rachetelor, doi ofițeri SS, unul dintre ei învîrtea între degete pistolul. „Vii cu noi !“

Hilde ■ a scos un țipăt ascuțit, n-a fost ea tare de înger niciodată, Max a strîns hățurile şi a oprit caii, şi m-a cuprins teama pentru avutul meu — trebuia să ieşim din sat ca ultimii oameni ?t — am strigat către Max : „Mînă, ce stai, direcția vest, nu vă pierdeți de ceilalți, mereu direcția Schwerin. Vin după voi cu bicicleta !“

Ce voiau de la mine ofițerii ? Cii o acuzație de dezertare nu mă putea înfunda nimeni, eram civil şi apoi puseseră să se sune alarma. „Ce s-a întîmplat, domnilor ?“ SS-iştii nu scoteau o vorbă, mă luaseră la mijloc şi mă duceau cu ei în lungul uliței spre biserică.

Pe vremea aceea camuflajul era literă de lege, nici un firicel de lumină n-avea voie să răzbată afară, asta din pricina avioanelor, însă vitraliile bisericii le-am zărit de departe, luminate ca ziua. Clopotul se mai tîn- guia încet dar orga .vuia în noapte, ți se făcea părul măciucă auzind-o : *Deutschland. iiber alles.* în fața bisericii trăseseră eîteva maşini militare, iar sub portal aştepta doamna contesă, îmbrăcase mantoul de blană peste o rochie cu poale lungi, ai fi zis că se duce la bal, părul le-gat într-o eşarfă de mătase, un ofițer de-a dreapta ei şi altul de-a stînga, cînd m-a văzut, a strigat: „în sfîrşit!“

Cei doi din escortă m-au înghiontit pe scări în sus, m-am oprit în fața ei împleticindu-mă şi am spus cum se spunea pe atunci : „La ordin, doamnă contesă !“ Iar ea mă înştiință cu vocea plină de jale că polonezul fugit — vreo săptămînă scotociseră peste tot căutînd pe unul, pe nume Vladek, un fugar din lagăr — polonezul fusese prins de tînărul Druskat, de

tatăl tău, Anja, de el, însă cînd domnii ofiţeri voiseră să-l aresteze prizonierul se împotrivise, făcînd uz şi de armă. „Nu-i aşa ?“, întrebă contesa, iar domnii se grăbiră să confirme, trebuiseră prin urmare să-l împuşte, neavînd încotro, din păcate în lăcaşul domului chiar. Apoi şi-a rostit porunca, vocea îi suna ca un hămăit — taică-său fusese doar general, aşa cred — dînsa, contesa din Horbeck, cerea ca incidentul să fie închis în toată regula, ţinea deci neapărat — auziţi voi ? — ca eu să adeveresc sub semnătură că împuşcarea se făcuse în legitimă apărare, unii spun că încă de pe atunci avea legături cu americanii, în tot cazul voia să se spele pe mîini. Mie îmi tremurau genunchii. Ruşii ajunseseră la marginea satului, iar pe mine mă sileau să semnez condamnarea unui mort.

„Doamnă contesă, eu ri-am nimic de-a face cu toată întîmplarea.u încercam să mă apăr. Dar înalta doamnă mi-a închis gura, în calitate de Ortsbauernfiihrer al satului Horbeck, a zis ea, purtam răspunderea pentru tot ce se petrece aici. Şi-a ridicat poala rochiei, căci altfel s-ar fi dus de-a berbeleacul pe scară — „Domnilor, în continuare mă bizui pe dumneavoastră !“ — şi a trecut pe lîngă mine coborînd iute treptele. S-a suit în- tr-una din maşinile militare şi a pornit pe uliţă în sus, a dispărut la cotitură şi dusă a fost.

Paznicii mei mi-au dat brînci peste prag în biserică. Priveliştea dinăuntru te umplea de fiori : în faţa altarului se bulucea hohotind o ceată întreagă din acei domni cu fireturi strălucitoare şi petliţe negre. Pe altar ardeau lumînări pîlpîind sub crucifixul cel mare, domnul nostru Isus va fi privit cu uimire cum o ordonanţă turna rachiu în pocalul de împărtăşanie, îl întindea celor dimprejur, ei trăgeau cîte o duşcă, şi orga vuia întruna': *Deutschland uber alles...*

In faţa stranelor zăcea la pămînt polonezul ucis, iar pe tînărul Druskat — capul îi spînzura fără vlagă în pişpt, cu ochii mei l-am văzut! — pe Druskat îl sprijineau de subsuori doi bărbaţi, ca şi cum el singur n-ar mai fi putut sta pe picioare, dar unul dintre domni, dintre cei cu grade mai mari, scria nu ştiu ce pe altar, deodată a strigat : „Cum îl cheamă pe puşti ?“ Băietanul a răspuns : „Daniel Druskat"[1]. Ceilalţi se înecau de rîs, nume de polac, urlară ei într-un glas, hazul naibii, ordonanţa s-a întors aducînd în braţe o casetă de oţel, a deschis-o şi a scos din ea o decoraţie, se legăna atîmată de panglica neagră-alb-roşie. Apoi — cu ochii mei am văzut — l-au însoţit solemn pe Druskat eîteva trepte în sus, pînă la altar. Mai-marele i-a ridicat potirul de împărtăşanie la buze, poate băiatul era credincios, de unde să ştiu, oricum el plîngea în

hohote, dar degeaba, căci tot l-au silit să bea, iar unul din ei, ca şi cum l-ar fi binecuvîntat pe băietan, a ridicat trei degete peste capul lui făcînd semnul sfînt şi a strigat — mi-am întipărit vorbă cu vorbă, oricînd pot depune mărturie sub jurămînt dacă trebuie : Iertate să-i fie toate păcatele, căci în ceasul cînd patria trece prin mari încercări şi primejdii el s-a dovedit a fi un german adevărat, l-a predat pe polonez, faptă pentru care i se decernează Crucea de fier. I-au atîrnat decorația de gît.

în zarva aceea, domnii 'uitaseră cu totul că mă aflam acolo ca să semnez o condamnare la moarte. Pentru asta mulțumesc în genunchi pînă în ziua de azi tatălui meu din ceruri. închipuie-ți, băiete dragă, mai tîrziu m-ar fi putut ridica în ştreang pentru aşa ceva.

Deodată un răcnet : Vin ruşii ! Afară, în fața bisericii, prinseră să uruie motoarele maşinilor, muzicantul a coborît în grabă scara, bocănind cu placheurile cizmelor pe treptele de lemn, cineva a tras o rafală de automat în aer, domnii s-au înghesuit cu toții spre ieşire. Deodată m-a înhățat de haină aghiotantul : „Cine-i sperietoarea asta?“ „Sînt Kriiger", am răspuns, „primar, Ortsbauernfuhrer". Ofițerul mi-a| pus în palmă documentul, avea Crucea de - fier tipărită pe el, mi-a ordonat, „Dă-1 puştanului", apoi a izbucnit într-un rîs urît, „ori şterge-te tu la fund cu el !“

N-am vrut să-l tulbur pe Druskat mai mult, l-am lăsat singur cu mortul, de fapt nu era singur, intendentul Dobbin rămăsese cu el. Nici unul din ei nu m-a vă?ut, m-am strecurat pe uşă afară. Aşa s-au petrecut lucrurile întocmai, nici cu un cuvînt nu m-am abătut de la adevăr.

Kruger şedea pe treptele din fața casei lui, soarele îi pîrjolea fără milă fața, pielea uscată era brăzdată adînc, precum coaja unui copac bătrîn. Duse mîna streaşină la ochi, privi printre degete la Anja şi la Jurgen şi vorbi din nou :

— Druskat poartă vina pentru moartea polonezului, stă scris negru pe alb. Ar trebui să-mi mulțumească fiindcă mi-am ținut gura.

Polonezii din lagăr l-ar fi omorît în bătaie ca pe un cîine. Unii ca el, în patruzeci şi cinci, erau judecați într-o clipă sau nici măcar atît, dispăreau şi gata.

Ani de zile am păstrat pentru mine ce ştiam, pînă cînd s-a umflat în pene şi a făcut-o pe comisarul şi a vrut să-mi ia gospodăria cu japca, atunci a trebuit să mă apăr şi l-am amenințat : Dă-ți demisia, ori spun ce-am văzut. Cine mă poate

învinui fiindcă nu m-am lăsat prădat ? Priveşte casa asta, băiatul meu, casa noastră cea frumoasă. Tatălui tău nu i-a fost destul de încăpătoare sufrageria, a pus să dea jos un perete şi cînd l-au dă- rîmat meşterii au găsit în zidărie o placă de fontă cu anul pe ea, una mie şapte sute cincizeci. De două sute de ani stau aici, gospodăria şi casa, într-însele şi-au avut căminul şi şi-au cîştigat pîinea cu sudoarea lor, într-însele au venit pe lume şi au închis ochii, din tată în fiu, cei din familia Kruger. Iar tu, băiete, eşti moştenitorul lor, pricepi ?

Bătrînul voi să se ridice de pe trepte, dar îi înțepeniseră oasele, de o viață de om îl chinuia guta. întinse către Jurgen mîinile noduroase, bătucite de muncă, mîini de moşneag, cerînd astfel nepotului sprijin, dar Jurgen se îndepărtă de el, luă fata de mînă şi ieşi cu ea pe poartă fără un cuvînt.

Kruger se săltă căznit, îşi purtă picioarele, ca apăsat de o mare oboseală, spre acareturile dintr-o latură a

ogrăzii, deschise o uşă după alta, privi, căuta parcă ceva anume în grajdurile întunecoase ce stăteau goale. Bătrînul dădu din cap, părînd că pentru prima dată şi-ar fi dat seama de asta şi s-ar fi mirat, îşi tîrî iar tălpile peste bolovani, pînă cînd se opri în mijlocul curţii, ea se întindea părăsită şi pustie sub soarele după-amiezii.

Apoi moşneagul îşi îndoi spinarea, culese cu un geamăt tîrnul de la pămînt şi începu să măture din nou cu mare grijă, nelăsînd neatinsă nici o palmă de loc. Printre bolovanii curţii nu se rătăcise nici un fir de pai, nici
o frunză, dar Kruger simţea nevoia să repete la nesfîr- şit acele gesturi, care îi intraseră în obişnuinţă de douăzeci de ani.

1 Druskat stătea neclintit lîngă fereastră în pi cioare. Se afla în biroul procurorului de mai multe ceasuri, răspunsese la nenumărate întrebări, cugetase la felurite lucruri, simţea acum nevoia să-şi abată gândurile şi să le dea frtu liber, îşi plimbă privirea peste acoperişuri şi peste schele, departe, pînă la cuburile de beton zugrăvite în culori luminoase, înălţate pe colină mai sus de oraş, cartiere întregi răsăriseră din pămînt în ultimii ani, chiar şi centrul se preschimba de la o săptămînă la alta, se transformase într-un şantier, cum se spune. Druskat îndrăgea oraşul, defăimat de unii din pricina împrejurimilor lipsite de farmec, i se părea că în jocul contrastelor sale el îşi păstrase neatinsă personalitatea aparte : porţi medievale, zidul circular cu creste şi creneluri, în apropiere silozurile, iar la doi paşi de clopotniţa gotică a unei biserici căzute în ruină — aveau de gînd s-o restaureze şi să facă din ea o sală de concert — se ridica austerul zgîrie-nori al palatului culturii. Uşa se deschise. Druskat se întoarse cre- zînd că-1 va vedea intrînd pe Gomolla, dar- altcineva păşi în încăpere. Secretara procurorului îi aducea cafeaua pe care şi-o dorise, o aşeză pe masă dinaintea lui.

— Serviţi.

Druskat mulţumi, deci avea încă de aşteptat, să aştepte — cît oare?

Procurorul zisese : „Mai gîndeşte-te dacă ai ceva de adăugat la spovedania ta.“

N-am ce să adaug. Ceasuri în şir le-am răspuns la întrebări, n-am trecilt nimic sub tăcere, le-am dezvăluit cum şi-au găsit moartea cei doi, Vladek şi intendentul.
însă mai vor să ştie în ce fel se leagă clipele hotărîtoare din

viața mea de vechea taină a celor două crime. N-am povestit chiar totul.

Privesc pe cineva întîmplările mele de dragoste ? Pe nimeni ! Nici pe Gomolla şi nici pe oamenii legii. Ce au de-a face nopțile cînd am strîns o femeie în brațe cu noaptea aceea de la castelul din Horbeck ? Cîtuşi de puțin, prin urmare n-am să povestesc mai mult. Dar pe de altă parte ştiu bine că fiecare dintre femeile pe care le-am iubit vreodată au purtat într-un fel sau altul povara tainei îngropate în trecutul meu — şi Hilde, şi Irene, şi Rosemarie.

2 Ah, Rosemarie.

Există un cîntec scris de acel poet al pădurilor şi păşunilor, care azi nu mai e la mare preț şi desigur pe drept cuvînt, însă unul din cîntecele lui, duios, chiar dacă de un gbst puțin îndoielnic, eu îl păstrez şi astăzi în minte, l-am auzit într-o vreme cînd nu aveam multe cîntece noi, lumea din sat le cînta încă pe cele vechi — şi pe cel cu Rosemarie.

Timp ce şapte ani n-am mai primit de la ea nici o veste, niciodată nu mi-a trimis vreo scrisoare, deşi o aşteptam, doar trebuia să fi aflat de moartei Irenei. Plecase din viața mea, credeam eu, pentru totdeauna, pînă cînd într-o zi mi-a fost dat s-o revăd.

în şaizeci şi şapte venisem la Leipzig ca delegat la congresul țărănimii. Şapte ani după întîmplările din Horbeck, care aproape îmi zdrobiseră viața, şapte ani după încercarea lui Max Stephan de a opri în loc mersul istoriei cu un alai de îngropăciune, am păşit într-o sală imensă, cuprinzînd cu privirea miile de participanți aşezați pe locurile lor, în primele rînduri soli din toate țările socialiste. în acele zile se petrecuseră evenimente deosebite în politica de stat, nu-mi mai amintesc exact ce anume, timpul ți se scurge printre degete ca apa, în orice caz, guvernul nostru sosise la congres şi stătea în linişte la sfat cu țăranii, la fel şi jumătate din membrii Biroului Politic. Pe cînd priveam acest tablou, oamenii cei mulți de prin sate şi bărbații care hotărăsc destinele țării, adunați între aceiaşi pereți, am trăit convingerea puterii şi autorității noastre şi am simțit totodată puțină mîndrie, fiindcă şi eu eram unul dintre acei oameni

puternici, care stăteau scâun lîngă scaun, rînduri- rînduri.

Deodată, e greu de descris în cuvinte, m-a străbătut un simțămînt ca o bucurie mai mare decît se poate îndura ori ca o spaimă ucigătoare, cu multe şiruri în fața mea am zărit-o pe Rosemarie. Ținea capul puțin înclinat pe un umăr, cum făcea întotdeauna cînd asculta încordată, îi vedeam profilul, nu-mi dădeam seama cine s-a urcat la tribună, auzeam cuvintele fără să le mai pătrund înțelesul, o priveam ţtntă pe Rosemarie, în trup am simțit un tremur uşor şi ciudat, atunci am ştiut că nu încetasem nicicînd s-o iubesc.

Cineva anunță în sfîrşit pau^i. M-am zbătut să-mi fac loc printre şiruri cu sufletul la gură, mi-am croit pîrtie prin furnicarul de oameni, căutînd-o cu deznădejde, pînă cînd m-am pomenit stînd în fața ei cu răsuflarea tăiată, mi se părea că totul în jur se încețoşează şi se stinge, orice gest, orice sunet, că încremenesc în amorțire eu însumi. Nu eram în stare să mă clintesc, nu puteam ridica mîinile, era ca şi cum soarta mea ar fi atîrnat de această singură clipă a revederii. într-o sforțare dureroasă mă chinuiam să găsesc un cuvînt, m-am auzit rostind cu glas răguşit şi străin :

— Bună, Rosemarie...

Ea mă privi lung de tot, fără zîmbet. Eu eram din creştet pînă-n tălpi ca de piatră, dar ea începu să surîdă. Mai întîi am zărit scăpărînd o scînteie, surîsul îi licări, în ochi, apoi obrajii i se arcuiră puțin, am văzut cum i se rotunjeau două gropițe în colțurile gurii, se făceau tot mai adînci şi mai vesele, pînă la urmă buzele i se desfăcură în zîmbet, iar căldura surîsului ei îmi dezgheța trupul, inima îmi bătea cu lovituri de ciocan, poate că am roşit ca un băiețandru stîngaci. Căci acum Rosemarie rîdea.

— Bună, Daniel.

Veni mai aproape de mine, se ridică pe vîrfuri şi mă sărută pe obraz ca pe un prieten bun. Vraja rea care mă înlănțuise era învinsă, putui să întind amîndouă brațele şi să cuprind fata pe după umeri, o strîngeam şi nu i-aş mai fi dat drumul. Dar acum mi se revărsă din nou în urechi vuietul foaierului în pauză, sute de voci amestecate, m-am regăsit cuprins în şuvoiul de oameni ce se scurgea pe lîngă noi, îndată aveau să ne smulgă unul de lîngă celălalt, prietenii ei o chemau, zorind-o : „Hai, vino !“, mie mi se strigă : Druskat, te aşteaptă delegația ! Încă o secundă i-am păstrat mîna strînsă în palma mea, am mai apucat să întreb :

— Astă-seară, la bar ?
— Poate, mi-a răspuns ea.
în clipa următoare ne despărțiseră.

Aşteptase cu nerăbdare să se facă seară, după aceea avusese iar de aşteptat, un timp nesfîrşit de lung, în sala căptuşită de penumbră, se scufundase într-un fotoliu moale, sorbind cîte puțin din pahar, ascultase cu o jumătate de ureche la sporovăiala colegilor, răspunsese zgîrcit la întrebări, dar nimeni nu se miră prea tare, era ştiut ca un om închis. în sfîrşit, se ivi în uşă Rosemarie. el sări de la locul lui şi îi ieşi în întîmpinare, păşiră unul către celălalt, se apropiară încet, se priviră în ochi cu un zîmbet. O duse pe Rosemarie către una dintre canapelele cu perne mari şi pufoase, ea se pierdu aproape cu totul în ele. O privea țintă şi nu era în stare să-i spună : încă te mai iubesc. Dar tot restul i se părea acum fără însemnătate şi nu putea să-i povestească fleacuri, se intimidase, bărbat de aproape patruzeci de ani, o întrebă într-un tîrziu dacă vrea să danseze. Ea dădu din cap, dar primi invitația fără grabă, el ar fi zis chiar cu oarecare lipsă de entuziasm, poate i-ar fi plăcut mai curînd să stea cu el de vorbă. Păşi liniştită împreună cu el spre ringul de dans, acolo se opri, depărtă puțin brațele chemîridu-1 parcă, iar el o cuprinse, acum o ținea lipită de pieptul lui, erau atît de aproape unul de altul din nou şi înstrăinați în acelaşi timp. Ar fl vrut să fia singur cu ea, cit de des fuseseră singuri împreună odinioară în păduricea de pini de lîngă lac, de zeci de ori fusese de ajuns o privire ca ea să-l urmeze, o atingere ca şă se culce pe pămînt lîngă el. Dar trecuseră ani, ei erau aceiaşi şi totodată deveniseră alții. Druskat simțea limpede schimbarea, fața lui atingea obrazul femeii, îşi umplea nările cu parfumul ştiut al părului ei, nu-i venea să creadă că o poartă pe Rosemarie pe pardoseala de marmură lucioasă ca oglinda, în lumina roşietică şl în sîsîitul ritmic al bateriei.

Ceilalți, colegii lui, luau drept un fapt firesc, cum şi era în fond, că oaspeții din lumea largă fuseseră găzduiți în altă parte pe timpul congresului, Inter-Hotelul fiind rezervat în exclusivitate țăranilor. Iar țăranii se aşezau pe taburetele înalte de bar sau pe pluşul pufos cu aceeaşi siguranță şi linişte cu care şezuseră nu mai departe decît ieri pe scaunele de tablă ale tractoarelor ori în grajduri pe scăunelele pentru muls. El însă, Druskat, era pătruns de unicitatea acelei clipe : Dansa pe o pardoseală de marmură cu Rosemarie. Oare dansase cu ea

vreodată ? Ținea în brațe o femeie frumoasă, ar fi vrut să fie singur cu ea, dintr-o dată constata că nu știe cum să ajungă la ceea ce dorește și se judecă amar pentru nepriceperea lui, vocea îi suna aspriță de emoție cînd în cele din urmă îi propuse, ceva mai iscusit nu-i veni în minte, să iasă puțin afară.

Ea se desprinse îndată de el și chicoti ca o fetiță în palma dusă la gură. Apoi îi luă repede brațul.

— Hai.

Străbătură parcul micuț din fața operei, încetiniră pașii pe marginea unei bălți numai bună să dai drumul în ea la o pereche de rațe.

— Cît un lighean, făcu el cu dispreț. îți mai aduci aminte de lacul nostru ?

— îmi aduc aminte.

— Te mai gîndești la el ? întrebă Druskat.

— Uneori, zise ea, uneori mă gîndesc, Daniel.

Găsiră o bancă și se așezară.

— Știi, de fapt, că te-ai făcut mai frumoasă ?

— Da, zise ea, neputîndu-se împiedica să rîdă, asta o știu.

— Ai obținut ce voiai, în acești șapte ani ? întrebă el.

Rosemarie nu răspunse îndată. Voia să fumeze, Druskat îi întinse pachetul, ea își luă o țigară, o aprinse, apoi se lăsă pe spătarul băncii și în cele din urmă povesti :

— Cînd am plecat de la tine nu știam deslușit ce vreau. Voiam numai să mă smulg, să nu mai depind de ceva, de cineva.

— De un bărbat care nu putea lua o hotărîre, de o- legătură neclară — nu-i greu de înțeles, completă el.'

— Adevărat, aruncă ea în treacăt, în ziua de azi o iubire nefericită nu mai înseamnă un dezastrfi ireparabil în viața unei femei.

El nu știu ce ar fi putut răspunde. O vreme tăcură, cu privirile pierdute în cerul adînc al nopții. Alături de luminile multicolore ale marelui oraș, stelele abia izbuteau să-și facă băgată în seamă pîlpîirea modestă.

După un răstimp, Rosemarie continuă :

— Cînd eram la voi, mă simțeam vinovată față de Irene, iar după ce plecasem am avut din nou un simță- mînt de vinovăție, știam că te las singur cu suferința ta — și totuși nu puteam face altfel. Întrebi ce anume voiam să obțin ? Să depășesc acea dragoste deznădăjduită, numai și numai pentru asta m-am aruncat asupra primei munci cumsecade pe care am putut-o găsi. N-am mărturisit-o nimănui, în afară de tine. Ceea ce mulți au luat drept ambiție a fost disperare curată, la înce-

put cel puțin, abia mai tîrziu am găsit plăcere în munca mea şi nici nu ştiu de ce-ți fac asemenea confidențe, poate ca să te umfli puțin în pene. Aşadar, ce voiam să obțin ? Voiam să te uit, Daniel!

Vorbele ei îl mişcară. Nu trăise şi el ceva asemănător ? Dori s-o cuprindă cu brațul, dar se sfii s-o atingă.

— Şi ai reuşit ?

— Te uitasem, Daniel. Ea azvîrli țigara şi se sculă de pe bancă. îşi ridică gulerul, aerul nopții o înfrigurase, îşi ascunse mîinile în buzunarele hainei, înălță fruntea şi-l privi drept în față.

— Şi tu ? întrebă ea. Ție cum ți-a mers ?

— Eu am rămas în Altenstein, zise el. îi dădu brațul, astfel părăsiră parcul, traversară străzi la întîmplare, trecură pe lîngă vitrine scăldate în lumină.

— Dar ce faci, întrebă el, ce lucrezi ? Asta nu mi-ai spus încă. Poate eşti chiar preşedinte de cooperativă, te cred în stare.

— Deocart)dată sînt în semestrul şapte, spuse ea. Studiez ştiințe agricole la Universitatea Humboldt.

— Aha, zise el, nimic mai mult.

— Te surprinde ? vru ea să ştie.

— Nu, nu, se apără el ridicînd amîndouă mîinile, cî- 'tuşi de puțin.

— Aşa, zise ea, iar el găsi tonul ei puțin ironic, şi eu care credeam că ai putea fi surprins. De la bucătăria lui Druskat la amfiteatrul universitar e oricum un urcuş, mi se pare mie.

— Nu ieşit din comun, făcu el încruntat şi se opri în fața unui magazin. Ia uită-te, şi arătă spre manechinele din spatele geamului, cuconițe de ghips în atitudini nefireşti, purtînd pe ele blănuri scumpe. Druskat se aplecă puțin. Caracul, zece mii, citi el rar şi se întoarse spre ea : Cindva ai să-ți poți permite, un doctor cîştigă, nu glumă. El gîndi, ea şi cu tine, cum credeai că s-ar putea repeta ? Şi ce să caute la noi, la Altenstein ? Mai hoinărim puțin prin noapte, pe urmă ne spunem : Ce drăguț că neam revăzut — rămîi cu bine !

Cu opt mii cumperi însă un Trabant, îşi zise ea, o maşină micuță mi-ar plăcea şi mi-ar folosi şi la slujbă. Se prinse de brațul lui, colindară mai departe.

— Ți-a fost greu ? întrebă el într-un tîrziu.

— Ce anume ?

— Totul, zise el, să înveți. Voia de fapt să întrebe : Să mă uiți, ți-a fost greu ?

— De multe ori mi s-a părut că nu pot, că n-am s-o scot la

capăt, zise ea, am vrut să renunț, dar mai erau şi alții ca mine, care n-au avut norocul să vină la facultate direct din şcoală şi de fiecare dată s-a găsit cine să-mi sară în ajutor. N-am fost singură, ştii.

— Prieteni ? o cercetă el.

— Prieteni, zise ea.

— Un prieten ? vru el să ştie.

— Mulți, zise ea. Dar acum povesteşte-mi şi tu. Ce face Anja ?

— Anja ? El rîse încet, apoi începu să i-o descrie, mai întîi cîți ani are, unsprezece, şi cît a crescut, duse mîna la piept, ce drăguță s-a făcut, privi cercetător la Rosemarie, la fel de drăguță ca ea, istorisi apoi lucruri de mirare despre iubita lui fiică — şi stăpîna casei de altfel, nu, nu s-a însurat din nou, deşi ar avea şanse. Intr-un timp, cînd era încă o copiliță, Anja se furişa duminică de duminică la el în pat. Odată am întrebat-o : „Pentru ce faci asta ?“ — Şi ştii ce mi-a răspuns ? — „Fiindcă eşti aşa frumos". îşi purtau alene paşii pe sub arcadele pieței de fructe, Daniel se rezemă de o coloană, stătu nemişcat, cu mîinile în buzunarele paltonului, capul ridicat cu trufie, uitîndu-se la Rosemarie de sus în jos.

— Poți să te convingi. Rîse. Fiindcă sînt aşa frumos. Copiii nu mint niciodată.

Ea veni lîngă el, aproape de tot, îi scrută cu seriozitate chipul pe care cădeau lumini şi umbre, constată :

— Te-ai schimbat, Daniel.

— Nu-ți mai plăc ? *

— E ceva străin pe fața ta, spuse Rosemarie, o trăsătură amară în jurul gurii, uneori chiar şi atunci cînd zîmbeşti. Dispăruse pe cînd îmi povesteai despre Anja, dar acum, Daniel, acum s-a ivit din nou. Ea ridică brusc mîna şi urmări cu vîrful arătătorului linia unei cute crestate adînc în obrazul lui, care cobora pînă în colțul gurii.

El întoarse capul foarte încet, pînă îi simți degetul pe buze şi putu să-l sărute, apoi îi luă mîna.

— Am avut destulă amărăciune de înghițit, doar ştii bine, de ce te miri că mi se citeşte pe chip, spuse el.

Se gîndi la ceasul de deznădejde cînd povestise fetei cu părul roşu taina ce-1 apăsa şi îi ceruse ajutorul, cînd se aruncase în brațele ei bîiguindu-i la piept : „Le dovedim noi că sîntem gospodari la fel de pricepuți ca Stephan şi tot neamul lui. Trebuie să mă ajuți, draga mea, trebuie.“

— Ai izbutit ce-ți puseseşi în gînd ? întrebă ea.

El întoarse încet capul într-o parte şi-n alta, simțind mereu pe gură degetul ei.

— De ce nu ? El dădu din umeri.

— Nu se poate să nu fi realizat ceva, stărui ea. Aici la congres s-au adunat cei mai buni.

El hohoti sarcastic. Ea îşi retrase mîna.

— Printre orbi, chiorul e împărat, spuse el. Cam aşa-i şi la noi. Ridică ochii la ceasul din turn, trecuse de mult de miezul

nopții, ar fi dorit s-o sărute, dar nu se încumeta, cu fetișcana de odinioară se petrecuse o transformare de necrezut, avea să-şi ia cu siguranță şi titlul de doctor, cu toate astea, ori de cîte ori îl privea, era ca şi cum l-ar fi atins, i se părea că-i simte ca altădată mîinile pe trup, voia să facă dragoste cu ea, însă acum va trebui s-o cucerească întocmai ca pe una pe care n-o avusese niciodată — şi era atît de tîrziu. Vechea patimă pentru Rosemarie pusese iarăşi stăpînire pe el, dar în vreme ce colindau mai departe de-a lungul străzilor ori tăind de-a curmezişul piețe pustii, el îi vorbea fără încetare de munca lui. Sperase să demonstreze că un sat ca Altenstein poate suferi o prefacere şi chiar se poate salva de mediocritate, cîte- ceva înfiripaseră ei, totuşi cei din Horbeck, Stephan şi şleahta lui, sînt mereu în frunte şi se laudă cu mai multe succese.

în cele din urmă îi prinse mîna în mers şi o legănă puțin aşa cum fac băiețandrii, rosti apoi cu un rînjet larg — nu, astăzi nu găsea deloc tonul potrivit.

— Cînd eşti singur noaptea cu o femeie frumoasă ar trebui să vorbeşti despre cu totul altfel de lucruri. Sau poate, şi mai bine, să taci.

— Mă interesează să-mi povesteşti despre munca ta, spuse ea.

Druskat îi istorisi cîte ceva despre petrecerea din casa paznicului şi cum îl ajutase Irene să-i cîştige de partea lui pe cei din Altenstein, de cîtă osteneală şi de cît timp fusese nevoie pentru asta şi cum uneori lucrurile păreau să ia din nou o întorsătură proastă şi cum veneau de la oraş brigăzi muncitoreşti să-i ajute la strînsul recoltei, fiindcă atunci, la începutul anilor şaizeci, mai duceau încă lipsă de tehnică şi de mînă de lucru prin sate, dar în primul rînd de ceea ce se numeşte conştiință. Nu puțini dintre țăranii cooperatori din Altenstein s-au crezut scutiți de îndatoririle lor împovărătoare, s-au socotit pentru o vreme, ca să zicem aşa, aflați în posesia colectivă a unei feude socialiste, privind clasa muncitoare ca pe un fel de urmaşă a coloanelor de muncă din vremuri apuse. Ei bine, el, Druskat, le-a scos frumuşel din cap asemenea convingeri, ceea ce din păcate nu s-a putut face fără vorbe în răspăr şi fără scandal. Voind s-o înveselească pe Rosemarie, el i-o zugrăvi pe țața Ziesenitz, o personalitate ieşită din comun, care-i rămăsese inamic împătimit pînă în clipa de față.

într-o zi avusese cu dînsa pățania următoare :

Era într-o sîmbătă — în anii aceia încă nu şi-ar fi închipuit

nimeni că ar putea fi scutit de muncă în fiecare sîmbătă, chiar şi azi ţăranii îşi permit destul de rar aşa ceva — un camion se opri în piaţa din Altenstein. Venea din Rettwitz, de la dugheana de ciment cunoscută în lung şi-n lat, adusese vreo treizeci de bărbaţi şi femei, Druskat îi chemase pentru culesul cartofilor, pe atunci era o muncă de cîine, oamenii trebuiau să înainteze in genunchi, cu spinarea încovoiată, dind zor să ajungă din urmă zbîmîitoarea din spatele plugului, care împroşca în lături, cît colo, cartofi, ţărînă şi pietre. Cînd camionul trase în faţa biroului cooperativei, Druskat ieşi să-i întîmpine pe noii veniţi. Şoferul coborî din cabină cu picioarele amorţite, lăsă în jos scîndura, iar femeile şi bărbaţii prinseră să sară jos, unul după altul. Druskat le întinse mîna drept sprijin. „Bună !“ Erau îmbrăcaţi ca de căpătat sau din grămada de haine vechi, fiecare scotocise acasă după bulendrele cele mai ponosite pe care le putuse găsi, căci afară pe cîmp aveau să se facă tot una din cap pînă în picioare. Dimineaţă de octombrie, ceţoasă şi rece.

— Am pus să ne facă un ceai, le spuse Druskat, poftiţi în camera noastră de oaspeţi.

Le deschise sala de activităţi culturale, adică una din acele încăperi mobilate zgîrcit, în schimb împodobite cu o reproducere în culori, din care pricină li se zicea, la vremea aceea, săli de activităţi culturale. Pe peretele din fund al încăperii atîma un panou cu inscripţia : „Din oraşe şi din sate, ne-am unit frate cu frate“. Cei din Rettwitz, cu mîinile îngheţate bocnă înconjurînd ceştile din care izvora căldură, îşi sorbiseră ceaiul înghiţitură cu înghiţitură şi aproape îl isprăviseră, brigadierul strivise mucul de ţigară în scrumieră şi vestise : „Ei, atunci ne-om lua lă întrecere cu cei din Altenstein, luptînd împreună pentru saci, coşuri şi secunde" — sau ceva asemănător, cînd Druskat îşi aruncă ochii pe geam şi-şi dădu seama, spre marele lui necaz, că nobila competiţie se afla în pericol. Căci gospodinele din Altenstein sau oricum cele mai multe dintre ele se pregăteau să părăsească localitatea. Se strînseseră cîrd în staţia de autobuz dînd harnice din gură, cam la o duzini sau poate şi mai multe, în harnaşament de sărbătoare, cu guleraşe de blană sau cu vulpi întregi din bot pînă-n coadă spîn- zurate pe umeri, pălărioare .în vîrful cocului, coşniţe şi sacoşe petrecute pe braţ, se gîndiseră şi ele, aşadar, să-şi facă excursia obişnuită de la sfîrşitul săptămînii pentru cumpărături şi alte mici plăceri, de parcă nu le aştepta nici o treabă în ţarină.

Acolo trebuia lovit cu pumnul proletar şi într-adevăr Druskat îl lăsă să cadă cu atîta putere pe tăblia mesei, încît cei din Rettwitz protestară ; ei, ei, sări în picioare, îşi îndesă pe creştet şapca soioasă, trînti uşa în urma lui şi se abătu ca o vijelie prin mijlocul pieței, apro- piindu-se de stație cu paşi de uriaş. Zărindu-1, țărăn- cile se şi înghesuiau una într-alta înfricoşate, numai una singură, vaca din fruntea cirezii^ cum o botezase Druskat cu ciudă în sinea lui, Ziesenitz, cea cu gîtul scurt, se înfipsese pe picioarele ei cît butucii un pas în fruntea turmei. II întîmpină pe Druskat cu priviri sfidătoare, iar sacoşa de piață şi-o ținea cu amîndouă mîinile în dreptul pîntecelui ca pe un scut.

Druskat le strigă mînios cu arătătorul înălțat că, atît prin afişare cît şi prin viu grai, rugase pe toată lumea să poftească sîmbăta asta pe ogor. Pusese doar şi pe curierul comunal să anunțe că atît timp cît recoltatul e în toi afurisitele de plimbări la oraş trebuiau să înceteze. Gata de atac, coana Ziesenitz scoase capul dintre umeri cît putu, ridică sprîncenele, ochii mici abia îi răsăreau din slănina obrajilor, şi i se împotrivi cu voce ascuțită : Cine vrea să mănînce cartofi, să facă bine să mai şi culeagă cîțiva din noroi, orăşenilor nu le strică dacă aflä şi ei cît de grea e munca pe cîmp, a țrecut vremea cînd țărăncile îndurau exploatarea, lor nu le fusese uşor să se facă respectate de bărbații de acasă, nici una din ele nu e dispusă să se lase şicanată de preşedinte, prin urmare pleacă la oraş şi cu asta basta. Aici i se tăie răsuflarea, iar corul gospodinelor îi ținu isonul pe mai multe voci, cînd, după ce înghițise o gură de aer, țipă în încheierea cuvîntării că nu vor îngădui nimănui să le* prade cuceririle.

în acel moment autobuzul se opri în stație, uşa se deschise, două dintre gospodine o şi apucaseră inimoase pe grăsana Ziesenitz de subsuori ca să-i înlesnească suişul pe scară, în spatele ei alaiul sta gata să ia cu asalt intrarea îngustă. Druskat fu însă mai iute şi, dintr-un salt de tigru, blocă uşa.

— Cărați-vă la cartofi, amenință el cu brațul întins şi urlă la şofer: Dă-i drumul ! nu-i lipsea decît pistolul — omul înspăimîntat de la volan îl ascultă pe dată, pesemne văzuse scene aidoma în filme cu gangsteri,' schimbă în grabă viteza şi maşina se puse în mişcare. Preşedintele sări de pe scară şi rămase privind în urma gospodinelor, care alergară un timp după autobuzul ce se depărta, tînguindu-se şi văicărindu-se. Druskat văzu pulpane fîlfîind şi pălărioare săltînd pe cocuri, el tot acolo în piață stătea, îndoise genunchii, îşi sprijinea mîinile

de coapse şi rîdea cu sughiţuri.

Grăsana Ziesentiz abandonă cursa cea dintîi, se răsuci înspre Druskat şi săltă pumnul în aer : Asemenea afront are să aibă urmări grave ! El nu se temea de ameninţare, căci în ferestrele sălii de activităţi culturale se înghesuiau, aplecîndu-se în afară ca să vadă mai bine, reprezentanţii clasei muncitoare din Rettwitz, care-1 aprobau cu rîsete şi aplauze. Ce-i drept, ponoasele le-a tras mai tîrziu, de unul singur, căci, se-nţelege, fapta lui i-a atras nu numai indignarea femeilor, ci şi paraponul bărbaţilor puşi la cale de ele.

Toate astea şi le aminti el pe cînd colinda alături de Rosemarie prin Leipzig pe străzi cufundate în noapte, rîse şi îşi roti braţul într-un gest larg.

— Aşa a trebuit să-i învăţ ce înseamnă răspunderea faţă de cooperativa lor.

Se pare că Rosemarie nu găsise foarte nostimă întîmplarea.

— Şi ce ai obţinut astfel ? întrebă ea.

El nu răspunse, dar gîndi : Prea puţin.

Se apropiară între timp de un şir de vitrine deasupra cărora sclipea strident reclama : Pentru doamne — pentru domnii Rosemarie păşi ademenită spre geamurile magazinului de lux, admiră minunăţiile scoase la vâdere să ia ochii trecătorilor, rochii în culori vii, pantofi eleganţi şi eşarfe de mătase cu fire de argint şi aur scîn- teind în ţesătură. Druskat îşi plimba privirea peste noianul de lucruri scumpe.

— Cei din Horbeck, cu pungile lor pline, ar putea veni să tîrguiască aici, observă el.

Rosemarie, cu capul puţin înclinat, privea lung la o rochie verde, gîndindu-se pesemne ce bine s-ar potrivi cu ochii şi părul ei.

— De ce, întrebă ea cu jumătate de glas, Daniel, de ce e aşa •?

Druskat o trase de lîngă vitrină, porniră mai departe în pas agale prin oraşul învăluit în liniştea nopţii, el reîncepu să vorbească.

— Nu putem cîştiga întrecerea cu cei din Horbeck, fiindcă n-avem altceva de pus în joc decît spinarea şi sudoarea, fiindcă ne stoarcem din răsputeri aşa-numi- tele rezerve interne, care nici ele nu sînt fără fund.

încă n-am uitat ce prelucrare mi-a făcut Gomolla acum cîţiva ani, cînd era la ordinea zilei satul complet coopera- tivizat. De ce ne trebuie cooperativizare, tovarăşe ? mă întreba el. Pentru

că metodele de gospodărire pe care le-am moştenit sînt depăşite, randamentul gospodăriei ţărăneşti individuale nu mai poate fi sporit. Ceva asemănător cu istoria corăbiilor cu pînze de altădată, mi-a mai spus Gomolla, caravelele îţi încîntau ochiul, dar într-o zi au fost date la reformă, a trebuit să se treacă la transportul cu vapoarele.

— Se prea poate, mai zise Druskat, ca azi randamentul cooperativelor să fi atins limita lui de sus — căci la urma urmei şi noi lucrăm ca în nişte gospodării ţărăneşti mari de tot — poate că se repetă povestea corăbiilor cu pînze. Eu am pus şi iar am pus pînze la barca cea veche din Altenstein, mi-am muştruluit echipajul, cu toate astea nu înaintăm destul de repede. Poate e vina mea ? Poate noi toţi nu luăm bine direcţia sub vînt ? De fapt, dincotro bate vîntul ? Ceva trebuie să se întîmple. Un salt pe o treaptă nouă. Ce fel anume ? Poate o să aflăm la congres.

Se sfătui cu ea despre multe lucruri care-1 preocupau sau îl chinuiau, dar de la o vreme gîndurile se despărţiră de cuvinte şi prinseră să-i fugă in altă parte, în cele din urmă el tăcu. Nu mai voia să-i vorbească despre munca lui, ardea de dorinţa să-i spună : Rosemarie — cu cîtă bucurie îţi rostesc numele — sînt ani de cind n-am trăit o singură zi fără să mă gîndesc la tine. Voia s-o strîngă la piept şi s-o sărute, dar îi lipsea curajul, se temu dintr-o dată că ea avea să-l întrebe ca atunci, în ultima seară lîngă lac : De ce n-ai fost la tribunal ? Daniel, de ce nu te-ai dus să le spui ? Mergea lîngă ea în tăcere, mîinile ascunse adînc în buzunare, umerii strinşi ca şi cum l-ar fi luat cu frig, părul negru răvăşit, căzut pe frunte. Gîndea : Ce-i răspund, dacă mă întreabă ? Nu-şi dădea seama că umblă cu paşi tot mai întinşi, a- prolape alergau prin piaţa Gării principale. Tramvaie zăngăneau trecînd pe lîngă ei, din sîrme ţâşneau jerbe de scîntei albăstrii, el nu ridică ochii, nu observă că Rosemarie abia izbutea să se ţină după el. Gîndea, am să-i spun, uite, fata mea are de aCum unsprezece ani, n-ara pe nimeni căruia să i-o las în grijă ca să fiu liniştit, s-ar putea să dispar pentru mulţi ani. Nu zări tramvaiul ce intra scrîşnind în curbă, năpustindu-se asupra lui, dădu să calce peste şine, Rosemarie îl smuci înapoi, ţipă, el rămase pe loc, se întoarse pe jumătate spre dînsa, o pironi cu priviri mohorîte.

— Ai întrebat ceva ?

Rosemarie dădu din cap cu tristeţe, făcu un pas spre el, pasul care-i despărţea, nu spuse nimic, îi luă doar • capul între mîini şi îi atinse gura cu buzele lipite. Abia acum el scoase

mîinile din buzunare, pipăi ca un orb şoldurile şi braţele femeii, mereu şovăind, pînă cînd putu să-i prindă umerii. Ea se lipi de el toată, îşi apăsă

obrazul. de al lui, stătură astfel mult timp, pînă cînd, într-un tîrziu, Rosemarie şopti :

— Daniel, se face ziuă.

Ajunseră la hotel în fugă, se înfăţişară la recepţie şi îşi cerură cheile. Aveau cumva şi bonul ? Dar bineînţeles ! Ea îşi întoarse poşeta pe dos, el îşi pipăi buzunarele hainei, pînă găsiră cartonaşele. Doamna din tura de noapte, contingent mai vechi, îi străpunse cu *o* uitătură vigilentă, în sfîrşit întinse mîna spre panoul cu chei, făcînd o constatare cu totul de prisos, dar pronunţă apăsat, pe ton de avertisment:

— Etajul doi, etajul patru ! Bună dimineaţa !

Uşa liftului se deschise la doi, însă Druskat nu se grăbi să iasă, el se uită la Rosemarie neizbutind să zîm- bească.

— Te duc pînă la uşă, rosti el cu glas răguşit, bărbat la aproape patruzeci de ani, tulburat ca un mucos de douăzeci, şi peste eîteva clipe se aflau acolo. Rosemarie aştepta rezemată de uşă, braţele încrucişate peste piept, un mic surîs ironic bănuit în colţul gurii. Şi acum ?

Druskat, mai înalt ca ea, se sprijinea cu mîinile de cadrul uşii, o ţinea pe Rosemarie prinsă între braţele lui, se aplecă şi-şi frecă încet obrazul de al ei, deodată ea chicoti din nou ca o fetiţă în palma dusă la gură.*

— Ce găseşti de rîs ? se supără el.

— Aş vrea să ştiu, făcu ea, cine a scornit povestea că un obraz neras ar stîrni simţurile unei femei. Precis a fost un bărbat.

— Ce trebuie să fac ? întrebă el.

— Să descui, răspunse ea şi îi întinse cheia.

S-a petrecut iarăşi în taină, dar pentru noi doi a fost mai frumos decît fusese pînă atunci vreodată, fiindcă, dragostea mea, trebuie să recunoşti că nu sînt un iubit de lepădat. Iubesc rar şi de aceea gingăşiile mele au prospeţime. Iar ţie ţi-a plăcut, altfel m-ai fi alungat din aşternut mai devreme, cred că trecuse bine de opt. Ceilalţi, colegii mei, aşteptau'lustruiţi şi ferchezuiţi pe la uşile ascensoarelor, pe cînd eu veneam să mâ aşez în rînd cu ei nebărbierit şi cu faţa trasă de nesomn. Ei rînjiră înveseliţi, căci se gîndeau cu toţii la vreun chef eu le zîmbii, căci mă gîndeam la dragoste, am coborît două etaje cu liftul, mi-am căutat camera, mi-am smuls hainele de pe trup încă o dată şi le-am aruncat triumfător pe patul neatins. Rareori am intrat sub duş cu atîta poftă, fierbinte şi rece, gemeam de plăcere, dîrdîiam ca prins de friguri, cîntam cît mă ţinea gura să- punindu-

mă, iar în timp ce mă rădeam am întors capul încolo şi încoace cuprins de. vanitate, mi-am făcut cu ochiul, ba chiar m-am înălțat pe vîrfuri ca să mă văd mai bine, mă aflăm în fața oglinzii gol aşa cum stătusem lîngă tine şi găseam că nu arăt deloc rău, aproape că par încă tînăr, de fapt chiar sînt încă tînăr, nici n-am împlinit patruzeci de anr:

Mai tîrziu, gustarea de dimineață împreună cu Rosemarie.

— Indispusă, fetița mea ?

— Ah, nu, doar puțin obosită.

— Asta cred.

Aveam o foame de lup, mîncam cu poftă, mestecam, zîmbeam cu ochii la iubita mea şi mă simțeam — aşa cum rareori mi s-a întîmplat în viață — pe deplin fericit.

Am prins unul din ultimele autobuze spre pavilion, ne mai rămăsese timp pentru o țigară, am fumat-o în grabă la intrare schimbînd două vorbe cu unii şi cu alții despre lucruri fără mare însemnătate : Ce mai faci ? Cum îți merge ? Iar cei ce mă ştiau mai demult jnă priviră cu uimire sau ca pe un om pe care atunci l-ar fi întâlnit prima dată, în dimineața asta puteam să fiu vesel, să fac glume şi să rîd în hohote, să bat bărbații pe umăr, femeilor să le spun lucruri plăcute — eram îndrăgostit.

După aceea mi-am luat locul printre miile de oameni din sală, cu multe şiruri în fața mea o vedeam pe Rosemarie, îşi sprijinea capul puțin înclinat într-o mînă, cum făcea totdeauna cînd asculta încordată, în cele din urmă întoarse capul, mă căută cu privirea şi-mi surise. Habar n-am cine se afla la tribună în clipa aceea, oricum nu mai puteam să-i aud cuvintele. Gîndeam : Rosemarie, nu mi-ai pus întrebări, te-ai culcat cu mine ca altădată, acum ştiu cît de mult mi-ai lipsit, o ştiu după o singură noapte de dragoste.

Azi mă simt puternic şi sigur pe mine. Stăm aici împreună cu mulți alții, în aceeaşi sală cu bărbații de la cîrma țării. Stau aici şi mi se pare că-mi ocup locul pe bună dreptate, căci sînt un bărbat pe placul tău şi nu chiar un oarecare, un conducător, cu diplomă de altfel, luată la fără frecvență, dar cu destulă trudă, nici n-am apucat să mă fălesc cu ea, am avut prea puțin timp şi noaptea a zburat atît de iute. Tu n-ai pus întrebări, nimeni n-are să mai întrebe de povestea cea veche şi îngropată, doamne sfinte, doar n-are nici -o legătură cu mine, s-a întîmplat altui om, într-o altă viață.

Ne-am ținut de mîini multă vreme, strîns de tot, înainte să ne ducem fiecare în drumul lui. Nu ne luam rămas-bun pentru

totdeauna, totuşi ne întrista despărţirea. Căci ne iubeam din nou şi ştiam cît de rare vor fi revederile.

Uneori îi scriam cam aşa :

„Fata mea dragă,

La cooperativă, mult de lucru ca de obicei. Planurile de desecare pentru Mlaştina lupului sînt gata. Rezerve din partea forurilor în drept. O să ne apucăm să construim un polder experimental cu mijloace proprii şi pe riscul nostru. Oamenii sînt de partea mea. La sfîr- şitul săptămînii viitoare Anja pleacă în excursie cu clasa la Rostock. Asta înseamnă că sîmbătă, pe data de, m-aş putea repezi la Berlin pentru o noapte. Născoceşte ceva. Trimite-o pe simpatica ta colocatară să doarmă în altă parte. Se bucură, numără zilele cu nerăbdare, te iubeşte

— Daniel al tău.“

Uneori îmi scria cam aşa :

„Dragul meu Daniel,

Mi s-a luat o piatră de pe inimă, în sfîrşit am scris ultimul rînd la lucrarea noastră de doctorat, o susţinem la toamnă. Sper să-ţi poţi lăsa treburile pentru o zi, ca să-mi fii alături în clipele grele. Dar acum mă apasă pereţii, simt nevoia să evadez, fie şi pentru o zi măcar. Mi-e dor de tine. De părul tău ciufulit, pe care aş vrea să-l încîlcesc şi mai tare. Ce-ai zice să ne vedem sîmbătă, pe data de ? Te rog scrie-mi repede dacă şi unde ai găsi un adăpost pentru noi.

Te sărută cu dragoste — a ta, Rosemarie.

P.S. Ce era mai important am uitat : închipuie-ţi, am izbutit să-mi găsesc o slujbă mai aproape de tine, am semnat contractul cu Bebelow. Nu ne mai despart nici treizeci de kilometri ! Mi se pare că visez..

3 Doamne, la cîte nu mă gîndisem în ceasurile pe trecute acolo — la mine, vinovat sau nevinovat, la mulţi alţi oameni, la ani şi la zile care mi-au însemnat drumul într-un anume fel, la întîmplări de azi şi din trecut, viaţa mea amară şi dulce, trăită cu atîta bucurie.

Cînd am păşit în clădirea tribunalului, gîndul meu era la Rosemarie, iar acum fără să vreau îmi venise din nou în minte chipul ei, ultima noastră întîlnire, în urmă cu săptămîni, seara fusese blîndă, caldă aproape ca vara, eu întrebasem : Vrei să ieşim puţin ?

Ieşise cu ea în cîmpia din Horbeck, la locul lor vechi de pe

malul lacului, departe de ştrandul lui Stephan cel construit de curînd, aici mai puteai avea o clipă de singurătate sub oblăduirea desişului de pini mărunţi, întocmai ca odinioară. Făcuseră dragoste în iarbă, într-un tîrziu ea rîse.

— E la fel ca pe vremuri şi tot pe ascuns. Cînd o să ne culcăm împreună într-un pat, ca toată lumea ?

Stătea întins lîngă ea, fericit şi sătul după dragoste, îi răspunse cu un zîmbet îmbătat şi mîngîietor.

— Nimic mai simplu, n-ai decît să te măriţi cu mine.

Rosemarie se sprijinise în coate.

— La ce bun ? întîmpină ea cu o vioiciune puţin făcută. Nu ţin defel să port verighetă, chiar dacă asta îţi creează unele dificultăţi, cînd ai o funcţie de conducere. Acasă la tine sîntem rareori singuri şi la Bebelow jumătate din administraţia complexului stă perete în perete cu mine. Iar pereţii au uneori urechi, după cum ştii, şi simt cum mă cuprinde o furie fără margini cînd colegii mă fixează dimineaţa în şedinţă cu nişte priviri ca de pe altă lume. Atunci îmi spun, ăştia nici nu aud ce lucruri deştepte vorbeşti, îşi frămîntă numai creierii, cine naiba o fi fost la ea noaptea trecută.

— înţeleg, făcu el. De altfel, pe mine patul de iarbă nu mă deranjează.

— Pe tine nu te-a deranjat niciodată ! O rostise ca pe un fel de reproş, dar dintr-o dată i se agăţă de gît, îl sărută nestăpînită şi izbucni : De fiecare dată cînd sînt cu tine, aş vrea să las totul la o parte, nu-mi vine să mai plec, recunosc.

El se azvîrli pe spate în iarbă şi desfăcu braţele rîzînd.

— Hai, vino odată, strigă el. Şi rămîi pentru totdeauna cu mine.

Ea mesteca acum gînditoare un fir de iarbă.

— Vezi tu, mi-am plătit prea scump diploma, unsprezece ani m-am căznit, nu mi-a fost uşor să-mi croiesc drum pînă la meseria mea de azi, nu pot să renunţ pur şi simplu. Iar în sătucul tău n-ai nici o muncă pentru mine.

— Muncă e cîtă vrei, zise el, dar nu pentru un doctor.

— Vino tu la mine la Bebelow, găsim noi ceva potrivit pentru tine. Ea chicoti pe neaşteptate. Vreau să spun, ceva corespunzător cu calificarea ta.

— Nu mi se pare deloc nostim, făcu el. De altfel propunerea ta nici nu intră în discuţie. Nu pot să-i părăsesc pe ţăranii mei din Altenstein tocmai acum. Sări în sus, se întinse, apoi

împinse coşul pieptului înainte, încor- dîndu-se tot, cîteodată se fudulea în fața ei cu muşchii lui viguros modelați pe sub piele. Ea ridică ochii spre el cu admirația cuvenită, de ce să-i refuze o mică satisfacție, la urma urmei nu era nici el mai mult decît un bărbat. Daniel se destinse, izbucni în rîs şi reveni la lucrurile cu adevărat importante : Trebuie să desțelenim blestematul de smîrc.

Pentru eîteva clipe se lăsă furat de o febră retorică. Polderul lor experimental, proclamă el cu pedanteria unui conferențiar, are să demonstreze ce s-ar putea obține prin desecare şi apoi prin irigări la care s-ar folosi drept rezervor apa lacului. Grijile din pricina furajului, astăzi coşmarul cooperativei, or să fie mîine mai puțin decît o amintire, dar proiectul întrece puterile celor din

Altenstein, vecinii lor din Horbeck ar trebui să se mişte şi ei.

O ajută să se ridice din iarbă. Ei îi plăcea să se lase ajutată, se clătină ca şi cum ar fi fost obosită din cale afară şi se sprijini de pieptul lui, ținîndu-şi pantofii in mînă. Daniel o legănă puțin într-o parte şi-n alta, ea chicoti strecurindu-se din brațele lui şi o rupse la fugă. Continuau să se vadă rar şi in amețeala lor de dragoste se purtau uneori de-a dreptul prosteşte, ca nişte copilandri. El o ajunse îndată din urmă, o privi cu ochi galeşi, o trase către el suflind zgomotos, iar ea se prinse de umărul lui, dar numai ca să-şi pună pantofii.

— Acum, vorbind serios, voi ea să ştie, Stephan chiar nu pricepe avantajele proiectAlui vostru ?

— Pricepe el foarte bine, zise Druskat, de mult l-a dus mintea de ce experimentați voi la Bebelow cu grajdul vostru gigant. Atîta lucru ştie, cu siguranță şi el, că dacă vrem să ne folosim de suprafața enormă a mlaştinii, trebuie să muncim altfel decît pînă acum, ceea ce înseamnă că aici se va naşte cîndva un al doilea Bebelow, însă bineînțeles mai mare, bineînțeles mai modern şi atunci ducatul lui e compromis, iar el are să se dea jos de pe tron vrind-rfevrind. Nu-i surîde ideea şi-şi ia măsuri de apărare.

— Te admir, spuse ea, din nou vrei să te încaieri cu burtosul de Stephan.

— Aşa e, recunoscu el cu un zîmebt. Şi adăugă: Mi-ai ghicit intențiile. Totodată ştii că, pe lîngă asta, mai am nişte motive foarte personale.

Ea mimă un pic de naivitate.

— Cum aşa ?

— Dacă o scot la capăt cu smîrcul, dacă pot dovedi că nu m-am înşelat, are să fie neapărată nevoie aici la noi de o persoană cu pregătire ştiinţifică pentru complexul zootehnic, pe cît posibil un doctor.

Ea rîse, îi atinse în treacăt obrazul cu degetele, într-o mîngîiere uşoară.

— Atunci grăbeşte-te !

Porniră înapoi spre casă purtîndu-şi paşii fără grabă printre fineţe. în iarbă se iviseră picăturile de rouă. încă o vreme stătură alături pe gardul scund al unei pîrloage, privind cum cerul îşi pierdea treptat culoarea, prin albastrul lui se tîrau nori cenuşii cu pîntecele muiat în roşu aprins, iar pe deasupra pinilor, mogildeţe pletoase şi negre, prindeau să se ridice pîclele verzui ale nopţii.

Rosemarie avu un fior şi îşi adună jacheta mai strîns în jurul trupului.

— în o mie nouă sute şaizeci a fost o împrejurare ca asta, o prefacere din temelii, atunci te şantajase cineva. Daniel, de ce nu te-ai dus să spui ?

Se iubiseră în ziua aceea, potolindu-şi foamea de dragoste pentru toată veşnicia cît se aflaseră departe unul de celălalt, avuseseră multe ' să-şi povestească, Druskat fusese fericit, acum dintr-o dată îl pătrunse frigul. Se lăsă să alunece de pe gard la pămînt, rămase un timp cu faţa întoarsă de la Rosemarie, încrucişă braţele peste piept şi-şi frecă apăsat cu palmele umerii îngheţaţi. Gîndea : M-a întrebat totuşi, acum mă întreabă, acum, cînd nimeni nu mai vrea să zgîndărească poveşti vechi, ce să-i răspund ? Poate să-i spun : Fata mea era mică de tot cînd i-a murit mama, cum puteam s-o las pe mîini străine ? De fiecare dată îţi găseşti un motiv ca să te justifici, amîni de pe un an pe altul, pînă la urmă îţi iese de-a-devăratelea . din minte. Ţi-am spus o dată, Rosemarie, sau poate ţi-am spus numai în gînd; toate astea s-au întîmplat altcuiva, nu mie.

De copil mi-era neîncetat frică, mi-a fost dat să trăiesc lucruri înfiorătoare, frica se lipise de mine şi nu .mă puteam scutura de ea. O singură dată, pentru o clipă doar, ura mea a fost mai puternică decît frica, atunci l-am ucis pe acel om. Au trecut mai bine de douăzeci şi cinci de ani, în tot acest timp m-am străduit pentru o lume în care nimeni să nu mai aibă a se teme de cineva sau de ceva. îmi spun uneori, dacă munca mea de ani îndelungaţi nu poate cîntări cît acea singură clipă,

atunci nu trebuie să-mi mai pese de nimic — şi totuşi îmi pasă.

Eram un dezrădăcinat şi pentru cine nu s-a simţit astfel va fi greu să-şi dea seama ce a însemnat pentru mine să trăiesc ca un om între alţii cu acelaşi ţel şi aceleaşi convingeri, un tovarăş. Tu ştii că nu sînt cuvinte

goale şi mai ştii că o nouă izgonire ar fi pentru mine ceva mai rău decît moartea.

Ce să fac ? E cu neputinţă ca tot restul vieţii mele, la orice hotărîre pe care o am de luat, să tremur la gîndul unui posibil şantaj. Trebuie să strîng din dinţi şi să mă arunc. Poate am să mă prăbuşesc, dar trebuie să mă arunc, simt că trebuie. Aşa mi se hotărăşte soarta într-un fel sau altul şi există măcar şansa să ajung la un liman.

Se apropie în sfîrşit de Rosemarie, o privi dar nu rosti nici un cuvînt, ci se duse numai să-şi ascundă faţa în poala ei.

In seara aceea, pe drumul de întoarcere în sat, nu-şi mai vorbiră.

In spatele casei lui Druskat aştepta Trabantul cel alb. Rosemarie se şi urcase în maşină, cînd Druskat o rugă :

— Mi-e greu să mă despart. Ia-mă o bucată de drum pînă la şosea.

Ea încuviinţă mut şi se întinse să-i deschidă portiera. Şedea acum lîngă ea, voia să-i spună ceva, orice. Ii lăudă talentele de şofer, dar Rosemarie nu conducea deloc bine în seara asta, era tristă, întoarse o clipă obrazul spre el, o văzu cum lupta cu lacrimile.

— Opreşte !

— Nu. Maşina goni mai departe, drept înainte.

— A fost o zi frumoasă, spuse el după un timp. Mă bucur, ori de cîte ori vii, că mai vii.

Ea luă o mînă de pe volan şi o puse pe genunchiul lui, fără să-i răspundă.

înainte de a ajunge la şosea, opri.

— Trebuie să ne despărţim, Daniel.

— Ţi-am spus vreodată că te iubesc ? o întrebă el.

Rosemarie negă cu o mişcare uşoară din cap.

— Dar tu ştii, nu-i aşa ?

Ea plecă fruntea în semn de încuviinţare.

Druskat o sărută, apoi coborî şi trînti portiera. Ea lăsă în jos geamul maşinii ca să-i întindă mîna.

— Rămîi cu bine, Daniel. Şi porni.

4

Vremea prînzului trecuse, Druskat şedea la masă în camera de lucru a procurorului, învîrtea dus pe gînduri linguriţa în cafeaua care se răcise de mult. Pe coridor răsunară paşi, zgomot de uşi deschise şi închise, pauza de prînz se terminase, funcţionarii se întorceau în birouri.

Druskat îşi continuă aşteptarea. Teama îi dispăruse cu totul, se rezemă destins de spătarul scaunului şi zîmbi. Gîndea : Se cuvine să port recunoştinţă femeilor, celor tinere ca şi bătrînelor, unele mi-au dăruit o duioşie de mamă, altele mi-au pîrjolit nopţile, fără ele n-aş fi azi cel care sînt, căci n-aş şti ce e jalea ori fericirea, ce poftă de viaţă îţi face lupta şi cît de minunat e să poţi ocroti, aş fi fost surd la un sfat înţelept, n-ar fi tresărit în mine un imbold, n-aş fi găsit o mîngîiere cînd m-au părăsit puterile şi nici curajul de care aveam nevoie nu l-aş fi găsit.

Dar asta nu e treaba procurorului.

5 Aerul încins vibra deasupra asfaltului pe cînd maşina oficială, cedată lui Gomolla în urma rugăminţii lui stăruitoare, străbătea străzile reşedinţei regionale. Şoferul îşi cam pierduse buna dispoziţie, la Altenstein avusese de aşteptat o mulţime, acum căuta un loc liber în parcarea de lîngă tribunal, în sfîrşit îl găsi. Gomolla şi Stephan coborîră.

Cam cît durează vizita ? Stephan îşi şterse cu dosul palmei fruntea brobonită de sudoare. O oră poate, răspunse Gomolla şi-i îndesă în mînă o hîrtie de zece mărci. Vai nu, nu se poate, omul se lăsa rugat.

— Hai, nu fă mofturi, du-te de mănîrfcă ceva sau cumpără-ţi o îngheţată.

Gomolla vorbi la telefon cu procurorul din cabina portarului, apoi urcă împreună cu Stephan scara de piatră, suişul abrupt îi dădu de furcă, Gomolla gîfîia puţin, inima nu mai voia să-l asculte în ultima vreme, se uită pieziş la Stephan, celălalt nu se descurca nici el cu mult mai bine.

— Eşti prea gras pentru anii tăi, făcu dezaprobator Gomolla.

— Gras şi sănătos, replică Stephan, era tot una din vorbele lui favorite.

— Ei, ei.

Păşiră în lungul unui coridor cu lumină zgîrcită, nişte înguste străpungeau din loc în loc zidul, fură poftiţi în camera pentru vizitatori. Cînd bărbaţii intrară în încăpere, Anja şi Jiirgen se ridicară din fotolii. Gomolla, care nu obişnuia să-şi piardă cumpătul din orice, se holbă uluit.

— Voi ce căutaţi aici ?

— Vrem să-l vedem pe tatăl ei.

— Vrem să aflăm adevărul, glăsui răspicat Anja.

Jiirgen povesti în două vorbe că reuşiseră să scoată cîte ceva de la bunicul.

— Ah ! Gomolla înclină uşor capul într-o parte şi astfel îl măsură pe băiat, apoi îşi aminti să dea mîna cu amîndoi copiii, degetele subţiri ale Anjei le păstră îndelung în pumnul lui mare. Frumoasă te-ai mai făcut, fetiţă, zise el. De necrezut cum semeni cu maică-ta.

Uşa se deschise iar. în faţa lor stătea acum Druskat, îi spuseseră dinainte cine sînt vizitatorii. El zîmbea, se poate zîmbi şi de ruşine. Anja îi căzu de gît, el o bătu încetişor pe spate ca s-o liniştească, o sărută pe obraz şi o îndepărtă de la sine. Bătu palma cu Jiirgen, apoi apucă bărbăteşte laba de urs a lui Stephan. Gomolla nu.luă in seamă mîna întinsă a lui Druskat.

— Gustav, Druskat îi rosti rugător numele, dar bătrînul îl sfredeli cu privirea. De o viaţă de om se ştiau, culesese cîndva din pădure un băietan fără căpătîi, şi-l lipise de suflet, ţinuse loc de tată orfanului, acestui Daniel Druskat care iată cum fusese în stare să-l înşele şi să-l trădeze. Gîndi : Fără intimităţi, iubitule, cu asta s-a terminat. Druskat rămăsese cu mîna întinsă spre bă- trîn, o lăsă în cele din urmă să cadă. Nimeni nu se încumeta să mai spună ceva, cu toţii urmăriseră în tăcere scena şi fiecare răsuflă uşurat în sinea lui cînd unul din funcţionarii procuraturii apăru în încăpere, căci îi scutea de a fi în continuare martorii acelui moment atît de pienibil.

Gomolla sări cu gura la cel ce intrase.

— Sînt anunţat la şeful dumitale. Cît mai trebuie să aştept ?

— Un moment, tovarăşe Gomolla. Bărbatul adusese o valijoară şi o ridică o clipă, ca să le atragă atenţia asupra ei, apoi o depuse lîngă piciorul mesei, după care se întoarse şi ieşi.

Druskat dădu din cap.

— Ce-i asta ? întrebă Stephan. Iţi dau drumul ?

— Da.

— Fără proces ? mai voi să ştie Stephan.

— Fireşte că va trebui să răspundă pentru fapta lui, ameninţă sumbru Gomolla, dar mai întîi o să aibă bunătatea să-mi îngăduie mie eîteva întrebări.

Stephan ridică amîndouă mîinile.

— De faţă cu copiii ?

— Lasă-1 să întrebe. Druskat se aşeză. Ceilalţi se lăsară şi

ei în fotolii. Rămas el singur în picioare, Gomolla vorbi :

— Nu ştiu care sînt intenţiile procuraturii — am să mă informez imediat — dar deocamdată mi-e imposibil să te înţeleg. Ne întîmpini cu zîmbetul pe buze, ca şi cum nu te-ar îngrijora şi nu te-ar apăsa nimic. Te gîndeşti probabil că e prea tîrziu ca să fii tras la răspundere ?

Druskat negă, clătină încet fruntea într-o parte şi-n alta.

— Am tîrît taina mea douăzeci şi cinci de ani după mine, oriincotro m-am dus, asta mi-a apăsat într-adevăr conştiinţa. Acum m-am eliberat de o povară.

In vorbele lui Gomolla se strecură o urmă de ironie.

— Nu zi hop pînă cînd n-ai sărit. Şi un lucru e sigur, înainte ca legea să-şi spună cuvîntul, va trebui să apari în faţa tovarăşilor tăi. Ce ai de gînd să le spui ?

Druskat nu mai putu rămîne aşezat pe locul lui, el sări de pe scaun, se plimbă un timp prin cameră încolo şi încoace, fără să ia aminte la Stephan şi la copii, care aşteptau încordaţi să-i audă răspunsul. în celfe din urmă rămase locului, uitîndu-se la chipul întunecat al lui Gomolla.

— Ani de zile m-am tot gîndit la asta. M-am lăsat împins într-o crimă la sfîrşitul războiului, n-am putut să mă împotrivesc. Dar unde erau certitudinile pe care m-aş fi putut sprijini ? Pe atunci existau puţini oameni de felul tău, Gustav.

— Existau şi încă cu miile, credeam că între timp ai aflat !

— Da, strigă Druskat cu violenţă, dar la data aceea eu încă nu întîlnisem nici unul, avusesem de-a face doar cu nazişti şi eram un băieţandru necopt, iar tu vii aici să-mi ceri socoteală ?

Sau ceilalţi, care au fost mai şmecheri decît mine ori poate au avut ceva mai mult noroc... Păşi în spatele fotoliului în care şedea Stephan, se sprijini de umerii prietenului şi potrivnicului său şi deodată îl zgudui : Se cade să ridice piatra contra mea ?

— Lasă, încercă să-l îmblînzească Stephan, bătînd uşor mîna de pe umărul lui.

— Sau cei doi de colo ? Cu braţul întins, Druskat arătă spre copii. Faptul că au putut să crească în vremuri mai bune nu e meritul, ci şansa lor. Ei şi alţii ca ei vor avea oare dreptul să mă condamne şi să mă dispreţuiască ?

Omul aplica pesemne principiul: Cea mai bună apărare e atacul ? Ce tot sporovăia acolo, pentru ce-1 amesteca pe el, pe Gomolla, pentru ce-i amesteca pe copii în povestea lui ? Bătrînul clocotea de mînie, deci răcni:

— Asta îndrăzneşti să-mi oferi drept justificare pentru o crimă la care te-ai făcut părtaş ?

— Este ceea ce am gîndit, căutîndu-mi justificarea în propriii mei ochi, dădu răspuns Druskat.

— întocmai aşa şi nu altfel gîndesc cei de dincolo, de cealaltă parte a baricadei !

Zăpuşeala te împiedica să respiri chiar şi în această încăpere ferită, aflată la adăpostul zidăriei de un metru grosime. Gomolla îşi suci gîtul nervos.

— Hitler a fost de vină, răbufni el şi o mînă de căpetenii fasciste care au fost luate pe sus, spînzurate ori puse la propreală după gratii. în cel mai bun caz. Douăzeci de milioane şi-au găsit moartea, dar nimeni nu poartă măcar urma unei pete pe conştiinţă.

■— Omule, strigă Druskat ieşit din fire, cere-le să-ţi arate procesele verbale. Mi-am recunoscut vina.

— Astăzi, Gomolla avu un gest de lehamite, acum, după atita timp. Fiindcă n-ai încotro. Socoţi poate că trebuie să-mi scot pălăria în faţa ta ?

Druskat nu răspunse.

Dar Stephan simţi nevoia să intervină.

— Gustav, zise el dînd din cap, stilul tău ! Chiar te surprinde că, foarte tînăr fiind, n-a a-vut curajul să-ți mărturisească ce i se întâmplase ?

— în fața mea nu stă un copil, ci un bărbat trecut de patruzeci de ani, care a socotit de cuviință să tacă mai mult de două decenii. El nu poate să nu știe că ne-a adus un prejudiciu imens și nici nu bănuiește ce rău mi-a făcut mie personal cu tăcerea lui.

Druskat se apropie de Gomolla, înfruntă privirea bătrînului.

— Mai ții minte cum ați sărbătorit victoria la castelul din Horbeck ? întrebă el.

Gomolla nu-1 pricepea pe Druskat, nu aflase încă totul despre povestea în care fusese implicat celălalt, însă oricum știa destul ca să-și facă o părere, iar părerea lui era că vinovatul nu se comportă în conformitate cu situația sa. El, Gomolla, trăise vremuri cînd autocritica mergea uneori pînă la umilință dacă se considera necesar — și asta pentru delicte ce nu cîntăreau nici pe departe cît cel comis de Druskat, s-au dus acele timpuri, domnul fie lăudat, sau mai exact partidul fie lăudat, totuși s-ar fi așteptat cît de cît la un pic de pocăință. Mare păcat că puștanii încurcau locul, prezența lor îl obliga să-și pună frîu, altfel i-ar fi spus el derbedeului vreo două fără înconjur, după cum merita. Destul îl pironise Druskat cu ochii lui aprinși, gîndi mînios bătrînul, întoarse celuilalt spatele, în fine se așeză și se hotărî să fumeze o țigară.

— V-ați îmbrățișat, v-ați strigat în noapte bucuria sălbatică, îi aminti Druskat. Pe atunci mai eram în stare să plîng, tu m-ai întrebat : „De ce ?“ Ți-am răspuns : „Fiindcă totul s-a sfîrșit !“ Ar fi trebuit să-ți răspund : De frică. Frica aceea, Gustav, m-a urmărit ani și ani.

Druskat se duse lîngă Anja, îi luă capul în mîini, îi lipi strîns obrazul de pieptul lui.

— Tu nu știi ce-i asta, spuse el, și nici nu poți să-ți închipui, astăzi toate sînt altfel. Aveam vîrsta ta atunci și care era experiența copilăriei mele ? Frica. Fusesem zvîrlit de colo-colo, umplut de vînătăi și batjocorit. O sărută pe Anja pe creștet, apoi înălță capul și îl privi din nou pe Gomolla : De unde puteam să știu că ești mai bun ca alții ? Și de ce crezi tu că am rămas lîngă tine și lîngă tovarăși ? Nu mai puteam de dragul vostru, ori mă fulgerase brusc înțelegerea ? Nicidecum.

O lăsă pe Anja, se așeză față în față cu Gomolla, își ridică

umerii şi îi lăsă din nou să cadă.

— N-aveam pe nimeni pe lume, ştii doar. Habar n-aveam încotro s-o apuc. Atîta tot şi al naibii de simplu. Abia mai tîrziu, după ce m-am dumirit încetul cu încetul către ce tindeţi şi că ţelul vostru era şi al meu, atunci a fi împreună cu voi a început să însemne atît de mult pentru mine, încît mi-a fost iarăşi frică, Gustav, m-am temut că vă pierd !

— Ai făcut cel mai rău lucru cu putinţă, ai abuzat de încrederea tovarăşilor tăi, rosti Gomolla după o vreme cu vocea răguşită.

Cuvintele din urmă ale lui Gomolla îl izbiră pe Druskat. încovoie spinarea şi plecă fruntea, îşi prinse mîinile împreunate între genunchi. II mai văzuse o dată stînd astfel, îşi aminti Gomolla, atunci, în urmă cu mulţi ani, la Anna în circiumă, cînd Druskat strigase aproape cerşind : „Trebuie să plec, Gustav ! N-are nimeni puţină înţelegere pentru situaţia mea ?“

— Am vrut să trăiesc şi să muncesc alături de voi cu orice preţ, vorbi Druskat. Mi-am spus, uită ce s-a întîmplat acum o veşnicie, uită odată, omule. N-am putut să uit...

Druskat istorisi :

Totul a pornit de la o cămaşă, Anna o cususe, zice-se că pînza ar fi fost de furat ori scoasă de sub dărîmătu- rile unei case distruse de bombe, asta se chema jaf, iar jaful se pedepsea cu moartea. Polonezul, pe nume Vladek, avea să fie spînzurat. Intendentul i-o spusese Annei şi în noaptea aceea Irene alergase la mine într-un suflet, eu ştiam două boabe poloneză, m-am furişat pînă la gardul de sîrmă ghimpată şi le-am dat de veste celor din lagăr. Camarazii l-au ajutat pe Vladek să evadeze, iar eu l-am ascuns. Cineva s-a dus şi m-a denunţat. M-au legat cu curele de o bancă de lemn şi m-au bătut pînă aproape să mă omoare, eu n-am suflat o vorbă. Mai tîrziu, Irene m-a oblojit la Anna în grajd pînă m-am înzdrăvenit. într-o seară intră el, Max, aprinde becul cel chior din tavan şi pune jos lîngă mine un pachet, eu nu l-am atins, m-am întors cu faţa la perete, în clipele acelea vederea oricărui om mă umplea de ură. Max mi-a povestit că SS-iştii plecaseră din sat, îndată ce mă fac sănătos pot să mă duc iar la castel să muncesc. M-am făcut că nu-1 aud, voiam să scap de el cît mai repede, numai că Max era încă de pe atunci la fel ca azi, prin urmare dădea din gură netulburat mai departe : Baba — voia să spună contesa — trebuie că are o slăbiciune pentru mine. Dacă nu s-ar fi băgat ea

şi n-ar fi îndrugat ceva de o greşeală şi bietul băiat şi aşa mai departe, n-aş fi stat eu acuma culcat ca pruncul Isus pe paie moi în grajdul Annei, ci aş dormi de mult sub iarba rece, de altfel cimitirul din Horbeck e destul de drăguţ şi are o aşezare frumoasă, dacă-1 ştiu cumva. Mie parcă-mi pierise graiul. Deodată Max îmi spune de-a dreptul : Tu l-ai ascuns pe polonez. Nici un răspuns. Atunci el se apucă să cugete cu glas tare sub lampa cea chioară din grajd : Un om poate răbda de foame un timp, să zicem două-trei zile, eu de cînd zăceam acolo ? Şi duhoarea scîrnei lui o îndură omul o bucată de vreme, dar setea nu. De apă nu se poate lipsi. Orice fugar, dacă nu vrea să se prăpădească, are să iasă din ascunzătoare şi să se repeadă la prima pompă. Precis o să folosească prilejul ca să şterpelească şi ceva de-ale gurii, atunci au să pună mîna pe el, apoi şi pe celălalt, care i-a făcut rost de ascunzătoare şi aşa mai departe. Nu puteam să mai ascult, întinsei mîna după pachet, dar Max dădu din cap, degeaba, în starea în care mă aflam nu puteam să-mi ajut prietenul, în afară de asta erau cu ochii pe mine. Avea dreptate. Voia s-o facă el. Atunci am des- cleştat în sfîrşit fălcile, l-am întrebat : De ce ? Mi-a explicat cum că el şi cu Hilde fuseseră siliţi să privească spre învăţare de minte cum mă stîlceau în bătaie SS-iştii. De aceea. Am şovăit mult, într-un tîrziu i-am spus : „Dacă mă trădezi, ai doi morţi pe conştiinţă."

Nu m-a trădat. Şi nici Hilde, căci de merinde, se îngrijea ea. După ce m-am însănătoşit, ne strecuram cu rîndul în ascunzătoarea fugarului să-i ducem cele de trebuinţă, pînă în noaptea aceea, cînd contesa şi-a celebrat pentru ultima oară ceremonialul de curte la castelul din Horbeck.

6 Din depărtarea atîtor ani, Druskat regăsea fiece amănunt, şi în vreme ce povestea se vedea pe sine cum umbla pe lîngă meseni să-i servească, un băie- ţandru numai piele şi os, îmbrăcat într-o livrea cu fireturi.

Dincolo de deal vuia frontul, cei adunaţi în sala castelului păreau surzi la bubuituri, masa fusese aşternută cu toată pompa, dar acum se afla în neorînduială. Se îmbătaseră cu toţii în noaptea aceea dinaintea apocalipsului, femeia în rochia sclipitoare cu poale lungi şi oaspeţii ei, ofiţerii în uniforme strînse pe trup, cu pieptul presărat de medalii, capete de mort rînjind de pe petliţele negre. Măcar o singură dată să mai fie aşa cum fusese înainte vreme, în neuitatele ceasuri la Horbeck, suspină contesa cu glas plîngător. Duşmanul putea să-i prade

totul, averea, lucrurile scumpe inimii ei, dar nu-i putea răpi demnitatea şi nici ținuta. Iar domnii dădură răspuns, făcînd mare zarvă, că ei nu plecau pentru totdeauna, aveau să se întoarcă într-o zi şi pentru asta voiau să ciocnească încă un pahar. Druskat trebui să le toarne, cupe de cristal scînteiau între luminările aprinse, distinşii domni păreau cumplit de însetați, ciocneau întruna fără să se oprească pînă cînd din turn bătu miezul nopții, ora duhurilor, ora despărțirii. Atunci se ridică din jilțul ei contesa şi odată cu dînsa se ridicară şi curtezanii ei chercheliți, îşi făcură pocalele țăndări, nimeni n-avea să bea după ei, nici un Ivan, nici o slugă. Contesa strigă, iar vocea ei avea un sunet muiat în lacrimi.

— Vreau să-mi iau rămas-bun de la morții mei! Cine-mi ține o lumină, să cobor în cavou ?

— Cu toții! Haideți cu toții în biserică !

Druskat se cutremură. în clipa asta ar fi avut nevoie de Stephan, în doi ar fi putut baricada uşa bisericii ori ar fi desprins cu un fierăstrău amvonul, prăvălindu-1 la repezeală peste intrarea în cavou. Un gînd nebunesc sau înțelept le-ar fi trecut lor prin minte ca să-l scape pe Vladek, doi pot ce nu poate unul singur. însă pe Max Stephan miezul nopții nu l-a mai prins în Horbeck, el pornise la drum cu frumoasa Hilde şi cu bulendrele de preț ale lui Kruger înainte să se dezlănțuie nebunia în sat. Max a fost întotdeauna un ins descurcăreț, chiar şi pe vremea cînd era aproape un copilandru, el să se pună în siguranță, nu-i aşa, puțin îi mai păsa de Vladek cînd era în joc propria lui piele. în afară de asta Max riscase îndeajuns, făcuse tot ce era omeneşte posibil ! Ce i se putea întîmpla polonezului acolo jos, sub pămînt, la ducele răposat şi la osemintele conților. Avea să ducă lipsă de aer curat pentru cîteva zile, omul poate suporta mirosul murdăriei lui un timp — oricum e mai bine decît să te legeni în ştreang: Pe Druskat spaima îl săgeta în măruntaie cînd o auzi pe contesă strigînd : „Vreau să-mi iau rămas-bun de la morții mei !“, iar ceata de bețivani se arătă gata s-o urmeze. Trebuia să le-o ia înainte, să-l scoată afară pe băiat — şi l-a scos într-adevăr afară, l-a dat în mîinile lor...

De o sută de ori cel puțin trăise Druskat în vis această scenă, aceleaşi imagini de o sută de ori : Vrea să salveze viața cuiva şi dă greş, vrea să fugă şi tălpile i-au prins rădăcini în pămînt, nu vrea să-şi mînjească mîinile şi totuşi ucide un om. De o sută de ori cel puțin

s-a deşteptat scăldat în sudoare, zgîlţîit de o femeie care dormise alături de el ori smuls din somn de propriul lui ţipăt de groază, de o sută de ori a deschis ochii fără să simtă vreo uşurare, căci ştia că nu e vorba de un simplu coşmar ci de lucruri petrecute aidoma, iar începutul acolo a fost, în sala castelului din Horbeck.

încet, foarte încet se retrase mergînd de-a-ndărătelea ca să nu-i piardă din ochi pe ofiţerii ameţiţi de băutură, se apropie pas cu pas de uşa sculptată pînă cînd o atinse cu spinarea, duse apoi mîinile la spate, dar, în vreme ce căuta pe bîjbîite clanţa, văzu deodată că Dobbin îl pîndea.

în aceeaşi clipă contesa se întoarse către intendent şi-i vorbi, el se înclină spre ea, toată lumea ştia că doamna îndura greu singurătatea văduviei, el îi ţinuse adesea de urît, dar de un timp fusese pus pe liber, ea se încurcase cu unul din SS, iar acum voia să fugă, însă intendentul trebuia să rămînă pe poziţie, să-i salveze proprietatea dincolo de ora zero.

Druskat se strecură afară şi o rupse la goană, paşii îi răsunau pe pardoseala coridorului, ecoul lor îl urmărea. talazuri de sînge i se zbăteau în timpane, inima îi pulsa cu lovituri' de ciocan, se opri gîfîind lîngă o ogliudă din capătul coridorului, îşi zări într-însa faţa desfigurată de spaimă, îşi auzi propriile gînduri ca pe nişte voci străine : Eşti în pericol, fugi cît mai ai timp, n-are cine să te acuze pentru asta ! Vladek are să piară ! Nu te priveşte pe tine ! E viaţa ta la mijloc, nu-i mai purta lui de grijă ! Dacă te prind cu Vladek, ai să mori împreună cu el ! Vocile ţipau învrăjmăşite : Fugi şi stai pe loc, nu fi laş şi ia seama ce faci, nu fi idiot, ajută-1 şi ajută-te pe tine mai întîi, omule.

Dintr-o dată apăru alături în oglindă chipul intendentului. Dobbin îi susură în ureche :

— Ei spală putina, noi tot aici rămînem. Ţi-e frică. Nici nu e bine să aibă ce ne pune în cîrcă mai tîrziu. Vreau să te ajut, băiatule. E în biserică, nu-i aşa ? Tu ai cheia, asta e şansa noastră, ofiţerii trebuie să-l deştepte mai întîi pe paracliser.

Druskat, în groaza lui, n-avea de ales, se încrezu în omul cu vocea susurată.

In sfîrşit izbutiră să ridice capacul cavoului.

— Uite mîna mea, Vladek, nu mai poţi sta acolo, trebuie să dispari, grăbeşte-te, prinde-te de mîna mea şi ieşi !

Atunci a pătruns în biserică doamna contesă cu suita ci, am mai fi avut timp să ne tragem în umbră.

— Nici o mişcare, javrelor ! şuieră intendentul pe neaşteptate. Pentru ce a făcut-o ? Şi-a pierdut capul cînd i-a

văzut pe SS-işti ori poate în clipa despărţirii a vrut să-i aştearnă contesei un mort la picioare ?

Nimeni n-are cum să mai afle !

Bărbaţii în uniformă ţineau sfeşnice înălţate deasupra capului, un tablou întipărit pentru totdeauna, lumini şi umbre, culori ţîşnind din beznă, contesa în toată splendoarea ei princiară, blana peste rochia lungă, faţa palidă sub cascada părului întunecat, vocea ei tânguitoare vibră sub bolţile bisericii pînă în cel mai îndepărtat ungher.

— Vă rog, un mic răgaz, domnii mei, o clipă numai. Doresc să mai cînt o dată la orgă. Intr-adevăr,. cîţiva ofiţeri o însoţiră pe contesă pînă la balcon, pîlpîirile luminărilor dansară pe pereţi pînă sus, ţevăria orgii licări argintiu, doi dintre domni se apucară să calce foalele orgii, acel joc îi înveselea, furtuna de sunete se înălţă ca un strigăt de triumf.

Un răgaz şi pentru noi, Vladek, sau poate, cine ştie, salvarea, un imn măreţ în cinstea celui prea-înalt, cum se închina pe vremuri mama ? Tatăl nostru... nici pe propriul lui fiu nu l-a putut mîntui... Stăteam împietriţi privindu-i cum vin drept spre noi, făpturi diforme de umbră, clătinîndu-se ameninţător. Călcau nesiguri, rătăciţi cum erau de beţie, unii bălăbăneau sfeşrfice cu luminări aprinse, alţii dădură foc rînd pe rînd luminărilor de pe altar. Ce păsărică am prins în laţ ! Semnul galben, stigmatul polonez, lucea pe pieptul lui Vladek. El se întoarse şi mă scuipă în faţă. In acea clipă trosni împuşcătura, sub bolţile de piatră răsună un ţipăt de moarte şi odată cu el ţipătul deznădejdii mele.

— Ce s-a întîmplat ? Scara de lemn scîrţîi şi gemu, contesa coborî fără grabă, cu o mînă alunecînd pe balustradă, cu cealaltă ridicîndu-şi într-un gest graţios poala rochiei lungi, în spatele ei cizme ofiţereşti bocăneau pe trepte şi lespezi. Făcuseră cerc împrejurul mortului.

— Mai sus sfeşnicele, ceru contesa. Dumnezeule mare, şopti ea ducîndu-şi repede mîinile la obraji, dar îndată după aceea comandă cu autoritatea neştirbită dintotdeauna : Domnii mei, vreau să puneţi ordine în toată povestea. Omul trebuie judecat de o curte marţială.

— Nu, nu visam, contesa arăta cu degetul spre mort şi se uita ţintă la ofiţerul cu gradul cel mai mare. — Dumneata îmi eşti chezaş pentru asta. — Apoi vorbi tăios intendentului : Nu vreau bîrfă în sat şi nici zvonuri cum că la castelul din Horbeck musafirii mei au împuşcat pe cineva, numai fiindcă au avut chef să se distreze.

Ucigaşii îl imobilizaseră pe Druskat. Oare şi pe el îl condamnaseră la moarte ? Contesa făcu spre băiat cîţiva paşi, un semn cu mîna, SS-iştii îl sloboziră din strîn- soare, doamna mă bătu uşor pe obraz surîzînd. Micuţul merită o recompensă ! Se răsuci pe călcîie şi părăsi biserica privind drept înainte şi foşnindu-şi veşmintele, ca şi cum n-ar fi putut zăbovi o clipă mai mult într-o societate ce nu ştia să-i acorde respectul cuvenit. Şi uită să spună adio strămoşilor ei răposaţi.* -

Chefliii smîngăliră la repezeală pe altar la picioarele răstignitului o sentinţă de curte marţială şi o întăriră cu semnături şi ştampilă, iar pe tînărul Druskat — pentru ei era o farsă perversă — îl decorară cu Crucea de Fier, făcîndu-1 astfel cu sila eroul şi complicele lor.

— Vladek zăcea împuşcat sub ochii mei, mai tîrziu a răsunat clopotul dînd alarma, în glumă, aşa cred, căd erau cu toţii băuţi, pe urmă m-am pomenit singur cu mortul. Şedeam pe treptele altarului, în deznădejdea mea voiam să mă închin şi nu eram în stare. Aici ai să stai, mă gîndeam, pînă vine cineva şi-ţi zboară creierii, mi-era totuna. Nu mai vedeam nici o ieşire. Peste un timp veni într-adevăr cineva, se întoarse intendentul, cîinele de Dobbin. Suflă în luminări, însă cadavrul se zărea zăcînd pe lespezi, cerul pîlpîia roşu dincolo de ferestrele ferecate în plumb ale bisericii, Karbow-ul ardea în noapte:

Trebuiau şterse urmele, iar el are să mă ajute, aşa mă încredinţă Dobbin, mai tîrziu însă trebuia să-l ajut eu contra duşmanului, contra ruşilor. Doar eram un erou, aveam şi dovada scrisă, noi doi urma să lucrăm mînă în mînă de acum înainte.

Mă simţeam pierdut.

Ticălosul voia să facă din mine unealta lui. îl avea pe Vladek pe conştiinţă, îl auzii poruncind : „Cară mortul afară, îngroapă-1 undeva, oriunde, nu pierde vremea. Dintr-o clipă în alta pot să scape din lagăr polonezii, dacă te găsesc lîngă leş *te* agaţă de primul copac. Tîrăş- te-1 de-aici ! Vîră-1 naibii în pămînt!“ O spunea de parcă ar fi vorbit de un hoit puturos, de o vită putrezită pe cîmp.

El e vinovat de toate, gîndeam eu, el te-a vîndut, te are la mînă, din acest ceas îi sînt cioclu, sluga care-i cară stârvurile şi le ascunde în pămînt, tăinuitorul lui. Oare ce va trebui să mai fac, va trebui să fac tot ce-mi cere. îl uram, aveam să-i plătesc pentru Vladek, pentru mine însumi, căci altfel m-aş fi înăbuşit în propria mea ură. M-aş fi aruncat de sus din clopotniţă, mi-aş fi legat un ştreang de prima grindă întîlnită în cale, iar în cea

din urmă clipă în care aş mai fi putut gîndi mi-aş fi spus s Şi unul ca el are să trăiască liniştit mai departe, din- du -se drept om cumsecade, nimeni nu-1 poate dovedi in afară de mine, dar pe mine porcul mă are la mînă, nji, un nemernic ca el nu trebuie să mai facă umbră pământului ! Fusesem chinuit neomeneşte, eu ştiu ce înseamnă să ți se rătăcească mintea de ură.

M-am trezit cu un sfeşnic în mînă, îl smulsesem de pe altar, l-am ridicat, pornit să lovesc, intendentul se răsuci spre mine, dar avea un singur braț liber, nu se putea apăra prea bine, am izbit, 6-a prăbuşit la pămînt, eu peste el. Pistolul îi alunecase din mînă, amîndoi ne luptam să-l apucăm, el zăcea pe spate, îmi împlântă botul cizmei în burtă, izbitura mă azvârli cu putere ântr-una din strane, lemnul scirțîi şi crăpă, un văl negru mi se lăsă pe ochi, dar degetele mi se încleştaseră pe pistol şi nu i-am dat drumul. încă nu izbutisem să mă adun de pe pardoseală cînd deodată l-am văzut lîngă mine, sus, deasupra mea, apăsai pe trăgaci o dată, de două ori, s-a prăvălit peste mine ca un copac retezat — a trebuit să rostogolesc la o parte un mort, ca să mă pot ridica. L-am privit cum zăcea nemişcat şi în mine nu s-a zbătut nimic, nu-mi era frică, i-am întors pe dos buzunarele unul după altul, dar diploma murdară cu Crucea de fier n-am găsit-o la dânsul.

în noaptea aceea am legat leşurile de şaua calului şi le-am cărat plnă la stînci, mai întîi pe unul, apoi pe celălalt, doi morți a purtat armăsarul meu la locul de veci, iar în ziua următoare l-a purtat pe Gomolla, care se întorcea la viață. Cine poate crede asemenea poveste de neînchipuit ?

însă eu am trăit-o.

7 Şedeau nemişcați în fotolii, cei doi bărbați, fata şi băiatul păstrînd cu toții tăcere, ascultaseră, tinerii cu un interes în fond lipsit de participare, cu care ar fi urmărit orice povestire captivantă, personajul principal se afla lîngă ei în came şi oase, dar relatarea lui Druskat nu li se înfățişa cu mult mai reală decît dacă • le-ar fi citit-o cineva cu glas tare dintr-o carte, vîrstnicii putuseră compara evocarea cu evenimente şi experiențe proprii, ale* lui Gomolla foarte deosebite de ale lui Stephan, deci tot atît de diferit cîntăriră ei purtarea celui ce-şi încheiase acum mărturisirea. îl priveau, fără să rostească un cuvînt. Druskat îşi mută privirile de la unul la altul. Apoi începu să-şi scotocească buzunarele, simțea nevoia să fumeze, dar țigările

i se terminaseră, Gomolla îi întinse pachetul. Druskat mulțumi, nu mai avea decît puține de spus.

— La data aceea n-aş fi putut aduce dovezi că întocmai aşa s-au petrecut lucrurile şi nici astăzi nu pot. Am căzut în cursa intendentului, o clipă de slăbiciune, dar ea l-a pierdut pe polonez. Am gîndit că pot răscumpăra acea singură clipă cu o viață de om trăită demn.

Anja se ridică din fotoliul ei, îşi luă geanta şi şi-o petrecu peste umăr cu un gest neglijent, zise în sfîrşit — era oare cu putință, Druskat se uita la ea ațintit, neve- nindu-i să creadă, căci fata rostise aproape cu o nuanță de dispreț :

— Toate astea mie mi le-a ascuns. I-a fost frică.

Se duse spre uşă, iar băiatul, bineînțeles, o urmă.

— Anja ! Fetițo ! strigă Druskat. Noi doi putem doar...

Ea privi înapoi peste umăr.

-— Ne întoarcem cu bicicletele. La revedere.

Cei trei bărbați rămăseseră între ei.

— Vezi, vorbi Gomolla, copiii nu pot înțelege.

— Tu poți ?

Trecu un timp pînă cînd Gomolla îşi făcu auzit răspunsul.

— Rămîne să mai vorbim despre asta. Mai întîi vreau să aflu la ce concluzii a ajuns procuratura. Pe urmă stăm noi de vorbă, poate chiar mîine. Ah, să nu uit, am promis sâ-ți transmit ceva, eşti aşteptat la Altenstein, Rosemarie e acolo. Prin urmare, deocamdată şterge-o acasă.

Porni spre uşă, bastonul şi-l lăsase în maşină, se ținea drept fără reazemul obişnuit, ceea ce-1 obliga la un mare efort.

— Gustav ! Stephan nu se învoia să-l vadă pe bă- trîn plecînd astfel. O lume întreagă îl cunoştea pe preşedintele din Horbeck ca adept al unor metode şi atitudini ce sfidau rutina, dar iată că astăzi el au se putea împăca nicidecum cu felul cum Gomolla se abătea de la tiparul deprinderilor lui. Cum de nu făcea aprecieri ? Ce consecințe se anunțau pentru Druskat ? Va putea rămîne şef în Altenstein ? Şi înainte de toate, cum judeca Gomolla rolul lui, al lui Stephan, în povestea lui Drus- kat ? Cum se prezintă situația ? Această înfloritură retorică bătrînul obişnuia s-o folosească pînă ți se făcea lehamite, pentru ca după aceea să-şi expună pe larg punctul de vedere pe o temă sau alta. Iar acum ? Stephan voia să afle cum se prezintă situația, iar bătrînul se pregătea să iasă pe uşă. Apoi, în ce fel aveau să se înapoieze ei doi, Druskat şi Stephan, unul la Altenstein iar celălalt la Horbeck ? Poate

luînd-o la picior peste dealuri ? Sau puteau conta pe maşina oficială ? Poftim cîte probleme îşi aşteptau clarificarea !

Gomolla se întoarse şi strecură spre cei doi o uitătură piezişă pe sub pleoapele coborîte pe jumătate, cunoşteau amîhdoi acea privire, ea însemna că era de dorit ca asistenţa să se abţină de la alte întrebări.

— Da, mai e ceva ? mîrîi'el prost dispus.

Se păru că guralivul Stephan se intimidase, în orice caz el nu îndrăzni decît o fluturare resemnată a mîinii, ca şi cum ar fi zis: Las-o baltă !

Gomolla încuviinţă, trecu pragul şi închise uşa în urma lui.

Stephan îşi muşca buza de jos. îşi spunea în gînd i După cum arată, Druskat pare să fie cu moralul la pămînt. Cum zicea uneori Gomolla, băiatul fusese mereu învăluit de un nu ştiu ce straniu, un fel de tristeţe, pe femei le-a dat gata, dâr fiică-sa uite că i-a întors spatele, iar bătrînul s-a dus şi el în drumul lui. Numai eu am rămas lîngă el, eu, Stephan, prietenul lui. Ar trebui poate să-l mîngîi niţel : Lasă că se aranjează, Daniel
— sau : Nu e dracu' chiar aşa negru ! — sau: Fruntea sus! — sau măcar : Capul nu ţi-1 ia nimeni. Aş, prostii! Lăsă pe umărul lui Druskat laba Lui de urs şi începu.

— înainte să plecăm din Altenstein, bătrînul a în- vîrtit telefonul vreo jumătate de ceas. Cred că el s-a bătut ca să-i convingă să-ţi dea drumul. îl îndemnă apoi : Hai s-o luăm din loc !

8 Se urcară intr-un autobuz ticsit, rămaseră în pi cioare, împinşi din toate părţile, foarte aproape unul de altul, ţinîndu-se de bară cu mîna făcută pumn, nu-şi puteau vorbi şi nici • nu doreau. Cînd maşina se apropie de satele lor, se eliberară cîteva locuri. Stephan folosi ocazia, se aşeză alături de o lată tînără, dar abia începuse o conversaţie despre vreme cu drăgălaşa lui vecină : Prea fierbinte, prea de tot uscată vara asta, cînd şoferul anunţă :

— **Staţia Cringul pitulicei !**

Druskat se sculă.

— Vreau să-mi dezmorţesc puţin picioarele. Ai chef să mergi cu mine peste deal ?

Stephan îşi săltă pălăria în semn de salut.

Se dădură jos din autobuz, Stephan îşi trase borul pălăriei pe ochi, Druskat frînse o nuia zdravănă de alun dintr-un tufiş, îi netezi nodurile cu briceagul, apoi cu geamantanul astfel luat la umăr, în vîrful băţului, păşi voiniceşte alături de Stephan prin pădure. Nu-şi vorbeau nici acum, se lăsau fiecare în voia gîndurilor lui.

Druskat îşi spunea, am de aşteptat o sentinţă, trebuie să accept o decizie şi nu ştiu dacă va fi aspră sau blîndă, dar n-am nici o povară pe suflet, ci dimpotrivă un sim- ţămint de descătuşare, mai puternic şi mai larg decît teama de consecinţele spovedaniei mele. Mă duc acasă acum, sînt liber şi pot să mă bucur de libertatea mea, respir, adulmec pădurea, asud şi simt cum mi se lipeşte cămaşa; de trup, aş vrea să azvîrl hainele cît colo, să mă arunc gol într-un lac, să simt pe piele răcoarea apei şi pe urmă căldura soarelui. De ce n-aş face-o ?

Cărarea se desparte chiar aici, ştiu asta, iar dacă o iei pe lîngă ochiurile de apă împresurate de stuf poţi ajunge pe dibuite pînă la lac. Ieri Anja mi-a pus în geamantan tot ce-i face trebuinţă unui bărbat aflat în călătorie o zi-două, pijama, săpun şi prosop şi o cămaşă curată — e timpul s-o îmbrac. Arătă spre cărarea ce se desprindea din drumeag :

— înspre lac !

Stephan n-avu nimic împotrivă. Lungiră paşii, dar apoi îşi încetiniră mersul din ce în ce, îşi croiră cale în- doind crengi ce li se propteau în piept, strînseră umerii strecurîndu-se pe sub cetini pletoase de pini şi abia la capătul potecii înecate în frunziş putură să-şi îndrepte spinarea, în sfîrşit despărţiră eîteva ramuri împletite ce atîrnau spre pămînt alcătuind o perdea şi, la doi paşi de ei, zăriră lacul.

în vreme ce Stephan cerceta nişte pitărci, răsărite în ciuda secetei în tufăriile de pe mal — bineînţeles, vier- mănoase — Druskat se dezbrăca zorit, parcă l-ar fi aşteptat o iubită nerăbdătoare, cu o grabă nevîrstnică risipi împrejur pe mal haine, ciorapi şi pantofi, se căţără pe un trunchi de salcie pe jumătate smuls din rădăcini de furtună şi aplecat aproape de oglinda apei, repezi în sus braţele, se arcui într-un salt, despică apa lacului spre adînc.

Rămîn dedesubt .ca într-un joc de copii, cîte minute, atîtea pînă simt că mă-năbuş, şi încă, şi încă, acum trebuie să urc, vîslesc, mâ ridic dintre umbre sticloase 'şi verzi, deasupra văd

suprafața apei legănîndu-se ca un metal lichid, o străpung, pufnesc şi împroşc stropi, înghit o gură de aer, lacom ca un om care se îneacă, şi iar mă las să alunec în adînc şi iar mă înalț, iubesc apa şi aerul, iubesc vara, trăiesc cu o bucurie nesfîrşită.

Max Stephan stătea pe mal cu picioarele depărtate, pălăria de paie împinsă pe ceafă, mîinile duse la spate şi răcnea nu se ştie ce. Druskat înotă mai aproape, pînă cînd pipăi pămîntul sub tălpi, ieşi pînă la piept din apă, adună şuvițele de păr ce-i şiroiau pe frunte şi întrebă :

— Ce s-a întâmplat ?

— Ție îți lipseşte o doagă, se revoltă Stephan. Satele în alarmă, zvonuri de colo pînă colo, Druskat a fost gardian într-un lagăr de concentrare, a fost aghiotantul lui Hitler. Eu îmi dau programul peste cap, îmi neglijez cooperativa, vin la puşcărie să te iau din prietenie şi din. grija ce ți-o poartă inima mea cinstită, fiindcă vreau să le ştiu acasă la tine şi în afară de orice pericol. Sărmanul băiat, îmi zic eu, pesemne că varsă lacrimi amare de ruşine şi căință. Cînd colo, ce-mi văd ochii ? Tu te bălăceşti.

— Vino să te scalzi şi tu, îi propuse Druskat.

— N-am chiloți de baie.

— Nici eu. Druskat înainta greoi pînă aproape de mal.

Namila scoase un țipăt ascuțit ca o fecioară a cărei pudoare se vede fără veste amenințată, şi-şi feri ochii cu mîna, după care se făcu nevăzut în desiş. Curînd se ivi din nou acoperindu-şi ruşinat bărbăția cu labele de urs, ba încă şi Îegănîndu-şi şoldurile sfielnic, ca şi cum s-ar fi codit.

— Omule, ce burdihan, strigă Druskat, cît un munte. Ia zi cum te descurci cînd faci dragoste ? Şi se aruncă pe spate în apă, rizînd.

— Ei, replică Stephan ridicînd din sprîncene, mă ştii doar, sînt un om cu idei. Se cocoță la rîndul lui pe trunchiul de salcie, desfăcu grațios brațele, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia zborul, rată plonjonul şi, mătăhălos cum era, plesni zgomotos apa cu pîntecele, ducîndu-se drept la fund ca un pietroi.

Ultimele zile nu-i oferiseră lui Druskat multe prilejuri de veselie, acum se ținea de burtă scuturîndu-se de rîs, însă Stephan, îndată ce putu scoate capul din apă, se văicări cum că partea cea mai prețioasă a trupului său şi-o maltratase în

chipul cel mai dureros în saltul acela, nutrea temeri să nu se umfle şi făcu mîinile pumn, arătînd cît de mare va fi umflătura.

Druskat emise părerea că o reacţie în acea parte a trupului nu putea fi decît îmbucurătoare pentru Stephan şi cîte altele... Iată-i aşadar pe cei doi, bărbaţi în toată firea, cu funcţii de conducere, petrecîndu-şi o bună bucată de vreme făcînd glume proaste şi chicotind ca doi flăcăiandri, cînd pe mal, cînd în apă, cînd iar pe mal, sâpunindu-se, frecîndu-şi unul altuia cu nădejde spinarea şi în cele din urmă, proaspeţi şi înviorați, tolă- nindu-se alături pe trunchiul de salcie ca să se zvînte la soare.

Mai tîrziu îşi culeseră hainele din iarbă.

— Ascultă, zise Stephan pe cînd se îmbrăca fără grabă, ascultă, zise el, în vreme ce Druskat, mai sprinten, trăgea pe el pantalonii, ...după cum ştii, eu sînt, ce-i drept, un om bun la suflet, un prieten credincios în toate împrejurările vieţii...

Druskat dădu din cap cuprins de uimire.

— ...însă pe lîngă asta bunul dumnezeu mi-a hărăzit şi eîteva însuşiri păcătoase. De pildă, mor de curiozitate, trebuie să ştiu neapărat cum s-a descoperit toată povestea, cine te-a denunţat? Umblă vorba că ar fi unul din familia mea.

— Cum s-a descoperit, asta are de-a face cu noi doi, zise Druskat.

— Nu pricep.

Druskat gîndi, mi-am dorit multă vreme să-i semăn, să fiu ca el, glumeţ, mereu cu răspunsul pe buze, să iau lucrurile uşor şi să nu mă dau înapoi de la nimic. Cîte- odată m-am străduit dar nu mi se potrivea şi efortul era prea mare. Pentru e] era un fleac să cîştige oamenii, eu uneori i-am îndepărtat în loc să mi-i apropii. Douăzeci de ani l-am admirat şi l-am detestat pe Max Stephan, l-am privit cu invidie şi compătimire, m-a atras şi m-a dezgustat şi poate am izbutit să cîştig disputa dintre noi fiindcă totuşi am învăţat cîte ceva de la el pînă la urmă.

în vreme ce-şi netezea părul cu pieptenele şi cu palma, Druskat îl privi gînditor pe Stephan.

— **De cînd ne ştim, ne-am îndrăgit şi ne-am înfruntat, zise el. M-ai stîmit întotdeauna.**

Erau gata îmbrăcaţi amîndoi, iar Druskat apucă gea- mantanul.

— Tu nu mai puțin, răspunse Stephan. Dînd la o parte perdeaua de ramuri, schiță o plecăciune şi îl lăsă pe Druskat să-i treacă înainte. Se purta din nou ca şi cînd n-ar fi putut să ia în serios nimic şi pe nimeni.

— Ori de cîte ori te-am ajuns din urmă, rîse Druskat, n-ai avut linişte, te-ai luptat să mă întreci iar, m-ai silit să-mi iau încă o dată avint. Eu cred că nu din simplă încăpăţînare ne-am provocat imul pe altul sau pentru că locul ar fi fost prea strimt pentru doi ambiţioşi ca noi. Sîntem de multişor într-acelaşi partid, cum spune Anna, dar cugetăm la viaţă în chip diferit. Se întîmplă că am împlinit patruzeci de ani între timp, trebuia să demonstrez adevărul convingerilor mele sau altfel însemna că am trăit în zadar.

Păşeau alături, pe cît le îngăduia cărarea îngustă. Druskat, cu un cap aproape mai scund decît prietenul lui cel uriaş, înălţă ochii spre Stephan.

— îmi stăteai în drum, Goliath, trebuia să te birui. Şi am reuşit s-o fac, fiindcă venise momentul, fiindcă mulţi alţii o doreau şi o aşteptaseră împreună cu mine. Acum cîteva săptămîni, sper că-ţi aminteşti cum ne-au adus să-ţi vizităm satul model ?

în primăvară, Consiliul agricol mobilizase pentru o excursie la Horbeck vreo cincizeci de bărbaţi şi femei, fireşte majoritatea bărbaţi, membri şi preşedinţi de cooperative din regiune, precum şi primari. Programul vizitei includea o plimbare cu vaporaşul pe frumosul lac Rumitz, însoţită de o ceaşcă de cafea, iar masa de prinz, li se şoptise oaspeţilor ceva despre ţipari, urma să le fie servită la Anna Preibisch, faimoasa cîrciumăreasă din Horbeck. Toată lumea primise invitaţia cu dragă inimă.

Vizitatorii admiraseră dotările de producţie şi amenajările sociale ale cooperativei „Viitorul luminos" cu discemămînt calificat şi cu invidie discretă — se părea în- tr-adevăr că realităţile din Horbeck anticipează satul viitorului — reporterii, nelipsiţi de la faţa locului, făcuseră la repezeală cîteva poze convingătoare, în fiecare dintre ele remarcîndu-se în prim-plan prezenţa lui Max Stephan. Acum venea la rînd centrul de agrement al cooperativei, care şi el trecea drept o realizare exemplară, Druskat îşi amintea perfect în ce chip luase fiinţă.

Musafirii lui Stephan umblau. agale pe uliţa satului

grupuri-grupuri tăifăsuind în voie, schimbau între ei impresii şi oarecare bîrfe de interes regional, cum se întîmplă întotdeauna cînd se adună la un loc colegi ce se văd rar. Grofimann de la Consiliul regional, de curînd avansat şef de secţie, păşea în fruntea alaiului răzleţit, deodată ridică braţul şi strigă că participanţii mai puteau arunca liniştiţi o privire ici-colo admirînd înfăptuirile celor din Horbeck, dar că într-o jumătate de ceas trebuiau să se afle adunaţi lâ debarcader pentru plecare
— exact acelaşi debarcader construit de Stephan pe cheltuiala statului şi cu braţele unei companii de genişti, numai şi numai pentru ca un general polonez să aibă unde pune talpa pe uscat — aşadar, întîlnire la debarcader într-o jumătate de ceas, ca să se poată ieşi în larg la ora stabilită.

Gomolla, care nu rămăsese nici el acasă într-o zi ca asta, venea sprijinit în baston, însoţit de Stephan şi Druskat, în urma specialiştilor dornici să se instruiască.

Dintr-o dată, la ieşirea din sat convoiul se poticni, pomenindu-se faţă în faţă cu nişte maşini de asfaltat drumuri. Stephan întinse mîna lui Gomolla, de data asta bătrînul acceptă ajutorul fără să bombăne, căci trebui să se caţere pe o movilă de prundiş de pe care trecu pe trotuar.

Druskat se oprise în loc.

— Ce caută cei de la drumuri şi poduri în Horbeck ?

Stephan rînji.

— Ştiţi de glumă ?

— Oricînd, îl asigură Gomolla.

Iar Stephan povesti, în vreme ce îşi continuau plimbarea.

—?- Primesc un telefon acum vreo două săptămîni, Consiliul regional, Grofimann, el îmi telefona, s-a anunţat o delegaţie de parlamentari de Ia Paris, doresc neapărat să viziteze o cooperativă, una unde să aibă ce vedea, se-nţelege. Deci care să fie...

— Fireşte, Horbeck'. Druskat ghicise imediat.

— întocmai cum zici.

— Aşteaptă. Druskat îl apucă pe Gomolla de mînecă : Am să-ţi spun cum a potrivit el lucrurile. — Se întoarse spre Stephan. — Dacă-mi dai voie, Max ?

— Dar desigur, te rog. Stephan n-avea obiecţii.)

— Ce-i drept nu-i păcat, tovarăşi, trebuie să fi cu- vîntat el, este cîte ceva de văzut pe la noi, în afară de uliţă, care

arată întocmai ca ediția în miniatură a celor o mie de lacuri, groapă lîngă groapă, pline ochi cu apă cînd plouă. Acum, lăsînd gluma la o parte, ce părere poate să-şi facă străinătatea capitalistă despre socialism, cînd are să înoate pînă la glezne în noroiul nostru...

Stephan chicoti, îl înveselea nespus felul cum mărunțelul de Druskat se pricepea să imite afectarea măreţului Stephan, frazele sunătoare, mimica, gestul impozant, în Druskat îşi rata vocaţia un actor, Stephan se distra de minune, îl îmboldi pe celălalt.

— Şi mai departe, Daniel, cum a fost mai departe ?

Druskat jucă scena în continuare.

— Trebuie să fi protestat: Capitalişti la Horbeck ? Numai peste cadavrul meu ! Afară numai dacă... aici puse o mînă pe inima lui neprefăcută şi-şi alcătui pe dată un chip de oaie, numai dacă tăiaţi cîte ceva din fondurile pentru construcţia şoselei — vreo jumătate de milion, nu mai mult — şi întindeţi de azi pe mîine prin satul meu un covor de asfalt pentru parlamentul francez. Bineînțeles că oamenii mei şi cu mine am pune şi noi mîna pe cazma...

Stephan trebui să recunoască abilitatea lui Druskat în materie de deducţii.

— Dar cum de ţi-a trecut prin cap ?

— Scamator afurisit! pufni Druskat, iar Gomolla scutură din cap, pe jumătate dezaprobator, pe jumătate admirativ.

Ceva mai tîrziu pluteau pe lacul Riimitz, Gomolla şi Druskat ieşiseră pe punte, stăteau rezemaţi de balustradă privind ţinutul mărginit de apă şi cer, petece de pădure înşirate pe mal lunecau pe lîngă ei rămînînd în urmă, fineţe şi ţarini se întindeau pînă la satele cuibărite în depărtare, pămîntul se acoperise de verdeaţă, iar lacul era curat şi albastru ca şi cerul în acea dimineaţă de primăvară. Gomolla îşi azvîrli ţigara în apă şi se miră cu glas tare.

— In lagăr aveam pe unul care fusese odată la Capri, cică acela ar fi cel mai frumos colţ din lume. Nu ştiu, să existe oare ceva mai frumos decît ce vedem acum ?

Druskat nu răspunse uimirii şi întrebării lui Gomolla, ci arătă spre mal, unde o fîşie golaşă de culoare cafenie se arăta vederii, semănînd cu o linie tăiată în desişul de anini.

— Mlaştina lupului. Zăreşti digul ? Un rambleu de turbă.

— Are să ţină de data asta ? se interesă neîncrezător

Gomolla.

— Trebuie să țină !

Pe punte se ivise şi GroBmann, Druskat ştia că omul avea meritele lui, însă nu-1 simpatiza cine ştie ce, căci acest GroBmann îşi făcuse obiceiul să împrăştie în jurul lui optimism într-un chip zgomotos şi căznit, acum de pildă se apropie de Gomolla şi voi să ştie :

— Ei ? Cum vi se pare ideea noastră ? O cursă de plăcere cu vaporaşul — şi de ce nu ? La urma urmei avem la bord gospodari cu care ne mîndrim, preşedinți de cooperative şi aşa mai departe. Şi apoi trebuie să ne îngrijim de evenimente de rezonanță înainte de congres, am dreptate, tovarăşe Gomolla ?

Lui Gomolla nu-i rămase decît să-l laude, aşa cum omul se şi aşteptase.

Grofimann mustea de bună dispoziție, le aduse la cunoştință confidențial lui Gomolla şi lui Druskat ceea ce ei de altfel ştiau, că după plimbarea pe lac aveau să debarce iar în Horbeck, o mică gustare la doamna Preibisch, surpriza zilei, le suflă în ureche cuvîntul vrăjit „țipar“, apoi o dezbatere pe marginea vizitei, presa e invitată, radiodifuziunea şi aşa mai departe, însemnătatea acțiunii depăşeşte cadrul regional, căci se prevede şi luarea unei hotăriri, iar în legătură cu asta, — dată fiind experiența celor doi tovarăşi — ar fi dorit să se consulte cu ei.

— Cu plăcere, desigur.

între timp tot mai mulţi pasageri se alăturau grupului, plăcinta de rigoare cu brînză de vaci lusese de mult consumată, ceştile de cafea se goliseră, iar cabina se umpluse de fum de ţigară, cu toţii simţeau nevoia să-şi primenească plămînii cu o' gură de aer proaspăt, afară pe punte bătea puţin vîntul. Întinzînd braţele în faţă, Stephan se produse grabnic cu nişte genuflexiuni, încordarea îi trimise tot sîngele în cap, apoi se apucă să glumească ba cu un coleg, ba cu altul, croindu-şi drum ca din întîmplare spre centrul grupului în care se discuta. Poate îi scăpa ceva bun de ştiut ? Grofimann explica tocmai, acum Stephan îi distingea cuvintele.

— Avem în jur de şase sute de cooperative în regiunea noastră, vreo duzină dintre ele s-au plasat în* fruntea clasamentului, aşa ca Horbeck, Stephan coborî cu modestie pleoapele, dar — Grofimann îndreptă arătătorul în sus şi plimbă o privire cu înţeles de jur împrejur, erau doar între ei — o sută de cooperative, din păcate, continuă să bîjbîie sub linia de plutire, iar alte cinci sute — oratorul se propti într-unul din nasturii hainei lui Druskat — cum ar fi Altenstein de exemplu, mărşă- luiesc în pluton undeva pe la mijloc, nici prea-prea şi nici foarte-foarte. Orientarea în momentul de faţă e următoarea : dacă vrem să realizăm un şalt important la nivelul regiunii, al ţării întregi, atunci trebuie să obţinem detaşări din pluton.

Stephan se agită.

— Ce mai aştepţi, Daniel, dă-i bătaie !

Rîsete.

Grofimann încuviinţă plin de importanţă, se înfier- bîntase şi în priviri îi scînteia inspiraţia, se lansase într-un discurs ca şi cînd o sală plină i-ar fi sorbit cuvintele, el apăsă pe fiecare în parte şi trebui să ridice glasul pînă la răcnet ca să acopere uruitul răspîndit din pîntecul vaporului.

— Tovarăşi, dacă cinci sute de cooperative ar reuşi să treiere eîteva chintale în plus la hectar, nu mai mult, o biată sută de kilograme sau două, cîştigul ar întrece jumătate de miliard.

— Atunci am desfiinţa satele-vitrină, copiii răsfăţaţi ai gazetelor, strigă bucuros Druskat, uitîndu-se triumfător la Max Stephan. Cei adunaţi în jur aplaudară, iar Stephan, cu sprinceana ridicată, aruncă îndărăt un zîmbet zeflemisitor.

— Azi ai limba ascuțită, micuțule.

— Ei, ei, doar n-o să vă luați la ceartă. — GroBmann îi amenință jucăuş cu degetul. — Lasă deocamdată răfuiala cu ziarele, tovarăşe Druskat, căci tocmai cu tine avem un gînd care are de-a face cu presa. Am vrea să creăm un exemplu, pricepi, o călăuză, şi un imbold pentru mulți alții. încă nu i-am găsit titlul potrivit :

— Poate „Inițiativa celor din Altenstein". Sugestia venea de la Stephan.

— Poate, consimți GroBmann. Oricum vouă, celor din ~ Altenstein, vă revine sarcina să dovediți cum se poate depăşi mediocritatea.

îşi trecuse mîna pe sub cotul lui Druskat, avea pesemne intenția să facă împreună cu celălalt, braț la braț, cîțiva paşi pe punte, discutînd despre detaliile popularizării în presă. Dar Druskat se împotrivi, se înțepeni pe picioare şi nu se dădu dus din. mijlocul grupului, vorbi cu o ironie dulce.

— Să ne detaşăm din pluton, poate eşti drăguț şi ne lămureşti cum se face asta.

GroBmann se simți întrucîtva jignit, îşi desprinse mîna de pe brațul celuilalt, răspunse iritat :

— Ei bine, rupînd cu păcătoasa de rutină şi au mai puțin cu neglijența, impunînd o dată pentru totdeauna, vă rog să mă iertați, o riguroasă organizare a muncii în satele voastre. Aplicarea în producție a cuceririlor tehnicii, lucrul în schimburi — toate astea sînt cuvinte ca din altă limbă, nu numai la voi în Altenstein, ci în majoritatea cooperativelor noastre.

Chipul lui Druskat se posomorise treptat în timpul cuvîntării lui GroBmann, nici ceilalți preşedinți nu fură peste măsură de încîntați de expunera tovarăşului şef de secție, lată care erau, prin urmare, dacă le putem numi astfel, dedesubturile tratației cu țipar, de care atît se bucuraseră cu toții ! începură să se împrăştie. Go- molia înregistra cu neplăcere stîngăcia lui Grofimann. Acesta ridică mîinile şi strigă rugător :

— Dar, tovarăşi ! Un sat ca Horbeck, pe care l-am admirat astăzi, nu trebuie să rămînă un caz izolat !

— Aici are dreptate ! exclamă Druskat, spre surprinderea lui GroBmann. îi dau perfectă dreptate.

Campania de presă părea, aşadar, asigurată. GroBmann scoase din buzunar o hîrtie.

— Proiectul, explică el, ţi^am pregătit chemarea la întrecere. Ia-o şi citeşte-o în linişte.

Druskat primi foaia şi o parcurse.

— Astăzi după prînz, adăugă GroBmann, vei lua cuvîntul cel dintîi şi vei argumenta chemarea la întrecere. De acord ?

Druskat dădu din cap. Stephan avea chef să bea cu el, Druskat ridică ochii, uriaşul rînjea cu satisfacţie răutăcioasă, strîngînd o sticlă de rachiu în laba lui de urs.

— Ei, atunci, vorbi el şi duse sticla la gură, să umplem hambarele, Daniel !

Ţiparul fusese pregătit de Anna Preibisch fără cusur şi anume după metoda numită natur, iar lîngă el oaspeţii au fost poftiţi să guste un sos picant, felurite salate, legume şi compoturi. Acum şedeau fumînd şi pălăvrăgind în Jurul mesei, pentru dezbatere nu se rezervase mai mult ae o oră, se putea spera că vorbitorii nu vor depăşi măsura, fusese o zi încărcată ce le adusese şi surprize plăcute, erau cu toţii osteniţi şi sătui, deloc înclinaţi spre discuţii în contradictoriu şi cu siguranţă că aveau să aprobe chemarea la întrecere votînd prin ridicare de mîini.

Druskat, aşezat către capătul mesei cu hîrtia desfăcută înainte, se adîncise în lectură, părea că luptă să înveţe pe de rost textul propunerii, cînd şi cînd murmura cîte ceva pentru sine, rămînea pentru o vreme cu ochii pironiţi în tavan, aducea pesemne unele îmbunătăţiri cuvîntării, în cele din urmă dădu foaia la o parte, depărtă picioarele, sprijini un cot în palma mîinii celeilalte şi, cufundat în gînduri, prinse să-şi ciupească buzele. Nu băgase de seamă că domnişoara Ida se apropiase lucrînd cu peria şi cu lopăţica de strins firimituri, bătrîna îşi făcea treaba cu mişcări apăsate, dar Druskat continua să n-o observe.

Ida trebui să se încline spre el, chemîndu-1 în şoaptă :

— Daniel.

El îi surise de foarte departe.

— Ce-i cu tine, Ida ?

— Mai ţii minte cum am fugit noi din oasa asta într-o noapte geroasă, Irene, tu şi cu mine — cu un cărucior pe care-1 trăgeaţi voi ? Max Stephan îşi sărbătorea nunta, se

împlinesc acuşi douăzeci de ani.

— Niciodată n-am să uit, Ida.

Domnişoara chicoti pe neaşteptate, apoi coborî pleoapele învinsă de ruşine'.

— Nici un bărbat nu m-a mai sărutat de atunci.

— Ida, Ida. Druskat dădu din cap, dar apoi o apucă de bărbie şi, întocmai cum făcuse cu douăzeci de ani în urmă, o sărută pe bătrîna domnişoară mai întîi pe un obraz, pe urmă şi pe celălalt.

Cu ochii închişi şi umerii strînşi, Ida scoase un oftat adînc, după care îşi recăpătă graiul.

— Prietenia adevărată nu piere, Daniel! zise ea şi se depărtă cu fruntea sus şi fustele fluturînd, ca şi cum ar fi purtat un trofeu prin sală. Fu gata să se izbească de Anna Preibisch care stătea rezemată de" uşă cu braţele încrucişate peste piept Ida vru să treac^ pe lîngă ea, însă Anna o opri arătînd înspre masa lui Druskat, unde zăceau peria şi lopăţioa părăsite acolo de Ida în drăgălaşa ei zăpăceală.

— Ţi-ai uitat uneltele, draga mea.

S-ar putea să fie adevărat ce se spune, că dragostea îi transformă pe oameni, oricum de data asta Ida nu se fîstîci ca de obicei, ci o măsură pe sora ei cea bărbătoasă cu o privire demnă şi făcu un gest uşor iritat, Anna se dădu la o parte nepăsătoare, eliberînd ieşirea, căci între timp GroBmann îi trezise curiozitatea. Acesta se aşezase de la început în capul mesei între Stephan şi Gomolla, acum se sculase în picioare, ciocăni cu furculiţa într-un pahar şi lăsă, cum se spune, privirile să-i alunece peste capetele comesenilor pînă se statornici în încăpere o linişte desăvîrşită, plină de aşteptare şi respect. Abia atunci cuvîntă :

— Dragi prieteni şi tovarăşi, după cum ne-am putut convinge, unele lucruri sînt exemplare în Horbeck. Pretutindeni întâlneşti o anume civilizaţie, ceea ce nu e o simplă întîmplare, căci civilizaţia se sprijină, ca să zicem aşa, pe factorul economic.

Iar factorul economic, cam astfel îşi duse el mai departe argumentaţia, tocmai asta e, nu-i aşa, despre el e vorba, cei din Horbeck recoltaseră cincizeci de chintale la hectar, alţii abia dacă făceau treizeci. în fine, decalajul dintre cooperative a devenit de netolerat. în acest sens va lua cuvîntul tovarăşul Druskat, el va da citire unui apel adresat tuturor

cooperativelor din regiune.

— Te rog, Daniel! Făcu semn lui Druskat să se ridice de la locul lui, pe dată trimişii presei dădură la iveală pixurile, iar fotografii luară poziţie de atac.

Druskat merse pînă în mijlocul sălii şi acolo se opri la cîţiva paşi de masă cu picioarele depărtate stînd faţă în faţă cu GroBmann, Gomolla şi Stephan, ţăranii şi primarii îşi traseră' scaunele astfel încît să-l poată vedea mai bine pe preşedintele din Altenstein. Druskat ţinea manuscrisul pregătit într-o mînă, iar cu cealaltă se scărpina nervos răvăşindu-şi şi mai tare părul ciufulit.

— Ascultă, tovarăşe Grofimann, o sută de cooperative au atins cifrele de alarmă, aşa, cei cîţiva fruntaşi cum e Horbeck nu ne ţin de cald, iar cinci sute de cooperative s-au împotmolit pe undeva pe la mijloc — statistica dovedeşte... disproporţii în agricultură, creşteri inegale... Frumos ne-am mai vîrît în rahat! Ne. trebuie o schimbare care să ne salveze şi tu vii să ne arăţi drumul cu eîteva sfaturi pe care ni le putem da şi singuri — mai multă ordine, mai multă sîrguinţă ? Omule, eu prostia asta nu ţi-o citesc !

GroBmann îl privise pe Druskat cu ochii măriţi, ne* venindu-i să creadă, acum sări în sus clocotind de mînie şi strigă :

— Eşti bun să-mi explici ce înseamnă asta ?

Druskat vorbi liniştit.

— Apelul pleacă de la concluzii false. El îndoi şi rupse foaia pe care o ţinea în mînă, o făcu bucăţele, apoi păşi pînă la masă şi lepădă hîrtiuţele într-o scrumieră.

Fiecare din cei prezenţi era deja cu gîndul acasă, nimeni nu mai aşteptase vreo senzaţie pentru această ultimă parte a programului şi iată că se petreceau lucruri cu totul ieşite din comun. Rumoare şi zumzet în sală, invitaţii administraţiei regionale se întinseră emoţionaţi după ţigări, încuviinţînd mut unii, alţii cu colţurile gurii lăsate în jos, scuturînd fruntea în semn de dezaprobare. Osîndind cu un gest acuzator scrumiera, Grofimann rosti pe un ton îngheţat :

. — Chemarea la întrecere a fost supusă unei dezbateri colective cu concursul specialiştilor, la noi în secretariat.

Druskat, în drum spre locul Lui, se răsuci încă o dată spre GroBmann, strigîndu-i :

— Şi aici în sală ne aflăm între specialişti şi fiecare din ei

își dă seama că e nevoie să se întîmple ceva, pentru ca forțele de producție să iasă din amorțire și să se dezvolte din nou.

în acea clipă văzu rin jetul batjocoritor al lui Max Stephan.

— Max, știu că tu multe parale pe știință nu dai, hai să te lămuresc cu un exemplu. E la fel ca treaba cu vremea. Nici o picătură de ploaie luni de zile, toată verdeața pălește și se usucă, nu, burtosule, nu ieșim din necazul ăsta dacă te duci tu în graba mare să-ți deșerți udul pe cîmp...

în sfîrșit se făcea și o glumă, încordarea asistenței se destinse în hohote de rîs.

Druskat ridică din nou glasul.

— Ne trebuie o furtună adevărată, în sfîrșit ploaie, o ploaie zdravănă. Noi, cei din sate, așteptăm ceva nou, însuflețitor, fără precedent, iar tu... întoarse capul dintr-o smucitură, îl privi pe GroBmann drept în față, tu ne propui niște lozinci general valabile, care se potrivesc în orice situație de douăzeci de ani încoace. Și mai ai pretenția să le punem în ziar. Nu !

Oricît de agitat era, Druskat apucă să observe că bobinele unui magnetofon începuseră să se învîrtească, unul dintre reporteri îi dăduse drumul. El amuți pentru o clipă, apoi văzu cum GroBmann și Stephan, așezați la stînga și la dreapta lui Gomolla, șopteau de zor în urechile bătrînului, cine știe cu ce-i împuiau capul. Gomolla îi dădu însă violent la o parte și înălță privirea. Oare nu cumva clipise spre el în semn de încurajare ?

— Spune unuia care și-a organizat munca punct cu punct : Mai multă exactitate, tovarășe ! Unuia care și-a dat toată silința : Ceva sîrguință în plus nu ți-ar strica ! Unuia care nu s-a crutat : Ia mai asudă tu un pic, că se poate ! Spune unuia care e gata-gata să cadă din picioare : Să nu-mi vii cu scuze că ești obosit! N-ai să primești alt răspuns... într-adevăr, de data -«sta Druskat exagera puțin, căci îi arăta lui GroBmann cum că-i lipsește o doagă... nici un alt răspuns, decît degetul dus la tîmplă, încheie el, iar cei adunați în jurul mesei rîseră din toată inima. Druskat le acoperi hohotele răcnind ; Sau are să-l înece furia. Nu este admisibil să calculăm progresele după metoda : Vom reduce incendiile din păduri cu cincizeci la sută. Mai bine să cîștigăm ceva în plus.

— Dar cum ? Cum ? strigă cineva.

Druskat privi împrejur căutând pe cel care-i aruncase întrebarea, era unul dintre colegii lui.

— Trebuie să creăm tehnicii un cîmp' larg de desfăşurare, să cooperăm, altă cale nu există. Pentru ce avem maşini, lor să le sară capacele, ele să se hodorogească pînă ajung la fiare vechi — iar nu oamenii.

Acum Druskat se adresă din nou lui GroBmann.

— Prietene dragă, dacă doreşti un exemplu pentru gazetă, poftim unul, hai_să unim parcurile de maşini din Horbeck şi Altenstein ca să recoltăm şi să semănăm la un loc, asta îţi semnez imediat!

— Atîta caz pentru nimica toată ! Ştiu că ai greutăţi cu strânsul recoltei. Dacă nu te descurci singur, bate-mi la uşă. în sfîrşit, Stephan avea prilejul să deschidă şi el gura, iar GroBmann completă :

— Aşa cum îl cunosc pe tovarăşul Stephan, el nu va sta pe gînduri cînd e vorba să acorde un ajutor tovărăşesc.

Druskat scutură din cap.

— Iarăşi vorbe goale. . ^

— Nu permit asemenea ton ! GroBmann lovi cu pumnul în masă, roşu de furie. Druskat îi explică zîmbind :

— Nu există nici măcar o şosea care să lege satele noastre. Iar acum, cu aprobarea forurilor în drept, are să se toarne la Horbeck pe uliţă un asfalt gros de douăzeci de centimetri. De ce, mă rog ? Pentru ca îngîmfaţii din Horbeck să-şi mai împopoţoneze coada cu cîteva pene colorate de împrumut ?

. De data asta s-ar fi zis că hohotele de rîs n-aveau să se mai sfîrşească.

GroBmann se sculă şi dădu din mîini, ca şi cum lovind cu palmele în toate părţile ar fi voit să stingă acea «xplozie de veselie, ca pe un foc mic şi iute ce alerga în jurul lui, nu izbuti şi urlă :

— Faceţi linişte ! Doresc să-i răspund tovarăşului Druskat...

Insă Druskat simţi că aproape cîştigase mica bătălie purtată în circiuma Annei Preibisch din Horbeck, aşadar, nu îngădui să fie întrerupt, ci strigă :

— încă n-am terminat ! Nu ne putem mulţumi cu faptul că unii, cum sînt vecinii noştri din Horbeck, dau întruna zor să ne-o ia înainte. Nu, nimeni nu mai trebuie să fie lăsat în urmă, nici un singur om, nici un singur sat. E important să obţinem şanse egale pentru toţi ! Dar cum ? Cu chemarea ta la întrecere ? E prea măruntă. Avem nevoie de un proiect uriaş — o revolu-

ție ! Trebuie să ne smulgem în sfîrşit din inerție, să renunțăm la cooperativa de stil vechi, la fudula cooperativă mamut, trebuie să dinamităm granițele satelor, să muncim pe suprafețe întinse dintr-o zare în altă zare, să muncim pe ogor la fel ca în industrie, numai aşa vom putea cîştiga cu toții destul şi ne vom împărți roadele între noi în mod drept !

De ce nu aplauda nimeni ? Druskat cercetă în jurul său cu uimire, oare mersese prea departe, fuseseră nelalocul lor dorințele cărora le dăduse el glas ? întrebă : Nu m-ați înțeles ?

în sfîrşit GroBmann se regăsea stăpîn pe situație şi zîmbi oarecum cu milă.

— Să revenim cu picioarele pe pămînt, spuse el.

Făcu o mişcare leneşă cu mîna, dîndu-i astfel de înțeles lui Druskat că se poate întoarce la masă printre ceilalți, dar omul nu se clinti ci rămase aşa cum stătea în mijlocul sălii, cu picioarele depărtate, se "scărpină iarăşi în cap, apoi vorbi.

— Ai dreptate, trebuie pornit de la fapte — şi anume de la cele mai simple. Propun să se oprească asfaltarea în Horbeck. în loc de asta, putem construi o şosea de legătură intre satele noastre. Sinteți de acord ?

în afară de GroBmann şi de Stephan, toți ceilalți ridicară mîinile.

Druskat privi în jur şi constată cu un zîmbet subțire :

— Majoritate covîrşitoare de voturi.

După asta se aşeză în sfîrşit. Asistența aştepta un cuvînt din partea celui ce conducea dezbaterea, dar GroBmann tăcea încurcat. Iar ceea ce izbuti el să pronunțe în cele din urmă fu rezultatul unei îndelungi cugetări.

— Pauză !

Se duse la Druskat şi îl înştiință pe un ton de amenințare.

— Atitudinea ta de astăzi nu va rămîne fără urmări, tovarăşe !

Nădăjduia şi el din toată inima, îl încredință Druskat.

Căută pînă cînd îl găsi într-un grup pe burtosul de Stephan. Acela îl privi strîngînd puțin din pleoape, ca unul care nu reuşeşte să bage ața în ac, oricît s-ar chinui. Dar Druskat învățase de mult să se prefacă bine dispus, trimise în joacă cîțiva pumni în pieptul uriaş al lui Stephan.

— Max, eu am vorbit şi în numele tău, spuse el. Ascultă, cînd o să avem şoseaua, atunci dealul dintre satele noastre n-are să mai fife o piedică de netrecut, să vezi numai cum or să

se plimbe încolo şi încoace maşinile, mai mare dragul!
— Demagog ce eşti !
Druskat îi răspunse cu cel mai fermecător surîs pe care-l avu la îndemînă.
— Am învăţat o grămadă de lucruri de la tine.
Anna îi făcu semn, chemîndu-l în cămăruţa din fund. Acolo îl aştepta Gomolla. Bătrînul rînjea tolănit în- tr-un fotoliu, Anna le turnă rachiu, azi cu o anume solemnitate, căci purta paharele pe o tavă de argint.
— Mi-a plăcut cum ai vorbit, îl lăudă ea. Dar a fost oare înţelept, băiatul meu ?
Druskat luă un pahar de pe tavă, îl ridică spre Anna, apoi spre Gomolla.
— Gustav, ne urnim din loc ! rosti el cu însufleţire.
Arina exprimă unele îndoieli, aşa cum era de aşteptat, din punctul ei de vedere burghez.
— De fiecare dată cînd ai crede că de acum înainte or să se liniştească satele şi că o să duceţi un lucru la bun sfîrşit, atunci vă şi apucaţi de ceva nou. Şi mereu tulburare, mereu sfadă. Dumnezeule mare, cîte s-au petrecut numai în birtul meu. Adevărat este că din pricina asta afacerile mele n-au avut de suferit — dar adesea ai avut tu, băiatul meu. De altfel, vorbi ea de astă- dată spre Gomolla, de altfel, zise ea cu un zîmbet ascuţit. Daniel îmi aminteşte mult de tine, Gustav. Vreau să spun, el e acuma aşa cum erai tu altădată. Dar lui Stephan i-a dat ce merita !
Gomolla nu reacţiona la observaţia perfidă a Annei, ci îl trase pe Druskat pe un scaun lîngă fotoliul lui şi îi spuse apăsînd pe fiecare cuvînt.
— Unora n-o să le fie pe plac adevărul, aşa cum îl vezi tu. Totuşi trebuie să-ţi iei inima în dinţi şi să-ţi rosteşti gîndurile la conferinţa regională la fel de bine cum ai făcut-o adineauri, dacă se poate, chiar mai bine.

Cîteva zile mai tîrziu s-a ţinut acea conferinţă de pomină. Vreo mie de oameni se aflau strînşi în sala polivalentă — astfel i se spune clădirii străbătută de lumină ca de o apă, cu înfăţişarea unui imens cort de circ, încremenit în beton — tovarăşi de la Berlin, din Comitetul Central şi de la Ministerul Agriculturii şedeau la masa prezidiului alături de membri ai conducerii regionale, femei şi bărbaţi demni de cinste. Iar

printre dîn- şii se umfla în pene de abia-1 încăpea copilul minune al Nordului, dolofanul de' Stephan. Lepădase haina şi rămăsese numai în cămaşă căci era zăpuşeală în ziua aceea, parcă ceva te făcea să presimţi apropierea furtunii, vibra cumva în aer, umplea întreaga sală, avea să se schimbe vremea, nici vorbă.

Druskat stătea- în aşteptare, se înscrisese la discuţii. Cînd într-un tîrziu îşi auzi numele strigat îşi adună însemnările şi porni spre tribună, călca cu picioarele puţin ţepene, ştia aţintiţi asupra lui ochii atîtor oameni şi-şi domina cu efort nervozitatea. îşi plimbă privirea în sală, văzu o mie de chipuri şi nici măcar unul care să-i fi fost cynoscut, în beregată i se oprise nodul obişnuit, trebui să-l alunge tuşind uşor ca să poată rosti mai întîi:

— Tovarăşe şi tovarăşi... Se simţi părăsit acolo sus la tribună, dar deodată îl descoperi pe Gomolla, bătrî- nul se sculase de pe locul lui, căută un scaun în primele rînduri, se aşeză şi duse mîna pîlnie la ureche. Aşadar : Tovarăşe şi tovarăşi, pentru început introducerea, generalităţile de rigoare, ce dorim să realizăm la noi în regiune, la noi în ţară şi în ce relaţie stau strădaniile noastre cu evenimentele petrecute în lume — pe urmă : După cum atît de just a subliniat antevorbitorul meu... ceea ce fireşte că nu emoţionă pe nimeni, dar el vorbi mai departe şi treptat se eliberă de teamă, se încălzi vorbind, apoi veni clipa cînd nu-1 mai preocupă ciudăţenia faptului că trebuia să-şi asculte sunetul propriei voci, atunci îşi luă avînt şi se amestecă el, preşedintele unei gospodării nici măcar fruntaşe, în politica de stat. Dintr-o dată se revărsă în el acea forţă şi acel sentiment al răspunderii pe care Ie are un om cînd poate da glas unor gînduri ce nu sînt numai ale lui, ci ale multora.

Cînd coborî de la tribună, aplauzele nu mai voiau să contenească. îl împresurau chipuri luminate de rîs, rîdea el însuşi, încercă să se strecoare înapoi în şirul de scaune de unde ieşise, dar cineva îl apucă de mînecă, era Gomolla.

— Vino, îi şopti bătrînul, o să ne permitem o mică abatere de la disciplină.

în timp ce se striga următorul nume de pe lista vorbitorilor, cei doi se furişară afară din sală şi ieşiră în parc. Druskat îşi umplu plămînii cu aer, ca un sportiv care a trecut cu bine o probă dificilă, zăpuşeala îi apăsa •ca şi înainte, dar vremea

avea să se schimbe, Druskat era sigur de asta.

— Băiete, se întoarse către el Gomolla, m-ai necăjit tu din cînd în cînd, dar eu am ştiut că ai stofă şi că ai ;să ajungi departe într-o bună zi. Acum sînt mîndru de tine. A fost cuvîntarea cea m^i bună, cred eu, şi — ia ;seama ! — nasul meu îmi spune că or să te trimită la congresul partidului. Băiete, ai reuşit! Nu te bucuri ?

— Ba da, răspunse Druskat, mă bucur. Dar pe chipul iui se întipărise o gravitate de nepătruns.

In săptămâna următoare, Druskat se duse să facă o "vizită familiei Stephan. Intră în curte cu motocicleta păcănind asurzitor, o împinse lîngă unul dintre teii ti- aieri ce străjuiau intrarea casei cu coroanele lor tunse în -formă de glob. Hilde Stephan îi deschise uşa.

— De mult n-ai mai dat pe la noi.

De la încăierarea din sufrageria lui Stephan, care-1 ■umpluse de scîrbă, Druskat nu le mai călcase pragul. O ■salută pe Hilde cu o înclinare din cap, o găsi schimbată, purta părul pieptănat strîns şi adunat într-un coc la spate, era frumoasă şi severă.

— Ultima dată, acum un an, spuse el.

Ea îl pofti să intre, îi deschise uşa sufrageriei, dar îşi făcu datoria de gazdă cu gesturi şi priviri stinse, ai fi zis că oficia lîngă un catafalc.

Druskat păşi înăuntru. Max Stephan lenevea tolănit intr-unui din fotoliile lui uriaşe. în semn de salut flutură leneş către oaspetele său o gazetă cu care era limpede că se îndeletnicise pînă în acel moment, vizita lui Druskat nu păru să-l surprindă cîtuşi de puţin.

— Ai citit ? îl întrebă el, arătîndu-i ziarul. Apoi declamă : „A trăi pe socoteala altora — cît timp ? Învîrteli pe sub mînă ! Trei întrebări către tovarăşul Stephan. În multe sate mai domnesc încă Stephanii !“ Strînse ziarul şi îl aruncă pe măsuţa de lîngă fotoliu : Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Numele meu, respectat de toată lumea, a devenit o poreclă pentru cei ce se aşază de-a curmezişul progresului. Omule... Stephan îşi împreună mîinile mari formînd un fel de capcană pe care o strîngea din ce în ce, dacă mi-ar cădea mie în labă **zmlngălitorii ăştia de gazete**! îl măsură din ochi pe Druskat, care rămăsese rezemat de cadrul uşii, Stephan spuse cu admiraţie pătrunsă de amărăciune : Cuvîntarea ta la

conferința regională, text integral cu fotografie. Ce spui, Hildchen, în sfîrşit un bărbat frumos, pozat în gazetă. Cum te simți ?

Druskat împinse buza de jos înainte, chibzui o clipă, apoi răspunse.

— Bine.

Hilde prinse să se lamenteze cu glas ascuțit.

— Cum se pot purta oamenii după asemenea articole apărute în ziar — e de vise rele ! înainte, de cîte ori mă duceam la prăvălie, vînzătoarea avea cîte ceva pus de-o parte pentru mine, ştii cum e obiceiul, doamna Stephan în sus şi-n jos. Acum amuțesc cu toate îndată ce deschid uşa prăvăliei. Unii pe uliță se întorc din drum numai ca să nu-mi dea bună ziua.

— Şi după părerea ta vina o port eu ? o întrebă Druskat, continuînd să stea în picioare.

Hilde se îndepărtă de el şi se alătură lui Stephan, care umplea tot fotoliul larg cu trupul lui. îşi făcu loc lîngă el pe brațul fotoliului, şedea cam înghesuită dar n-avea încotro, trebuia să se ostenească nițel. Nu se putea să nu facă impresie asupra lui Druskat felul cum şedea ea astfel lîngă soțul ei, puțin mai sus decît el din pricină că fotoliul avea brațul înalt, dar femeia se simțea în siguranță, căci Stephan o prinsese pe după şale, iar mina lui cu degetele desfăcute îi apăsa pulpa, Hilde n-a- vea cum să alunece, stătea dreaptă şi încordată pe brațul fotoliului :

— Tu l-ai înfundat, glăsui ea acuzator.

Oare îi ieşise cu* totul din minte cum îl amenințase Stephan în urmă cu un an, chiar aici, în camera asta, pe el, pe Druskat : „Pot să te distrug !“ Sau rostise cu bună ştiință vorbele acelea, tocmai ca să-i amintească înfruntarea de atunci ?

— Oamenii din sat nu s-ar feri de voi ca de rîie, dacă Max ar fi fost un bun conducător, spuse Druskat.

Stephan găsea mai întotdeauna imagini sugestive pentru caracterizarea unei situații.

— O să fii şi tu odată strîns cu uşa, strîns să-ți iasă ochii din cap, iubitule. Consătenii tăi din Altenstein crezi tu că n-or să-ți dea binețe cu fundul ?

Druskat ridică din umeri. înainte să poată da un răspuns, Hilde îl luă din nou la rost.

—* De bună seamă ai să înțelegi că nu poate să-mi placă felul cum te porți cu Max, zise ea, jignindu-1 pe el mă lovești și pe mine. Dinspre partea mea, gazetele pot scrie ce au poftă și dacă oamenii din sat ar azvîrli cu pietre după mine din pricina lui, eu mi-aș purta și mai sus fruntea. Locul meu e lîngă Max. Doream s-o știi, Daniel.

Druskat se uită la amîndoi îndelung, la bărbatul din fotoliu și la femeia ce trona alături. într-adevăr, Hilde ședea ca o călăreață de ocazie, cocoțată anevoie într-o șa de damă, dar felul cum lupta să-și păstreze o ținută plină de demnitate nu-1 înveseli pe Druskat, el fu mai degrabă mișcat și rosti cu seriozitate :

— Ah, Hildchen, nu m-am îndoit niciodată că voi doi sînteți făcuți unul pentru celălalt.

Atunci stăpîna casei îl invită în sfîrșit să ia loc.

Dar Druskat nu primi, se grăbea.

— Max, trebuie să iau în primire de la tine mașinile pentru construcția șoselei. Hai, vino !

Druskat îl invită pe Stephan să se urce pe motocicletă în spatele lui. Goniră astfel pe ulița satului și se hurducară peste cîmpuri. Oamenii se opreau în loc dînd cu ochii de curioasa pereche, fiindcă alcătuiau fără îndoială o priveliște neobișnuită : uriașul burtos amenința în fiecare clipă să se prăvaie pe spate, călătorind în cîrca celui mărunt și uscățiv, care se apleca în față peste ghidon cît putea. Cît dură ciudata lor cursă Stephan trebui să-și îndese mereu pe creștet pălăria de paie și se simți izbăvit cînd în cele din urmă Druskat opri.

Se dădură jos și aruncară o privire în lungul drumului ; un buldozer și un excavator cu graifărul în balans suiau alene dealul. Stephan își frecă șezutul, fericitul posesor al unui autoturism Wartburg blagoslovi motocicleta cu o privire încărcată de dispreț, dar izbuti să-și înghită observația cu privire la transportul de călători în condiții meschine și maltratante, se lăsă pe unul din bolovanii din marginea ogorului și vorbi :

— Prin urmare vrei să te bați mai departe pentru producția de tip industrial în agricultură ? închise ochii pentru o clipă, înghiți ceva ca un dumicat prea mare apoi oftă, întorcînd spre prietenul său o privire inocentă. Urît mai sună.

Druskat dădu din cap.

— Ideea ta cu cooperativa mamut pocnește pe la cusături.

— Ascultă-ncoa, Daniel, noi am avut în față două drumuri pe care puteam înainta în necunoscut, vreau să spun în terenul încă neexplorat, dar nimeni nu era în stare să ne arate din capul locului care din ele e drumul bun, căci dumnezeu tatăl, cel de le știe pe toate, n-a fost cooptat în partid. Sau mă înșel din nou ? Nu ne rămînea decît să încercăm pe unde putem răzbate înainte, pe ici ori pe dincolo. Adevărul, scumpule, fii atent acuma că te iau științific, adevărul țîșnește din ciocnirile de păreri. Reproșează-mi tot ce-ți dorește ție inima, însă un lucru n-ai să poți tăgădui : Eu am experimentat, cu patimă
— și, admit, nu întotdeauna cu mijloacele cele mai elegante — dar am îmbrățișat și am apărat o opinie. Și n-am decît dezgust pentru prudenții care o scaldă toată viața, pentru șmecherii care nu fac nimic rău și nimic bun și așteaptă să vadă dincotro bate vîntul, astăzi se dezic de mine și mă tăvălesc prin gazete ca pe un vîn- zător de țară, încă n-au aflat cine sînt, ei, lasă că-i învăț eu minte, hahalere nenorocite !

Druskat izbucni în rîs.

— Uite așa-mi placi.

Lui Stephan îi fu greu să priceapă cum se face că indignarea lui stîrnește într-atit hazul celuilalt.

— Nu mă las eu pus cu botul pe labe, strigă el supărat. în eîteva luni ies iar deasupra. Atunci or să aibă de la mine ce merită. Și am să-ți dau de furcă și ție. drăguțule, n-avea grijă.

Druskat se lăsă jos lîngă Stephan, îl luă pe după umeri și, așa cum ședea, îl răsuci puțin, astfel încît Max putea cuprinde acum dintr-o privire viitorul traseu, marcat cu țăruși care se pierdeau în tufărișuri la poalele

dealului, cam în locul unde trebuiau să se înalțe cele două blocuri de stîncă. Druskat urmări cu degetul linia jaloanelor.

— Mai întîi aş vrea să ştii că drumul trece pe acolo.

Stephan întoarse fața spre el.

— Pe lîngă stînci ?

Druskat dădu din cap.

— Asta are să complice lucrurile, Daniel.

— Tot ce se poate. Druskat îşi întinse picioarele, dădu la iveală din buzunarul pantalonilor un pachet boțit şi îl îmbie pe Stephan : Nu ştiu dacă fumezi şi aşa ceva ?

Stephan luă o țigară, ba chiar se pronunță favorabil asupra.calității tutunurilor nordice nefalsificate.

Cei doi bărbați fumară un timp.

— Max, aş vrea să-ți cer un serviciu prietenesc, spuse Druskat într-un tîrziu.

Stephan făcu un gest care putea însemna, zi, dă-i drumul.

— Ştii, începu Druskat, şi eu am simțit dintotdea- una nevoia să-mi pun ochii pe un țel şi să-l ating, încă de pe cînd eram un puşti, întocmai ca şi tine. O izbîndă — şi anume una importantă. Ce e important ? Să ai un cal, o maşină, să fii proprietarul unei gospodării, să te cațeri mai sus decît altul, să i-o iei înainte, să apuci un fotoliu de şef, să ajungi un erou sau un nume ? Nicidecum ! Dacă poți face ca un lucru să fie altfel decît fusese înainte şi mai bun, atunci cred eu că ai realizat în- tr-adevăr ceva. Şi, oricît de măruntă ar fi schimbarea, izbînda ta e importantă ! Din pricina asta m-am luat la trîntă cu smircul şi de aceea țin atît de mult la şoseaua asta. Cînd am s-o văd gata, am să pot spune că am făcut ceva pentru oameni, nu mult, doar o palmă de drum asfaltat, îngust ca o panglică. Dar pentru mine are însemnătate.

Stephan rînji.

— Da, şi ?

— S-ar putea să lipsesc pentru o vreme, continuă Druskat. Dacă trebuie cumva să plec, atunci, Max, am să te rog pe tine, renunță şi tu o dată la vicleşuguri şi lasă trucurile de-o parte. Termină tu şoseaua în locul meu.

— Iți promit, spuse Stephan după un răstimp de tăcere.

9 O noapte se scursese şi aproape o zi de cînd îl

ridicaseră pe Druskat, copacii prinseseră să-şi alungească umbra pe pămînt cînd el păşi împreună cu Stephan din Crîngul pitulicei şi-şi privi satul, Altenstein, culcat între cîmpuri. Druskat puse jos geamantanul şi se întoarse spre Stephan. Prietenul lui voise să ştie : „Cine te-a denunţat ?“, iar Druskat îi amintise vizita de documentare din satul-model Horbeck, disputa din circiuma Annei Preibisch şi serviciul prietenesc pe care i-1 ceruse, nu departe de locul unde stăteau acum. încheie spunînd :

— Eu singur m-am denunţat. Credeam că ştii.

Stephan îl privea cu ochii măriţi.

— Tu ! izbucni el în cele din urmă. Rîse scurt. Şi eu, care-1 bănuiam pe bătrîn. N-ar fi fost cu neputinţă. Găsi prilejul să se văicărească puţin : Băiete dragă, la noi acasă e iadul pe pămînt. A trebuit să-i ascund cîte ceva Hildei, n-am vrut s-o amestec în povestea asta urîtă. Ei bine, Hilde a mea e de nerecunoscut. îmi face necazuri, aşa dintr-o dată. însă tu ai să înfrunţi necazuri şi mai mari. Mda, acum ai pe cineva care o să te-ajute. Dacă mă gîn- desc bine, tu întotdeauna ai avut pe cineva. — N-ai să poţi rămîne preşedinte în Altenstein.

Druskat făcu semn că nu.

— Poţi să-mi preiei postul, zise el.

Stephan scutură din cap, alungind de la sine ideea.

— Ar fi trebuit să fii acolo, să-l vezi pe Kettner. S-au ridicat de mult alţii, mai tineri ca noi... Făcu o strîmbătură şi dădu din umeri, cu expresia unei adinei îndoieli pe chip : Or fi intr-adevăr mai buni ?

Druskat nu-şi putu stăpîni un zîmbet. Da, aşa îl ştia şi aşa avea să rămînă pînă la sfîrşit el, Stephan, prietenul şi potrivnicul lui, vanitos şi plin de farmec, înţelept şi încăpăţînat ca un copil care nici în ruptul capului nu şi-ar recunoaşte greşeala !

— Oricum, Max Stephan îşi apăsă laba de urs pe umărul prietenului său, oricum, deocamdată o să ai destule de dus în spinare. Ascultă, spuse el şi apucă deodată geamantanul lui Druskat, dă-mi să-ţi duc şi eu ceva.